

Ivan Dolinar

Zgodovina
Dolenje vasi
v Spodnji Savinjski dolini

Prebold, maj 2017

Ivan Dolinar
Zgodovina Dolenje vasi
v Spodnji Savinjski dolini

Založila in izdala:

Občina Prebold, Hmeljarska cesta 3, 3312 Prebold, tel.: 03/703 64 00

Lektoriranje:

mag. Lea Felicijan

Fotografije na naslovnici:

sprednja stran:

Kobule hmelja

zadnja stran:

Kip sv. Janeza Nepomuka, ki v farni cerkvi pod prižnico čaka na vrnitev v domačo vas.
Ali se bo želja kdaj uresničila?

Računalniški prelom:

Anton Vedenik

Tisk:

Grafika Gracer, Celje

Knjiga je izšla v nakladi 300 izvodov.

Prebold, maj 2017

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

***Delo je posvečeno trem Stifterjevim sestram, ki so
bile rojene v Stopniku pri Vranskem: teti Tereziji,
poročeni Satler, moji mami Tončki, poročeni
Dolinar, in teti Julki, poročeni Naraglav.***

Zahvala

Z dolgoletnim delom sem spoznal, da je najbolje, če je pri umskem delu snovalec samostojen, neodvisen. Če k delu pristopi več ljudi, mora skupinsko delo voditi samo eden, ki usklajuje dela in mnenja. Izkušnje pa govorijo, da se med snovalci pogosto pojavijo nesoglasja, odlaganja k pristopu rešitev nalog, prelaganja zadolžitev z ene na drugo ramo in tako delo počasi ter slabo napreduje. Takšno sodelovanje se konča s slabim in pomanjkljivim delom.

Snovalec v arhivih išče pisne podatke, načrte, fotokopije in fotografije, prav mu pridejo tudi listine, ki jih najde pri posameznikih, in podatki iz zgodovinskih del z navedbo vira. Ustna izročila so verodostojna, če jih več ljudi poda v isti obliki. Vse to gradivo mora snovalec čim prej obdelati, strniti in prenesti v pisno obliko.

Pri obdelavi preteklosti Dolenje vasi so mi bili z ustnim in delno pisnim izročilom v pomoč naslednji prebivalci in prebivalke Dolenje vasi: Marija Kregar, roj. Skok, Brišnikova Mici s h. št. 77; Ida Ocvirk, roj. Kotnik, s h. št. 63; Randlovi, p. d. Svinškovi, s h. št. 16; Matej Valenčak, univ. dipl. tekstilni inž. iz Šentruperta, s h. št. 9; Branko Verk s h. št. 24 in Martin Verk, p. d. Lauter, s h. št. 36.

Novinarka Ksenija Rozman iz Latkove vasi št. 149 mi je opisala zgodovino radijske postaje Radio Goldi Savinjski val.

Med dvajsetletnim iskanjem podatkov v celjskem zgodovinskem arhivu in na žalskem okrajnem sodišču sem bil vedno prijazno sprejet za podatke iz zemljiške knjige.

Brez seznamov vernikov šentpavelske župnije od l. 1830 do l. 1954, ki mi jih je zaupal tukajšnji župnik Damjan Ratajc, bi težko predstavil naše prednike.

Besedilo bi bilo polno jezikovnih napak, če ga ne bi uredila in popravila mag. Lea Felician, bibliotekarka v preboldski knjižnici.

Pri oblikovanju knjige o domači vasi je mnogo truda in znanja vložil Anton Vedenik, uslužben pri Grafiki Gracer v Celju.

Knjiga je obogatena s fotografijami iz obsežne zbirke Boštjana Zupanca, gostilničarja s h. št. 43, in mag. Uroša Hermana s h. št. 25. Njune fotografije v besedilu imajo oznako (ZH).

Fotografija na naslovnici je ena izmed neštetihi umetniških stvaritev mag. Milana Žolnirja, dipl. inž. agronomije iz Vrblja pri Žalcu.

Po zaslugi vodstva preboldske občine na čelu z županom Vinkom Debelakom, univ. dipl. inž. gradbeništva, je izšel zgodovinski opis Dolenje vasi in se je ponovno poklonilo spominu prednikov. S to izdajo je podana preteklost vseh sedmih vasi preboldske občine.

Vsem hvala, hvala in še enkrat hvala!

Uvod

emogoče je bilo in še bo, da je vse na začetku, nekaj pač ostane za konec, kar velja tudi za obdelavo preteklosti krajev preboldske občine. Na začetku je bil prikazan Sv. Lovrenc, na koncu pa je zdaj Dolenja vas. Zakaj tako? Verjetno zato, ker v vasi ni bilo arheoloških izkopanin, gradu, graščine ali cerkve ... Vas leži odmaknjena od ceste Dunaj–Trst. Že v prazgodovini, v obdobju brez pisnih virov, so v isti smeri tovorili jantar z obal Baltskega morja v Italijo.

Naša družina je po prihodu iz Francije l. 1934 našla prvo domovanje v Dolenji vasi na Lapurju pri mamini sestri Tereziji in njenem možu Francu Satlerju. Prehod iz nižinske francoske rudarske naselbine z malo zelenja, zrakom, polnim premogovega dima, in cestnim prahom, pomešanim s premogovimi delci, v kraj s polji, travniki, drevjem, žuborečo Bolsko in vencem hribov v ozadju je spremenil naš način življenja. Kakšna razlika je bila med igranjem v Franciji na cesti s premogovim prahom in igranjem pod lapursko žago in mlinom, kjer je dišalo po lesu in je šumela voda, ki je poganjala mlinsko kolo in žago venecijanko! Na igranje v Franciji me je pogosto spominjala s premogovim prahom posuta in ranjena koža na kolenih. Zaradi znižanja življenjske ravni pa se je začela pojavljati želja po vrnitvi v Francijo, saj je bil tam nakup banan, pomaranč, čokolade, sira, klobas, mesa, pijač in drugih dobrin samoumeven. Za vse te dobrote je bila očetova plača, ki jo je dobil za delo v preboldski tekstilni tovarni, premajhna. Nekaj dinarjev ali hrane sta starša prislužila pri kmetih, mati z delom na polju (na taberhu), oče, ki je bil tudi zidar, pa z zidavo. S prihranki in odpravnino, ki jo je oče dobil v francoskem rudniku, sta po dveh letih pozidala hišo v Latkovi vasi. Pri zidavi je bil v pomoč stric Franc.

Na poti iz šole in ob nedeljah sem se pogosto potepal po vzhodnem delu vasi, spoznaval kmečko delo in ljudi ter jim pripovedoval o življenju v Franciji, za kar sem bil dostikrat nagraden s kosom kruha in jabolkom.

V otroških sanjah sem snoval zgodbe o dveh otočkih med mlinom in lapurskim mostom. V eni izmed zgodb sem si predstavljal, da na otokih živijo črnci, ki jim je prepovedan prehod na kopno. Preživljali so se z ribolovom in darovano hrano, ki so jo ljudje odlagali na bregovih. Ob večerih so okoli ognja plesali in peli. Te sanje so z odhodom v Latkovo vas počasi izginjale. V jeseni mojega življenja so se prebudile otroške sanje z željo po širšem in resničnem opisu vasi. Upam, da mi je to uspelo.

Zemljepisni in geološki oris

Dolenja vas z okolico

Dolenja vas leži na južnem robu velike tektonske vdrtnine iz mlajšega terciarja, iz obdobja začetnega oblikovanja današnje oblike celine in tvorbe v rjavi premog. Tektonika je po naše premik zemeljskih plasti. Pri izlivu Bolske v Savinjo so l. 1971/1972 z vrtino izmerili 8,5 m globine, največjo globino okoli 1400 m na vzhodnem obrobju Celjske kotline med Ostrožnim in Ljubecno, v okolici Šempetra 400 m, na zahodnem obrobju med Mozirjem in Okonino pa 500 m (vir: Savinjski zbornik IV, 1978, Bela Bukvič: Aplikativne mikrorajonske raziskave podtalnice v Spodnji Savinjski dolini, str. 108–125).

Vdrtno je zalilo Panonsko morje, ki je segalo od Karpatov do Motnika. Ostanek morja je Blatno jezero na Madžarskem. Na dno vdrtnine so se usedali drobnozrnata glina, apnenec in dolomit s kalcitom – kalcijev in magnezijev karbonat s kemično formulo $MgCa(CO_3)_2$. V plasteh je nastajala sivkasto zelenkasta sedimentna kamenina lapor, imenovana tudi sivica. Med taljenjem ledenikov v Alpah so obilne in deroče vode, ki so med potjo drobile in oblikovale alpske kamenine (nastajali so zemlja, pesek in prod), prinašale in polnile lapornato korito. Bolskino lapornato korito je vidno pred njenim izlivom v Savinjo, Savinjino lapornato korito pa je vidno pri polzelskem mostu. Med globinskim vrtanjem l. 2003 do globine 17,50 m, 2,50 m višje in okoli 2000 m severno od mosta v Dolenji vasi je bil pod polmetrsko plastjo zemlje in do globine 11,40 m prod, ki je bil od globine 8 m vlažen in pomešan z meljem. Pri globini 10 m so se med njim pojavljale grudice gline, od globine 11,50 m pa izmenoma 40 cm debele plasti laporja in meljsko zaglinjenega peska. Voda se je pojavila pri globini 12,50 m. Zdaj je nivo podtalnice spomladi na globini 6,50 m, ob sušnih dnevih pa na globilni 8 m (glej poglavje Gospodarstvo, Dejavnosti v Dolenji vasi v preteklosti – Kamnolomi).

Dolenja vas je razpotegnjeno ravninsko naselje s 108 ha površine. Zračna razdalja med Cestnik-Piškovo domačijo z žago na vzhodu vasi in nekdanjo Špegličevo na zahodu znaša 1,7 km. Strnjeno naselje z 800 m razdalje pa je med Uršičevo in Špegličevo domačijo. Južni del naselja omejujeta Prebold (do l. 1952 Sv. Pavel), po ljudsko Šentpavel in Šempav, in Sv. Lovrenc, na vzhodu pa potok Bolska (glej l. D., 2000: Zgodovina Kaplje vasi v Spodnji Savinjski dolini, str. 14–21; l. D., 2004: Zgodovina Latkove vasi v Savinjski dolini, str. 31, 32, 36 – l. 1838, in str. 37 – l. 1933 ter priloge št. 3, 4 in 5, ter l. D., 2013: Kraj Prebold skozi čas, str. 17–21). Najvišja nadmorska višina 275 m je na cesti pri Pečarju, najnižja 266 m, kar znese 9 m višinske razlike. Zahodna razmejitev s Kapljo vasjo poteka zahodno od nekdanje tekstilne tovarne, v smeri proti severu doseže cesto v Kapljo vas okoli 200 m zahodno od priključka ceste, ki poteka mimo Hauzov s h. št. 170 in 172, od tu se ponovno usmeri proti severu. Po okoli 350 m doseže mejo z Latkovo vasjo, tu se usmeri 150 m severno od Škorjančeve kapele proti vzhodu in doseže severno stran Pančur-Likarjeve hiše ob cesti v Latkovo vas. Meja se po 150 m usmeri južno od Jurčeve hiše, zdaj Latkova vas št. 1, z nekoliko vijugastim potekom doseže Bolsko 125 m vzhodno od Cestnik-Piškove domačije.

Dolenja vas je bila prvič prikazana na risbi iz l. 1720, ki nam podaja takratni potek Savinje med Orlo vasjo z brodom in brvjo čez Savinjo iz Levca v Brnico. Čez Bolsko so bili zgrajeni trije mostovi, pod graščino Prebold, na območju zdajšnjega mostu in pri lapurski žagi z mlinom. Risbo je objavil celjski zgodovinar Janko Orožen l. 1965 v drugem Savinjskem zborniku na str. 384 pod naslovom Preteklost Savinjske doline od davnih do današnjih dni. Izvirnik hrani Štajerski deželni arhiv v Gradcu.

Fotokopija 1: Potek Savinje in Bolske I. 1720 z Dolenjo vasjo, Blatnikovim mlinom (domačija 11ab) in Lapurskim mlinom (domačija 12a)

Legenda:

I/1 – Orla vas z brodom, 2 – Latkova vas, 3 – Blatnikov mlin ob desnem bregu južnega rokava Savinje, 4 – brod v Šeščah.

II/1 – Dolenja vas, 2 – Lapurski mlin, 3 – dvorec Shenbihel (lepi grič) v Šeščah, 4 – Šešče.

III/ 1 – graščina Prebold, 2 – Sv. Pavel, 3 – Sv. Lovrenc.

Izbriši – Z risbe I. 1720

Oblike krajevnega imena Dolenja vas

- l. 1436 Nyderndorff bei de Folczk – Dolenja vas pri Bolski,
- l. 1457 in l. 1461 Niderndorf in dem Sántal in s. Pauls pharr – Dolenja vas v Savinjski dolini v župniji Sv. Pavla,
- l. 1475 Niderdorf,
- l. 1482 in l. 1578 Niderdorf (ojstriški urbar),
- l. 1689 Niderdorff in Laporje,
- l. 1715 Dollena vass,
- l. 1737 Pago inferior (latinska oblika, po naše Spodnja vas) in Dollena vess,
- l. 1741 Niderdorff,
- l. 1767 Lapurje v mlinah (zaselek),
- l. 1786 Lapur in molendinio (po naše Lapurje z mlinom) je zapisano v krstni knjigi šentpavelske župnije na str. 123, v mrliški knjigi istega leta na str. 110 pa in Niderdorf in Lapur s h. št. 12/1,
- l. 1787 Dolnia Vess in
- l. 1847 Niederdorf – Labud v knjigi Stiriens Eden (Štajerski paradiž, raj) iz l. 184, str. 39.

Dogajanja

D celjsko fevdno knjigo (Cfk) so l. 1436 na strani (f.) 74 zapisali, da so v Dolenji vasi pri Bolski štiri kmetije in tri koče podložne celjski gosposčini: »... *vier hueben zu Nyderndorff bei de Folczk und drei hofstet daselbs* ...«. Po izumrtju celjskih grofov, l. 1456, so njihovi nasledniki Habsburžani dajali celjsko posest v najem (fevd) njihovim plemičem (vazalom) in uvedli za celjske fevdne posesti novo fevdno knjigo (Cfk, LA). V njej so na str. 40 za obdobje med l. 1457 in l. 1461 zapisali v Dolenji vasi isto število domačij: »... *Niderndorf in dem Saental in s Pauls pharr* ...«, kar je bilo omenjeno l. 1475. Po sedmih letih so vpisali *Niderdorf* (vir: P. Blaznik, 1986: *Historična topografija Slovenije II do l. 1500*, str. 154).

Jurij Eckelheimer, zakupnik dvorca v Sv. Pavlu, je l. 1437 od celjskih grofov v najem dobil nekaj domačij v Dolenji vasi. Najem so l. 1457 odobrili novi lastniki Habsburžani. Po dveh letih je Eckelheimer izročil štiri kmetije v Dolenji vasi Juriju Abprecherju, vodji graškega namestništva (vizedoma) v Celju (vir: H. Pirchegger, 1962: *Die Untersteiermark in der Geschichte ihrer Herschaften* ..., str. 186 in 188, po naše Spodnja Štajerska in njene gosposčine). Stopniški gosposčini pri Vranskem sta bili l. 1482 v Dolenji vasi podložni kmetija in opuščena domačija (pušča).

Žovneško gosposčino so po izumrtju celjskih grofov, l. 1456, razdelili na žovneški, gotoveljski in mozirski urad. Južna meja žovneškega urada, k njej je spadala Dolenja vas, je potekala po Bolski (takrat imenovani Pultzka), in sicer od njenega izliva v Savinjo do Čepelj. Južno od Bolske so domačije pripadale ostriški gosposčini. Na čelu uradov so bili uradniki oziroma oskrbniki (Amtbman), ki so pobirali desetino, za kar so bili oproščeni dajatev. Na čelu naselij so bili od vaše skupnosti izvoljeni župani, ki jih je potrdil zemljiški gospod. Župani so občasno sklicali vaše zборе (pravde ali večje), na katerih so razpravljali o gospodarskih zadevah, reševali razprtije, kaznovali nepridiprave, določali red na njivah, skupnih pašnikih in gozdovih, razporejali tlako itd. Za pogostitev po zborovanju so vaščani prispevali razne dobrine, največkrat denar, ki so mu pravili Wedschengeld, za prisotnega pisarja pa pisnino oziroma Schreibpfennig. Wedschengeld je sestavljenska iz Wedsche, ki je izšla iz besede večja, in das Geld, po naše denar.

Po navedbi v ostriškem urbarju iz l. 1500 in v žovneškem iz l. 1550 sta si delila pravico do ribolova v Bolski ostriški in žovneški graščak. Pred izlivom Bolske v Savinjo (zdaj ledinsko ime Koti) je žovneška gosposčina l. 1550 imela sedem travnikov, ki jih

je dajala v najem kmetom za skupno vsoto 8 goldinarjev, 34 krajcarjev in 2 pfeniga. En kmet je moral dodati še dva kopuna. V tem letu so prebivalci Dolenje vasi gospoščini Žovnek za njeno zavetništvo (Vogthay) oddali oves in perutnino.

Stopniški gospoščini je bila l. 1542 v vasi podrejena družina s srednjo kmetijo. Imela je konja, govedo in svinjo. Vrednost kmetije je bila ocenjena na 30 goldinarjev. Leta 1573 sta tukaj bili koča in kmetija (vir: J. Koropec: Vransko v srednjem veku, Časopis za zgodovino in narodopisje, št. 2/1975, str. 217–234).

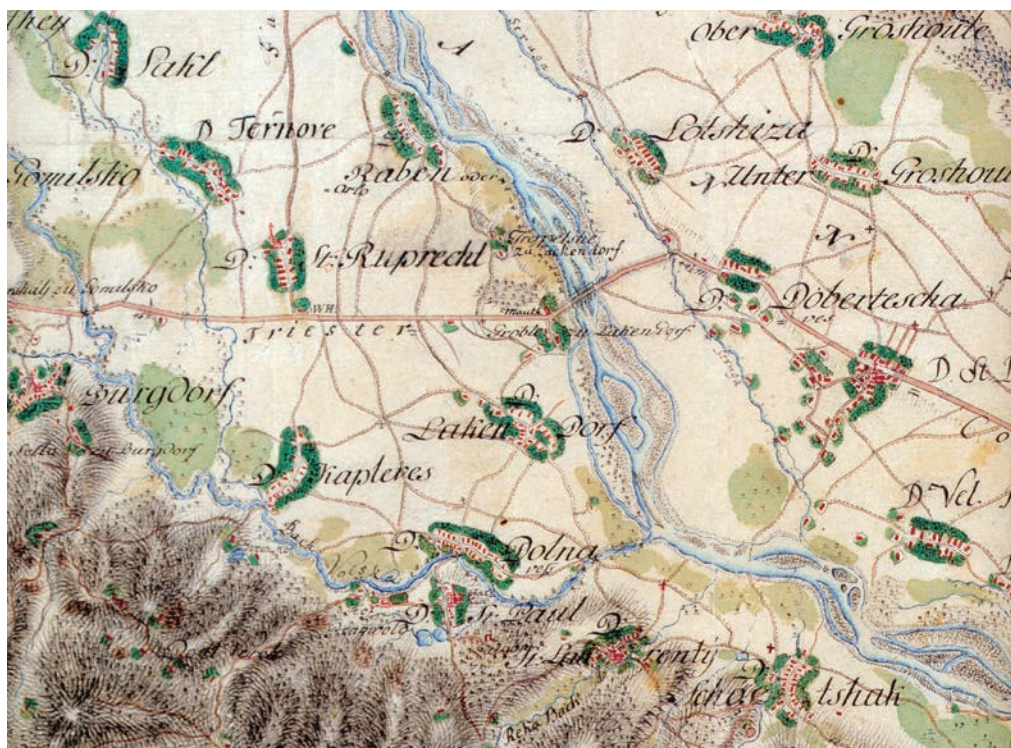
Prebivalci Dolenje vasi so l. 1578 izročili žitno desetino gornjegrajski gospoščini (vir: NAŠLJ, Gornji Grad A, 1578–1812, fasc. 65, snop 5).

Šentpavelski vikar oziroma župnik Andrej Felman (umrl l. 1626 na Vranskem) je l. 1601 izročil žalskemu župniku in savinjskemu dekanu Nikolaju Šegi seznam gospodarjev iz Dolenje vasi (Niederdorf), Sv. Lovrenca (Sant Lorenzen), Šešč (Seshitsdorf), Matk (Matykon dorf) in Marije Reke, ki so poravnali desetino delno v denarju (Zinzgeld), drugo pa s pridelki in živino. Za vrt in dvorišče so plačali po eno krono. Med pridelki sta bila oves (Habern) in laneno predivo (Hartzeling), med živino pa kokoši z jajci in prašički (Frischling). Glede na velikost kmetije so morali letno opraviti še šest do 12 dni ročne tlake. Za pašo živine (govedi in prašičev) v graščinskih gmajnah, da so si smeli v graščinskih gozdovih nasekati drva za kurjavo in nagrabiti listja za steljo za živino, so dajali letno graščaku koplevnik, ki je vseboval proso, laneno predivo in kokoši. V Dolenji vasi je bilo navedenih osem družin. Njihova družinska imena so na listini obledela in nečitljiva. Razmeroma dobro so čitljiva družinska imena iz drugih vasi, ki sem jih objavil v opisu njihove preteklosti.

Za časa cesarice Marije Terezije, l. 1753, so izdali odlok o prepovedi gradnje lesenih hiš, naslednje leto zaključili prvi popis prebivalcev in l. 1770 uvedli hišne številke.

Na prvi vojaški karti, ki je izšla l. 1787, je Dolenja vas (Dolna vess) prikazana kot strnjeno naselje ob cesti, ki je potekala od slabo vzdrževanega lesenega lapurskega mostu v Kapljo vas. Zunaj strnjenega naselja sta bili na vzhodni strani dve domačiji, ena na levem bregu Bolske (Volska), zdajšnja Žgankova domačija 12a z žago in mlinom, ter ob desnem bregu zahodnega rokava Savinje – Blatnikov mlin (domačija 11ab), ki ga od l. 1789 ni več. Od mostu se je proti severu odcepila cesta v Latkovo vas. Od lapurskega mostu je potekala še cesta v zahodno smer. Prečkala je cesto v Latkovo vas, ki se je odcepila od vaške pri zdajšnji Kobal-Verkovi domačiji. Severno od Škorjančeve kapele se je cesta preusmerila v severozahodno smer in končala v Orli vasi. Cesto Celje–Vransko je prečkala med zdajšnjo šentrupertsko vaško cesto in Mraze-Povšetovo domačijo, ki stoji v Latkovi vasi. V sredini med Škorjančevo kapelo in deželno cesto je stalo še eno znamenje, od katerega je potekala pot proti Kaplji

vasi in Šentrupertu, dve poti pa sta potekali proti Latkovi vasi. Pot oziroma kolovoz v Kapljo vas je ohranjen do današnjih dni, pravijo mu križna pot. Preko slabega lesenega mostu sredi vasi čez Bolsko je bila usmerjena cesta v Marijo Reko, ki je bila pod Sv. Pavlom blatna. Tretji, trden most je bil pod graščino. Na vzhodni strani vasi (med zdajšnjim križiščem cest Latkova vas–Prebold in Sv. Lovrenc–Kaplja vas) je bilo na severni strani ceste označenih devet domačiji, na južni šest, na zahodnem delu vasi na severu so bile štiri, na južni jih je bilo šest, skupaj 25 domačij. Nekaj hiš je bilo podzidanih, sicer so bile lesene. Bolska je imela kamnito (lapornato) dno in je bila široka od osem do 15 korakov (5 do 9,50 m), globoka je bila dva do šest čevljev (od 0,60 m do 1,90 m), breg je bil visok in strm zlasti na južni strani (vir: Slovenija na vojaškem zemljevidu 1763–1787, sekcija 174, str. 110).

Fotokopija 2: Dolenja vas na vojaški karti l. 1787

Legenda:

D. Dolna ves – Dolenja vas, Bach Volska – potok Bolska, D. St. Paul – Sv. Pavel (od l. 1952 Prebold), D. St. Laurentz – Sv. Lovrenc, D. Kapleves – Kaplja vas, D. Laken Dorf – Latkova vas, Triester – zdajšnja cesta Celje–Vransko, Mauth – mitnica na Groblji.

Brezplačano delitev gmajn v avstrijskih deželah, ki so jih posedovali zemljiški go-spodje, je 29. 9. 1772 zapovedala dvorna pisarna. Listine za obdobje med l. 1804 in l. 1835, ki jih hrani cejski zgodovinski arhiv pod oznako Okrožni urad Celje 63 na str. od 614 do 661, nam sporočajo, da je bil del pašnikov v Zgorjem Šentpavlu izročen l. 1804 vaški skupnosti Dolenja vas, l. 1833/1934 pa posameznikom.

Vaškima skupnostma Dolenja vas in Sv. Pavel je Okrožni urad Celje 25. 5. 1804 poslal sporočilo, da so graščinske pašnike na podlagi oglada 7. 5. 1804 v zgornjem Sv. Pavlu (24 joh, zdajšnjih 13 in pol hektarjev), Sv. Lovrencu (30 joh, zdajšnjega 18,6 hektarja) in Šeščah (24 joh) izročili vaškim skupnostim. Za pašno pravico (Weiderecht) so prebivalci Dolenje vasi preboldski gosposčini na leto plačali: veliki kmetje 12 kron, srednji kmetje šest kron in mali kmetje tri krone. Skupnost v Dolenji vasi je za prenos lastništva (koriščenja) plačala 4,30 florinta, za stroške odmere pa en florint (vir: ZAC 63/3 18a, str. 660/661).

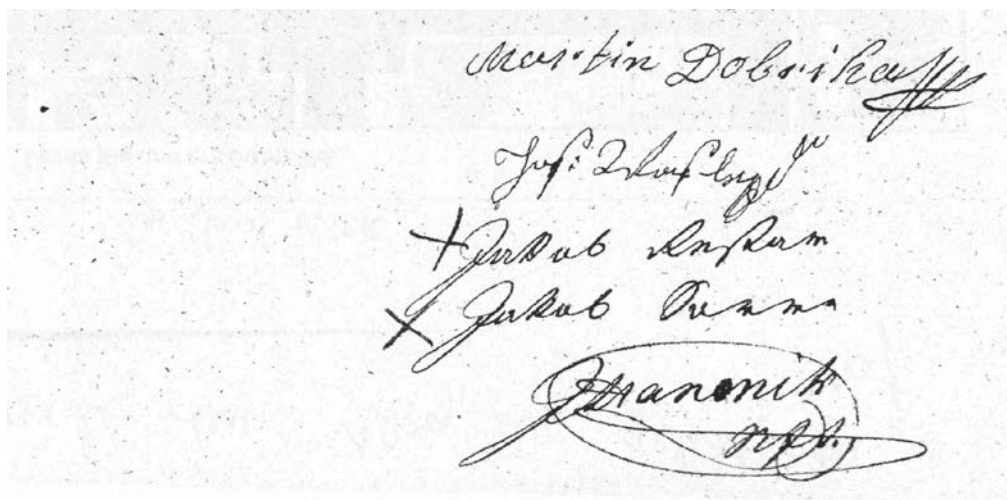
V imenu prizadetih kmetov iz Dolenje vasi in iz Sv. Pavla so se 14. 8. 1833 na celjsko okrožje pritožili naslednji prebivalci Dolenje vasi: Jakob Reštar, Martin Dobriha in Jože Vasle (zadnja dva sta bila pismena). Prav tako se je pritožil tudi Jakob Zore iz Sv. Pavla. Sklicevali so se na to, da jim pašno pravico krati lastnik preboldske graščine Jože Vogel.

Na listu z žigom Kreu-15-tzer (posamezni listi za uradne zapise so stali 15 krajcerjev) so 26. 8. 1833 prebivalci Dolenje vasi in Šentpavla, ki so imeli pašno pravico na površini 24 joh v Zgornjem Šentpavlu, izstavili pooblastilo Jožetu Vasletu z domačije 3a in Jakobu Zoretu iz Sv. Pavla, da jih zastopata pri pragwaldski gosposčini in celjskem okrožnem uradu ob razdelitvi pašnikov. Med njimi so bili iz Dolenje vasi Jakob Bricl z domačije 5a, Matej Čulk z domačije 2a, Jakob Dimec z domačije 4a, Jakob Dušak z domačije 19a, Jurij Mahor z domačije 9a, Martin Malesa z domačije 20a, Mihael Malesa z domačije 22a, Franc in Martin Murn z domačije 23a, Jože Naraks z domačije 6a, Martin Ocvirk z domačije 21a, Jakob Plahter z domačije 17a, Tomaž Randl z domačije 10a, Jakob Rester z domačije 1a, ki je bil l. 1825 vaški sodnik ob določitvi vaške meje, Matija Škorjanc z domačije 25a, Jurij Virant z domačije 29a, Uršula Zupančič z domačije 15a in Mihael Žrebel z domačije 8a. Ker so bili vsi nepismeni (pred njihovimi imeni so vnesli križ), je njihovo resničnost potrdil (Namensfertiger) Jože Dobriha z domačije 32a. Priči sta bili Luka Polavder in Anton Zupančič, oba nepismena, iz Latkove vasi (str. 598).

Ob razdelitvi gmajne (pašnikov) v zgornjem Šentpavlu na desni strani Izvirnice so med l. 1833 in l. 1835 dobili zemljo naslednji prebivalci Dolenje vasi (razdelitev je navedena v knjigi I. D., 2013: Kraj Prebold skozi čas, od str. 176 do 200. Z dodatkom pri vsakem lastniku, na primer glej str. 175 in tako dalje, se je v omenjeni knjigi mogoče seznaniti z obširnejšimi podatki):

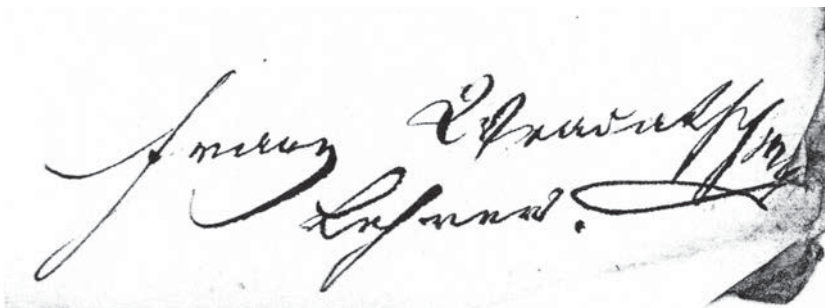
- Jakob Bricl z domačije 5a, p. št. 474/29 – glej str. 179,
- Matevž Čulk in žena Neža, roj. Zdovc, z domačije 2a – glej str. 180,
- Franc Dobriha z domačije 23a, p. št. 474/33 – glej str. 178,
- Martin Dobriha z domačije 23a, p. št. 474/33 – glej str. 178 (Martin je l.1820 kupil domačijo 50d – glej str. 187),
- Johan Kregar z domačije 28a, p. št. 474/17 – glej str. 202,
- Mihael Malesa z domačije 22a, p. št. 474/7 – glej str. 181,
- Jakob Mohar z domačije 9a, p. št. 474/4 – glej str.199,
- Jurij Mohar z domačije 9a, p. št. 366/1, prodal jo je Martinu Dobrihi z domačije 23a – glej str. 176,
- Jože Natek z domačije 14a, p. št. 474/13 – glej str. 181 in 200,
- Martin Šala z domačije 21a, p. št. 366/15 – glej str. 196,
- Jože Vasle z domačije 3a, p. št. 364/4 in del p. št. 366/15 – glej str.175 in 196,
- Martin Virant z domačije 29a, p. št. 367/5 – glej str. 178,
- Mihael in Valentin Zupančič z domačije 15a, p. št. 474/29 – glej str. 179 in
- Tomaž Žuža z domačije 26a, del p. št. 364/4 – glej str. 175.

Vir: ZAC, Okrožni urad Celje, f. 595–625, spor zaradi delitve gmajne.

Fotokopija 2: Podpisa Martina Dobrihe z domačije 23a in Jožeta Vasleta z domačije 3a na prejemnici z dne 13. 3. 1834 (preostala dva zastopnika vaščanov, Jakob Reštar iz Dolenje vasi in Jakob Zore, sta bila nepismena).

7. 2. 1835 je celjski okrožni urad sprejel prošnjo šentpavelskega učitelja Franca Bradača (Wradatsch), naj ne odvzamejo zemljišča za šolski sadovnjak, ki je bil šoli dodeljen l. 1817. Bradač je bil drugi šentpavelski učitelj, ki je služboval v Sv. Pavlu od 1. 11. 1823 do svoje smrti l. 1863. Umrli je v Krapinskih Toplicah. Bradač je 15. 9. 1835 celjskemu okrožnemu uradu poslal dopis, v katerem sporoča o težavah na 300 kvadratnih klaftah (zdaj 1000 m²) vaške zemlje, ki je bila dodeljena šoli za sadovnjak l. 1817 in l. 1826. Zemljišče so učenci ogradili z živo mejo in posadili divje jabolane, zrasle iz jabolčnih pečk. Na stroške lastnice preboldske graščine Ane Vogl jih je s cepiči žlahtnih vrst jablan cepil sadjar (takrat imenovan pomolog – latinsko pomarius, po naše sadjar, francosko la pomme, po naše jabolko) Blaž Andejak, ki si je pridobil znanje v vrtu graškega Joanneuma. Drevesa kljub negi in gnojenju zemlje niso uspevala in so se kmalu posušila. Ker so zemljišče ponovno dodelili šoli, je Bradač prosil, naj šoli dodelijo novo zemljišče za šolski sadovnjak. Pripomnil je, da se želijo učenci tudi v prihodnje učiti sadjarstva, saj so v tem letu v enem dnevu na graščinski zemlji posadili 200 murvinih dreves. Župnijski cerkvi so po večkratnih prošnjah takratnega župnika Jožeta Mohariča (roj. 1773, župnik v Sv. Pavlu od 1828 do svoje smrti 1838) dodelili l. 1835 zdajšnji jugozahodni del pokopališča, kjer so l. 1843 postavili mrtvašnico, ki stoji še danes.

Fotokopija 2: Podpis učitelja Franca Bradača (Wradatsch), 15. 9. 1835

Redni šolski pouk se je začel jeseni 1815 na domačiji 30a, zdaj h. št. 81.

23. 12. 1817 je izšel zakon, ki je predvideval določitev vaških mej, izmero zemljišč in izdelavo katastrskih map, kar so dokončali l. 1825. Na listini je bil kot zastopnik prebivalcev Dolenje vasi omenjen Jakob Dimic z domačije 4a.

Leta 1832, ko je bil vaški sodnik Korun, so vsem posestnikom poslali izpisek izmer parcel z njihovim izrisom in pripombo, naj na davčne uprave pošljejo svoje pripombe.

Šolski pouk je l. 1839 obiskovalo 20 otrok iz Dolenje vasi v starosti med šest in 12 let.

Predilnica in tkalnica ob desnem bregu Bolske je začela obratovati l. 1840 (glej I. D., 2013: Kraj Prebold skozi čas, str. 123–132).

Vaška skupnost Dolenja vas je l. 1847 na levem bregu Bolske posedovala p. št. 144, p. št. 257 ob pešpoti med mostom in cesto v Kapljo vas ter p. št. 276 ob Bolski, južno od domačije 30a, na šentpavelski strani na desnem bregu Bolske pa p. št. 288, 327, 328, 329 in 330, ki so bile vpisane pod preboldsko dom. urb. št. 400.

Leta 1849, leto dni po pomladi narodov, so v Avstriji začeli objavljati državne in deželne zakone ter predpise v desetih jezikih, med njimi je bila slovenščina.

Leta 1850 je bila vas priključena občini Sv. Pavel pri Preboldu. Iz Dolenje vasi sta bila v njen odbor izvoljena posestnik Franc Dobriha, roj. 1822, z domačije 21a in Jože Vasle z domačije 3a.

V času županovanja Antona Schwaba (1864–1870) so l. 1868 pešpot med Sv. Pavlom in Dolenjo vasjo preuredili v vozno in namesto brvi zgradili lesen most čez Bolsko ter na levem bregu postavili kapelo, posvečeno sv. Janezu Nepomuku, zaščitniku mostov.

Cesto skozi Latkovo vas na cesto Celje–Vransko so obnovili l. 1890 (glej I. D. 2004, Zgodovina Latkove vasi v Savinjski dolini, str. 45–47).

Leta 1891 je bila zgrajena železniška proga Celje–Velenje.

V noči z 20. na 21. 12. 1909 je Bolska poplavlila travnike in njive v Dolenji vasi, Kaplji vasi in Sv. Pavlu.

Po uboju avstro-ogrskega prestolonaslednika in njegove žene Zofije Hohenberg (28. 6. 1914 v Sarajevu) se je 4. 8. 1914 začela prva svetovna vojna. 23. 5. naslednje leto je Italija Avstro-Ogrski napovedala vojno, začela se je bitka ob reki Soči, ki jo je prerokoval pesnik Simon Gregorčič (1844–1906) v čudoviti preroški pesmi Soči. Ob koncu pesmi prosi reko, da ko bo iz toplega juga prihrumel vihar grozan, vihar strašan, in bo krvavo tekla, naj srdita čez branove stopi ter tujce zemlje lačne utopi. Leta 1915 so na domačijo 8a naselili ruske ujetnike, ki so bili v pomoč pri kmečkem delu. Na Dunaju je v cesarski palači Schönbrunn 21. 11. 1916 umrl 88-letni avstrijski cesar Franc Jožef. Konec novembra 1918 je Avstro-Ogrska razpadla, Slovenija je postala del Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev (SHS) s srbsko kraljevsko družino Karađorđević, ki se je l. 1931 preimenovala v Kraljevino Jugoslavijo.

Bolska je l. 1927 petkrat prestopila bregove: 13. 7., 8. 8., 28. 9., 31. 10. in 22. 11. Največ je poplavlila 13. 7.

Nov železobetonski most čez Bolsko, ki ga je dal zgraditi celjski okraj, so blagoslovili in izročili prometu 28. 10. 1928. Zgradili so ga v treh mesecih in je stal 130.000 dinarjev. Most je Šlandrova brigada oktobra 1944 delno razstrelila, tako da je z manjšim popravilom naprej služil svojemu namenu.

Fotografija 1: Lesen most čez Bolsko iz l. 1865

V tekstilni tovarni so 31. 8. 1936 začeli tritedensko stavko.

Avstrijo so 13. 3. 1938 zasedle nemške čete.

Z vdorom nemških čet na Poljsko 1. 9. 1939 se je začela druga svetovna vojna. Sedemnajst dni pozneje so jo po dogovoru z nacistično Nemčijo 23. 8. 1939 zahrbtno napadle komunistične čete Sovjetske zveze (Rusije).

Na cvetno nedeljo 6. 4. 1941 je nacistična nemška vojska napadla Jugoslavijo. Na veliki petek, na dan spomina na Odrešenikovo smrt, so nacistične čete vkorakale v Savinjsko dolino.

Fotografija 2: Odprtje betonskega mostu čez Bolsko I. 1928 z Rožajevo domačijo (ZH)

Fotografija 3: Perice pod mostom v Dolenji vasi okoli I. 1928 (ZH)

Za marsikaterega prebivalca Dolenje vasi se je začel križev pot 20. stoletja. Premagana nemška vojska in z njo njena oblast sta našo dolino zapustili 9. 5. 1945.

Nemci so razpustili in prepovedali vse politične stranke, zaplenili njihovo premoženje, v šolah so poučevali nemški učitelji v nemščini, ta jezik je postal obvezni uradni jezik, uvedli so nemško upravo, domačini, ki so bili sprejeti v javno službo, so morali podpisati izjavo o lojalnosti do nemške oblasti, kar je po vojni marsikoga stalo življenja, vsa zemljepisna imena so preimenovali v nemške oblike izpred l. 1918, k občini Pragwald so priključili Griže, Migojnice, Pongrac in Zabukovico.

Par dni po zasedbi so Nemci začeli izseljevati duhovnike, učitelje, profesorje in najbolj narodnozavedne družine. Med njimi sta bili iz Dolenje vasi družini Jakoba Dobrihe in Žanija (Janeza) Vedenika. Zaradi pogodbe med nacistično Nemčijo in komunistično Sovjetsko zvezo niso preganjali komunistov vse do začetka vojne (22. 6. 1941) med tema državama.

Slovence na slovenskem Spodnjem Štajerskem so novi oblastniki imeli za slovensko govoreče Nemce (Vindišarje), z razlago, da so se v srednjem veku občasno med redkonaseljenimi Slovenci naseljevala nemška plemena, ki so prevzela jezik staroselcev. Pri tem so v njihov jezik vnesli nemška družinska imena in besede (na primer: Tišler – mizar, Wagner – kolar, Schmied – kovač, Fišer – ribič, bognar iz Wagner – kolar, Tischtuch – namizni prt, Handtuch – brisača itd.). Spodnještajersko govorico so Nemci med drugo svetovno vojno poimenovali die untersteirische Mundart (spodnještajersko narečje) in die windische Sprache.

Nemci so ustanovili Štajersko domovinsko zvezo (Steirischer Heimatbund), nekakšno socialistično zvezo delovnih ljudi. Zveza je imela nalogo, da v petih letih na jezikovnih tečajih prebivalstvo nauči nemškega jezika. Na vhodnih vratih ustanov, trgovin in gostiln so razobesili napise: »*Sprich deutsch, die Sprache deiner Gesinnung*«, po naše: »Govori nemško, jezik tvojega prepričanja«. V komisiji, ki je odločala o sprejemu v domovinsko zvezo, je esesovski zdravnik na podlagi predloženih matičnih izpisov za tri rodove nazaj in ogleda posameznika z meritvijo glave ugotavljal arijsko (nejudovsko) poreklo. »Arijce« so razdelili na zaščitene (Schutzangehörige), ti so dobili bele izkaznice in so bili brez pravic, okoli 95 % jih je dobilo zelene izkaznice, ti bi sčasoma dobili nemško državljanstvo, rdeče izkaznice pa so dodelili Nemcem (Volksdeutscher – folksdojčerjem) z jugoslovanskim državljanstvom, tem je bilo dodeljeno nemško državljanstvo. Moški z zeleno in rdečo izkaznico so morali na suknjičih nositi značko zveze, kar je razvidno s takranih fotografij. Moške med starostjo 18 in 50 let so vključili v polvojaško organizacijo Wehrmannschaft (brambovci), hčere v Bund deutscher Mädchen (Zvezo nemških deklet (BDM)), sinove pa v predvojaško organizacijo Deutsche Jugend (DJ) – nemško mladino. V organizacijo

Hitler Jugend (HJ) – Hitlerjeva mladina so bili sprejeti otroci staršev z nemškim državljanstvom. Ta razlika mnogim današnjim zgodovinarjem, predvsem pa novinarjem, ni poznana. Pripadniki DJ so na levem rokavu nosili zeleno-bel trak s kljukastim križem, pripadniki HJ pa rdeče-bel trak s kljukastim križem. Nemci so uvedli hišne sezname prebivalcev (Haushalts-Erhebungsliste), ki so morali biti obešeni v hišah na vidnem mestu (za več glej I. D., 2004: Zgodovina Latkove vasi v Savinjski dolini, str. 74–76, in I. D., 2013: Kraj Prebold skozi čas, str. 28 in 56–61). Prvi nemški župan je bil Jernej Povh, doma iz Velenja, poročen z Elizabeto, hčerjo tehničnega obratovodje Friderika Temlerja. Ker je bil sebičen, so ga premestili v nemško mesto Ausburg. Za njim in do konca vojne je bil župan Jožef Schellauf, organist iz Kirchbacha pri Gradcu.

V drugi polovici I. 1942 je gestapu uspelo vdreti v vaške organizacije Osvobodilne fronte (OF) in aretirati njihove pripadnike ter podpornike, ki so jih postrelili kot talce ali napotili v taborišča smrti. Vprašanje je, kako je gestapu po treh dneh uspelo v tovarni najti poimenski spisek z navedbo višine denarne pomoči partizanom. Tako je bilo delo aktivistov OF močno zavrto.

Fotografija 4: Skupina vermanov na Čreti, 2. 11. 1942 (ZH). Po petih dneh je bila v bližini cerkve sv. Jošta na Dobrovljah uničena Veličkova četa Savinjskega bataljona in ujeta partizanka Stanislava Pesko iz zgoranjega Šentpavla (glej I. D., 2013: Kraj Prebold skozi čas, str. 90).

Takratno stanje v naši dolini je v pismu glavnemu štabu partizanske vojske opisal politkomisar druge grupe odredov Dušan Kveder (imela je osrednje taborišče na Čreti): »Bistvenega pomena so skoraj fanatičen strah, široka politična neaktivnost, optimistična vdanost v usodo ... V teh predelih računamo s tem, da bo vsak oziroma v najboljšem primeru skoraj vsak prebivalec prijavil partizana, ki ga bo srečal v gozdu ali če bo ta prišel k njemu domov. Sosed ne verjame sosedu. Mobilizacije v partizane na Štajerskem ni bilo, razen v enem primeru. Vsi gredo v Wermanschaft ali Wermacht, in to brez odlašanja. Sinovi govorijo: ‚Če grem na vzhodno fronto, bom padel, družina pa bo ostala. Če pa grem v partizane, bo padla vsa družina ...‘ (vir: splet, Marjan F. Kranjc, generalmajor v pokoju: Obveščevalno-varnostna zaščita pohoda 14. divizije NOV in PO Slovenije na Štajersko, str. 13–14).

Fotografija 5: Kmečki dan (Bauerntag) na »Landhofu« l. 1943 (ZH)
Izreži - DV Izbor – Ortsgruppentag (1943) 1

Nemške medvojne listine, ki jih hrani ZAC pod oznako Deželni svetniki okrožja Celje, 1941 A. Š. 7, nam sporočajo o takratnih dogajanjih na območju prebolske občine. V dopisu z dne 9. 10. 1943 je vodja prebolske Štajerske domovinske zveze obvestil okrajnega vodjo Štajerske domovinske zveze, partijskega tovariša (Parteigenosse – Pg.) oziroma Dorfmeistra, da se po vaseh pojavljajo banditi (terenci, aktivisti OF), ki od ljudi zahtevajo hrano in širijo protinemško razpoloženje. Zaradi groženj, da pod smrtno kaznijo po nekaj urah ne smejo njihovega prihoda prijaviti nemškim orožni-

Fotografija 6: Domača dekleta v štajerskih nošah, dirndlih (die Dirne je po naše dekle, mladenka).
 Od leve proti desni stojijo: sestre Karlica in Helena Bolte – Trapečarjeve, Marija Cilenšek iz Šentpavla, Savinekova iz Sv. Lovrenca, Verica Vasle – Sirčeva. Na skrajni levi je Goropevškova – Spodnjefarovška iz Šentpavla. (ZH)

kom, ki pa so zahtevali takojšno prijavo, so se ljudje znašli med dvema mlinskima kamnoma. Pojavila se je skrb, kaj se bo v prihodnje dogajalo s hrano, predvsem med bližajočim se časom kolin. Da bi omejili gibanje terencev, so Nemci osnovali nočne vaške straže (Landwache). V njih so morali sodelovati vsi moški med 18. in 50. letom starosti. Na obveznost so se morali v večernih urah zgledati na orožniški postaji, kjer so jim dodelili puške s petimi do desetimi naboji. Skupino, ki je štela okrog deset mož, sta vodila in nadzorovala najmanj po dva orožnika, oborožena z brzostrelkami. Za iskanje terencev in spopad z njimi so osnovali najprej napadalne enote (Stosstruppen), ki so jih konec I. 1943 preuredili v enote v pripravljenosti (Alarmzug). Po številu pripadnikov, sestavi in oborožitvi se enoti nista razlikovali od vaške straže.

V dopisu z dne 5. 2. 1944 je preboldski vodja domovinske zveze poročal Dorfmeistru v Celje, da se je od decembra prejšnjega leta močno spremenil odnos prebivalcev do nemške oblasti. Prej zaželeni obiski domačij nemških oblastnikov so se spreobrnili v nezaželene in neprijazne, upadlo je število tečajnikov nemškega jezika, popustilo je delovanje vaških voditeljev (Blockfuehrer). Imel je občutek, da se je njegovo delo sesulo kot hiša iz lepenke.

V sporočilu z dne 19. 4. 1944 je prebolski vodja obvestil Dorfmeistra, da se ne le med domačini, temveč tudi med Nemci pojavljajo govorice o nesmiselnosti obstoja enote v pripravljenosti in da Nemci, zaposleni v tekstilni tovarni, odvrtaajo delovanje v vaški straži. Krajevni vodja je končal življenje po 19 dneh v zasedi pri izlivu Bolske v Savinjo. Po izjavi njegove sorodnice naj bi ga ustrelili lastni ljudje, ker je bil preveč dejaven.

Pod isto oznako kot prej omenjene listine je ohranjena sodba vojaškega sodišča v Celju z dne 25. 8. 1945. Po tej sodbi je bil Jožef Ehr Gott, roj. 1915, z domačije 43a, obsojen na zaporno kazen enega leta. Kljub časovni kazni je bil 12. 2. 1946 določen za usmrtitev, ki pa je bila zadnji trenutek preklicana. Vojaški tožilec je obtožnico sestavil na podlagi prijave sovaščanov Franca Lubeja, Mihe Lapana (glej domačijo 6a in 40a), Jožeta Planka in Vidmarja. Prvi trije so pričali na sodišču. Miha Lapan je bil med vojno uslužbenec nemške kmetijske zadruge v Celju in je v Gradec posameznim družinam pošiljal zaseženo meso iz neprijavljenega črnega zakola. Jože Planko je imel sina Jožeka, ki je padel poleti 1944 kot nemški vojak na ruskem bojišču. Jožek je bil spomladi 1944 doma na dopustu in se je vrnil nazaj v nemško edinico.

Delovanje nemške oblasti je objavil Aleksander Žižek iz Zgodovinskega arhiva Celje v Celjskem zborniku I. 1993 na str. 199–275.

Z izgubljeno stalingrajsko bitko pri ruski reki Volgi (zdaj Volgograd) januarja 1943 se je začel umik nemške vojske proti zahodu. Z uspešnim izkrcanjem ameriške, angleške in kanadske vojske 5. 6. 1944 na obalah francoske Normandije ob Rokavskem prelivu se je nemška vojska bojevala na dveh bojiščih, dokler ni 8. 5. priznala popolnega poraza (sovražnosti so prenehale opolnoči). Na predvečer izkrcanja oziroma invazije so ameriški in angleški padalci pristali za nemškimi obalnimi obrambnimi črtami. Naslednji dan v jutranjih urah je sledil napad ameriške, angleške in kanadske vojske na močno utrjene nemške sile med obalnima normandijskima mestoma Cänom na vzhodu in Cherbourgom na zahodu. Pri izkrcanju je sodelovalo 12.000 letal (Nemci so jih imeli samo 119) in 4000 ladij, ki so na normandijsko obalo pripeljale 155.000 mož, 20.111 raznih vozil in 1500 tankov. Za nadaljnje osvobajanje Evrope je bilo v Angliji pripravljenih še dva milijona in 800.000 vojakov. Izkrcanje je bil največji amfibijski napad vseh časov (napad z morja na kopno).

Po vojni, maja 1945, ljudska oblast pod vodstvom komunistične partije ni dovolila ustanavljati političnih strank, ustanovila pa je Socialistično zvezo delovnega ljudstva (SZDL). Ta zveza je bila naslednica vaških odborov Osvobodilne fronte, ki so bili ustanovljeni med vojno. Med vojno so kot najmanjše upravne enote ustanovili še krajevne narodnoosvobodilne odbore, ki so jih po vojni preimenovali v krajevne ljudske odbore (KLO). Dolenja vas je bila združena s krajem Sv. Pavel pri Preboldu.

Aprila 1946 so združili KLO v Kaplji vasi, Latkovi vasi, Dolenji vasi (Sv. Pavle) v KLO Sv. Pavel pri Preboldu. Tega so l. 1951 preimenovali v občino Sv. Pavle pri Preboldu in ji pripojili Sv. Lovrenc, Šešče in Matke. Od junija 1955 je bila občina del občinskega ljudskega odbora – komune Žalec. Po referendumu konec l. 1998 je Občina Prebold samostojna v istem obsegu kot l. 1951.

V vasi so bile vse ceste do l. 1960 asfaltirane. Junija istega leta so začeli urejati in predstavljati rečni tok Bolske, in sicer proti severu od Kaplje vasi, vse do njenega zavoja pred Lapurjem, kjer se struga iz smeri zahod–vzhod preusmeri proti severu. Dela so končali naslednje leto.

Na novega leta dan l. 1985 je padla temperatura na minus 29 stopinj Celzija. V vasi so naslenje leto obnovili nekaj cestnega asfalta.

Na ljudskem glasovanju (referendumu) 23. 12. 1991 se je večina vaščank in vaščanov izrekla za samostojno državo Slovenijo. Razglašena je bila 25. 6. naslednje leto. Konec oktobra istega leta je svobodno Slovenijo zapustila Jugoslovanska ljudska armada (JLA), ki je v Bosni in Hercegovini na strani Srbov posegla v spopade med njimi, Bošnjaki (muslimani) in Hrvati. Zgodil se je zločin v Srebrenici, v katerem so Srbi pomorili 8000 Bošnjakov.

Med izgradnjo nove ceste s križiščem med Roglovim (nekdaj Piklovim) gospodarskim poslopjem in Škorjančevo hišo l. 1992 so zahodno od starega mostu, ki je danes namenjen pešcem, postavili nov most.

Leta 2002 so začeli kanalizacijo in obnovo vodovoda v zahodnem delu vasi. Naslednje leto so zgradili zbirni kanal na levem bregu Bolske na vzhodnem delu vasi.

Žrtve prve in druge svetovne vojne

Med vojno, predvsem v času revolucije, je ponižano človekovo dostojanstvo, je čas zapovedanega mučenja in pobijanja.

*Fantič sem star šele osemnajst let,
cesar me hoče k vojakom imet.
Kako bom soldat,
sem fantič premlad,
ne morem še puške držat.*

*Pri fari zvonovi že milo pojo,
od fantov, dekličev jaz jemljem slovo.
Pa jemljem slovo,
da Bog ve, kako,
nazaj me nikoli več ne bo.*

*Očka in mamca pa jokata se,
ker vidita fante preoblečene vse.
Preoblečeni so,
na vojsko gredo,
nazaj jih nikoli več ne bo.*

Slovenska narodna pesem

Fotografija 7: Fantje in moške odhajajo l. 1914 na vojsko s slovensko zastavo. (ZH)

Prva svetovna vojna je terjala življenja 36.000 Slovencev, med njimi je bilo sedem prebivalcev Dolenje vasi:

- Janez Lešer, roj. 7. 12. 1887 v Grižah, z domačije 28a, je padel 9. 8. 1915 pri Siemukovzu. Domski v Galiciji.
- Franc Pečovnik, roj. 28. 7. 1887, tovarniški delavec, z domačije 1a, je umrl 18. 11. 1917 zaradi strela v trebuh na soškem bojišču.
- Alojz Platner, roj. 18. 6. 1870, z domačije 17a, je padel l. 1917 na soškem bojišču.
- Ludvik Randl - Svinškov, roj. 2. 8. 1896, z domačije 11a, je umrl 13. 11. 1918 na poti domov v Rablju, severno od istoimenskega jezera, 4,5 km severozahodno od Loga pod Mangartom, zaradi pljučnice.
- Anton Rezar, roj. 15. 1. 1890, z domačije 20a, pripadnik 26. pešpolka, je padel neznanega dne, za mrtvega so ga razglasili 22. 6. 1920.
- Anton Vasle - Sirčev, roj. 22. 11. 1882, z domačije 3a, je padel 25. 10. 1917 kot topničar desetnik 2 km vzhodno od Sela na soški fronti.
- Martin Vedenik, roj. 11. 11. 1887, vojak 4. domobranskega pehotnega polka, z domačije 29a, je bil ujet pri Novo Mestu in je umrl 22. 1. 1915 v civilni bolnišnici v Boborovu, gubernija Woroneš na Ruskem.

Podatki so povzeti po Kroniki šentpavelske župnije, str. 70–73.

Fotografija 8: Avstro-ogrski vojaki na tirolskem bojišču (ZH)

Druga svetovna vojna (pri nas med 6. 4. 1941 in 15. 5. 1945) je terjala življenja 44 prebivalcev Dolenje vasi.

V nemških koncentracijskih taboriščih smrti so dotrpeli:

Andrej Kobal, roj. 1899 v Podkraju pri Vipavi, z domačije 45a. Nemci so ga poslali julija 1942 v taborišče Mauthausen, kjer so mu na levo podlaket vnesli oziroma vte-tovirali taboriščno št. 141981. V tem taborišču je umrl januarja 1943. Do l. 1933 je bil zaposlen v graščini Prebold, potem pa v tekstilni tovarni v Preboldu. Njegovega sina Leopolda, roj. 1922, so Nemci ustrelili 4. decembra 1944 na Vranskem.

Stanko Pečar, roj. 1898, sin nadučitelja Srečka Pečarja, z domačije 42a, ki je živel v Novem mestu, je po zapisu v seznamu vernikov umrl neznanega dne v nemškem taborišču.

Marijo Pšenič z domačije 7a, roj. 1919 Stenovec, ženo talca Karla Pšeniča, roj. 1910, so Nemci poslali avgusta 1942 v taborišče smrti Auschwitz, tam je umrla 18. 11. istega leta.

Randl Franc - Svinškov, roj. 18. 8. 1892, na domačiji 11a, je bil v prvi svetovni vojni avstro-ogrski podčastnik. Nemci so ga 8. 9. 1942 aretirali in poslali v taborišče smrti Mauthausen, tam je umrl 3. 2. naslednjega leta.

Za posledicami poškodb, ki so mu jih med zaslišanjem zadejali gestapovci, je umrl Ivan Kotnik iz Hauzov, roj. 1900 na Markovi domačiji v Kaplji vasi. Od doma so ga odpeljali 9. 9. 1942. Ob slovesu je ženi Pavli, roj. Ternovšek (1905–1966), obljubil, da zaradi njega družina ne bo trpela. V mrliškem listu s št. 750/1942, ki ga je nemški matični urad v Celju izdal in izročil domačim 10. 12. istega leta, je navedeno, da je umrl 14. 9. v Celju v hiši št. 13 na Adolf Hitlerplatzu (danes sodni zapor, imenovani Stari pisker, Prešernova ulica z Marijino cerkvijo), zaradi možganskih krvavitev in nabreklih možganovine, na več mestih je imel počeno lobanjo. Po izjavi Jernejca iz Kaplje vasi, ki je bil zaprt, ker je poslušal tujo radijsko postajo, je Ivan umrl v eni izmed celic celjskega Starega piskra. Pokopali so ga verjetno na nekdanjem bolnišničnem pokopališču zahodno od Golovca. Njegova mučeniška smrt je ženo Pavlo obvarovala smrti v koncentracijskem taborišču, hčer Ido in sina Iva pa nacističnih prevzgojnih metod v nemških mladinskih domovih. Nemci družin, katerih svojci med zaslišanjem niso priznali sodelovanja s terenci oziroma partizani, niso izselili. Kotnik je bil v tekstilni tovarni v Preboldu zaposlen kot mizar oziroma modelar. V prostem času je rezljal in popravljajl kipce in lutke. Izrezal je sokolsko znamenje, ki ga hranijo njegovi potomci. Bil je načelnik telovadnega društva Sokol (glej I. D., 2000: Zgodovina Kaplje vasi v Spodnji Savinjski dolini, str. 142–143).

Sterbeurkunde

(Standesamt C i l l i ----- Nr. 750/1942 -----)

Der Tischler Johann K o t n i k , katholisch -----

wohnhaft in Pragwald, Niederdorf 46 -----

ist am 14. September 1942 ----- um 13 ----- Uhr ----- Minuten

in Cilli, Adolf Hitlerplatz 13 ----- verstorben.

Der Verstorbene war geboren am 23. Februar 1900 -----

in Kappeldorf, jetzt Pragwald. -----

(Standesamt ----- Nr. -----)

Vater: ----- unbekannt. -----

Mutter: ----- unbekannt. -----

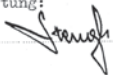
Der Verstorbene war ----- ~~nicht~~ verheiratet mit Paula Kotnik geborenen

Ternouschek. -----

----- C i l l i, den 10. Dezember ----- 1942.

Der Standesbeamte

In Vertretung:

Todesursache: Schädelverletzung, Hirnblutung,

Hirndruck.

Gebühren 0.60 ~~RM~~

B. Nr. 976/42

C 251 Sterbeurkunde (mit Elternangabe).
Verlag für Standesamtswesen G. m. b. H., Berlin SW 41, Gitschiner Str. 106. Nachdruck verboten!
A. W. 8 Q4295

C 251

Fotokopija 5: Mrlški list Ivana Kotnika z dne 10. 12. 1942

Antona Lapana, krojača, tovarniškega delavca in cerkvenega pevca, roj. 7. 4. 1910 na domačiji 26a, z domačije 27a, so Nemci odpeljali od doma 8. 9. 1942. Med zaslišanjem so ga 13. 10. 1942 v celjski grofiji **ubili gestapovci**. Na letaku so Nemci objavili, da je bil na dvorišču mariborskega sodišča kot talec ustreljen 4. 11. 1942. V grofiji na Muzejskem trgu 1 je zdaj del pokrajinskega muzeja.

Večino jetnikov so celjski gestapovci s sedežem na današnji Vodnikovi ulici št. 2 zasliševali in mučili v vzhodnem delu stare celjske grofije (zdaj Muzejski trg 1). Jetnike, ki so jih med zaslišanjem pobili, so pokopali na celjskem bolnišničnem pokopališču, njihovo smrt pa objavili na letaku ob naslednjem poboju talcev. Na tem območju

so danes stanovanjske hiše. Ob graditvi hiš okoli l. 1967 so njihove kosti prenesli v grobnico na Golovcu, nasproti športne dvorane Golovec. Jetnike so vodili iz zapora celjskega sodišča, imenovanega Stari pisker, na zaslišanje v grofijo. Po zaslišanju so jih po isti poti vračali v zapor, tako da so pretepeane in z ranami videli ljudje na prostosti in njihovi svojci, ki so jih čakali pred vhodom v zapor. Gestapovci so z mučenjem prej ali slej izsilili priznanje in tako se je povečeval seznam aretiranih. Jetniki niso izdajali, temveč so klonili, čeprav so se zavedali, da jih čaka gotova smrt. Pri tem je upravičeno vprašanje, zakaj je vodstvo odpora dopustilo, da so njihovi sodelavci ali podporniki, predvsem za boj sposobni, čakali doma, da jih odvedejo gestapovci. Umrli v koncentracijskih taboriščih, pobiti med zaslišanjem in talci so darovali svoja življenja, da so terenci lahko delovali naprej (glej I. D., 2000: Zgodovine Kaplje vasi v Spodnji Savinjski dolini, str. 45–46).

Na kraju upravnega in gospodarskega sedeža celjskega gradu je dal grofijo postaviti v zadnjem desetletju 16. stoletja baron Jože Thurn – Valsassina. Gradil jo je ljubljanski gradbenik Francesco de Lugano. Na dražbi je grofijo l. 1879 prodala celjska mestna občina. Obnovili so jo l. 1927, v njej je bilo od l. 1914 do l. 1945 okrožno sodišče z zapori. Vzhodno in zahodno steno je februarja 1945 delno porušila letalska bomba. Danes je v stavbi del pokrajinskega muzeja.

Talci

Jože Fric je bil rojen 16. 2. 1904 v Toplicah pri Zagorju ob Savi. Od l. 1936, ko se je zaposlil v preboldski tekstilni tovarni, je živel z družino v Dolenji vasi na h. št. 46. Nemci so ga aretirali 15. 8. 1942, ustrelili pa v Mariboru 2. 10. istega leta s 142 sotrpini. Na dan usmrtitve je napisal poslovilno pismo, ki ga je zaključil ob 10. uri in 45 minut.

Draga moja Rezika, sinček Ervin, bratje in sestre!

Najprvo vas vse skupaj prisrčno pozdravim in dam vam vedeti, da bom danes, 2. 10. 1942, odšel k mamici in atu, kjer ni več bolečin. Prosim vas vse skupaj, ako sem Vas kedaj razžalil, oprostite mi, na onem svetu bom prosil Boga za Vas vse skupaj. Vzgojite mi sinčka lepo, Pavle in Lojzek naj mu bosta ata, in mu povejta, kako rad sem ga imel, samo žal tako kratek čas, dajta ga izšolati, da mu ne bo tako grenak kruh. Ljuba moja Rezika, oprosti, ako sem te kedaj razžalil, ako si me kedaj ljubila, oprosti mi, da je tako prišlo, in varuj mi sinčka Ervinčka, kod svoje oko, jast bom prosil Boga za Tvojo srečo in srečna bodeš, ako me boš ubogala, moli za mojo dušo in trpi volno, kar Ti je Bog naložil!

Toraj, še enkrat Vas vse skupaj še enkrat prisrčno pozdravim. Ostanite zdravi, zastopite se in mirkite mi sinčka Ervinčka in mojo Ljubo Reziko.

Poslednje pozdrave in poljube

Spoken activities in the context of the lesson plan are as follows: as written on the worksheet

Dne 2. oktobra 1942 so bili v Mauthausen ustreljeni

London: Duckworth, 1982. Pp. 202. London: Duckworth, 1982. Pp. 202.

[illegible][illegible]

Hans Schneider, 18. 0. 1900, Meister in Lederwaren, 2. Oö. Meist. u. Ges. für
 Altien. Pesen, 196. Disziplin, 7. S. 599, Fachlehrerexamen in Lederwaren
 1924, 1925, 1926, 1927, 1928, 1929, 1930, 1931, 1932, 1933, 1934, 1935, 1936, 1937, 1938, 1939, 1940, 1941, 1942, 1943, 1944, 1945, 1946, 1947, 1948, 1949, 1950, 1951, 1952, 1953, 1954, 1955, 1956, 1957, 1958, 1959, 1960, 1961, 1962, 1963, 1964, 1965, 1966, 1967, 1968, 1969, 1970, 1971, 1972, 1973, 1974, 1975, 1976, 1977, 1978, 1979, 1980, 1981, 1982, 1983, 1984, 1985, 1986, 1987, 1988, 1989, 1990, 1991, 1992, 1993, 1994, 1995, 1996, 1997, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025, 2026, 2027, 2028, 2029, 2030, 2031, 2032, 2033, 2034, 2035, 2036, 2037, 2038, 2039, 2040, 2041, 2042, 2043, 2044, 2045, 2046, 2047, 2048, 2049, 2050, 2051, 2052, 2053, 2054, 2055, 2056, 2057, 2058, 2059, 2060, 2061, 2062, 2063, 2064, 2065, 2066, 2067, 2068, 2069, 2070, 2071, 2072, 2073, 2074, 2075, 2076, 2077, 2078, 2079, 2080, 2081, 2082, 2083, 2084, 2085, 2086, 2087, 2088, 2089, 2090, 2091, 2092, 2093, 2094, 2095, 2096, 2097, 2098, 2099, 2100, 2101, 2102, 2103, 2104, 2105, 2106, 2107, 2108, 2109, 2110, 2111, 2112, 2113, 2114, 2115, 2116, 2117, 2118, 2119, 2120, 2121, 2122, 2123, 2124, 2125, 2126, 2127, 2128, 2129, 2130, 2131, 2132, 2133, 2134, 2135, 2136, 2137, 2138, 2139, 2140, 2141, 2142, 2143, 2144, 2145, 2146, 2147, 2148, 2149, 2150, 2151, 2152, 2153, 2154, 2155, 2156, 2157, 2158, 2159, 2160, 2161, 2162, 2163, 2164, 2165, 2166, 2167, 2168, 2169, 2170, 2171, 2172, 2173, 2174, 2175, 2176, 2177, 2178, 2179, 2180, 2181, 2182, 2183, 2184, 2185, 2186, 2187, 2188, 2189, 2190, 2191, 2192, 2193, 2194, 2195, 2196, 2197, 2198, 2199, 2200, 2201, 2202, 2203, 2204, 2205, 2206, 2207, 2208, 2209, 2210, 2211, 2212, 2213, 2214, 2215, 2216, 2217, 2218, 2219, 2220, 2221, 2222, 2223, 2224, 2225, 2226, 2227, 2228, 2229, 2230, 2231, 2232, 2233, 2234, 2235, 2236, 2237, 2238, 2239, 2240, 2241, 2242, 2243, 2244, 2245, 2246, 2247, 2248, 2249, 2250, 2251, 2252, 2253, 2254, 2255, 2256, 2257, 2258, 2259, 2260, 2261, 2262, 2263, 2264, 2265, 2266, 2267, 2268, 2269, 2270, 2271, 2272, 2273, 2274, 2275, 2276, 2277, 2278, 2279, 2280, 2281, 2282, 2283, 2284, 2285, 2286, 2287, 2288, 2289, 2290, 2291, 2292, 2293, 2294, 2295, 2296, 2297, 2298, 2299, 2300, 2301, 2302, 2303, 2304, 2305, 2306, 2307, 2308, 2309, 2310, 2311, 2312, 2313, 2314, 2315, 2316, 2317, 2318, 2319, 2320, 2321, 2322, 2323, 2324, 2325, 2326, 2327, 2328, 2329, 2330, 2331, 2332, 2333, 2334, 2335, 2336, 2337, 2338, 2339, 2340, 2341, 2342, 2343, 2344, 2345, 2346, 2347, 2348, 2349, 2350, 2351, 2352, 2353, 2354, 2355, 2356, 2357, 2358, 2359, 2360, 2361, 2362, 2363, 2364, 2365, 2366, 2367, 2368, 2369, 2370, 2371, 2372, 2373, 2374, 2375, 2376, 2377, 2378, 2379, 2380, 2381, 2382, 2383, 2384, 2385, 2386, 2387, 2388, 2389, 2390, 2391, 2392, 2393, 2394, 2395, 2396, 2397, 2398, 2399, 2400, 2401, 2402, 2403, 2404, 2405, 2406, 2407, 2408, 2409, 2410, 2411, 2412, 2413, 2414, 2415, 2416, 2417, 2418, 2419, 2420, 2421, 2422, 2423, 2424, 2425, 2426, 2427, 2428, 2429, 2430, 2431, 2432, 2433, 2434, 2435, 2436, 2437, 2438, 2439, 2440, 2441, 2442, 2443, 2444, 2445, 2446, 2447, 2448, 2449, 2450, 2451, 2452, 2453, 2454, 2455, 2456, 2457, 2458, 2459, 2460, 2461, 2462, 2463, 2464, 2465, 2466, 2467, 2468, 2469, 2470, 2471, 2472, 2473, 2474, 2475, 2476, 2477, 2478, 2479, 2480, 2481, 2482, 2483, 2484, 2485, 2486, 2487, 2488, 2489, 2490, 2491, 2492, 2493, 2494, 2495, 2496, 2497, 2498, 2499, 2500, 2501, 2502, 2503, 2504, 2505, 2506, 2507, 2508, 2509, 2510, 2511, 2512, 2513, 2514, 2515, 2516, 2517, 2518, 2519, 2520, 2521, 2522, 2523, 2524, 2525, 2526, 2527, 2528, 2529, 2530, 2531, 2532, 2533, 2534, 2535, 2536, 2537, 2538, 2539, 2540, 2541, 2542, 2543, 2544, 2545, 2546, 2547, 2548, 2549, 2550, 2551, 2552, 2553, 2554, 2555, 2556, 2557, 2558, 2559, 2560, 2561, 2562, 2563, 2564, 2565, 2566, 2567, 2568, 2569, 2570, 2571, 2572, 2573, 2574, 2575, 2576, 2577, 2578, 2579, 2580, 2581, 2582, 2583, 2584, 2585, 2586, 2587, 2588, 2589, 2590, 2591, 2592, 259

Njihovi svoci so bili aretirani in njihovo premoženje zaplenjeno.

Razven tega so bili v zadnjih tednih v bližini njihovih skrivališč po oboroženem odporu sledenci komunistični banditi avstralski.

- 18. 9. 1962 draht elektronische Nachrichten bei St. Leonhard
- 22. 9. 1962 der weibliche Mund Justina Megen von Lejchitz, Graf Fräulein
- 25. 9. 1962 zwei elektronische Nachrichten bei St. Leonhard, Graf Fräulein, St. Leonhard
- 26. 9. 1962 ein elektronischer Mund bei St. Leonhard, Graf Fräulein, St. Leonhard
- 30. 9. 1962 ein elektronischer Mund bei St. Leonhard, Graf Fräulein, St. Leonhard

Der Höhere ff- und Polizeiführer
GEZ. Rösener.

~ 32 ~

Vsem skupaj Vaš nesrečni Pepi

Blagoslovite mi Ervinčka in Reziko in prosim, Pavle in Lojze, bodita jim roditelja, moja zadnja želja, da se Rezika posveti samo vzgoji mojega milega Ervinčka.

Zbogom.

Nasvidenje nad zvezdami, molite za mene.

Pismo so Fricovi hranili še l. 1965 (vir: Milan Ževart, 1965: Poslovilna pisma za svobodo ustreljenih, ki sta jih izdala Muzej osvoboditve Maribor in Muzej revolucije Celje, str. 443, 478 in 479).

Slavka (Alojzija) Kisovarja, roj. 27. 5. 1919 v Zrečah, uradnika v preboldski tekstilni tovarni, najemnika domačije 39a, so Nemci ustrelili na dvorišču mariborskega sodišča 4. 11. 1942. Žena Ivanka, roj. 1917 Mohor, na domačiji 10a, je 21 dni po moževi smrti rodila sina Ivana, l. 1940 pa sina Danila.

Rudolfa Lapana, roj. 21. 11. 1905, na domačiji 24a, krojaškega mojstra in gostilničarja oziroma najemnika v Filijalki, so Nemci od doma odpeljali 8. 7. 1942 in ga ustrelili 22. 7., na dvorišču celjskega Starega piskra. Gostilno Filijalka je vzel v najem l. 1936 in poročil Jožefo, roj. Savinek (1913 v Sv. Lovrencu–1988 v Latkovi vasi). Vdova Jožefa je l. 1947 poročila Adolfa Zagožna iz Latkove vasi, zdaj h. št. 114. Na dan smrti je Rudolf domačim napisal poslovilno pismo.

Ljuba Pepči, Anči in Marjan!

Namenjeno je, da se zadnjikrat poslovim od Tebe, Pepči, Anči, Marjana. Marija naj vse tolaži. Pepči, uči moliti otroke in dobro jih vzgajaj, kar pride čez Tebe, in živi za otroke. Dolžan sem Tonču za delo 24 Rm in Fridi 20 Rm. Noben Škorjanc mi ni nič dolžan. Odpusti mi, Pepček, in sprejmi zadne poljube, Marjan, ubogaj mamo, Ančka, bodi pridna kot mama in molite zame.

Jaz nisem nobenega spravil v nesrečo in upam, da mi bo bog milostliv.

Pozdrav vsem bratom in sestram in mami. Z Bogom, Moja Pepči, teško pišem zadnje slovo, pa sem miren, saj bo minilo in vsi moramo umreti.

Pepči, Anči, Marjan, poljub z Bogom, poljubi so na imenih.

Rudolf se je podpisal v poslovilnem pismu, ki ga je pisal ženi in hčerki Bredi. Ustreljen je bil istega dne kot Janko Šmit iz Kaplje vasi (vir: Milan Ževart, 1965: Poslovilna pisma za svobodo ustreljenih, ki sta jih izdala Muzej osvoboditve Maribor in Muzej revolucije Celje (PS), str. 300, 333 in 343, pismo so hranili svojci l. 1965).

Fotografija 9: Rudolf Lapan (21. 9. 1905–22. 7. 1942) s hčerjo pri vhodu v gostilno Filijalka (ZH)

V Mariboru so Nemci 2. 10. 1942 ustrelili Dragutina Karla Lihtenegerja, roj. 1912 v Velenju, z domačije 8a, h. št. 65. Tega dne je bilo ustreljenih 143 nesrečnikov, med njimi je bilo 11 žensk in sovaščan Jože Fric. Na plakatu je zapisan kot predzadnji.

Alfonza Pesana, roj. 1919 na Gomilskem, z domačije 43a, so Nemci 2. 10. 1942 ustrelili v Mariboru (glej I. D., 2015: Vas Šešče skozi preteklost, str. 101).

Karla Pšeniča z domačije 7a, roj. 1910 na Polzeli, delavca v preboldski tekstilni tovarni, so Nemci kot talca ustrelili 15. 8. 1942 na celjskem sodnem dvorišču Stari pisker.

Žena Marija, roj. 1919 Stenovec, je umrla 18. 11. istega leta v Auschwitzu.

Pavla Stebernaka, roj. 28. 6. 1917 v Zrečah, ki je stanoval na domačiji 43a, je gestapo aretiral 3. 7. 1942 in ga ustrelil 4. 11. 1942 s 96 talci na dvorišču mariborskega zapora, med talci je bilo 11 žensk. Njegova mati Jožefa, roj. 1893, je l. 1936 v Šeščah kupila zdajšnjo hišo, h. št. 44. Pavle je končal tri razrede gimnazije, nato se je zaposlil v preboldski tekstilni tovarni kot mojster v kuhinji barv. Žena Ljudmila, roj. 1919 na Polzeli, Kolar, je 14. 8. 1942 rodila sina Emila (82 dni pred očetovo smrtjo).

Fotografija 10: Spomenik žrtvam druge svetovne vojne na osrednjem pokopališču v Gradcu

Slavka Šlandra, roj. 20. 6. 1909 v Dolenji vasi, na domačiji 23a, zobozdravnika in sekretarja Komunistične partije Slovenije za Spodnjo Štajersko, ki je imel zobno ambulanto na domačiji 32a, so Nemci ujeli v Mariboru 7. 8. 1941, ko jim je hotel preprečiti aretacijo kurirke Slavke Klavora. Med zaslišanji ni klonil, tudi svojega pravega imena jim ni povedal. Ustrelili so ga 24. 8. istega leta s Klavorjevo na mariborskem dvorišču, pod imenom Franc Weber, gozdar iz Škofje vasi pri Celju. Slavka so 25. 10. 1943 proglasili za narodnega heroja. Žaro z njegovim pepelom iz graškega pokopa-

lišča so po vojni prenesli v grobnico narodnih herojev pri današnjem parlamentu v Ljubljani. Njegov doprsni kip stoji v preboldskem spominskem parku.

Kmeta in trgovca Jožeta Vasleta, p. d. Sirc, roj. 12. 2. 1912, z domačije 3a, so Nemci odpeljali od doma 9. 9. 1942 in ga 4. 11. istega leta ustrelili kot talca na dvorišču mariborskega sodišča.

Gotovo smrt talcev je na morišču ugotavljal zdravnik. Če je žrtev kazala znake življenja, jo je poveljujoči častnik strelskega voda ustrelil v glavo – dal ji je milostni strel. Ustreljene talce so Nemci v krstah s tovornjaki odpeljali na graško osrednje pokopališče (zdaj Triesterstrasse 172), kjer so jih vpisali v njihov seznam in večino upepelili. Na tem pokopališču so po vojni postavili spomenik s svodom in obeliskom iz pohorskega granita. V skupnem grobu je pokopanih 2516 žrtev. Med njimi je 1213 Slovencev, od tega 661 talcev iz Maribora in 374 iz Celja, 46 obglavljenih Slovencev, ki so dezertirali iz nemške vojske, in 64 pripadnikov Pohorskega bataljona, preostali so iz Šoštanja, Trbovelj in Gorenjske. Na obelisku je v enajstih jezikih napisano: »Čuvajte **svobodo in mir, kajti dali smo zanju življenje.**«

Imena talcev so Nemci objavili po mestih in vaseh dan po zločinu, in sicer na letakih v slovenskem in nemškem jeziku. Na spodnji strani letakov je bilo pripisano, da so svoje ustreljenih pozaprli in njihovo premoženje zaplenili. Starejše od 18 let so poslali v koncentracijska ali delovna taborišča, mlajše od 18 let pa v mladinske domove na prevzgojo, najmlajše so večinoma dodelili nemškim družinam.

Smrtne obsodbe je podpisoval Otto Lurker, komandant policije – SIPO in varnostne službe za Spodnjo Štajersko – SD (Sicherheitsdienst). Talcem so te obsodbe prebrali na dan usmrtitve. Na plakatih (Bekanntmachung) o pobojih talcev je bil do junija 1942 podpisan šef civilne uprave za Spodnjo Štajersko, nato pa višji esesovski in policijski vodja za Štajersko Erwin Rösener (1902–obsojen in ustreljen 8. 9. 1946 v Ljubljani). Talce naj bi streljali pripadniki 72. Münchenskega rezervnega policijskega bataljona, s sedežem v istoimenskem bavarskem glavnem mestu. Zgodovino te enote je objavil Aleksander Žižek iz Zgodovinskega arhiva Celje, v znanstveni reviji Zgodovina za vse, št. 2, ki jo je izdalo Zgodovinsko društvo Celje l. 2014.

Padli partizani

Filip Cestnik - Piškov, roj. 20. 4. 1905, z domačije 50a, zdaj h. št. 4, je odšel v partizane 14. 10. 1944. Kot pripadnik Tomšičeve brigade je bil ranjen in se je zdravil v bolnišnici v Podvolovlju. Po ponovni ranitvi je umrl januarja 1945 pod Čemšeniško planino. Bil je krojač in je po službi pomagal doma na žagi.

Franc Cestnik, lesni nakupovalec in gostilničar oziroma najemnik na domačiji 32a, roj. 30. 1. 1903 na domačiji 50a (na Piškovi žagi), je padel kot pripadnik Šlandrove brigade 4. 11. 1944 v Koprivniku na Dolenjskem.

Leopold Kobal, roj. 28. 8. 1922, z domačije 45a, je bil zaposlen v Celju in Žalcu kot mehanik, po l. 1942 pa v Nemčiji. Njegov oče Andrej, roj. 1899 v Podkraju pri Vipavi, je umrl 5. 1. 1943 v taborišču smrti Mauthausen. Leopold je bil mobiliziran v partizane novembra 1944 in poslan v Zgornjo Savinjsko dolino. Nemci so ga ustrelili v prvi polovici decembra istega leta na Gorici, zahodno od Vranskega. Njegovo truplo so 22. 11. 1948 prekopali na šentpavelsko pokopališče.

Aktivisti Osvobodilne fronte, terenci, so jeseni l. 1944 mobilizirali moške, rojene med l. 1928 in l. 1900 in jih pošiljali v Zgornjo Savinjsko dolino, ki je bila pod partizansko oblastjo. Tu so jih dodelili partizanskim vojnim enotam ali delovnim bataljonom. Večina je bila brez orožja. Ob nemški ofenzivi, v prvih dneh decembra, je partizanska oblast razpadla, vojaške enote pa so se umaknile na vse strani. Mnogi mobiliziranci so se napotili domov z namenom, da se spomladi vrnejo v partizanske vrste. Na poti domov so jih nekaj v zasedah pobili Nemci, nekaj pa partizani, ker so jih imeli za dezertarje. Nemci so z letala, imenovanega štoklja, trosili letake s pozivom in obljubo, da se tistemu, ki se bo s tem letakom zgasil na sedežu gestapa na Vranskem (na nekdanji sodniji), ne bo zgodilo nič hudega, kar je bila velika zločinska prevara. Vse, ki so se prijavili, teh je bilo 174, so po nekaj dnevih odpeljali na travnik sredi gozda na Gorici, jim sporočili, da so prosti in naj gredo domov. Ko so se nesrečniki, med njimi je bil tudi Leopold, usmerili na svojo pot, so iz gozda začele strojnice sejati smrt.

Franc Pečovnik, tekstilni delavec, roj. 7. 4. 1911 v Franciji, je odšel v partizane avgusta 1944. Padel je 10. 3. 1945 kot pripadnik osme partizanske brigade pri Breznem Dolu na Dolenjskem, po zapisu v seznamu vernikov pa pri Velikih Laščah.

Franc Skok, ključavničar in tkalski mojster v preboldski tekstilni tovarni, roj. 10. 9. 1905 v Kaplji vasi na Čedetovi domačiji, je odšel v partizane septembra 1944. Nemci so ga ujeli 24. 12. istega leta in ga s preostalimi ujetniki takoj ustrelili (glej l. D., 2000: Zgodovina Kaplje vasi v Spodnji Savinjski dolini, str. 79–80).

Justi Zorjan, učiteljica, je bila rojena l. 1908, najverjetneje v Pečarjevi hiši (glej domačijo 42a). Pred l. 1941 je poučevala prvi razred v šentpavelski šoli. Stanovala je v prvem nadstropju nekdanje Uršičeve hiše (zdaj Hmeljarska cesta 17). Bila je hči Alojzije, roj. Vasle, p. d. Sirc, z domačije 3a, in orožniškega nadstražnika Martina Zorjana, roj. 1876, poročena l. 1907. Po aretaciji l. 1941 so jo Nemci zaposlili na železniški postaji v Mariboru, kjer je ustanovila partizansko javko. V osvobojeni Zgornjesavinjski

dolini je poučevala v novoustanovljenih slovenskih šolah. Na začetku decembra so jo Nemci pri Novi Štifti ujeli težko ranjeno, pozneje pa je kmalu umrla.

Na begu so domobranci, po vsej verjetnosti jeseni 1944, ustrelili Mirico Petelinšek, roj. 1921 v Dugi Resi. V Ljubljani je končala učiteljske in trgovsko šolo, okoli l. 1938 se je zaposlila v preboldski tekstilni tovarni. Ko je njen zaročenec iz Litije odšel v partizane, se je preslila k nekemu kmetu blizu Litije, kjer je živela neprijavljena. Njeno truplo so našli po osmih mesecih.

Fotografija 11: Prenos ranjenega partizana (ZH)

Podatki za umrle v taboriščih, talce in padle partizane so povzeti po knjigi Spomeniki in spominska obeležja NOB v Občini Žalec, ki je izšla l. 1986, str. 36–49; po knjigi Milana Ževarta iz l. 1965: Poslovilna pisma za svobodo ustreljenih, ki sta jo izdala Muzej osvoboditve Maribor in Muzej revolucije Celje; iz Kronike šentpavelske župnije, str. 120 (v njej je župnik Marko Sagaj l. 1945 vpisal vse žrtve); s plošče v občinskem spominskem parku, iz knjižnice 60 let KPJ in SKOJ in po ustnih izročilih.

Kot prisilno mobilizirani nemški vojaki so padli:

Janez Bolte, p. d. Trapičarjev, z domačije 16a, roj. 1919, je padel 3. 12. 1943 v Italiji.

Maks Jazbec, mož Marije, roj. Pečovnik, z domačije 43a, je padel l. 1944 v Franciji.

Anton Novak - Jakov, kovaški pomočnik, z domačije 10a, roj. 12. 12. 1922, je bil pogrešan, verjetno od l. 1943.

Milan Pančur, roj. 16. 6. 1926, je umrl kot pripadnik polvojaških nemških delovnih enot (Arbeitsdienst – RAD) 3. 3. 1944, zaradi zastrupitve v Gmundnu na meji s Česko in Zgornjo Avstrijo.

Pavličeva brata, Anton, roj. 11. 12. 1925, in Jože, roj. 21. 4. 1923, z domačije 31a sta bila pogrešana od neznanega dne (l. 1943 (?)).

Jožeta Planka iz Hauzov, roj. 10. 6. 1925, naj bi po ustnem izročilu še danes živečih sodobnikov po prečkanju neke reke na ruskem bojišču proglasili za pogrešenega. V upanju, da je še živ, sta ga mati in oče po vojni iz dneva v dan pričakovala. Ker ga ni bilo, je mati Marija na družinski nagrobnik na šentpavelskem pokopališču po moževi smrti dala vklesati kot prvega njenega sina Jožeka, z datumom smrti 5. 8. 1944 (verjetno dan, ko je Jožek pisal zadnje pismo materi in očetu). **»Če moram mlad umreti, naj umrem v domačih gozdovih in sem v njihovi zemlji pokopan,«** je bila takrat odločitev večine, ki smo bili potegnjeni v vojni smrtni ples.

Jože Voga - Podkajlev, roj. 11. 2. 1924, z domačije 9a, je padel januarja 1944 na ruskem bojišču. Njegova vojna enota je imela vojno poštno številko (Feldpostnummer) 20596.

Z vpoklici moških iz Spodnje Štajerske v njihovo vojsko so začeli Nemci aprila l. 1942, prvi je bil na vrsti letnik 1923. Vse do l. 1945 so vpoklicali letnike med 1908 in 1928. Vpoklicane so na začetku dodelili za šest mesecev polvojaškim enotam Reichsarbeitsdiensta s kratico RAD, po naše državna delovna služba. Sčasoma so ta čas skrajševali na dva meseca. Ob naboru letnika 1926 jeseni 1943 so fante z višino nad 175 cm, ki so bili dobro razviti, nasilno dodelili v prostovoljne enote Waffen SS (die Waffe – orožje, SS – okrajšava za Schutzstaffel, zaščitna enota), ta je nastala iz Hitlerjeve osebne straže. Večina nabornikov se je na začetku odzvala vpoklicu. Nemci so grozili, da bodo poslali v koncentracijska taborišča ali izselili na Poljsko svojce nabornikov, ki se na vpoklic ne bodo odzvali. Takrat je bilo na Spodnjem Štajerskem ohromljeno delovanje terenskih organizacij Osvobodilne fronte, saj jim je primanjkovalo predvsem orožja in streliva. S prihodom partizanske Štirinajste divizije iz Dolenjske konec februarja 1944 na Štajersko in ker je nemška oblast slabela in ni bila več sposobna uresničiti groženj, je večina nabornikov letnika 1927 maja odšla v partizane. Divizija je začela pohod 9. 1. 1944 z okoli 1100 partizani. Med 500 km dolgo potjo je izgubila polovico svojih pripadnikov.

Letnike 1928 so Nemci polovili po cestah, naložili na tovornjake in jih takoj odpeljali na bojne položaje v Prekmurju. Med vožnjo so jim prikazali uporabo strelnega orožja in protitankovskih izstrelkov (Panzerfaust). Lov na območju današnje Občine Prebold jim ni uspel. V Petrovčah so polovili šest fantov, od teh se je iz ruskega ujetništva vrnil samo eden.

Na nemški strani so izgubili življenje štirje pripadniki nemške skupine oziroma folksdojčerji.

Rudi Ehr Gott, roj. 7. 4. 1925, iz Hauzov (domačija 36a), je umrl med bombardiranjem Dunaja 19. 12. 1944 s sestrčno Hildo Vodopivec, roj. 22. 11. 1925. Po navedbi v seznamu vernikov naj bi se zastrupila s plinom. V osmrtnici, ki so jo objavili njuni starši marca 1945, je navedeno, da je bila Hilda pripadnica nemškega pomožnega vojaškega štabnega osebja (Stabsshelferin), Rudi pa je bil letalec (Flieger).

Na ruskem bojišču je spomladi 1943 padel Anton Haniš iz Hauzov. Njegovi starši in sestra so se kmalu potem izselili v Avstrijo.

V spopadu s terenci pri izlivu Bolske je 8. 5. 1944 padel Franc Pinter, roj. 17. 3. 1914, vodja štajerske domovinske zveze za območje današnje Občine Prebold, krajev Pongrac, Griže, Zabukovica in Migojnice. Z družino je med vojno stanoval na domačiji 34a, ki je zdaj v posesti Janeza Vedenika.

Fotografija 12: Vpoklic v nemško vojsko letnika 1922. V sredini za desnim bobnom sedi pragwaldski župan Josef Schellau.

Po končani vojni, 9. 5. 1945, so izginili (v seznamu vernikov št. 8 šentpavelske župnije so označeni kot pogrešani):

- Peregrin Ehr Gott, roj. 4. 4. 1901, iz Hauzov (domačija 36a), ki je bil v drugi polovici maja 1945 zaprt v celjskih zaporih.
- Jože Matjaž, roj. 3. 7. 1903, mož Pavle, roj. Vodopivec, ki je bil zaprt po vojni najprej v Celju, nato v Mariboru, sinova Pavleta in Jožeta sta prevzela Jožetova starša iz Mozirja, in sicer zakonca Angela, roj. Ehr Gott, in Karl Pečovnik, roj. 8. 6. 1909 – zaprta sta bila v Žalcu.
- Ljudmilo Pinter, hčer graščinskega oskrbnika Ferdinanda Wetza, roj. 2. 7. 1913, in ženo vodje štajerske domovinske zveze, so po vojni obsodili na leto dni zapor. Svojci so jo zadnjič videli januarja 1946 v ženskem zaporu v Begunjah, potem je za njo izginila vsaka sled.
- Franc Šibila, roj. 1926, z domačije 23a, sin Julije Šibila, roj. 1890.

Z domov so jih 12. 5. 1945 odvedli pripadniki Narodne zaščite. Nekaj dni so bili zaprti v šentpavelskem Zadružnem domu, od tu so bili premeščeni v Žalec na Roblekovo domačijo ali v Celje (glej I. D., 2013: Kraj Prebold skozi čas, str. 93, in I. D., 2016: Zgodovina Marije Reke, str. 135–141).

Franc Vodopivec, tovarniški vrtnar, roj. 9. 10. 1892 na Teharjah, iz Hauzov II. (domačija 37a), se je obesil 9. 5. 1945 zaradi izdaje terenske zemljanke pod Žvajgo (glej I. D., 2000: Zgodovina Kaplje vasi v Spodnji Savinjski dolini, str. 45–46). Njegova žena Roza, roj. 25. 8. 1902 Ehr Gott, je bila po vojni zaprta v Žalcu pri Roblek, od koder je izginila. Hči Marija, roj. 19. 6. 1925, ki je bila poročena v Celju, je bila zaprta v celjskem Starem piskru, od koder je izginila. Hči Pavla, roj. 27. 3. 1921, poročena z Jožetom Matjažem, je bila tri mesece zaprta v taborišču na Teharjah, od koder je izginila. Njen mož Jože, roj. 3. 7. 1908 v Mozirju, je bil najprej zaprt v Celju in nato v Mariboru, od koder je izginil. Njuna otroka Pavlo in Jožeta so prevzeli Jožetovi starši v Mozirju.

Po izjavi Jožeta Ehr Gotta, roj. 1915, z domačije 43a, ki je bil leto dni zaprt v taborišču na Teharjah, so 12. 2. 1946 na kamion naložili na časovno kazen obsojene in jih odpeljali na streljanje. Med njimi naj bi bil nemški župan Jožef Schellauf, ki je med vojno stanoval v Dobrihovi hiši. Po navedbi v Kroniki šentpavelske župnije, str. 125, je bil Schellauf obsojen na smrt v Mariboru in tam ustreljen v noči z 21. na 22. 11. 1945.

Podatke o padlih v nemški vojski in izginulih po 9. 5. 1945 sem povzel iz Kronike šentpavelske župnije, str. 120.

Druga svetovna vojna je terjala življenja 92.000 Slovencev, med njimi je bilo 44 vaščanov, ki so živeli ali se rodili v Dolenji vasi.

V taboriščih smrti so dotrpeli ena ženska in trije moški. Med zaslišanjem so gestapovci ubili dva moška. Kot talce so Nemci pobili devet moških. V partizanih so padli ena ženska in pet moških. Na begu je bila ustreljena ena ženska (ilegalka). Skupaj torej 22 žrtev.

Kot nemški vojaki je padlo devet vaščanov, med njimi jih je bilo prisilno mobiliziranih osem. Med bombardiranjem na Dunaju sta umrla ena ženska in en moški. V protipartizanskem spopadu je bil ustreljen en moški. Po vojni (9. 5. 1945) se je obesil en moški. Po vojni so zunajsodno pobili pet žensk in štiri moške. Na partizanski strani je umrlo 22 vaščanov in isto število na nasprotni strani, skupaj 44.

Pregledni (tabelarni) prikaz žrtev

Leto	1941	1942	1943	1944	1945	Skupaj
Umrli v nemških taboriščih		1 ž	3 m			4
Pobil gestapo med preiskavo		2 m				2
Talci	1 m	8 m				9
Padle partizanke				2		2
Padli partizani				4	1	5
Padli v nemški vojski			5 m	5 m, 1 ž		11
Padel v spopadu s partizani				1		1
Brez sodbe ubiti po 9. maju					5 m, 5 ž	10
Skupaj	1	1 ž, 10 m	8 m	13	11 (6 m in 5 ž)	44

Legenda: ž – ženska, m – moški.

Domačije

Za prikaz zgodovine domačij v Dolenji vasi sem uporabil iste vire, kot so navedeni na str. 217–219 v knjigi I. D., 2013: Kraj Prebold skozi čas.

Družinska imena so bila v Spodnji Savinjski dolini izoblikovana že na začetku 16. stoletja.

Družinski imeni iz Dolenje vasi, ki sta bili med l. 1697 in l. 1749 zapisani v šentpavelskih matičnih knjigah

Leta 1697 je bila v Dolenji vasi rojena Marija Apolonija, hči Jere in Matije Pirmaistra (Biermeister), botra sta bila preboldska graščaka Lukrecija in Gandolf Schrattenbach. Po družinskem imenu sodeč je bil Matija grajski pivovarnar.

V Dolenji vasi je l. 1738 živel Valentin Špes (Spez), l. 1749 je umrla 20-letna Marija, hči Gregorja Špesa. Istega leta je v Mariji Reki živel Valentin Špes.

Družine, omenjene v Dolenji vasi ob prvem ljudskem štetju l. 1754, ki jim ni bilo mogoče določiti domačije

43-letni kočar in podložnik gosposčine Prebold Anton Cverle ter njegova 40-letna žena Urška sta imela 12-letno hčer Marijo. Januarja 1736 je bil rojen Valentin, sin Eve in Gregorja Cverleta (Zwerle). Botra sta bila Katarina Trapečar in Gregor Juhart. Istega leta je bil omenjen Luka Cverle.

35-letni kočar in podložnik gosposčine Prebold Lovro Klemenčič ter 30-letna žena Neža sta imela štiri sinove: 16-letnega Johana, 13-letnega Andreja, devetletnega Luko in dveletnega Gregorja. Septembra 1744 je bila rojena Ana Klemenčič. Botra sta bila Uršula in Jože Plahter.

Tesar in podložnik gosposčine Prebold Adam Rotar je bil star 45 let. Žena Ana je bila stara 33 let. Imela sta osemletno hčer Uršulo in tri sinove: sedemletnega Štefana, štiriletnega Blaža in triletnega Antona.

Eatus	17 7 63	Eatus	25 10 70
Mäntig gresselt		Dietrich Mäntig gresselt	
Kamm	Condition	1 2 3	Kamm Condition ; 2

Dietrich die yäzgeriff Landfappf.

Joannes Eppsen	Jappsen	- -	50	Gebmudigg weib	- -	1
Paul Eppsen	Sohn	- -	18	Gebmudigg Selter	7 -	-
Laurentij Eppsen	Sohn	4 -	-			

In Kirchdorff Dietrich im Hofsaff
gejörige Antzefam

Andreas Saworschnig	baum	- -	32	Maria Eppsen	weib	- -	3
Georg Holomolus Eppsen	baum	- -	33	Maria Eppsen	Schwester	7 -	-
Jacob Eppsen	baum	- -	25	Helena Eppsen	magd	- -	4
Georg Eppsen	baum	- -	20	Eva Eppsen	magd	- -	2
Franciscus Eppsen	falter	- -	15	Ursula Eppsen	magd	- -	2
Dominius Eppsen	inwohner	- -	30	Ursula Eppsen	weib	- -	2
Laurentij Eppsen	Sohn	1 -	-	Barbara Eppsen	Mutter	- -	5
Joannes Eppsen	inwohner	- -	25	Ursula Eppsen	weib	- -	5
Chalpus Eppsen	inwohner	- -	53	Helena Eppsen	weib	- -	5
				Maria Eppsen	Schwester	- -	2
				Elisabeth Eppsen	inwohner	- -	5
				Agnes Eppsen	weib	- -	6
				Gebmudigg Eppsen	inwohner	- -	4
				Mariana Eppsen	weib	- -	5
Donatus Eppsen	baum	- -	35	Gebmudigg Eppsen	Mutter	- -	4
Urban Eppsen	falter	- -	12	Anna Eppsen	weib	- -	2
Anton Eppsen	baum	- -	25	Ursula Eppsen	weib	- -	2
Joannes Eppsen	baum	- -	23	Maria Eppsen	Mutter	- -	6
Paulus Eppsen	Sohn	1 -	-				
Andreas Koresch	inwohner	- -	60	Ursula Eppsen	weib	- -	5
Suma		20 8 77		Suma		27 10 89	

Zakus	20 8 77	Zakus	27 10 88
Mänlich gesegelt		Weiblich gesegelt	
Name	Condition ; 2 3	Name	Condition ; 2 3
Isidorus Naresch Bauer	- - 40	Maria Dipp Weib	- - 30
Nicolaus Dipp Sohn	5 - -	Agnes Dipp Tochter	- 8 -
Caspars Dipp Sohn	1 - -		
In Anlehnung steht die Herrschaft Kragwald gehöriger Anwesen.			
Martin Mayer Bauer	- - 40	Eusebius Dipp Weib	- - 29
Bonifatius Dipp Sohn	1 - -	Maria Dipp Magd	- - 20
Martin Konia Bauer	- - 33	Vrsula Dipp Weib	- - 28
Joannes Dipp Sohn	3 - -		
Joannes Dipp Sohn	- - 13		
Laurenti Gradisch Bauer	- - 55	Apollonia Dipp Weib	- - 42
Antreas Gornisch Bauer	- - 36	Lucia Dipp Tochter	- - 18
Georg Dipp Kind	- - 40	Agnes Dipp Weib	- - 22
Jacob Dipp Kind	- - 20	Maria Dipp Magd	- - 30
Paulus Dipp Junge	- - 46	Vrsula Dipp Magd	- - 40
Matthaus Dipp Sohn	6 - -	Maria Dipp Weib	- - 47
		Agnes Dipp Tochter	- 12 -
		Maria Junge	- - 50
		Maria Dipp Mutter	- - 60
Caspars Knapf Kind	- - 36	Helena Dipp Weib	- - 30
Georg Dipp Sohn	3 - -		
Antoni Zverle Kind	- - 46	Vrsula Dipp Weib	- - 40
		Maria Dipp Tochter	- 12 -
Suma	26 8 88	Suma	27 13 102

Kmet in podložnik gosposčine Prebold Martin Skurja je bil star 33 let. Z ženo Uršulo sta imela triletnega sina Johana. Martin je bil omenjen že l. 1745 in l. 1750. Skurjevi so takrat živeli v Kaplji vasi (glej l. D., 2000: Zgodovina Kaplje vasi v Spodnji Savinjski dolini, str. 114).

Ob prvem ljudskem štetju sta v Dolenji vasi živeli še dve najemniški družini, podložni gosposčini Prebold, ki sta bili zapisani brez družinskega imena.

Zgodovina domačij v Dolenji vasi

Domačije so razporejene po hišnih številkah, kot so navedene v seznamu vernikov l. 1862 in pozneje.

Za sorodstveno in lastniško povezavo v vasi sem pri domačijah navedel številko odgovarjajoče domačije, za povezavo v drugih vaseh naše občine pa knjigo z ustrezno stranjo, na primer: glej l. D., 2016: Zgodovina Marija Reke, str. 110.

Kratice:

- vl. št. – vložna oziroma tekoča številka, pod katero je vpisana domačija v zemljiški knjigi;
- p. št. – parcelna številka; z njo so označena posamezna zemljišča na katastrski mapi;
- st. p. št. – stavbna parcelna številka; z njo so bile označene stavbe do l. 2006;
- st. št. – stavbna številka; z njo so bile označene stavbe po l. 2006.

Razpoznavna tablica domačij

Zdajšnja hišna številka	Oznaka domačije	Zdajšnja hišna številka	Oznaka domačije	Zdajšnja hišna številka	Oznaka domačije
1, 3, 4	50a	39	20a	69	27a
5	48a	41	21a	71	28a
6	49a	42	7a	73	29a
7	47a	43	22a	79	31a
10	12a	44	6a	81	30a
11	13a	45	22a	125	43a
12	11a	47	23a	126	42a
15	15a	48	6a	142	32a

16	11a	49	23a	144	42a
20	10a	50	5a	147	40a
21	16a	53	24a	151	33a
24	45a	54	5a	152	40a
25	17a	61	25a	155	41a
29	18a	62	3a	162	39a
30	46a	63	44a	167	38a
35	19a	64	3a	173	34a
36, 36a	8a	66	2a	174	34a
37	20a	67	26a	177	35a
38	7a	68	1a	-	-

Opomba: domačiji 4a in 11ab ne obstajata več.

1a, zdaj h. št. 68, Škorjanc

Hišni imeni: l. 1809 Marovt, od l. 1833 Tišler (mizar)

Družinska imena: Lemberger (iz nemške besede der Lehmberg – ilovnat hrib), Begel, Restar, Rojnik, Svet, Škorjanc

Gospoščina župnije Sv. Pavel, rust. urb. št. 2, con. 2, vl. št. 74 (l. 1880) in vl. št. 260 (l. 1934).

Domačiji na p. št. 247 so l. 1825 dodelili st. p. št. 13.

Zdaj je na p. št. 247/2 hiša s st. št. 31 iz l. 1928.

Gospa (dua) Marija Lemberger, žena Tomaža, ki je bil kuhar v preboldski graščini, je bila po l. 1690 večkrat omenjena kot botra. Do sredine 18. stoletja so graščinske uslužbence naslavljali z duo – gospod, njihove žene pa z dua – gospa. Leta 1753 je bil rojen Pavel, sin Uršule in Antona Lemberga. Ob prvem ljudskem štetju l. 1754 je bil kmet Anton Lemberg star 25 let, žena Urška 21 let, sin Pavel eno leto, Antonova mati Marija 60 let, brat Johan pa 23 let. Pri hiši sta stanovala zakonca: 53-letna Urška in 60-letni Andrej Korelus. Leta 1767 je umrla 70-letna dua Marija Lemberg.

V hiši s h. št. 1/1 so l. 1783 živeli Marija, Matija in Jakob Lemberger. Anton Lemberger je bil l. 1784 cerkveni ključar. Pri družini je l. 1789 živela Marija Dušak (glej domačijo 23a, h. št. 20/1, 17/1, 20/2; l. D., 2015: Vas Matke skozi preteklost, str. 79–80; l. D., 1997: Pogled v preteklost vasi Sv. Lovrenc v Savinjski dolini, str. 55, in l. D., 2016: Zgodovina Marije Reke, str. 93–94).

Matija Lemberg je l. 1783 gosposčini župnije Sv. Pavel oddal šest škafov pšenice, tri škafe ovsa in kopuna. Opraviti je moral tudi dvoinpoldnevno vlečno tlako in štiri-

dnevno ročno tlako. Vdovo Marijo Lemberger je l. 1802 poročil Gregor Begel (Weggel) iz Kaplje vasi. Domačo hčer Nežo, roj. 1796, je l. 1809 poročil Jakob Restar, roj. 1791, s hišnim imenom Marovt. Domačijo so takrat ocenili na 900 florintov (glej domačijo 27a). Leta 1749 je bil rojen Blaž, sin Johana Marovta. Johan Lemberger je bil l. 1830 lastnik Zajc-Plaskanove domačije v Orli vasi.

Lastnika hiše s h. št. 1/2 sta bila l. 1833 Neža in Jakob Reštar. Neža je l. 1831 rodila sina Gregorja, poznejšega gospodarja, med l. 1816 in l. 1837 pa je rodila Heleno, Marijo, Antona, Margareto, Jakoba in Franca. Anton in Jakob sta bila vojaka. Pri hiši je živel gospodinjin oče Gregor Begel (Wegel), roj. 1772 (za Begel glej l. D., 2000: Zgodovina Kaplje vasi v Spodnji Savinjski dolini, str. 104, l. 1793). Nekdanji vojak Anton je poročil Marijo, roj. 1827 Krajncič. Z družino se je okoli l. 1862 preselil v Kapljo vas na h. št. 1, s hišnim imenom Plavc. Zaradi prezadolženosti je l. 1850 oskrbnik domačije postal Andrej Rojnik. 23-letni kmečki sin Gregor Rester, sin Neže in Jakoba, je februarja 1854 v šentpavelski cerkvi poročil 20-letno Marijo, hčer Marije, roj. Perše, in kmeta Sebastijana Dolinarja iz Šmiklavža, h. št. 20. Gregor je umrl l. 1878. Vdova Marija, ki je umrla l. 1899, je leto dni po moževi smrti poročila Martina Rojnika (1833–1894). Marija ni rodila, imela pa je rejenko Heleno Gril, roj. 1871, ki je l. 1903 poročila Jožeta Sveta, roj. 1878 v Šoštanju. V hiši je l. 1884/1885 stanoval mizar Luka Satovšek, roj. 1826, z ženo Marijo, roj. 1829 Uratnik. Za njim je imelo hišo v najemu več družin, med njimi je bil Franc Pečovnik, roj. 28. 7. 1887, tovarniški delavec, ki je umrl 18. 11. 1917 zaradi strele v trebuh na soškem bojišču. Domačijo sta l. 1900 kupila Marija (1873–1955) in Janez Škorjanc (1862–1940) z domačije 23a. Škorjančevi so hišo oddajali v najem vse do l. 1938. V tem letu sta se naselila novoporočenca Pavla, roj. Završnik (1911 v Mariji Reki–2005), in Franc Škorjanc (1903–1974), Janezov sin iz drugega zakona. Posest sta prevzela l. 1940. Pavla je l. 1939 rodila sina Viktorja, l. 1943 sina Franca, l. 1945 hčer Pavlo in l. 1952 sina Milana. Po Frančevi smrti l. 1973 je gospodarila vdova Pavla, od l. 1981 pa sin Milan, ki si je oktobra 2016 prekinil življenje. Brat Franc si je na zahodni strani domačije postavil hišo s h. št. 70.

2a, zdaj h. št. 66, Derča

Hišno ime: Čulk

Družinska imena: Nareks, Naraks, Čulk, Vasle, Cilensšek, Derča

Gospoščina župnije Sv. Pavel, rust. urb. št. 3, con. 2.

Stavbi tik ob cesti v Kapljo vas, v smeri jug–sever, na p. št. 246, so l. 1825 dodelili st. p. št. 24. V zemljiško knjigo so jo z domačijo 3a vpisali pod skupno vl. št. 120.

Zdaj so na območju domačije štiri stavbe. Stavba s st. št. 98 ima h. št. 66.

Leta 1746 je bila rojena Neža, hči Marije in kmeta Blaža Naraksa. Ob ljudskem štetju l. 1754 je bil Blaž star 40 let, žena Marija je bila stara 30 let, hči Neža osem let, sin Nikolaj pet let in sin Gašper eno leto.

Lastnika hiše s h. št. 2/1 sta bila l. 1775 Marija, roj. Jakl, in kmet Nikolaj Naraks st., l. 1783 pa njun sin Blaž, ki je umrl l. 1792, star 80 let. Blaž je bil gosposčini župnije Sv. Pavla dolžan letno oddati po šest škafov pšenice in ovsa, kopuna in prašička, opraviti dvoinpoldnevno vlečno tlako in štiridnevno ročno tlako. Leta 1804 je bil rojen Johan, sin Nikolaja Naraksa, ki je umrl l. 1811. Leto dni po Nikolajevi smrti je domačijo za 500 goldinarjev kupil Matija Čulk iz Sv. Pavla (za Čulk glej l. D., 2013: Kraj Prebold skozi čas, str. 165).

Na zahodnem spodnjem območju opuščenega smučišča, severno od graščine Prebold, je oče Nikolaj posedoval viničarijo s preboldsko gorsko št. 84 in h. št. 26/1 (glej l. D., 2013: Kraj Prebold skozi čas, str. 193–194). Za viničarijo je Nikolaj l. 1806 preboldski gosposčini oddal 22 krajcarjev, po en škafo in pol rži ter ovsa, eno osmino škafa koruze in pol škafa ječmena. Po očetovi smrti je viničarijo za Borštom, ocenjeno na 46 florintov, podedoval sin Urban. Zidanica je bila ovrednotena na šest florintov. Ker pa je Urban pobegnil iz vojske, so posest l. 1819 prepisali na njegovo ženo Jero. Po šestih letih so viničarijo z novo h. št. 28/2 ponovno dodelili Urbanu, ki jo je še isto leto prodal sovaščanu Martinu Virantu z domačije 27a. Za 20,5 florinta jo je l. 1851 kupil usnjar Anton Švab, po šestih letih tovarniški delavec Mihael Razgan, l. 1863 pa baron Hackelberg. Med l. 1895 in l. 1913 sta imela zidanico v najemu Marija, roj. Herodež (1866–1929), in Jakob Dobriha (1849–1944), poročena l. 1894. Marija je l. 1893 rodila sina Jakoba ml., in ta je poročil učiteljico Hildo Sadnik, rojeno v Latkovi vas. Zakonca sta v Dolenji vasi l. 1936 zgradila hišo (glej domačijo 61a). V zemljiško knjigo so viničarijo l. 1880 vpisali pod vl. št. 21. K Dobriha-Globačnikovi domačiji v Kaplji vasi so jo priključili l. 1924 in oštevilčili s h. št. 59.

Nikolaj je posedoval še viničarijo z gozdom s preboldsko gorsko št. 90. Zidanice l. 1825 ni bilo več, vinograd je dobil p. št. 614 in 615, gozd p. št. 613, 621 in 622, travnik pa p. št. 616 (glej l. D., 2013: Kraj Prebold skozi čas, str. 194–193). Posest je istega leta podedoval sin Johan, ki je bil gospodar na domačiji 6a. Po dveh letih je Johan prodal del posesti šentpavelskemu usnjarju Antonu Schwabu. Preostali del pa je l. 1836 podedoval sin Matevž, ki je preostanek vinograda in domačijo 6a še istega leta prodal Heleni in Matevžu Lapanu. Vdova Helena je nekdanjo viničarijo l. 1861 prodala baronu Hackelbergu za 200 florintov. Baronovo posest so l. 1883 priključili k preboldski urb. št. 88 in jo vpisali v zemljiško knjigo pod vl. št. 21 (vir: ZAC 401/102).

V hiši s h. št. 2/2 sta bila l. 1833 gospodarja Uršula, roj. 1793 Zdovc (Sdouz), in Matija Čulk, roj. 1795 v Sv. Pavlu, ki je domačijo kupil l. 1812. Uršula je l. 1818 rodila sina Antona, poznejšega gospodarja, za njim pa same hčere: l. 1820 Marijo, l. 1823 Heleno, l. 1825 Lucijo, l. 1830 Pavlo, l. 1832 Ano in l. 1837 Margareto. Domačija je l. 1840 dobila hišno ime Čulk. Gospodarja sta bila Neža, roj. 1826 Mohar, in Anton Čulk (Zhulk), roj. 1818, ki se je l. 1844 izselil v Grajsko vas. Pri zakoncih so živeli Antonova starša, sestra

in brat. Domačijo je l. 1848 kupil šentpavelski trgovec Štefan Krašovec, l. 1853 jo je podedoval njegov sin Jakob, roj. 1805 na Vranskem (glej l. D., 2013: Kraj Prebold skozi čas, str. 150), ki je hišo oddal v najem tovarniškemu delavcu Martinu Planovšku, roj. 1832, in njegovi ženi Ani, roj. Likep. Domačijo sta l. 1867 kupila soseda Marija in Anton Vasle. V hiši je stanovalo več družin, med njimi med l. 1886 in l. 1889 domači sin Jože, roj. 1852, poročen l. 1885 s Polono, roj. 1860 Randl. Za njima sta se vselila novoporočenca – domača hči Marija, roj. 1854 Vasle, in Franc Vidmar, roj. 1851. Marija je l. 1888 rodila hčer Matildo, naslednje leto pa sina Filipa. Zakonca sta l. 1890 kupila domačijo 18a. Za Vidmarjevimi sta se naselila Jera, roj. 1833 Vinder, in Martin Kolenc, roj. 1843, poročena l. 1875. V hiši so okoli 1930 stanovali Terezija, roj. 1903 Kotar, iz Trbovelj, in tovarniški delavec Martin Zagožen, roj. 1900 v Celju. Terezija je l. 1925 rodila Ljudmilo, l. 1927 Ignaca, l. 1928 Edvarda in l. 1931 Marijo. Hišo še danes posedujejo Sirc-Derčevi.

3a, zdaj h. št. 64 in h. št. 62, Derča

Hišni imeni: Prešnik in Sirc

Družinska imena: Sirc, Cilenšek, Vasle, Derča

Gospoščina Pragwald (Prebold), rust. urb. št. 23, con 1, vl. št. 120.

Fotografija 13: Na vhodu v trgovino stoji na levi Zofija Vasle, roj. 1909, v sredini pa je njena polsestra Karlica Cilenšek (1920–2016). (ZH)

Družinsko in hišno ime Prešnik izhaja iz besede brežnik, ki pomeni prebivalca na bregu, nabrežju ali nabrežini. Grad Prežin (Pröschin) pri Šentjurju ob Voglajni iz 12. stoletja je v zadnjem obdobju tlačanstva spadal pod gospoščino Pragwald. Na Groblji, severnem zaselku Latkove vasi, je l. 1737 živel Mihael Prešek (Pressegh). Na Lopati pri Celju in v Kasazah zdaj živi družina Brežnik.

Fotografija 14: Sirčeva trgovina z napisom Josip Vasle (ZH)

Fotografija 15: Notranjost trgovine Pri Marelici, prvi z leve je Anton Stergar, zdaj Kaplja vas, h. št. 68, druga pa je lastnica Karlica Drča, roj. Cilenšek. (ZH)

Fotografija 16: Podrta Sirčeva lipa, l. 1959 (ZH)

Na p. št. 245 so l. 1825 trem stavbam podelili skupno st. p. št. 15. Zdaj ima nekdanje gospodarsko poslopje iz l. 1924 na p. št. 245/2 st. št. 90 in h. št. 62. V posloplju je bila v tridesetih letih in do l. 2001 trgovina z mešanim blagom. Hiša na p. št. 245/4 s st. št. 93 ima h. št. 64.

V hiši s h. št. 3/1 je l. 1776 bival Anton Cilenšek (Zillenshegg), ki mu je žena l. 1788 rodila hčer Marijo. V hiši so l. 1777 živeli: Marija Žrebel, žena Mihaela Krajnc (glej domačijo 8a, 8/1), l. 1780 Helena Lipovšek (glej domačijo 7a, 7/1), l. 1791 Luka Seme (glej l. D., 1997: Pogled v preteklost vasi Sv. Lovrenc v Savinjski dolini, str. 25), l. 1792 Tomaž Mahor z domačije 9a, l. 1795 Luka Orešnik iz Marije Reke (glej l. D., 2016: Zgodovina Marije Reke, str. 34) in med l. 1810 in l. 1819 Mihael Žrebel z domačije 8a. V hiši s hišnim imenom Prešnik in s h. št. 3/1 sta l. 1801 gospodarila Marija in Luka Sirc. Po petih letih je umrla njuna sedemletna hči Elizabeta, umrla je tudi 86-letna mati Uršula, rojen pa je bil sin Jože.

Lastnika domačije s h. št. 3/2 sta bila l. 1833 Margareta, roj. Drobnič (1796–1839), in Jože Vasle (1796–1839). Margareta je l. 1822 rodila hčer Nežo, l. 1824 sina Matevža, ki je postal vojak, l. 1828 hčer Heleno in l. 1831 hčer Marijo. Vdovec Jože je poročil

Heleno, roj. Ocvirk (1815–1885), ta je l. 1840 rodila sina Antona, l. 1847 sina Johana, l. 1844 sina Martina, l. 1852 sina Jožeta in l. 1854 dvojčka Lovrenca in Marijo. Domačijo s h. št. 3/4 je okoli l. 1862 podedoval domači sin Anton (1840–1889), ki je l. 1861 na Polzeli poročil Marijo Levčnikar (1841–maj 1872). Marija je l. 1863 rodila sina Franca, l. 1865 hčer Terezijo in l. 1868 hčer Antonijo. Pri hiši je živela ovdovala mati Helena s sinovi iz drugega zakona: Martinom, Johanom in Jožetom ter hčerjo Marijo. Vdovec Anton je sedem mesecev po ženini smrti, novembra, poročil Magdaleno (1852–1904), hčer tovarniškega obratovodje Eitricha z domačije 20a. Magdalena je junija 1873 rodila hčer Marijo, ki je poročila učitelja Srečka Pečarja (glej domačijo 42a), l. 1876 hčer Johano (Ivanko), ki je umrla l. 1943, l. 1880 hčer Alojzijo, 20. 11. 1882 sina Antona in l. 1885 sina Johana. V tem letu je umrla mati Helena, roj. Ocvirk. Oče Anton je umrl l. 1889. Pri hiši je l. 1890 služil Matija Podgoršek, roj. 1844. Domača hči Alojzija je l. 1907 poročila orožniškega nadstražnika Martina Zorjana, roj. 1876. Naslednje leto sta dobila hčer Justino, ki je postala učiteljica. V začetku decembra 1944 so jo Nemci pri Novi Štifti nad Gornjim Gradom ujeli težko ranjeno in je kmalu potem umrla. Domačijo je l. 1905 podedoval domači sin Anton, poročen l. 1907 z Marijo, roj. 1884 Rak, iz Gotovelj. Anton je padel 25. 10. 1917 kot topničar desetnik 87. pehotnega polka dva kilometra vzhodno od Sela na soški fronti. V prvem zakonu je Marija l. 1908 rodila Zofijo, ki je l. 1929 rodila nezakonsko hčer Veroniko in poročila Henčija Špegliča, l. 1912 sina Jožeta in l. 1914 sina Janeza, v drugem zakonu s Karlom Cilenškom – Blatnikovim iz Latkove vasi (1881–1939). Njega je poročila l. 1920. Marija je rodila hčer Karolino – Karlico (1921–2016). Marija in Karl Cilenšek sta l. 1925 kupila domačijo 29a na p. št. 252/1 s st. p. št. 7 in st. p. št. 8 ter na njej postavila novo hišo, ki so jo vpisali v zemljiško knjigo pod vl. št. 125. V njej je pred l. 1941 stanovala uradniška družina Marn. Dediča Jožeta, roj. 12. 2. 1912, so Nemci od doma odpeljali 9. 9. 1942 in ga 4. 11. istega leta ustrelili kot talca na dvorišču mariborskega sodišča. Matere in polsestre Nemci niso izselili, saj niso živeli v istem gospodinjstvu. Domačijo 3a in 29a je Karlica prevzela l. 1971, l. 1946 je poročila Jožeta Derčo (s partizanskim imenom Rigo), roj. 1920, iz Grajske vasi.

Sodeč po fotografiji 13, na kateri je na vhodu v trgovino prikazana okoli 15-letna Karlica Cilenšek, roj. l. 1920, in fotografiji 14 z napisom Josip Vasle, je v južnem spodnjem delu gospodarskega poslopja ustanovil trgovino Josip Vasle. Trgovina se je zadnja leta obstoja imenovala Pri Marelici, ukinili so jo okoli l. 2005. Prostore nad trgovino sta pred l. 1941 imela v najemu zakonca Ivana, roj. Gril, in orožnik Matjaž Mravlje, roj. v Žireh, poročena v Skopju. Ivana je v Kranjski Gori l. 1936 rodila sina Antona, l. 1938 pa sina Matevža.

4a

Roglove domačije na severovzhodnem delu križišča cest Latkova vas–Prebold in Kaplja vas–Sv. Lovrenc ni več.

Hišno ime: Urban (po Urbanu Dimicu iz l. 1803)

Družinska imena: domačijo so prvotno posedovali lastniki preboldske graščine, grofje Schrattenbachovi, za njimi Goriški, Dimičevi, Fišerjevi in nazadnje Roglovi (Šalej). Gospoščina Prebold, rust. urb. št. 21 1/2, con. 2, vl. št. 12.

Dvema stavbama na p. št. 146 so l. 1825 dodelili st. p. št. 16, po nekaj letih pa stavbi (kozolcu) st. p. št. 113. Po spletu je bil l. 2001 na območju domačije na p. št. *113 kozolec s st. št. 651, ki pa ga zdaj ni več.

V hiši sta l. 1689 živela Marija in obrtnik Fabijan Kovač, ki sta istega leta dobila sina Matijo. Pavel Kovač je bil boter l. 1737, po dveh letih je dobil sina Matijo ml., botra sta mu bila Svinšek in Marovt.

Ob prvem ljudskem popisu l. 1754 je bil kmet Andrej Gorišek star 36 let. Z 22-letno ženo Nežo nista imela otrok. Pri hiši so služili tri dekle in trije hlapci, tam je stanovala tudi šestčlanska družina. V Hrastinki, v severnem podnožju Žvajge, je l. 1576 vino-grad posedoval Johan Gorišek.

Andreju Gorišku je l. 1771 v trajno posest izročil kmetijo preboldski graščak Oton Wolfgang Schrattenbach. Na desni je mejila na domačijo Andreja Lipovška, na levi na hišo Andreja Porteša, zgoraj na vaško cesto, spodaj pa na njivo.

Luka Fišer, mlinar pod preboldsko graščino na desnem bregu Bolske, je od Jakoba Gradiška l. 1783 v Dolenji vasi kupil kočo z njivo in vrtom. Luka je moral gosposčini Prebold za kočo letno plačati 1,7 florinta, za mlin dva florinta, opraviti je moral tudi tridnevno ročno tlako (D. F, str. 705).

Ob prvem ljudskem popisu l. 1754 je **pod graščino Prebold** na desnem bregu Bolske živela mlinarska **družina Fišer**. Zakonca Marija in Jakob sta bila stara 40 let. Imela sta triletno hčer Elizabeto in dvojčka Marijo in Lovra, oba stara šest let (glej l. D., 2013: Kraj Prebold skozi čas, str. 122–123, p. št. 581, in l. D., 2004: Zgodovina Latkove vasi v Savinjski dolini, str. 205). Jernej Fišer iz Dolenje vasi (ex Dollena vass) je bil omenjen l. 1749, Matija Fišer iz Šmiklavža pa l. 1744.

V hiši s h. št. 4/1 so umrli: l. 1773 najemnica Eva Mlinar, l. 1774 50-letna Uršula Kovač in 75-letni najemnik Pavel Koraj, l. 1775 najemnica Helena Južna iz Marije Reke in l. 1777 najemnik Mihael Krainz – Krajnc (glej domačijo 22a, h. št. 20/1, l. 1804, in domačijo 19a, h. št. 17/1, l. 1783). Pri lastniku Andreju Gorišku so umrli: l. 1777 najemnik Anton Završnik (glej domačijo 23a), l. 1786 84-letni berač Matija Koraj (zdaj hišno ime v Šentrupertu), l. 1788 graščinski služabnik Adam, l. 1789 Magdalena Fišer, l. 1790 56-letna Helena Koraj (za Koraj glej domačijo 21a) in l. 1798 Gregor Virant (za Virant glej domačijo 28a). Domačijo je l. 1803 kupil Urban Dimic (glej domačijo 23a).

V hiši s h. št. 4/2 sta bila l. 1833 gospodarja Neža, roj. 1800 Brišnik (Wrischnig), in Jakob Dimic, roj. 1791, ki je bil v tem letu cerkveni ključar. Neža, druga Jakobova žena, je l. 1831 rodila hčer Terezijo, l. 1835 hčer Nežo (poznejšo gospodinjo) in l. 1840 hčer Marijo. V prvem zakonu je l. 1823 rodila sina Franca Dimica. Okoli l. 1860 je domačija dobila hišno ime Urban. Domačo hčer Nežo (1835–1922) je l. 1857 poročil Jože Fišer iz Latkove vasi (1834–1906). Pri zakoncih sta živela gospodinjina starša, Neža in Jakob Dimec. Gospodinja Neža je l. 1858 rodila sina Franca, l. 1861 sina Johana, ki se je poročil v Sv. Lovrenc, l. 1863 sina Alojzija, ki je odšel na Dunaj, l. 1870 sina Jurija in l. 1872 hčer Amalijo. Po moževi smrti l. 1906 je gospodarila vdova Neža. Pri njej je živel sin Franc, roj. 1858. Neža je domačijo prodala l. 1912 Antonu Roglu s šeške domačije 7š (1873–1952), ki je istega leta poročil Jožefo, roj. Šuperger s šeške domačije 23š (1879–1969 (?)). Jožefa je v Šeščah rodila štiri nezakonske otroke: l. 1898 Marijo, l. 1902 Frančiško, l. 1906 Franca in l. 1910 Rudolfa, zadnjima dvema je bil oče Anton Rogel. V zakonu je Jožefa rodila l. 1912 Janeza, l. 1916 Angelo I., ki je umrla kmalu po porodu, l. 1919 Jožeta in l. 1923 Angelo II. (glej I. D., 2015: Vas Šešče skozi preteklost, str. 90 in 106–108).

Oče Anton je imel par dobro rejenih in negovanih sivkastobelih konj šimeljnov. Z njima je vozil iz šempetrske železniške postaje za tovarno zabukovski premog. Moogoče so mu otroci kdaj zapeli tisto narodno pesem: »*Moj očka ima konjička dva, oba sta lepa bela šimeljna ...*« Beseda šimelj ima osnovo v nemških besedah der Schimmel – plesen, schimmelig – plesniv in schimmeln – plesniti.

Po moževi smrti je kmetijo prevzela vdova Jožefa, l. 1969 pa hči Angela, poročena z Ivanom Šalejem iz Griž, l. 1998 pa jo je podedoval Angelin nečak (sin Janeza, roj. 1912) Jože Rogl s h. št. 21b. Angela, poročena Šalej, je podedovala tudi domačijo 23a. Na gospodarskem poslopu sta si z možem Ivanom uredila stanovanje. Stavbo zdaj poseduje Jožetov sin Ignac.

Sin Franc, roj. 1906, je postal učitelj in je živel v Sv. Lenartu v Slovenskih goricah. Sin Janez, roj. 1912, se je izučil za mesarja in je l. 1937 poročil Pavlo, roj. 1812 Šibila v Matkah. Po l. 1945 se je izselil v Avstralijo (glej I. D., 2015: Vas Matke skozi preteklost, str. 83–84). Sin Jože, roj. 1919, je končal medicinsko fakulteto in je do upokojitve upravljal bolnišnico za pljučne bolezni v Topolšici. Umrl je l. 2003 v Velenju. Pokopali so ga na velenjskem pokopališču v Podkraju, v bližini groba pesnika Karla Destovnika - Kajuha.

5a, zdaj h. št. 50, Marta Škorjanc, in h. št. 54, Vlado Ocvirk

Hišni imeni: Semč, od l. 1870 Lebar (glej domačijo 30a)

Družinska imena: Porteš, Bricl, Lukanc, Škorjanc, Žagar, Kovač, Škorjanc-Ocvirk

Gospoččina Prebold (Pragwald), rust. urb. št. 7, con. 3, vl. št. 146.

Dvema stavbama na p. št. 148 so l. 1825 dodelili st. p. št. 17. Zdaj je na območju

nekdanje, s slamo pokrite hiše, ki so jo podrli okoli l. 1960, hiša s st. št. 652 iz l. 1969, h. št. 50 in lastnico Marto Škorjanc, severno od nje pa hiša iz l. 1974 s st. št. 658, h. št. 54 in lastnikom Jožetom Ocvirkom. Njegovi predniki so bili Feliks Liksa Ocvirk (1912 v Latkovi vasi–1996), Marjeta (1921–1988) in Ladislav (1944–2014).

Marija, hči Marije in Urbana Porteša, je bila rojena l. 1694. Botra sta bila preboldska graščaka Lukrecija in Wiliem Schrattenbach. Leta 1741 je bil rojen Martin, sin Magdalene in Jakoba Porteša. Jakob, ki je bil tkalec, je l. 1754 dosegel starost 50 let.

V Kaplji vasi je l. 1773 Jurij Porteš na licitaciji kupil graščinsko njivo, ki je mejila na vožno pot in njivo Martina Marinca. V hiši s h. št. 5/1 je l. 1774 gospodaril Andrej Porteš (Portesh). V njej je l. 1775 živel a Apolonija Gorišek (Gorrisheg), pred štirimi leti pa v h. št. 4/1. Od l. 1793 do l. 1825 je bil gospodar Johan Porteš. Hiša je l. 1814 dobila h. št. 5/2. Johanovo hčer Marijo (1796–1850) je okoli l. 1832 poročil Jakob Bricl (Wrizl) (1799–1850). Marija je l. 1834 rodila hčer Marijo ml., l. 1837 sina Matijo in l. 1837 sina Franca, ki se je preselil v Sv. Pavel na h. št. 14. Pri zakoncih je stanoval gospodinjin oče Johan Porteš, roj. 1769, s hčerjo Heleno, roj. 1803, sinom Tomažem, roj. 1805, ki je bil vojak, hčerjo Jero, roj. 1809, in Johanom, roj. 1839, nezakonskim Heleninim sinom (za Bricl glej l. D., 2004: Zgodovina Latkove vasi v Savinjski dolini, str. 145, 5/18, in str. 149). Pri hiši je med l. 1840 in l. 1845 služila Helena Dernovšek, roj. 1811 v Kaplji vasi, s sinom Vincencem, roj. 1835, in hčerjo Marijo, roj. 1842. Domačijo s h. št. 5/3 sta okoli l. 1850 kupila Marija, roj. Ropotar (1798–1865), in Jože Lukanc, roj. 1797. Marija je l. 1827 rodila sina Franca, ki je postal vojak, l. 1837 sina Blaža, ki je postal čevljar, in l. 1839 sina Antona (za podatke o Blažu glej domačijo 30a, h. št. 31/5).

Domačijo s h. št. 5/4 in hišnim imenom Žemc je okoli l. 1862 kupila Marija Škorjanc, roj. 1807, z domačije 23a. Imela je hčer Terezijo, roj. 1833, ki je l. 1860 rodila nezakonskega sina Franca. Pri materi Mariji so živeli še sin Johan, roj. 1828, ki je postal rudar, hči Uršula, roj. 1839, in sin Franc, roj. 26. 7. 1843. Sin Franc je bil l. 1870 v Mariboru posvečen v duhovnika. Kaplanoval je v župniji Sv. Križa v Rogaški Slatini, l. 1883 je prevzel marijereško duhovnijo, l. 1894 je bil premeščen na Gomilsko. Upokojil se je l. 1909. Umrl je 18. 11. 1924 v hiši nečaka Matije Škorjanca, ki je bil prav tako duhovnik v Sv. Pavlu. Pokopan je na šentpavelskem pokopališču blizu groba župnikov Plešnika in Franca Sereca. Na grobu je nagrobnik, ki ga je osnoval arhitekt Jože Plečnik (za podatke o Matiji Škorjancu glej l. D., 2016: Zgodovina Marije Reke, str. 151–152).

V hiši sta do l. 1860 živel a sinova prejšnjih lastnikov, in sicer čevljar Blaž, roj. 1837 v Šempetru, in Anton Lukanc. Blaž, poročen l. 1869 v Braslovčah s Terezijo, roj. 1838 Predovnik, se je po enem letu z ženo naselil na domačijo 30a s h. št. 31/5 in hišnim imenom Fožinc. Za njima se je naselila Barbara Podgoršek, roj. 1810, s sinovoma Matijo, roj. 1844, in Martinom, roj. 1845, ki sta postala vojaka (glej domačijo 3a – 6/3).

Marija Škorjanc je domačijo 5a l. 1865 zamenjala z domačijo 30a in hišnim imenom Lebar. Njena lastnika sta bila Ana, roj. Lebar (1835–1918), in Jože Žagar (1823–1904). Ana je l. 1856 rodila sina Matevža, l. 1857 hčer Genovefo, ki se je izselila v Trbovlje, l. 1862 hčer Marijo, ki je postala redovnica, l. 1867 sina Jožeta, ki se je izselil v Trbovlje, l. 1869 sina Franca, ki je umrl l. 1898, l. 1870 hčer Alojzijo in l. 1873 sina Antona, ki je v Šeščah l. 1897 poročil Nežo Herodež (glej I. D., 2015: Vas Šešče skozi preteklost, str. 135–136). V hiši s h. št. 6/5 so med l. 1882 in 1893 poleg lastnikov stanovali: Margareta Samobor iz Šentpavla, vdovec Jakob Mastnak, roj. 1841, in sin Anton, roj. 1879, ki se je l. 1896 poročil s Šeščanko (za podatke o Mastnakih glej domačijo 46a). V hiši s h. št. 7/5 sta živeli vdova Ana Žagar, roj. Lebar (1835 – 1915) in hči Alojzija (1870–1940), ki je l. 1895 rodila nezakonsko hčer Marijo Žager. Alojzija je domačijo prevzela l. 1907. Njeno hčer Marijo je l. 1930 poročil Martin Kovač, roj. 1899 v Sv. Pavlu. Martin je bil sin Jožefe, roj. 1873 Košir v Šentjanžu na Vinski Gori, in Martina Kovača (1863 v Laškem–1926 v Sv. Pavlu), poročenima l. 1896. Kovačeva družina je okoli l. 1919 stanovala v Sv. Pavlu na h. št. 56, na vzhodni strani opuščenega smučišča, zdaj Cestnikova hiša (glej I. D., 2013: Kraj Prebold skozi čas, str. 193), od koder se je preselila v Podkajlovo domačijo 9a, h. št. 9/7. Zakoncema – domači hčeri Mariji, roj. 1895 Žager, in Martinu Kovaču, roj. 1899 – so se rodili: l. 1931 hči Marija, l. 1933 sin Jože, l. 1934 hči Ana, l. 1935 hči Antonija, l. 1937 sin Martin in l. 1938 sin Ernest. Vsi razen Ernesta, ki je bil rojen v Čakovcu, so bili rojeni v Celju. V hiši je l. 1940 umrla domača hči Alojzija, stara 70 let. Pri njej je v desetih letih stanovalo dvajset ljudi. Domačijo so l. 1946 podedovali Marija, Jože, Ana, Davorin in Ernest Kovač. Slamnato hišo sta l. 1961 kupila Jožica in Edvard Škorjanc s h. št. 25, podrla staro hišo in postavila novo. Leta 1972 jo je prevzela Jožica, poročena Ocvirk.

6a, zdaj h. št. 44, Rogel, in h. št. 48, Kralj

Hišni imeni: Blašk (verjetno po Blažu Naraksu, ki je l. 1792 umrl na domačiji 2a s h. št. 2/1, star 80 let), od l. 1840 Lapan

Družinska imena: Golavšek, Naraks-Potrata, Lapan, Makus, Kralj-Rogel

Gospoččina Pragwald, urb. št. 1, con. 4, vl. št. 41.

Hiši na p. št. 149 so l. 1825 dodelili st. p. št. 18, kozolcu na p. št. 150 pa nekoliko pozneje st. p. št. 144.

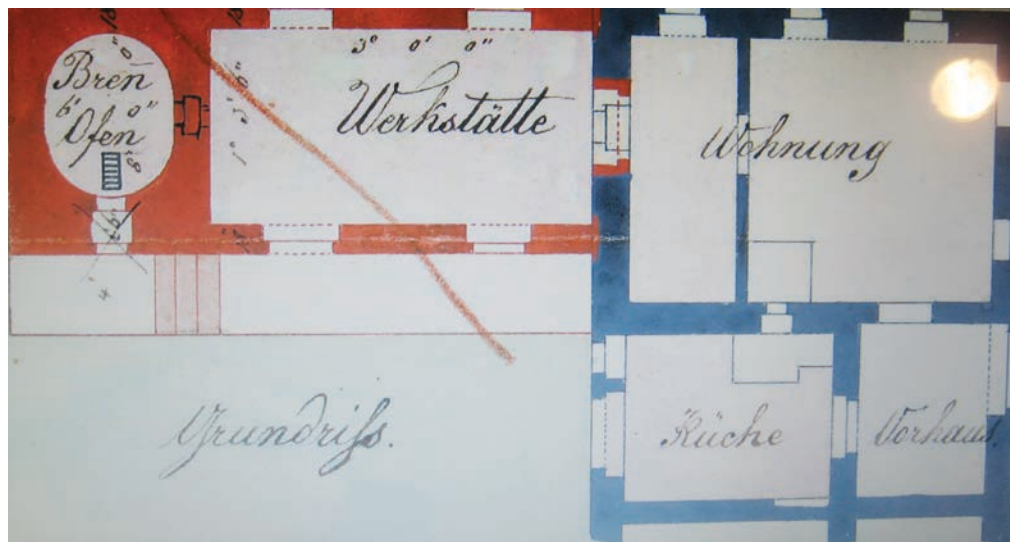
Zdaj sta na območju domačije ob cesti na p. št. 149/1 hiša iz l. 1952 s st. št. 653, h. št. 48 in lastnico Anico Kralj, na p. št. 149/3 pa je nestanovanjska stavba s st. št. 654. Severno na p. št. *363 stoji hiša iz l. 1985 s st. št. 656 in h. št. 44, ki jo posedujeta Jože Rogel in njegova žena z domačije 23a.

Matija Golavšek iz Dolenje vasi je l. 1776 kupil njivo, ki je mejila desno na njegov vrt, levo in zgoraj na travnik Andreja Gradiška, spodaj pa na kolovoz (vir: D. F., str. 689). Na h. št. 6/1 je l. 1794 umrla Neža Golavšek (Golausheg). Družinsko ime Golavšek se omenja v Matkah od l. 1601, v Šeščah pa od l. 1840 (glej I. D., 2015: Vas Matke skozi

preteklost, str. 103–106, in I. D., 2015: Vas Šešče skozi preteklost, str. 84, 114 in 115). V hiši je l. 1803 umrl 70-letni Martin Potrata, naslednje leto je v hiši bival Matija Potrata. Anton, sin Urbana Potrate, se je rodil l. 1808 na domačiji 22a s h. št. 20/1 (za podatke o Martinu Potrati glej I. D., 2000: Zgodovina Kaplje vasi v Spodnji Savinjski dolini, str. 116, domačija 39a).

Na domačiji s hišnim imenom Blašk in h. št. 6/2 je l. 1825 gospodaril vdovec Johan Naraks, roj. 1778 (glej domačijo 2a, gorska št. 90). Imel je sedem otrok, ki so bili rojeni med l. 1805 in l. 1823. Domačijo z delom posesti na opuščnem smučišču nad preboldsko graščino z gorsko št. 90 je Johan l. 1838 prodal Heleni, roj. 1809 Svet, in Matiji Lapanu, roj. 1799 v Grižah. Helena je l. 1836 rodila hčer Marijo, l. 1837 sina Pavla, l. 1839 sina Johana, l. 1842 hčer Nežo, l. 1846 hčer Jero in l. 1849 sina Matevža (za podatke o Lapanovih glej I. D., 1997: Pogled v preteklost vasi Sv. Lovrenc v Savinjski dolini, str. 44–45).

Johanu Lebarju je avgusta 1859 celjski gradbeni urad izdal dovoljenje za dozidavo lončarske delavnice z novo pečjo na severozahodni strani hiše s tlorisom 14 x 2,5 m. Na dovoljenju so bili kot sosedje navedeni Johan Stiger, Johan Lukanc in Štefan Maloprav. Hiša je imela štiri prostore: na jugovzhodni strani je bila veža z vhodom, iz nje je bil na zahodni strani vhod v kuhinjo, na severni strani pa v večjo in manjšo sobo (vir: ZAC – okrajni urad Celje, s 327, f1 – 587-539).

Fotokopija 8: Načrt lončarske delavnice

Prenos načrta iz Z – H je samo polovičen, zato uporabi Fotografijo na Canon 251/ 251

Legenda: Vorhaus – veža, Küche – kuhinja, Wohnung – stanovanje, soba, Werkstaette – delavnica, Brennofen – kurilnica, Grundriss – tloris.

Lastnik domačije s h. št. 6/4 je bil l. 1865 samski Johan Lapan, ki je delal v Schützovi keramični tovarni v Libojah. Pri njem so živeli ovdovela mati Helena, sestra Marija, ki se je izselila v Celje, brat Pavel (krojač), ki je l. 1871 za Johanom prevzel domačijo, sestri Neža in Jera, ki sta se izselili v Gradec ter l. 1846 sestra Frančiška. Pavel, ki je umrl l. 1891, je poročil Nežo, roj. Korber (1845–1902). Neža je l. 1873 rodila sina Franca – ta je l. 1899 kupil domačijo 26a in je l. 1896 poročil Terezijo, roj. Fridrih (1875–1963), z domačije 26a, l. 1875 je rodila sina Jožeta in l. 1877 sina Andreja. Pavlu so bili v pomoč krojaški pomočniki Martin Plavec, roj. 1861, Lovro Štorman, roj. 1865, Anton Goršek, Alojz Žumer, roj. 1867, oba iz Griž, in Jurij Fonda, roj. 1867 v Šmartnem ob Paki. Domačijo s h. št. 6/7 je l. 1900 podedoval domači sin Jože, ki je istega leta poročil Heleno, roj. Škrabe (1874–1947). Helena je l. 1900 rodila sina Jožeta – ta je l. 1950 podedoval domačijo in je l. 1946 poročil Angelo, roj. 1901 Cestnik, s Piškove žage (glej domačijo 50a), in je umrl l. 1974, l. 1901 je rodila sina Mihaela, l. 1903 hčer Marijo – ta je l. 1937 poročila Hribovska iz Mozirja, l. 1909 pa je rodila hčer Frančiško – ta je poročila mizarja Franca Zupana, roj. 1906 v Grižah. Frančiška je l. 1930 v Celju rodila hčer Verico – ta je poročila fotografa Antona Jerina in živi v Šentpavlu na Reški cesti, h. št. 22, l. 1932 je rodila sina Franca, l. 1937 hčer Hermino

Fotografija 17: Lapanovi med prvo svetovno vojno (ZH)

in l. 1948 sina Vladimirja -Stankota. Sin Mihael je l. 1929 poročil Amalijo, roj. 1901 Pungaršek v Sv. Štefanu pri Žusmu, ki je l. 1930 rodila hčer Terezijo - Zinko. Mihael je bil kmetijski referent in je stanoval z družino na domačiji 40a. Domačijo sta l. 1950 prevzela Angela, roj. Cestnik, in Jože Lapan; bila sta brez otrok. Po Jožetovi smrti l. 1975 so domačijo razdelili na več dedičev. Med njimi sta bili žena Amalija in njena hči Franciška, poročena Zupan, iz Sv. Pavla, h. št. 19. Na severni strani domačije sta l. 1978 novo hišo s h. št. 44 postavila Marija, roj. Grenko, in Jože Rogl z domačije 24a.

7a, zdaj h. št. 38, Založnik, in h. št. 42, Jože Vedenik

Hišni imeni: Mihc (po Mihaelu Zupančiču, ki je umrl pred l. 1833) in Stieger
Družinska imena in lastnik: Lipovšek, Zupančič, Ebershuber, Stieger, Jelen, Žalska posojilnica, Vedenik, Rožaj, Kozar, Vedenik, Stenovec-Pšenič, Založnik, Vedenik
Gospoščina Pragwald, urb. št. 19, con. 4, vl. št. 29 in vl. št. 334.

Jurij Lipovšek je l. 1771 od preboldske gospoščine kupil polovično hubo za 50 flo-rintov. Posest je na levi strani mejila na hišo Janša Žrebla, zgoraj na cesto, spodaj pa na njivo (vir: D. F., str. 422).

Johan Lipovšek je l. 1771 od preboldske gospoščine dobil celo hubo, ki je mejila na desni na njegov vrt, levo na vaško cesto, zgoraj na domačijo Blaža Nareksa, spodaj pa na vozno pot (vir: D. F., str. 426).

Hiši na p. št. 159 so l. 1825 dodelili st. p. št. 19. Zdaj so na območju domačije na p. št. *19 hiša iz l. 1810 (?) s st. št. 666, h. št. 38 in lastnikom Antonom Založnikom, severno od nje na p. št. *115 (nekdanj kozolec na p. št. 155/ 2) hiša iz l. 1970 s st. št. 660, h. št. 42 in lastnikom Jožetom Vedenikom ml., na p. št. 157 pa nestanovanjska stavba s st. št. 663. St. p. št. 115 (zdaj p. št. *115) na p. št. 155/2 so l. 1957 iz vl. št. 29 prepisali pod vl. št. 334 z lastnikom Terezijo, roj. Počej, in Jožetom Vedenikom z domačije 23a.

Johan Lipovšek je na vznožju Žvajge l. 1576 posedoval vinograd. Ob prvem ljudskem štetju, l. 1754, je bil ovdovali čevljar Jurij Lipovšek star 35 let, hči Margareta je bila stara dve leti, stara mati Uršula pa 60 let. V hiši s h. št. 7/1 je l. 1770 gospodaril kmet Jurij Lipovšek, pri njem je l. 1780 živela Helena Lipovšek (glej domačijo 3a in l. D., 1997: Pogled v preteklost vasi Sv. Lovrenc v Savinjski dolini, str. 31–32). Lipovško- vi so takrat živeli še v Matkah, Šeščah in Mariji Reki.

V hiši s h. št. 7/2 je l. 1825 gospodaril Mihael Zupančič, ki je pred l. 1833 odšel neznanokam. Domačijo je po njegovem odhodu prevzela žena Uršula, roj. Sevšek (1785–1851). Uršula je l. 1812 rodila hčer Marijo, l. 1820 sina Johana in l. 1825 sina Valentina. Domačijo s h. št. 7/4 je podedoval sin Valentin, poročen z Marijo, roj. Tšamer (Čamer (?)), ki je l. 1848 rodila sina Johana. Lastnik domačije s h. št. 7/4 je bil

pred l. 1862 Jurij Ebershuber s Prevalj. Od l. 1862 sta jo posedovala Marija, roj. Lenko (1812–november 1875), in tovarniški ključavničar Johan Stieger (1806–september 1875). Marija je l. 1833 rodila hčer Ano, l. 1836 hčer Marijo, l. 1837 hčer Frančiško, l. 1838 hčer Lucijo, l. 1842 sina Johana, l. 1843 hčer Jero, l. 1844 hčer Kunigundo, ki se je poročila na Prevalje, l. 1850 sina Antona in l. 1856 hčer Margareto. Pri hiši sta stanovala Marija Zupančič, roj. 1812, in Johan Zupančič, roj. 1821, hči in sin prejšnjih lastnikov. Domačija s h. št. 7/5 je dobila hišno ime Stieger. Njena lastnika sta bila od l. 1876 do 1888 Elizabeta, roj. 1833 Pošebal, in Matija Jelen, roj. 1848, poročena l. 1876. Leta 1889 je domačija prešla v last žalske posojilnice (Vorschusskasse). Istega leta sta jo kupila Katarina, roj. Janc, in Franc Vedenik iz Sv. Pavla (glej l. D., 2013: Kraj Prebold skozi čas, str. 146–147). Hišo sta oddala v najem Margareti, roj. 1820 Ažman, in Jožetu Samoborju, roj. 1816, iz Sv. Pavla, poročenima l. 1846. V hiši je do l. 1894 stanovalo še 20 ljudi, med njimi do l. 1899 Janez Podgoršek, roj. 1877. Domačijo sta l. 1899 kupila Frančiška in Anton Rožaj z domačije 23a. Od l. 1890 do l. 1903 je imel hišo v najemu čevljar Karl Videmšek, roj. 1858. V pomoč mu je bil Franc Virant, roj. 1873 (glej domačiji 14a, l. 1908, in 21a, l. 1903). Za njim so stanovali Alojzija Vedenik, roj. 1862, poročena z Jožetom Kovačem, roj. 1864, vdova Marija Vedenik, roj. 1862, družina Štefana Tevčiča, roj. 1864, z Gomilskega, in od l. 1903 do l. 1906 Marija, roj. 1873 Vasle, ter učitelj Srečko Pečar, roj. 1870 v Sv. Lovrencu v Slovenskih goricah (zdaj Juršinci pri Ptuj), poročena l. 1897. Marija je l. 1898 rodila sina Stanka - Srečka in l. 1902 Fridrika (za podatke o Pečarjevih glej domačijo 42a). Od l. 1909 sta v hiši stanovala vdova Klara Maršič, roj. 1841 v Radgoni, ki je umrla 11. 2. 1913, in Marija Mikšič, roj. 1842, ki je umrla januarja istega leta. Za njima sta imela hišo v najemu: Frančiška, roj. 1893 Orešnik, in Ivan Urek, roj. 1894, poročena l. 1919. Po nekaj letih sta se naselila zakonca Antonija, roj. Potočnik, in trgovec Jože Ban, roj. 1898, poročena l. 1923.

Južni del domačije (hišo ob cesti) je l. 1929 kupila Terezija Stenovec, Račkova iz Sv. Lovrenca, ki jo je oddala v najem zakoncema Mariji, roj. 1904 Kapel v Celju, in tovarniškemu uradniku Ivanu Marnu, roj. 1901 pri Sv. Petru pri Ljubljani, poročenima l. 1926. Marija je l. 1927 v Celju rodila sina Ferdinanda in v Sv. Pavlu l. 1931 hčer Jožico. Marnovi so se preselili na domačijo 29a in od tu l. 1941 v Maribor. Sin Ferdinand je postal inženir strojništva in je bil zaposlen v Tovarni avtomobilov Maribor (Tam). Po izselitvi Marnovih okoli l. 1934 se je naselila učiteljica Marija Šetinc, roj. 1901, z materjo Marijo Šetinc (1859–1946). Oktobra 1940 so v hiši odprli delavsko trgovino, ki so jo ukinil Nemci aprila 1941. Hišo je l. 1940 podedovala Terezijina hči Marija, roj. 1919, poročena l. 1938 s tovarniškim delavcem Karlom Pšeničem, roj. 1910. Marija je 18. 11. 1942 umrla v nemškem taborišču smrti Auschwitz (po poljsko Oswiencim), Karla pa so 15. 10. istega leta Nemci ustrelili kot talca na mariborskem sodnijskem dvorišču. Hišo so Nemci zaplenili l. 1943. Stenovčevim (Viktorju) je bila vrnjena l. 1949. Hišo s h. št. 38 zdaj poseduje družina Založnik.

Severni del domačije, kozolec s st. p. št. 115 na p. št. 155/2, sta l. 1950 podedovala Terezija, roj. Počej, in Jože Vedenik z domačije 23a in ga z vl. št. 29 prepisala v zemljiško knjigo pod vl. št. 334. Po njuni smrti (l. 1979 je umrla mati Terezija, l. 1991 pa oče Jože) je ta del podedoval sin Jože ml. Zdaj na tem območju stoji hiša iz l. 1970 s st. št. 660 in h. št. 42.

8a, zdaj h. št. 36, Martin Verk, in h. št. 36a, Dušan Kumar

Hišna imena: Ahac, Gradišer, Žrebel, Maksli in Lauter

Družinska imena: Žrebel, baron Hackelberg, Zagožen, Lešnik, Galler, Vedenik, Sitar-Kumar (družinsko ime Verk izhaja iz nemške besede das Werk, po naše delo)

Gospoščina Pragwald, urb. št. 1b, con. 2, vl. št. 38.

Stavbama na p. št. 164/1 so l. 1825 dodelili st. p. št. 20, na p. št. 164/2 pa st. p. št. 21. Zdaj so na območju domačije štiri stavbe: ob cesti na p. št. *20 hiša s st. št. 927 in h. št. 36, na p. št. *21 nestanovanjska stavba s st. št. 668, na p. št. 164 nestanovanjska stavba s st. št. 669 in nova hiša iz l. 2006 na p. št. 165/4 s st. št. 943 in h. št. 36a.

Andrej Gradišek je l. 1765 od Matije Ahaca kupil kočo, ki je na desni mejila na vaško cesto, levo na kolovoz, zgoraj na kupljeno zemljišče in spodaj na posest Jurija Lipovška (vir: D. F., str. 292).

Jakob Gradišek je l. 1768 od preboldske gospoščine dobil kočo, ki je levo mejila na kolovoz, desno na vaško cesto, spodaj na posest Jurija Grajta, zgoraj pa na domačijo Tomaža Mohorja (vir: D. F., str. 334). V graščini Pragwald je l. 1707 živel gospod Gradišek – duo Gradisheng. Andrej Gradišek je živel l. 1787 na h. št. 23/1.

V hiši s h. št. 8/1 je med l. 1781 in l. 1793 gospodaril kočar Pongrac Žrebel (za podatke o Žrebelovih glej domačijo 3a, 3/1, l. 1810; l. D., 1997: Pogled v preteklost vasi Sv. Lovrenc v Savinjski dolini, str. 57, domačijo 40a, in l. D., 2004: Zgodovina Latkove vasi v Savinjski dolini, str. 177–181).

V hiši s h. št. 8/2 sta l. 1825 gospodarila Marija, roj. Kolar (1786–1833), in Mihael Žrebl, roj. 1781. Marija je l. 1807 rodila hčer Marijo ml., ki se je poročila v Šešče, l. 1810 sina Gregorja, l. 1814 hčer Terezijo, ki se je poročila v Sv. Lovrenc, l. 1811 hčer Katarino, l. 1817 sina Jakoba in l. 1820 hčer Heleno. Domačijo s hišnim imenom Žrebel in h. št. 8/3 je podedoval domači sin Jakob, ki je poročil Nežo, roj. 1815 Govedič. Neža je l. 1841 rodila hčer Marijo, l. 1844 sina Jakoba, l. 1848 sina Johana in l. 1856 sina Antona (za podatke o Govedičevih glej l. D., 1997: Pogled v preteklost vasi Sv. Lovrenc v Savinjski dolini, str. 28, in l. D., 2015: Vas Šešče skozi preteklost, str. 76–79, 84 in 114–115). Pri hiši je živel oče Mihael s tremi hčerkami. Domačijo s h. št. 8/4 je okoli l. 1862 kupil lastnik preboldske graščine baron von Hackelberg. V njej je do l. 1867 stanoval vdovec Petriček (krstno ime ni navedeno) z osmimi otroki. Domačijo

s hišnim imenom Maksl sta l. 1868 kupila Marija, roj. 1845 Sevnik, in Matevž Zagožen, roj. 1845. Leta 1874 sta jo prodala Uršuli, roj. 1830 Harah, in Gregorju Lešniku, roj. 1827, ter jo po šestih letih prodala Barbari in Maksimilijanu Gallerju z domačije 25a. Maks je hišo v najem oddal zakoncema Mariji, roj. 1851 Žurej, in čevljarju Francu Komarju, roj. 1839, poročenima l. 1871, ter zakoncema Karolini, roj. Kožešnik, in tovarniškemu ključavničarju Johanu Palfnerju, poročenima l. 1873 v Gradcu. Gallerjevi so se l. 1885 preselili v Severno Ameriko in domačijo prodali novoporočencema Mariji, roj. 1854 Siter, in Ferdinandu Vedeniku, roj. 1853 v Sv. Lovrencu (za podatke o Siterjevih glej l. D., 2015: Vas Šešče skozi preteklost, str. 108–109; za podatke o Vedenikovih glej l. D., 1997: Pogled v preteklost vasi Sv. Lovrenc v Savinjski dolini, str. 25–26). Marija je l. 1886 rodila hčer Marijo, l. 1887 sina Franca, l. 1888 sina Avgušтина, l. 1891 hčer Justino, l. 1893 sina Martina in l. 1896 sina Ferdinanda. Pri družini je živel Ferdinandov oče Jurij, roj. 1831. Poleg številne družine je v hiši stanovalo še okoli 20 ljudi. Domačijo je l. 1897 prevzela samska Ljudmila Siter, roj. 1879, l. 1903 pa sta jo prevzela Terezija in Franc Siter (1845–1931). V hišo so konec l. 1915 naselili ruske ujetnike, ki so jih zaposlili pri kmetih. Domačijo je l. 1923 podedovala lastnikova hči Hedvika, roj. Sitar (1898–1963), poročena l. 1927 s Francem Kumarjem, roj. 1899 v Šmartnem ob Paki. Leta 1937 je umrl njun sedemletni sin Franci. Hedvika je l. 1939 rodila sina Dušana, ki živi na Švedskem, in l. 1942 hčer Hedviko, ki je po očetovi smrti l. 1973 podedovala domačijo in poročila Martina Verka iz Vojnika. Gospodinja Hedvika ml. je umrla l. 2016.

Fotografija 18: Novoporočenca Alojzija, roj. Kupec, in Fran Roš (ZH) Izbriši - ZUpanc(Verk-Lauter) – Fran Roš

Sitarjevi so stanovali v Šeščah in so hišo oddajali v najem. Med najemniki je bil pisatelj in učitelj Fran Roš, roj. 14. 1. 1898 v Kranju, poročen l. 1923 z Alojzijo Kupec, roj. 1902 v Sv. Lovrencu. Alojzija je v hiši l. 1923 rodila sina Franca, pozneje pa hčer Sonjo, ki zdaj živi v Celju na Jenkovi ulici h. št. 30 kot upokojena zdravnica. V hiši so stanovala še tri orožniške družine: Mazilova, Husova in Zlobčeva. Orožnik Mazilo, roj. 1893 na Vranskem, je l. 1923 poročil Ivano, roj. 1894 Ozvaldič. Ivana je l. 1924 rodila sina Stanislava in l. 1927 hčer Ivano. Orožniški podnarednik Ivan Hus, roj. 1897 v Žitari vasi na Koroškem, je bil poročen z Jožefo, roj. 1904 Lipej na Bizeljskem. Imela sta sina Romana, ki je bil rojen l. 1931. Ivana so okoli l. 1946 obsodili na smrt, ker je bil med vojno policist v Ljubljani. Orožnik Andrej Zlobec, roj. 1892 v Sežani, je l. 1932 v Tišini v Prekmurju poročil Erno, roj. 1908 Bac v istem kraju. Erna je l. 1933 rodila hčer Marijo. V hiši je l. 1929 umrla vdova Antonija Lešer, roj. 1889 Voga v Slivnici. Antonija se je preselila z domačije 28a, kjer je živela z možem Janezem Lešerjem, roj. 1887, ki ga je poročila 18. 10. 1914. 30. 12. 1914 je rodila hčer Marijo Lešer, po moževi smrti l. 1921 pa nezakonsko hčer Ano Voga, l. 1924 nezakonskega sina Jožeta in v celjski bolnišnici l. 1926 nezakonsko hčer Alojzijo.

9a, zdaj h. št. 28, Voga

Hišno ime: Mohar

Družinska imena: Mohar, Virant, Podkajl, Voga

Gospoščina Pragwald, urb. rust. št. 101 1/2, fol. 585, po zemljiški knjigi rust. urb. št. 1d, con. 1, vl. št. 70.

Stavba ob cesti na p. št. 165/2 je l. 1825 dobila st. p. št. 23, hlev severno od nje pa st. p. št. 22. Na kraju st. p. št. 23 zdaj stoji hiša s h. št. 28 iz l. 1983 s st. št. 670.

Za podatke o Moharjevih glej domačijo 3a, h. št. 3/1, in domačijo 10a, l. 1770, h. št. 20/1.

Matija Mohar je bil rojen l. 1681. Oktobra 1744 je bila rojena Elizabeta, hči Jere in Danijela Moharja.

Ob prvem ljudskem štetju, l. 1754, sta v Dolenji vasi živeli dve Moharjevi družini. Na čelu večje je bil 60-letni kmet Lovro Mohar. Žena Urška je bila stara 55 let. 35-letni sin Tomaž je imel 30-letno ženo Marijo, triletnega sina Matevža in enoletno hčer Nežo. Lovrova in Urškina hči Helena je bila stara 28 let, sin Simon je bil star 25 let, sin Jernej pa 20 let. Na čelu manjše družine je bil 40-letni kmet Martin Mohar. Z 29-letno ženo Elizabeto sta imela enoletnega sina Pongraca.

Tomaž Mohar je l. 1771 od preboldske gospoščine dobil celo kmetijo, ki je mejila na desni na kolovoz, zgoraj na hišo Janše Žrebla, spodaj pa na Blaža Dušaka (vir: D. F., str. 421).

V hiši s h. št. 9/1 je l. 1792 gospodaril kmet Tomaž Mohar, ki je bil omenjen že l. 1764 in je bil l. 1784 cerkveni ključar. Tomažu je žena Marija l. 1767 rodila sina Matijo. Marija, hči Uršule in Blaža Moharja, je bila rojena l. 1793. Po treh letih je bil rojen Blaž, sin Helene in Pongraca Moharja. Helena je l. 1809 rodila sina Gregorja. Pri hiši je l. 1804 bival Jernej Raček, na domačiji 26a pa l. 1805 Anton Račeg (za podatke o Račegovih glej l. D., 1997: Pogled v preteklost vasi Sv. Lovrenc v Savinjski dolini, str. 53).

Po materi Heleni Mohar je okoli l. 1800 sin Jernej prevzel vinograd na zdaj opuščnem smučišču južno od preboldske graščine, s preboldsko gorsko št. 85. Vinograd je bil ocenjen na 27 florintov in pol, l. 1825 so ga oštevilčili s p. št. 618. Posest je mejila zgoraj na mladi gozd Nikolaja Naraksa z domačije 2a, desno na vinograd Jakoba Vorsina, levo na Naraksov vinograd in spodaj na kolovoz. Vinograd z domačijo v Dolenji vasi je l. 1836 podedoval sin Jurij (1809–1845), rojen v koči vzhodno od domačije s h. št. 20/1. Žena Margareta, roj. 1812 Kozar, ki so jo vknjižili l. 1838 na posest za 251 florintov, je l. 1837 rodila hčer Marijo, l. 1838 hčer Terezijo, l. 1842 sina Andreja in l. 1844 sina Tomaža. Pri hiši so živeli še ovdovala mati Helena, roj. 1788 Jerkovka, sinova Johan, roj. 1813, in Valentin, roj. 1822, ter hči Neža, roj. 1826. Vdova Margareta je l. 1845 prodala domačijo z vinogradom za 1175 florintov Antonu Virantu iz Sv. Jurija ob Taboru (po l. 1952 Tabor). Vinograd je l. 1864 kupil baron Hackelberg. Od kupnine so dobili po 70 florintov vsi Margaretini otroci. Domačijo je podedoval Virantov sin Anton ml., roj. 1837, ki je l. 1866 v Sv. Juriju pri Taboru poročil Terezijo (1841–1881), hčer Agate, roj. Fonda, in Urbana Grabnarja z Vranskega. Marija je po enem letu rodila hčer Marijo. V hiši so stanovali: zakonca Elizabeta, roj. Pobregar, in Johan Brišnik ter vdovec Valentin Sitar, roj. 1821, in Ana Juhart, roj. 1840. Anton Virant je l. 1882 prodal južni del domačije ob cesti s h. št. 9/5 Mariji, roj. Terglav (1855 v Braslovčah–1932), in čevljarju Jakobu Podkajlu s Polzele (1855–1893), poročenima l. 1880 (za podatke o severnem delu domačije glej domačijo 45a). Podkajleva sta pred tem stanovala v Kaplji vasi na domačiji 16a (zdaj Korunova stara hiša). Marija je l. 1881 rodila hčer Marijo, l. 1887 sina Ferdinanda, l. 1890 sina Filipa, ki je umrl l. 1928, in l. 1892 Ludvika. V hiši je živelo še 14 ljudi, večinoma ženske. Od l. 1882 do l. 1884 se je pri Podkajlu čevljarске obrti učil Franc Dolinar, roj. 1866, v pomoč mu je bil l. 1884 in l. 1885 čevljar Jakob Kolenc, roj. 1847.

Po smrti vdove Antonije Lešar, roj. Voga, l. 1929 na sosednji Sitar-Lauterjevi domačiji 8a, so Podkajlevi prevzeli njene nezakonske otroke: Ano Voga, roj. 1921, Jožeta Vogo, roj. 1924, in Alojzijo Voga, roj. 1926. Verjetno je bil vsem trem oče Ferdinand, ki je domačijo podedoval l. 1935.

V hiši sta okoli l. 1900 stanovala Jožefa, roj. 1873 Košir, in Martin Kovač, roj. 1863 v Laškem, poročena l. 1896 v Šentjanžu v Vinski Gori. Jožefa je l. 1899 rodila Martina, ki je l. 1930 poročil Marijo Žager z domačije 5a, l. 1902 dvojčka Ano in Antona (ta se

je izselil na Ostrožno), l. 1904 hčer Heleno, l. 1910 sina Ernesta (ta je l. 1938 poročil Frančiško, roj. 1914 Rozman, iz Šmartnega pri Kranju, hčer Frančiške, roj. 1881 Zihlerl, in Fanca Rozmana, roj. 1882) in l. 1914 Bernardo. Kovačevi so se l. 1919 naselili v graščinsko kočo na spodnjem vzhodnem robu zdaj opuščenega smučišča (glej l. D., 2013: Kraj Prebold skozi čas, str. 193–194). Del Kovačeve družine se je okoli l. 1937 preselil v Latkovo vas v hišo Kovačeve Urške. Hiše ni več, na njenem mestu so Kapus-Tenčevi postavili gospodarsko poslopje. Anton je odšel na Ostrožno, Ernest pa v Kranj. Bernarda je okoli l. 1960 postavila hišo v Latkovi vasi ob Savinji, v bližini zdajšnje trgovine Sam.

Leta 1942 so pri Podkajlevih stanovali Ferdinand Podkajl, roj. 1887, delavka Ana Voga, roj. 1922, Jože Voga, roj. 1924, in Alojzija, roj. 1926.

Ferdinandu Podkajlu, roj. 23. maja 1887, so Nemci zaradi njegove zanemarjenosti odvzeli zeleno člansko izkaznico Štarejske domovinske zveze, s katero je bil njen imetnik nemški državljani do preklica (auf Wiederruf) in je tako postal Schützangehöriger, človek brez državljanstva. Najprej so ga poslali na delo v Donawitz na Zgornjem Štajerskem, nato v Celje, kjer je sodeloval pri izgradnji protiletalskih zaklonišč, in pozneje v delovno taborišče Sterntal (zdaj Kidričevo). Njegovi varovanki Ano in Alojzijo Voga so poslali na poljsko delo v Brežice. Starejšo Ano so zaradi duševnih motenj poslali domov. Njun brat Jože Voga je padel kot prisilno mobiliziran nemški vojak januarja 1944 na ruskem bojišču. Pripadal je vojaški enoti z vojno pošto številka 20.596 (Feldpostnummer).

Slamnato Podkajlevo hišo, ki je razpadala, so l. 1943 podrli, družina pa se je preselila v gospodarsko poslopje. Domačijo sta l. 1970 podedovali Ana, ki je bila duševno prizadeta, in Alojzija Voga. Anino polovico je po njeni smrti l. 1991 podedovala sestra Alojzija, ki je na kraju stare hiše postavila novo.

Zaključek

Domačija 9a je bila do l. 1845 ena izmed največjih kmetij v Dolenji vasi. V tem letu se je od nje izločila domačija 10a (zdaj hišno ime Pri Jak in družinsko ime Novak). Lastnik zahodnega dela je postal Anton Virant, ki je l. 1881 prodal vzhodno stran njegove posesti s kaščo, kjer je zdaj domačija 45a (Verk). Južni del je po enem letu prodal Podkajlevim in ohranil oznako domačija 9a. Preostanek severnega dela (domačija 46a) je dobil l. 1884 h. št. 40/6 in vl. št. 119. Ob Virantovi smrti l. 1901 so ta del domačije kupili Kolenčevi, zdaj h. št. 30 (glej domačije 10a, 45a in 46a).

Severno od Vogove hiše je zdaj na p. št. 165/5 hiša iz l. 1965 s st. št. 671 in h. št. 30, do nedavnega v posesti Rajka Zorka (glej domačijo 46a). Pokajlovo kaščo na vzhodni strani je l. 1881 odkupila Margareta Štorman, roj. 1844 v Šempetru. Imela je neza-

konskga sina Leona, roj. 1865. V njej sta stanovala do l. 1884. Zdaj je tu na p. št. 167/3 hiša s st. št. 675 iz l. 1950 s h. št. 24 družine Branka Verka (glej domačijo 45a).

10a, zdaj h. št. 20, Novak

Hišno ime: do l. 1846 Moharjeva koča, po l. 1846 pa je domačija z novo hišo dobila hišno ime Pri Jak (po Jakobu Moharju).

Družinski imeni: Mohar in Novak

Gospoččina Prebold, urb. rust. št. 1 1/2, vl. št. 51 in vl. št. 119.

Na desni strani hišnega vhoda je niša s križem. Na zahodni hišni strani, kjer je odpadel omet, je vidna stena, pozidana iz pravokotnih lapornatih blokov.

Novi hiši na p. št. 174 so l. 1846 dodelili st. p. št. 25/1, hlevu pa st. p. št. 25/2. Zdaj ima hiša, ki je opuščena, st. št. 680, hlev pa st. št. 678.

V koči vzhodnega dela Moharjeve domačije 9a je bil l. 1754 na čelu družine 40-letni kmet Martin Mohar. Z 29-letno ženo Elizabeto sta imela enoletnega sina Pongraca. Koča je l. 1770 dobila h. št. 20/1. V njej je bil rojen Gregor Mohar (1809–1845), ki je podedoval domačijo. Na katastrsko mapo iz l. 1825 so kot lastnika koče s h. št. 28/2 na p. št. 174 vpisali Jakoba Moharja, roj. 1791. V seznamu vernikov iz l. 1840 je koča s h. št. 28/3 vpisana kot »Mocharsche Keusche« – Moharjeva koča. V njej je stanovala družina Cilenšek (Zillenscheg), ki se je izselila l. 1842. Ko je Jakob Mohar l. 1846 odprodal zahodni del domačije 9a Antonu Virantu, je kočo podrl in z ženo Jero, roj. Laznik (1804–1854), postavil novo hišo, ki je dobila h. št. 10/3. Jera je l. 1815 rodila hčer Marijo, ki se je poročila v Braslovče, l. 1817 hčer Ano, ki je bila v službi na lapurski žagi, l. 1822 hčer Nežo, l. 1819 sina Martina, ki je bil vojak, in l. 1825 hčer Jero. Domačijo z novo h. št. 10/4 in hišnim imenom Pri Jak je l. 1850 podedoval Jakov sin Martin, poročen s Heleno, roj. 1832 Završnik. Helena je l. 1852 rodila hčer Alojzijo, l. 1854 sina Jurija, l. 1856 sina Jožeta, ki se je preselil v Letuš, l. 1858 sina Karla, l. 1861 hčer Marijo, l. 1864 sina Filipa, l. 1867 sina Antona in l. 1870 sina Johana. Domačijo je l. 1888 prevzel sin Jurij, ki je poročil Frančiško, roj. Cajner (1855 v Latkovi vasi–1922). Frančiška je l. 1887 rodila hčer Marijo, l. 1889 hčer Franco, l. 1890 hčer Julijo in l. 1892 hčer Katarino. Pri družini je živel Franc Randl, roj. 1830, ki je l. 1884 umrl v graški umobolnici. Oče Jurij je umrl l. 1908. Njegovo hčer Marijo, ki je podedovala domačijo, je l. 1910 poročil Ignac Novak, roj. 1882. Marija je l. 1911 rodila hčer Marijo, ki je l. 1939 poročila Janeza Ruparja iz Škofje Loke, l. 1912 hčer Julijano, ki je umrla l. 1928, l. 1913 sina Leopolda, l. 1917 hčer Pavlo, l. 1919 hčer Katarino, l. 1922 sina Antona, ki se je izučil kovaške obrti in je padel verjetno l. 1943 kot prisilno mobiliziran nemški vojak, l. 1924 hčer Ano, ki je postala učiteljica (poročena Verdev (?)) in je živela v Šentandražu, l. 1929 hčer Mihaelo, ki je delala na pošti v Celju, in l. 1932 sina Ignaca, ki se je v Petrovčah učil za kolarja in se poročil na Pišek-Cestnikovo domačijo 28a v Sv. Lovrencu s h. št. 47 ter tam umrl l. 2016. Novakov kozolec je pogorel 10. 1. 1937. V hiši so l. 1942 stanovali zakonca Marija in Ignac Novak, hči Pavla, hči Mihaela, sin

Ignac in dninarka Karolina Vasle, roj. 1879. Domačijo je l. 1955 podedovalo pet dedičev, Pavla, ena izmed njih, živi v domu oskrbovancev v Grmovju pri Žalcu. Domačija je zdaj zapuščena in brez stanovalcev.

11a, zdaj h. št. 16, Randl-Vedenik, in h. št. 12, Grenko (strojno ključavničarstvo)

Hišno ime: Svinšk

Družinska imena: Svinšk, Ahac, Randl-Vedenik-Grenko

Gospoščina Prebold, rust. urb. št. 24 in dom št. 93, con. 1, vl. št. 73.

Tri stavbe na p. št. 181 in 182 so l. 1825 oštevilčili s skupno st. p. št. 26. Ob poznejših prezidavah pa so jim dodelili st. p. št. 123 in 157 (l. 1977). Zdaj ima hiša s h. št. 16 st. št. 684, kozolec st. št. 683, gospodarsko poslopje pa st. št. 681. Na vzhodni strani domačije so l. 1972 na p. št. 183 pozidali več stavb, med njimi hišo s st. št. 687 in h. št. 12 (družina Grenko). Zemljišče je l. 1825 posedoval Jakob Dimic z domačije 11a.

Družina Svinšek je živela okoli l. 1480 v Bodrežu pri Šmarju pri Jelšah, takrat imenovanem Sweinsdorf (Svinjska vas), verjetno so v njej gojili svinje (vir: P. Blaznik, 1986: Historična topografija Slovenije II do l. 1500, str. 381).

Pri hiši je kozolec iz l. 1872. V tem letu so pod njim proslavili novo mašo domačega sina Matije.

Svinškovi (Suinsheg, Shinaza) so bili botri: Adam med l. 1692 in 1704, Jera l. 1692, Uršula l. 1695, Anton med l. 1707 in 1711, Neža l. 1710. Rojeni so bili: l. 1709 Magdalena, nezakonska hči Helene Herman in Antona Svinška, l. 1713 Marija, hči Urške in Antona (ex Dollena vas – iz Dolenje vasi), in l. 1715 Mihael, sin Urške in Antona. Blaž Svinšek (Svinsheg) je bil omenjen l. 1765.

Domačijo, ki je l. 1770 dobila h. št. 10/1, je l. 1771 od gospoščine Prebold v trajno last dobil Blaž Ahac. Domačija je mejila na levi strani na vaško cesto, zgoraj na vrt Tomaža Moharja, spodaj pa na vrt Andreja Goriška (vir: D. F, str. 428). Dve leti po Blaževi smrti je njegovo hčer Elizabeto l. 1788 poročil Anton Randl iz Šešč. Elizabeta je l. 1791 rodila hčer Nežo, l. 1792 sina Tomaža, 9. 4. 1801 hčer Marijo, ki je poročila Antona Dolinarja, p. d. Matevšča, iz Migojnic (zakonca sta prednika pisca Ivana Dolinarja), in l. 1806 hčer Katarino. Mariji sta bila botra trgovec Margareta in Luka Pirc iz Sv. Pavla (vir: krstna knjiga župnije Sv. Pavel v Savinjski dolini, str. 208). Eva Svinšek je umrla 19. 8. 1791, stara 76 let. Pri Svinškovih sta služila: l. 1786 Matija Otavnik (Votounigg) iz Marije Reke in l. 1792 Lovro Plahter z domačije 16a.

Randlovi od l. 1788 na vznožju Žvajge, zahodno od izvira potoka Izvirnica, posedujejo dve parceli s p. št. 603 in p. št. 611. Od vinogradnika Luke Burkelca ju je kupil Anton Randl, ki se je v tem letu priženil na Svinškovo domačijo. Na prvi parceli je bil vinograd z zidanico s h. št. 21/1 in s preboldsko gorsko št. 82. Zidanica je bila takrat v razpadajo-

čem stanju, od l. 1789 pa nenaseljena. Vinograd je prerasel gozd. Na p. št. 661, na vrhu nekdanjega smučišča, je bil gozd (vir: ZAC 401/94 in 403/307). Oče Anton je posest l. 1819 izročil sinu Tomažu. Leta 1873 so jo vpisali v zemljiško knjigo pod vl. št. 72. Na območju nekdanjega vinograda so vidni ostanki zidanice.

Zapuščinsko razpravo po umrlem očetu Antonu so imeli 30. 12. 1820 v preboldski graščini pod vodstvom notarja Maksimiljana Josefa Saunerja. Zapuščino sta ocenila Matija Uplaznik iz Matk, roj. 1779 (glej l. D., 2015: Vas Matke skozi preteklost, str. 102), in Andrej Žohar. Pri razpravi so bili navzoči vdova Elizabeta, sin Tomaž ter mladoletni hčerki Marija in Elizabeta. Ob razpravi so predložili:

1. cenitev posesti l. 1786, po smrti Blaža Ahaca,
2. kupno pogodbo z dne 12. 3. 1774 o vinogradu v Jaitschinu (Jajčnik) v Prelogah pri Polzeli,
3. kupno pogodbo iz l. 1786 o vinogradu za Borštom s preboldsko gorsko št. 82,
4. potrdilo o lastništvu domačije iz l. 1786, s preboldsko rust. urb. št. 25,
5. poročno pogodbo iz l. 1787 med Antonom Randlom in Elizabeto, roj. Ahac, podanico preboldske gosposčine,
6. posestno pismo iz l. 1808 o Tomaževem lastništvu travnika v Kaplji vasi na Zgornjem polju pod graščino Gorica z goriško dom. št. 26,
7. potrdilo iz l. 1812, da so Randlovi hlapcu Luki Hušu iz Marije Reke izplačali celoten zaslužek,
8. kupno pogodbo iz l. 1804, da je Anton Randl kupil posest z dom. št. 90 gosposčine Prebold,
9. listino iz l. 1819 o prenosu lastništva od očeta Antona na sina Tomaža,
- 10.–15. potrdila o plačanih dajatvah od l. 1801 do l. 1806,
16. tri davčne knjižice o kmetiji z rust. urb. št. 25, o zemljišču z dom. št. 93 in gorsko št. 82 gosposčine Prebold,
17. posestno pismo gosposčine Gorica v Kaplji vasi o zemljišču z dom. št. 26,
18. davčno knjigo preboldske gosposčine o gorski št. 42 in
19. davčno knjigo gosposčine Novi Klošter o gorski št. 78.

Posest, ki je bila podložna gosposčini Prebold, so 26. 10. 1819 ocenili na 709 florintov, kar je po 250-odstotni spremembi (konverziji) na dunajsko valuto (Wiener Währung – W.W.) zneslo 1772 florintov. Posest, podložno gosposčini Gorica, so ocenili na 143 W.W., podložno gosposčini Novi Klošter pa na 82 W.W. Celotna posest je bila ocenjena na 1998 florintov dunajskega denarja.

Ocenili so še pridelke, meso, živino in vozove. Za setev je bilo v kašči pripravljenih deset škafov pšenice (škaf po 4,45 florinta), po šest škafov soržice (mešanica pšenice in rži) in koruze (škaf po 3,15 florinta) ter osem škafov ječmena (škaf po 2,45 florinta). Za

prehrano je bilo pripravljenih 35 škafov pšenice (z isto ceno kot semenska), 14 škafov soržice (z isto ceno kot semenska), 30 škafov ovs (šakf po 1,42 florinta), 16 škafov koruze (šakf po 3 florinte), 15 škafov ajde (šakf po 3 florinte), 23 škafov prosa (šakf po 3 florinte), osem škafov ječmena (šakf po 2,45 florinta), trije šakfi fižola (šakf po 2 florinta), pet bokalov (Mass) ali zdajšnjih sedem litrov leče v skupni vrednosti 4,5 florinta (bokal je zdajšnjega 1,41 litra), pet škafov posušenega sadja (šakf po 1 florint), osem pfundov slanine (pfund po 0,20 florinta), pet pfundov svinjske masti (pfund po 0,24 florinta), šest pfundov prekajenega mesa (pfund po 0,12 florinta), 12 škafov krompirja (šakf po 0,30 florinta), tri škafe korenja (šakf po 0,20 florinta), pet škafov svinjske pese (šakf po 0,51 florinta) in za šest florintov kislega zelja. Pfund ali funt sta zdaj 0,56 kg, cent pa desetkrat več, to je 5,60 kg. V kozolcu in nad hlevom je bilo 15 centov sena (cent po 1,15 florinta), deset centov posušene detelje (cent po 1,45 florinta) in 12 centov slame (cent po 0,51 florinta), v listnici pa štiri cente nastilja (cent po 2,30 florinta).

Konj je bil ocenjen na 70 florintov, kobila na 110 florintov, dve kravi na 65 florintov, jalovica na 35 florintov, telica na 12 florintov, dve pitani svinji na 75 florintov, štirje prašički na 24 florintov, krava, ki je bila v reji, pa na 34 florintov.

Pod kozolcem sta bila dva vprežna voza. Večji, okovan z železom, je bil ocenjen na 30 florintov, manjši pa na 14 florintov. Vrednost hrane, krme, živine in vozov v kašči, kozolcu in hlevu je znašala 1124 florintov. Znesek so prišteli k vrednosti nepremičnin, kar je zneslo okoli 3122 florintov – WW. Od te vsote so odšteli vrednost gorske posesti, podložne gosposčini Šenek, in dominikalnega zemljišča v Kaplji vasi, v višini 334 florintov, kar je kupil Tomaž. Skupna vrednost odbitka je znesla 447 florintov. Ostanek, 2792 florintov, so razdelil na štiri dele, ki so pripadali odoveli materi Elizabeti, sinu Tomažu, hčerama Mariji in Elizabeti ml. Določeno je bilo, da Tomaž kot novi lastnik izstavi zadolžnico za dediščino mladoletnima sestrama Mariji in Elizabeti ter da do smrti skrbi za mater. Za skrbnika materi in njenim hčerama so določili cenilca Matevža Uplaznika iz Matk. Listino hranijo Randl-Svinškovi.

Tomaž je l. 1822 poročil Marijo (1800–1842 (?)), hčer Luke Begla iz Kaplje vasi. Za užitke prve poročne noči, takrat imenovane jutranjica (Morgengabe), je ženin nevesti podaril šest zlatih dukatov. Dukat je bil takrat vreden 4 florinte in 30 krajcarjev. Zakonca sta si l. 1835 izposodila 270 florintov s 5-odstotnimi obrestmi pri žalski ubožni banki (Waissenkasse des Magistrates Sachsenfeld), kar je potrdil Jakob Plahter z domačije 16a. Zadolžnico hranijo Randl-Svinškovi. Marija je l. 1823 rodila sina Valentina, l. 1828 sina Martina, l. 1831 sina Franca (oba sta bila vojaka), l. 1835 sina Jurija in 13. 5. 1840 hčer Marijo. Franc je stanoval v sosednji Jakovi domačiji 10a, umrl pa je l. 1884 v graški umobolnici.

Na prehodu iz 18. v 19. stoletje so delovale denarne ustanove. Vanje so vlagali denar vdov in mladoletnih otrok brez enega ali obeh staršev. Denar od 5-odstotnih letnih

obresti so vsako leto izročili njihovim skrbnikom za nakup obleke in obutve. Pogodbe so zapisovali na listih z žigom deželne vlade v Gradcu. Cena listov, ki je bila označena v žigu, je bila različna glede na vrednost dediščine. Z njo je bil plačan ves sodni postopek. Žige so pozneje nadomestili koleki.

Domačijo z novo h. št. 11/3 je l. 1845 podedoval domači sin Valentin (1823–1881), poročen l. 1845 z Ano, roj. Škraber (1825–1884), iz Griž. Ana je rodila sina Matijo (1847–1927), poznejšega duhovnika na Koroškem, l. 1850 hčer Nežo, l. 1853 sina Matevža, ki je kot študent umrl na Dunaju, l. 1857 sina Jožeta, l. 1859 sina Franca, ki je l. 1885 podedoval domačijo, l. 1862 sina Petra in l. 1863 sina Mihaela (Miška), poznejšega poklicnega častnika.

Sin Matija, roj. 23. 2. 1847, je l. 1869 opravil maturo na celjski gimnaziji. Po enoletnem vojaškem roku v Gradcu se je vpisal na celovško bogoslovje (zdaj teološka fakulteta). Na Koroškem je takrat primanjkovalo slovenskih duhovnikov, ki so ohranjali slovenski jezik in preprečevali ponemčevanje slovenskih Korošcev. Zato je mariborska škofija usmerjala slovenske maturante predvsem iz Spodnje Štajerske v celovško bogoslovje. Med njimi sta bila iz griške župnije bratranca Anton Benetek (1877–1964 Velikovec), ki je bil prošt v Tinjah, in Ivan Dolinar, Matevščev, iz Zabukovice (1881–1965 Sv. Primož nad Vuzenico), ki je bil med l. 1906 in l. 1911 kot kaplan v pomoč Matiji Randlu v Dobrli vasi. Oba sta piščeva stara strica. Po mašniškem posvečenju v celovski stolnici l. 1873 je bil Matija Randl nameščen za dve leti kot kaplan v Labodu in Trebnjah na Koroškem. Leta 1877 je kot provizor (upravitelj) prevzel župnijo Suha, po osmih letih pa kot župnik sosednjo faro Žvabek. Iz Žvabeka je oskrboval župnijo Suha in župnijo Gorenče na levem bregu Drave. Za gradnjo nove farne cerkve v domačem kraju je l. 1892 prispeval okoli 500 goldinarjev. Pri prečkanju Drave v zimi 1905/1906 je pri izstopu iz čolna stopil na led, ki se je ugreznil. Zaradi bolečin v desni nogi, ki so bile posledice ozeblin, so ga spomladi istega leta premestili v župnijo Dobrila vas (Eberndorf) in je dobil naziva prošt ter dekan. V pomoč mu je bil kaplan. Ker se mu je stanje na desni nogi slabšalo, pojavilo se je odmrtnje tkiva (gangrena), so mu jo odrezali (amputirali) v graški bolnišnici usmiljenih bratov. Nogo so mu nadomestili s protezo. Na območju štrclja desne noge so se mu pogosto pojavljale bolečine, pri tem je imel občutek, da ima še celo nogo, čutil je prste na nogi. Med bolečinami se je večkrat onesvestil. Od decembra 1918 in do plebiscita je bil generalni vikar krško-celovške škofije za Mežiško dolino in južni del Koroške (cona A), ki je bila pod vojaškim poveljstvom Maistrovih vojakov. Kljub nasprotovanju celovškega škofa je pred plebiscitom, septembra 1920, duhovnikom in slovenskim vernikom napisal in razposlal štiri strani obsegajočo poslanico z naslovom *Dolžnosti vernikov na dan plebiscita*. V tej poslanici je opozarjal, da je njihova obveznost glasovati za matično deželo Slovenijo. Kmalu potem je krško-celovski škof dr. Adam Hafner napisal in dal razširiti letak *Koroškim katolikom*. V njem je Randlu očital, da se je pregrešil zoper krščansko pravičnost in zakrivil protiversko

dejanje. Prošt Randl je kot narodni buditelj na Koroškem omenjen v tretji knjigi Slovenskega biografskega leksikona na str. 25. Ta leksikon je izhajal med l. 1960 in l. 1971. Randl je izdihnil nenadoma, 4. 8. 1927, med južino v družbi duhovniških sobratov. Na njegov nagrobnik na dobrolskem pokopališču je vklesano naslednje besedilo:

Tukaj počiva
milostljivi gospod

MATIJA RANDL

infl. prošt, župnik in dekan dobrolski, konsitor, svetnik, generalni vikar bivše cone A, zlatomašnik, častni občan, telesni in duhovni mučenik ter vere in krščanstva nezmotljivi branik.

Rojen dne 23. 2. 1847 v Št. Paulu pri Preboldu.

Umrli dne 4. 8. 1927 v Doberli vasi.

+

Razglaša zvon iz temnih lin:
prednikov slavnih vredni sin
pod stolpom mojim v grobu spi,
za čas zatisnil je oči.
Na grob njegov teko solze,
solze prebridke in grenke,
ker stare pravde Vam branik
zamrl je zdaj – in Vaš vodnik.
Ko glas teh ust utihnil je,
pa duh še kliče Vam molče:
»Za pragom večnosti stojim,
pred mano je že večni Rim,
Vi pa naprej v vsakdanji boj,
za vero, rod vsak zvesto stoj!
Ne bom pozabil Vas nikdar,
raj molil bom za Vas vsikdar,
da, ko trobenta zabučí,
se vidmo spet z oči v oči.
Dotlej nesreč pa vseh in zmot
naj Bog Vas varje, naš Gospod!«

Mi pa želimo vsi sedaj:
Bog proštu daj nebeški raj!

(Vir: M. Benetek, 1965, Malo spomina, str. 285–288.)

Dogajanja na Koroškem, predvsem v okolici Dobrle vasi, v času pred prvo svetovno vojno, med njo in še sedem let po njej, je opisal Ivan Pregelj (1883–1960) v knjigi *Umreti nočejo! Zgodbe slovenske bolečine na Koroškem*, ki jo je izdala Celjska Mohorjeva družba 2016.

Svišnkov Mihael, roj. 1863, je bil od l. 1881 častnik v avstro-ogrskem cesarskokraljevskem 47. pehotnem regimentu. Domači so ga klicali Miško. Umrli je 3. 11. 1919 v Mariboru kot upokojeni avstro-ogrski polkovnik in je pokopan na domačem pokopališču v grobu staršev zahodno od pokopališčnega križa. Iz ohranjene dopisnice, ki jo je pisal domačin, njegov brat Matija iz Švabeka, dne 5. 1. 1892, razberemo, da je Miško takrat prebolel pljučnico in je 1. 1. 1892 postal bataljonski pribočnik (adjutant).

Fotografija 19: Podpolkovnik Miško Randl l. 1911

Fotografija 20: Prošt in župnik Matija Randl l. 1941

Domačijo je l. 1885 prevzel domači sin Franc (1859–1903), poročen l. 1887 z Julijano, roj. Natek (1864–1936). Franc je bil od l. 1896 pa do smrti šentpavelski župan. Julijana je l. 1887 rodila hčer Amalijo, ki je umrla l. 1891, l. 1892 sina Franca, l. 1896 sina

Ludvika, ki je l. 1916 padel kot avstro-ogrski vojak, in l. 1901 sina Antona. Otroke je čuvala varuška Amalija Debelak, roj. 1873, z Vranskega. Med l. 1894 in l. 1905 je pri hiši služilo 30 ljudi. V tem času je pri Svinškovih živela rejenka Terezija Randl, roj. 1869, ki je l. 1898 darovala 100 florintov ubožni ustanovi. Vdova Julijana je l. 1937 izročila posest sinu Francu, roj. 12. 7. 1892, ki se je v prvi svetovni vojni bojeval na ruskem bojišču kot avstro-ogrski podčastnik. Spomladi 1942 so v hiši živeli kmet Franc Randl, roj. 1892, njegova žena Pavla, roj. 1902 Zagožen v Matkah na domačiji 11a, dekla Uršula Vodušek, roj. 1911, in Frančev nezakonski sin Ivan Počej, roj. 1914. Franca so gestapovci aretirali 8. 9. 1942 in ga poslali v taborišče smrti Mauthausen, kjer je umrl 3. 2. 1942. Pri hiši je okoli l. 1918 služila Terezija Štifter, roj. 1899 v Stopniku pri Vranskem, ki je bila piščeva teta (glej domačijo 56a).

Franc Randl je imel tri nezakonske otroke s Frančiško Počej, roj. 1894, iz Nove vasi št. 36 pri Celju. Frančiška je služila v Rožajevi domačiji 23a. Njena mati je bila tovarniška delavka Apolonija Počej, roj. 1870, in je živela v Sv. Pavlu na h. št. 24. Frančiška je l. 1914 rodila sina Ivana, l. 1919 hčer Justino in l. 1920 hčer Terezijo. Ivan je l. 1943 poročil Pavlo Bukovec, ki je l. 1946 rodila hčer Pavlo. Justina je l. 1940 poročila Jožeta Koruna iz Kaplje vasi, zdaj h. št. 27b. Terezija je podedovala Rožajevo domačijo 23a in l. 1948 poročila Jožeta Vedenika, Zmetovega iz Sv. Lovrenca. Terezija je rodila z Jožetom l. 1942 Eriko, v zakonu pa sina Jožeta ml.

Domačijo je po vojni prevzel domači sin Anton (1901–1963), ki je l. 1940 v Gornjem Gradu poročil Jožefino (Fino), roj. Cugmas (1917 v Draži vasi pri Slovenskih Konjicah–2008), trgovsko pomočnico pri Zanierjevih. Fina je v celjski porodnišnici 12. 3. 1941 rodila sina Antona in 15. 6. 1945 hčer Vido. Vida se je poročila z Rajkom Grenkom iz Matk, ki je pri hiši začel strojno ključavničarsko obrt (glej l. D., 2015: Vas Matke skozi preteklost, str. 174–176). Domačijo je l. 1992 prevzel domači sin Anton ml., ki je poročil Ano Just, rojeno l. 1948 v Letušu. Njuno hčer Nušo je poročil Matej Vedenik iz Kaplje vasi. Zakonca sta l. 1999 prevzela domačijo in se ukvarjata s hmeljarstvom.

11ab, domačije z mlinom od l. 1805 ni več

Blatnikov mlin na Dominovem na desnem bregu zahodnega rokava Savinje in na meji z Latkovo vasjo je bil podložen gosposčini Prebold.

Mlin na mlinščici med Šempetrom in Ločico z mlinarjem Filipom Šušterjem omenja žovneški urbar iz l. 1550 (vir: T. Kolšek: Žovneško gospodarstvo v luči urbarja iz leta 1550, Savinjski zbornik IV, 1978, str. 235–265). Mlinščica je rokav vodotoka, po katerem doteka vodna sila, ki poganja mlinsko kolo.

Mlin so l. 1720 upodobili z lapurskim mlinom in žago na risbi, ki prikazuje takratni potek Savinje med zdajšnjim grobeljskim mostom in zdajšnjo brvjo čez Savinjo iz

Levca v Brnico. Mlin je prikazan kot pritlična stavba z oznako Blatnik in št. 7.

V mlinu je bil l. 1680 mlinar Jakob Zajc. Primož Zajc je imel l. 1576 vinograd na severnem podnožju Žvajge, na Hrastinki. V mlinu je bila maja 1690 rojena Eva Blatnik. Botra sta bila Helena in Mihaela Seme iz Sv. Lovrenca (zdaj gostilna Vedenik). Štefan, sin Jere in Simona Blatnika iz Dolenje vasi (Wlatnig ex Niderdorf), je bil rojen decembra 1747, botra sta bila Trapečarjeva. Zakonca Helena in Florjan Blatnik sta bila z Nežo Bricel l. 1769 botra Mariji Porteš z domačije 27a in Tomažu Juhartu. Ob prvem ljudskem štetju, l. 1754, je bil omenjen mlinar Jurij Cilenšek, ki je imel triletnega sina Antona. Več Cilenškovih družin je takrat živelo in še živi v Migojnicah. Mlin so l. 1770 oštevilčili s h. št. 11/1. Anton Cilenšek je l. 1777 od očima Florjana Kralja na Blati prevzel celo hubo, ki je mejila na Savinjo in Bolsko (vir: D. F., str. 692). Anton je l. 1791 opustil mlin in v Latkovi vasi kupil zdajšnjo Dvanajšek-Lenkovo domačijo. Zadnja stanovalca v mlinu sta bila l. 1806 Urška, roj. Cilenšek, in Jože Natek, ki sta se preselila na domačijo 14a. Na katastrski mapi l. 1825 mlina ni bilo več (glej l. D., 2004: Zgodovina Latkove vasi v Savinjski dolini, str. 126/127 in 161–166).

12a, zdaj h. št. 10, Žgank

Hišni imeni: Kolenc in Lapuršek (domačija je dobila hišno ime Lapuršek po kamenini lapor, imenovani tudi sivica; beseda izhaja iz latinske besede lapis, po naše kamen)

Družinska imena: do l. 1771 so bili lastniki preboldske graščine Schrattenbachi, med l. 1771 in l. 1900 Kolenc-Žuža, po l. 1900 Žgank (za Kolenc-Žuža glej l. D., 2004: Zgodovina Latkove vasi v Savinjski dolini, str. 114–120, in za Lapuršek glej l. D., 2000: Zgodovina Kaplje vasi v Spodnji Savinjski dolini, str. 85–88 in 105–106)

Gospoščina Pragwald, dom. št. 261, gospoščina Novo Celje, curr. št. 1382 1/2 (glej l. D. 2015: Vas Matke skozi preteklost, str. 99 – hišna številka 18/89 in domačija 12d), con. 1, vl. št. 149 (?).

Po prihodu iz Francije l. 1934 je naša družina dve leti živela pri mamini sestri Tereziji, roj. Štifter, in njenem možu Francu Satlerju, v bližini lapurskega mlina in žage. Nekaj metrov od žage je bila zemlja pomešana z žagovino in vlažna. Ko sem jo odkopal, sem v globini 15 cm naletel na zelenkastosivo kamenino (lapor) z majhnim izvirkom. V lapor sem z očetovim zidarskim kladivom izkopal manjšo strugo. Voda v njej je imela občasno takšno moč, da je zavrtela mlinček. Napravil mi ga je stric Franc, ki je bil kolar. Mojo gradbeno mojstrovino so pogosto uničili vozniki, ki so odvažali žagovino, žagan les in krajnike. Vsakokrat so me starejši tolažili, da je pač tako kot v naravi, kjer nevihte in poplave uničijo človeško delo. Potolažen sem obnovil svojo gradbeno dejavnost.

Lapurski mlin so upodobili l. 1720 na risbi, ki prikazuje takratni potek Savinje med

zdajšnjim grobeljskim mostom in zdajšnjo brvjo čez Savinjo iz Levca v Brnico. Enonadstropni mlin z dvema mlinskima kolesoma je stal na levem bregu Bolske. Čez njo je vzhodno od mlinskega kolesa potekala brv, severno pa je bila stanovanjska hiša (glej poglavje Zemljepisni in geološki oris, fotokopija 1).

Prvi znani mlinar Gregor Sesmon je bil omenjen med l. 1689 in l. 1691. Mlinar Gregor Lapuršek je bil februarja 1689 boter nezakonski hčerki kuharja Tomaža v šeškem dvorcu Schönbüchel (Lepi griček). Lucija Lapuršek (Laposchiza) je bila botra l. 1692, Tomaž Lapuršek je bil boter med l. 1692 in l. 1696. Nezakonski sin Uršule in Tomaža Lapurška je bil rojen l. 1695. Franc, sin Margarete in mlinarja Simona Platnerja, je bil rojen l. 1705. Botra sta bila šentpavelski župnik Gregor Vogrin in gospa Helena Liubigin iz preboldske graščine. Mlinar in žagar je bil l. 1756 Martin Platner. Primož, sin mlinarja Gregorja Škrabarja, je l. 1767 poročil Jero, hčer Mateja Privška (za podatke o Platnerjevih glej domačijo 16a).

V knjigi Vormerk (protokol) über alle an der Herrschaft Pragwald erichteten Veräde-rungen (zapisniki o spremembah v gosposčini Prebold) za obdobje od 21. 10. 1754 do 5. 1. 1784 je na straneh 401 do 405 opisana kupna pogodba z dne 18. 3. 1771, in sicer med lastnikom preboldske gosposčine in Ignacem Kolencem (1727–1791), podložnikom žovneške gosposčine iz latkovskega zaselka Groblja (glej l. D., 2004: Zgodovina Latkove vasi v Savinjski dolini, str. 114–120, in l. D., 2013: Kraj Prebold skozi čas, str. 115). Pogodba se začneja takole:

»Ich Otto Wolfgang des heiligen Römischen Rouhssgraf von Schrattenbach ...« *ali po naše: »Jaz, Oto Wolfgang, svetega rimskega cesarstva konjeniški grof von Schrattenbach, lastnik stopniškega in ostriškega gradu, gospod graščine Prebold, Založ, Socke pri Novi cerkvi (Helfenberg), Pudlitz (?), gross Petrovič (verjetno dvorca Blumber – Novo Celje) in Pobir hof (?), rimskega cesarstva in kraljevstva vladni svetnik ter dedni svetnik v moravski vojvodini ...«*

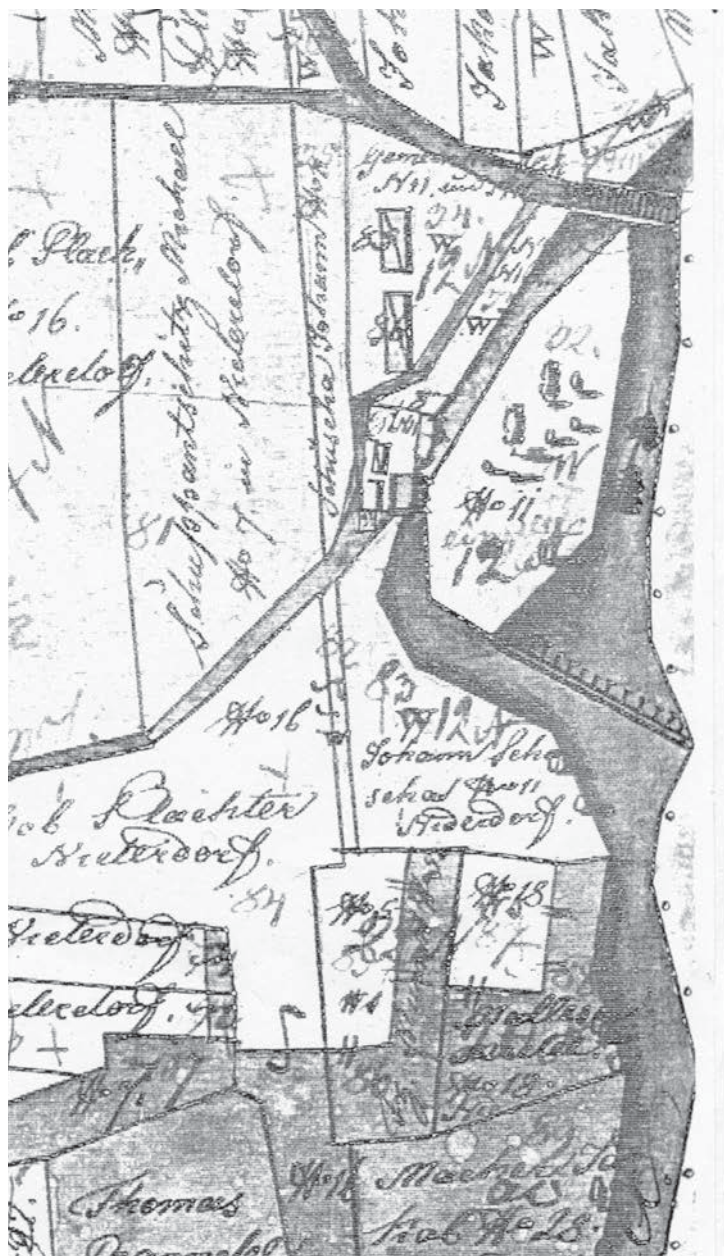
Za mlin, ki je že od nekdaj (altersher) pripadal preboldski gosposčini, je Ignac plačal 500 florintov. Letno je bil dolžan gosposčini izročiti 25 goldinarjev, ji sežagati les do vrednosti dveh goldinarjev in zmleti graščinsko žito. Na leto mu je bilo dovoljeno iz graščinskega gozda odpeljati dva voza bukovih vej in nagrabiti steljo.

Domačijo ob levem bregu Bolske z mlinom z dvema stopama in žago so l. 1770 oštevilčili s h. št. 12/1. Na žagi je l. 1772 delal Gregor Kuret, ki je bil l. 1777 boter Margareti, bajtarjevi hčerki Neže in Gregorja Klovarja ter Mariji, hčerki Jakoba Žuže iz Dolenje vasi – ex vicinia Niederdorff (za Klovar glej domačijo 20a in domačijo 31a). Delo na žagi in v mlinu je l. 1778 začel Jakob Platner, ki je l. 1806 umrl v starosti 70 let. V pomoč pri delu mu je bil l. 1782 Martin Štorman. V lapurskem mlinu (»in

Lapur mendolium») je l. 1786 umrla nezakonska hči Barbare Kolenc iz Groblje in grobeljskega mitničarja Jožeta Kolarja. Istega leta je v mlinu zaradi »Frassa« (verjetno podhranjenosti) umrla 18-mesečna Marija, hči Gregorja Vizjaka, ki je l. 1789 živel na domačiji 24a. V mlinu je l. 1808 živel Franc Korencl iz Sv. Pavla (glej I. D., 2013: Kraj Prebold skozi čas, domačija 12d). Po smrti Marije Kolenc je l. 1811 podedoval domačijo z dvema njivama, travnikom in petimi stavbami, ocenjeno na 1795 florintov, sin Matija, po enem letu pa jo je podedoval brat Johan Žuža, p. d. Kolenc, iz Latkove vasi, ki je na katastrski mapi iz l. 1825 zapisan kot gospodar. Johan je dal l. 1822 za tri leta v najem žago in mlin Jožetu Rudlu.

Na katastrsko mapo iz l. 1825 so na območju domačije označili pet stavb: ob levem bregu levega bolskega rokava dve, južno mlin, severno nekoliko ožjo žago, zahodno od mlina pa hišo. Vse tri stavbe so oštevilčili s st. p. št. 87. Preko ceste na p. št. 34 so označili dve stavbi: s st. p. št. 86 hlev in s st. p. št. 85 kozolec. Med levim rokavom, ki je bil verjetno izkopan in je po njem dotekala voda na pogonska kolesa za mlin in žago, in desnim rokavom so vrisali otok (kleč), poraščen z grmovjem in drevjem, oštevilčen s p. št. 32. Otok je bil dolg 150 m in je segal do mostu v Sv. Lovrenc. Otok je imel največjo širino stotih metrov v višini mlina, tu je bil največji razmak 150 metrov med levim bregom levega rokava in desnim bregom desnega rokava. Za južno stranjo mlina je bila brv na otok. Od južnega konca otoka je bil zgrajen v jugovzhodni smeri jez. Isto stanje je bilo prikazano na katastrski mapi iz l. 1885. Na zemljevidu, ki ga je l. 1986 izdala Republiška geodetska uprava Ljubljana, žage in mlina ob vodi ni več, sta pa vrisani nova stanovanjska hiša iz l. 1985 in žaga na območju nekdanjega hleva in kozolca. Južno, na p. št. 83, ob levem bregu levega rokava je na p. št. 717 označena še ena stavba iz l. 1974, kjer je zdaj žaga na električni pogon. Vrisan je tudi jez, in sicer od južne strani otoka do desnega brega Bolske. Zdaj je celotno območje nekdanjega mlina, žage, hiše in levega rokava izravnano. Bolska teče po eni strugi brez jezu. Ob nizkem vodostaju se prikaže okoli 70 m južno od mostu manjši prodnat otok (kleč).

V mlinu s hišnim imenom Kolenc in h. št. 11/2 sta l. 1833 gospodarila Elizabeta, roj. Cizej (1804–1872), in Johan Žuža (1795–1881). Elizabeta je l. 1824 rodila sina Franca, ki se je preselil v Latkovo vas v Kolenčevo hišo na Groblji; l. 1827 hčer Ano, ki je bila slaboumna; l. 1830 sina Matijo, ki je v Sv. Lovrencu kupil Čulkovo domačijo (na kraju domačije zdaj stoji gasilski dom) in poročil Marijo, roj. 1831 Rogel (Matija je umrl l. 1856.); l. 1833 hčer Marijo, l. 1837 hčer Lucijo in l. 1837 sina Johana. Jože Žuža je okoli l. 1870 poročil Urško, roj. 1835 Stojan, iz Sv. Lovrenca, zdaj družinsko ime Ehr Gott. V Spodnjih Rojah pri Šempetru je l. 1837 živel Anton Žgank, podložnik gosposčine Prebold z rust. urb. št. 72 1/4, l. 1851 pa sta živela Neža in Andrej Žgank.

Fotokopija 9: Lapurska domačija, prikazana na katastrski mapi l. 1825

Legenda:

1 – jez, 2 – levi rokav, 3 – otok, 4 – mlyn z brvjo, 5 – žaga, 6 – stanovanjska hiša, 7 – hlev, 8 – kozolec, 9 – most čez Bolso v Sv. Lovrenc, 10 – cesta Dolenja vas–Sv. Lovrenc, 11 – cesta v Latkovo vas.

Domačija je l. 1840 dobila hišno ime Lapurje in novo h. št. 12/3. Še naprej sta do smrti gospodarila Elizabeta in Johan Žuža. V štiridesetih letih je v mlinu delal Peter Randl iz Sv. Petra, roj. 1816, v šestdesetih letih pa mlinar Matija Juhart, roj. 1828, iz Sv. Lovrenca (za Juhart glej l. D., 1997: Pogled v preteklost vasi Sv. Lovrenc v Savinjski dolini, str. 45, domačija 23a). Kot žagar je bil v tem času omenjen Andrej Orešnik, verjetno iz Marije Reke. Pri hiši je med l. 1840 in l. 1850 služilo 14 ljudi.

Tovarniški jez na Bolski, ki so ga l. 1845 dvignili za 56 cm, je močno zmanjšal pretok Bolske. Proti Kaplji vasi se je voda dvignila do takratnega goriškega mlina (zdaj domačija Orožim) in zamočvirila okoliško zemljišče. Dotok vode na lapursko žago in mlin pa je bil pogosto prešibak. S prizadetimi prebivalci Kaplje vasi se je lapurski mlinar Johan Žuža pritožil 25. 3. 1845 na celjski okrožni urad z zahtevo, naj tovarna zniža zapornice in izplača odškodnino prizadetim. Odločbe urada, da se mora vzpostaviti prejšnje stanje, tovarniška uprava ni upoštevala. Po ponovni pritožbi prizadetih maja naslednjega leta so prebivalci Kaplje vasi dobili izplačano odškodnino, višina zapornic pa je ostala nespremenjena. Bolska je aprila 1848 poplavlila širše območje kot običajno, nato pa so se prizadeti ponovno pritožili na celjsko okrožje. Ker je bilo pogajanje z direktorjem tovarne brezuspešno, so pritožbo februarja 1849 poslali deželnemu sodišču v Gradec, in to je po sedmih mesecih razsodilo, da mora tovarna znižati zapornice in izplačati odškodnino. Šele po dveh letih je bila Lapurskim priznana letna odškodnino v višini 10 florintov. V tem letu je bila Bolska pri mlinu široka 20 metrov, v sredini struge sta bila dva zaraščena otoka. Med južnim večjim otokom in levim bregom je bila pregrada, ki je usmerjala vodo na mlinsko kolo, takšno stanje je ostalo nespremenjeno do l. 1970. Nov tovarniški jez z isto višino so zgradili l. 1855 in l. 1870 (glej l. D., 2000: Zgodovina Kaplje vasi v Spodnji Savinjski dolini, str. 16–17, in l. D., 2013: Kraj Prebold skozi čas, str. 124–125).

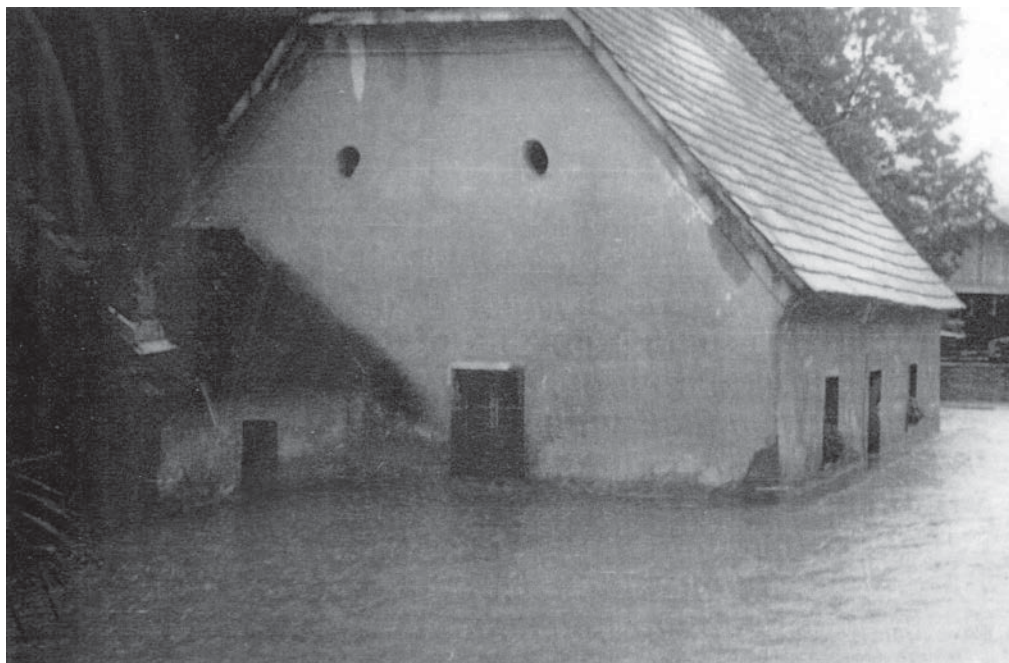
Domačijo je l. 1873 podedoval domači sin Matija, roj. 1830, poročen z Jožefo, roj. 1835 Lužer. Jožefa je l. 1875 rodila hčer Amalijo, l. 1876 hčer Justino in l. 1880 sina Jožeta. Kot mlinarji so delovali l. 1881/1882 Martin Jelen, roj. 1861, iz Šmartnega ob Paki, l. 1882/1883 Jože Vošnak, roj. 1832 na Dobrni, l. 1883/1884 Franc Štalekar, roj. 1843, in l. 1884/1885 Anton Cilenšek, roj. 1815, s Kranjskega. Na žagi je l. 1883/1884 delal Valentin Sternišnik, roj. 1837 na Vranskem. Pri hiši je med l. 1892 in l. 1905 služil Franc Podgoršek, roj. 1876. Domačo hčer Justino (1876–1961) je l. 1900 poročil Jože Žgank (1874–1939), ki je po dveh letih obnovil žago in jez. Pri zakoncih sta l. 1906 še živela gospodinjinina starša Jožefa in Matija Žuža. Justina je l. 1899 rodila sina Leopolda, ki je umrl po dveh letih, l. 1901 dvojčka Jožeta in Jožefo, poročeno Podbregar, l. 1903 hčer Marijo, poročeno s Farčnikom iz Stopnika (zakonca sta živela v naselju Rudnik pri Ljubljani, njun sin Franci ml. je postal profesor na ljubljanski stomatološki kliniki), l. 1906 hčer Justino, poročeno Ocvirk, l. 1907 Angelo, ki je poročila učitelja Draga Pečnika, l. 1908 Franca, l. 1909 Ernesta (Nestla), l. 1912 Pavlo,

ki je poročila obrtnika Pliberška iz Ljubljane, in l. 1913 Ivanko, ki je poročila učitelja Lužnika. Ernest (Nestl) je pred odhodom v Ljubljano l. 1940 delal kot mizar v preboldski tovarni. Bil je prvoborec (z Osvobodilno fronto je sodeloval od l. 1941). Pod Šmohorjem nad Libojami je l. 1944/1945 vodil tiskarno, imenovano Nestl, in preskrbovalni center za druge partizanske tiskarne. Po maju 1945 pa do l. 1950 je deloval na celjskem okrožju v gospodarstvu. Med l. 1950 in l. 1965 je bil na čelu velenjskega rudnika, od l. 1969 župan mesta Velenje, od l. 1980 pa direktor velenjskega zavoda za urbanizem. Umrli je v Velenju l. 2004. Po Nestlovi zaslugi sta se istočasno razvijala kraj Velenje, ki je zdaj peto največje slovensko mesto, in velenjski rudnik.

Fotografija 21: Žgankova družina okoli l. 1920 (ZH)

Pri hiši so služili: l. 1901 mlinar Jože Markovič, roj. 1842, in žagar Franc Atelšek, roj. 1842 na Rečici v Zgornji Savinjski dolini, l. 1908 mlinar Jože Makuc, roj. 1850 v Tolminu, med l. 1908 in l. 1914 pa žagar Matija Predovnik, roj. 1871 v Braslovčah. V desetih letih je bilo pri hiši 27 ljudi, ki so bili služinčad. Domačijo je l. 1940 podedoval domači sin Jože (1901–1962), ki je poročil Marijo, roj. Golič (1902 v Sv. Lovrencu–1987). Marija je l. 1932 rodila sina Alojzija, ki je l. 1988 prevzel domačijo in poročil Karlico, roj. Bolte (1926 na domačiji 16a–2005).

Fotografija 22: Poplavljeno območje nekdanje žgankove domačije. Viden je mlin, ob njem na levi sta prizidani žagarjeva delavnica in spalnica, v ozadju je vidna nova žaga na električni pogon. (ZH)

13a, zdaj h. št. 11, Uršič

Hišno ime: Zwirgl I. (verjetno iz nemške besede der Zwerg – pritlikavec)

Družinska imena: Ocvirk, Polavder (?), Gorjup, Koren, Lak, Ribič, Potrata, Uršič

Domačijo 13a s h. št. 13 in kozolcem z isto st. p. št. 28/2 ter domačijo 14a s st. p. št. 28/1 so v zemljiško knjigo vpisali l. 1888 pod isto vl. št. 78 in isto preboldsko rust. urb. št. 21.

Domačija 13a je imela pred l. 1880 rust. urb. št. 3 1/4 gosposčine Prebold in so jo šteli med cele hube (kmetije, con.1).

Na katastrski mapi iz l. 1825 so ob cesti na p. št. 125 označili st. p. št. 28/1 in st. p. št. 28/2 s h. št. 13/2, na južni p. št. 126 pa st. p. št. 29 s h. št. 12/2 z lastnikom Štefanom Gorjupom.

Po podatkih s spleta (november 2016) stoji na območju nekdanje st. p. št. 28/2 hiša iz l. 1807 (?) s st. št. 645 in h. št. 11, na p. št. 126/2 pa nestanovanjske stavbe s st. št. 642, 643 in 647 iz l. 1976.

Matija Ocvirk iz Latkove vasi je l. 1771 od Antona Žličarja iz Dolenje vasi z domačije 18a kupil del travnika pod Melmi ob Bolski, ki je mejil na desni na travnik Tomaža Moharja z domačije 9a (vir: D. F., str. 503). Verjetno je Matija v tem času kupil še zdajšnjo Uršičevo domačijo, ki je l. 1770 dobila h. št. 13/1. Kot njen gospodar je bil omenjen l. 1774. Od l. 1788 pa do l. 1797 sta v hiši živela Jera in Martin Polavder (za Ocvirk glej l. D., 2004: Zgodovina Latkove vasi v Savinjski dolini, str. 139–142 in 182–186 ter za Polavder str. 129–131). Domačo hčer Marijo, roj. 1774 Ocvirk, je l. 1801 poročil Štefan Koren (1780–1844) iz Sv. Pavla. Štefan je bil l. 1824 cerkveni ključar. Domačija s h. št. 12/2 je l. 1833 dobila hišno ime Zwirgl. V njej je gospodarila Korenova žena Marija. Marija je l. 1805 rodila sina Petra, ki se je z ženo Terezijo, roj. 1817 Žuža, preselil v Kapljo vas na h. št. 1, l. 1808 sina Blaža, ki je podedoval domačijo in poročil Jožefo, roj. 1794 Heinrich, in l. 1810 hčer Marijo. Pri hiši so služili Matija Trobiš, roj. 1800 v Sv. Lovrencu, Anton Kovač, roj. 1810, z domačije 3a, Ana Rozman, roj. 1812 v Veliki Reki, in Barbara Komotar, roj. 1818 v Matkah. Domačijo s h. št. 13/3 sta l. 1847 kupila Marija, roj. Rojnik, in Jakob Lah, roj. 1828. Pri Lahovih sta stanovala tovarniški delavec Karl Mikolič in mizar Mihael Jug, roj. 1811, s šestčlansko družino. Domačijo z rust. urb. št. 3 ¼, koč s h. št. 14/4 in gozd z gorsko št. 99 je l. 1847 kupil Jurij Ribič (1830–1898) (gozd je bil del zdaj opuščenega smučišča nad preboldsko graščino). V hiši sta l. 1884/1884 stanovala zakonca Ana, roj. 1829, in Luka Sotovšek, roj. 1828, ki sta se preselila na domačijo 27a. Za njima se je naselila Barbara Podgoršek, roj. 1810, s sinovoma Matijo, roj. 1844, in Martinom, roj. 1845, ki sta služila cesarjevo vojsko (glej domačije 3a – 6/3, 5a – 4/5 in 49a). Domačija je l. 1864 dobila hišno ime Jurc po lastniku Juriju Ribiču. Jurij je po smrti prve žene Marije, roj. Praznik (1832–1874), še istega leta poročil Apolonijo, roj. Juhart (1849–1908), ki je rodila tri sinove: l. 1878 Jakoba, l. 1880 Andreja in l. 1882 Petra. Jurij je domačijo l. 1885 prodal Janezu Potrati, roj. 1827, ki se je z ženo in hčerjo po treh letih izselil v Ameriko. Ribič si je na polju, na južnem delu Latkove vasi, postavil koč, ki stoji še danes (glej l. D., 2004: Zgodovina Latkove vasi v Savinjski dolini, str. 225). Potratovi so domačijo prodali Mariji, roj. Seme (1835–1927), in Johanu Uršiču, roj. 1839, iz Sv. Pavla, poročenima l. 1870 (glej l. D., 2013: Kraj Prebold skozi čas, str. 145–146). Marija je l. 1872 rodila sina Karla, l. 1874 sina Johana, l. 1875 sina Antona, l. 1880 hčer Marijo, l. 1883 sina Ludvika in l. 1886 hčer Julijano, ki je umrla l. 1966. Gospodinjin oče Janez Seme, roj. 1808, je umrl pri zakoncih l. 1900. Kmetijo je l. 1921 podedoval sin Anton (umrl je l. 1959), ki je istega leta poročil Jožefo, roj. Janežič (1881 na Vranskem–1955 (?)). Antona so l. 1936 s 16 odborniki izvolili za šentpavelskega župana, 30. 12. istega leta pa mu je pogorel kozolec. Na h. št. 12 so l. 1942 živeli: kmet Anton Uršič, roj. 1875, žena Jožefa, roj. 1881, sin Anton, roj. 1922, Marija Janežič, roj. 1889, in Johan Janežič, roj. 1930. Domačijo je podedoval domači sin Anton (umrl je l. 1981), ki je l. 1947 poročil Božidaro (Boško), roj. Dobriha (1924–2014 v Celju) (za Dobriha glej l. D., 2013: Kraj Prebold skozi čas, str. 193/194, gorska št. 84 in domačija 2a). Boška je l. 1947 rodila sina Božidarja, l. 1949 sina Tončija, ki se je l. 1997 zadušil v vreči hmelja, in l. 1953 hčer Vero, ki je umrla l. 2001. Domačijo je podedoval Boškin vnuk Anton.

Fotografija 23: Uršičeva domačija (ZH)

Fotografija 24: Anton Uršič, roj. 1857 (ZH)

Fotografija 25: Aton Uršič kot avstro-ogrski podčastnik (Zugsföhre – vodnik) (ZH)

Fotografija 26: Dekleta iz Dolenje vasi. Fotografijo je mati poslala 17. 7. 1916 sinu Antonu (Feldwebelu), pripadniku gorske pozicijske (trdnjavske) artilerije 35, na vojno pošto št. 220. (ZH)

Fotografija 27: Ob koncu obiranja hmelja l. 1961. V zadnji vrsti stoji od leve proti desni kot drugi gospodar Anton Uršič, četrta pa je gospodinja Boška. (ZH)

14a, koče ni več (zadnji stanovalki sta bili omenjeni l. 1936)

Hišno ime: Zwirgl II.

Družinsko ime: Natek

Gospoščina Prebold, urb. rust. št. 21, con. 3, vl. št. 78.

Koča s st. p. št. 28/1 je stala tik ob cesti na p. št. 125. Leta 1870 so jo združili z Uršičevo domačijo.

V hiši s h. št. 13/2 in hišnim imenom Cvirgl II. sta l. 1833 gospodarila Marija, roj. Gorišek (1754–1833), in Luka Natek (1772–1847). Zakonca sta bila brez otrok. Pri ovdovelem gospodarju so stanovali: od l. 1847 do 1867 zakonca Ana, roj. 1815 Žvajger, in Johan Cizej, roj. 1811 (glej domačijo 26a), Urška Kolenc, roj. 1798 na Polzeli, in Barbara Razpotnik, roj. 1875 v Grižah. Med l. 1881 in l. 1884 je stanoval Martin Herodež, roj. 1818, s hčerjo Marijo, roj. 1866, sinom Valentinom, roj. 1868, in sinom Petrom, roj. 1872. Po navedbi v seznamu vernikov so v koči stanovali: od l. 1905 do l. 1907 Helena, roj. 1845 Repič, in Jurij Kačun, roj. 1836, poročena l. 1866 (Kačunova sta l. 1899 kupila domačijo 21a – 21/8), od l. 1907 pa do l. 1936 Hedvika, roj. 1854 Kašper, in čevljar Karl Videmšek, roj. 1858 (glej domačijo 7a in 21a). Za njima pa sta v koči stanovali sestrni dninarci, Helena Grahor, roj. 1885, in Marija, roj. 1876.

15a, zdaj h. št. 15

Hišni imeni: Jurač in Jerač

Družinska imena: Zupančič, Natek, Pirc, Parfant, Veber, Novak, (?)

Gospoščina Prebold, rust. urb. št. 2 1/2, con. 3, vl. št. 133.

Stavbama na p. št. 129 so l. 1825 dodelili st. p. št. 30 in 31. Zdaj na p. št. 129 stojijo: hiša s st. št. 641 iz l. 1900 in nestanovanjski stavbi s st. št. 638 in 639.

Na katastrsko mapo iz l. 1825 so kot lastnika vpisali Miho Zupančiča, ki je domačijo podedoval po očetu Valentinu. V hiši s hišnim imenom Jurač in h. št. 14/2 sta l. 1833 gospodarila Marija, roj. 1811 Rester, in Jože Natek, roj. 1809, poročena l. 1830 (za Natek glej domačijo 14a). Marija je l. 1830 rodila sina Jožeta, l. 1831 sina Franca, l. 1833 sina Johana, l. 1834 sina Martina, l. 1836 sina Gregorja, ki je postal rudar, l. 1837 hčer Terezijo in l. 1840 sina Jožeta. Pri družini je živela mati Uršula Natek, roj. Cilenšek, in sicer v mlinu s h. št. 11/1, ob desnem bregu Savinje (1786–1848) (glej domačijo 11ab). Hišno ime Jurač so l. 1864 spremenili v Jerač in je domačija dobila h. št. 15/4. Natkovi so se l. 1872 preselili v Sv. Pavel na domačijo 40d s h. št. 40 (glej l. D., 2013: Kraj Prebold skozi čas, str. 180). Med l. 1870 in l. 1874 sta bila lastnika Marija, roj. 1847 Joševc, in Johan Pirc, roj. 1850, poročena l. 1873, ki sta se izselila na Polzelo. Domačijo sta kupila Terezija, roj. 1843 Žohar, in Jurij Parfant, roj. 1820, poročena l. 1875. Njun potomec Franc, roj. 1874, se je preselil v Matke in l. 1900 poročil Antoni-

Fotografija 28: Jeračeva družina (ZH)

jo Žrebel. Jeračevo domačijo sta l. 1881 kupila novoporočenca Katarina, roj. Žličar (1856–1942), in Anton Weber (1852–1900). Pri družini je živel ovdovela Antonova mati (1834–1893). Katarina je l. 1878 rodila hčer Julijano, l. 1882 sina Avgusta in l. 1882 sina Franca. Pri hiši je l. 1894 živel Alojz Foramit, roj. 1820 v Braslovčah, ki je istega leta umrl v celjski bolnišnici. Foramit je l. 1847 v Sv. Lovrencu kupil Andrejačevo domačijo 14a, po l. 1852 je živel pri Savinekovi na domačiji 3n/50. Domačijo je l. 1911 podedoval domači sin Avguštin (1882–1938), ki je l. 1911 poročil Franciško, roj. 1887 Ahac. Franciška je l. 1912 rodila hčer Marijo, ki je l. 1949 poročila Franca Pinterja, roj. 1901, iz Zabukovice (njuna vnukinja je poročila Stanka Polenika iz Pongraca s h. št. 151), l. 1914 hčer Angelo, ki se je poročila v Ljubljano, l. 1916 sina Franca, l. 1917 sina Jožeta, ki je poročil Marijo Leber iz Matk iz domačije 17d, l. 1920 hčer Cvetano, ki je odšla v Ljubljano, in l. 1926 hčer Berto, ki je l. 1947 poročila Antona Vedenika, Frenčkovega Tončija, iz Sv. Pavla, Hmeljarska cesta 4. Berta je umrla l. 2011. Jeračev kozolec je pogorel 21. 9. 1935. V hiši s h. št. 15 so l. 1942 živeli gospodinja Frančiška Veber, roj. 1887, hči Marija, roj. 1912, sin Franc, roj. 1916, hči Berta, roj. 1926, in preužitkarica Katarina, roj. 1886. Domačijo je l. 1963 podedoval sin Franc, poročen z Ljudmilo, roj. Vrečko. Po njegovi smrti l. 1967 pa jo je podedovala žena Ljudmila. Domačijo zdaj poseduje druga družina.

16a, zdaj h. št. 21, Randl, Vedenik

Hišni imeni: Juljevec in Gorogranc

Družinska imena: Gorogranc, Zupančič, Šarapat, Randl-Vedenik

Gospoščina Prebold, rust. urb. št. 17, con. 4, vl. št. 17.

Hiši na p. št. 133 so l. 1825 dodelili st. p. št. 32.

Na kraju stare hiše so Randlovi oziroma zdajšnji lastniki l. 1998 postavili novo hišo s st. št. 637 in h. št. 21. Pri izkopu temeljev za novo hišo so ob cesti na zahodni strani naleteli na sivozelenkasto lapornato kamenino z ravnimi ploskvami, ki so bile na posameznih mestih prekinjene z razpokami in okroglastimi luknjami. Na vzhodni strani pa so naleteli na mivko (glej poglavji Gospodarstvo, Dejavnosti v Dolenji vasi v preteklosti – Kamnolomi).

V hiši s h. št. 15/2 sta l. 1825 gospodarila Neža, roj. 1781 Jerin, in Martin Gorogranc, roj. 1778. Neža je l. 1809 rodila sina Petra, ki je umrl kot vojak, in l. 1823 sina Franca, ki je l. 1840 podedoval domačijo in se je zaposlil v preboldski tovarni. Franc je l. 1843 poročil Katarino, roj. Žrebel (1811–1879), ki je l. 1844 rodila hčer Polono, l. 1846 sina Franca in l. 1852 sina Valentina. Pri hiši je l. 1870 še živel mati Neža. Družina se je v šestdesetih letih za nekaj časa preselila na Koroško. V hiši s h. št. 16/4 so v tem času kot najemniki živeli: l. 1864 zakonca Jožefa, roj. 1827 Prislan, in Franc Govedič, roj. 1828, s petimi otroki, od l. 1865 do l. 1867 zakonca Marija, roj. 1827 Brišnik, in Johan Lavrenčič, roj. 1812, od l. 1865 do 1871 zakonca Helena, roj. 1815, in Anton Žužej, roj.

1810, za njima pa do l. 1876 čevljar Franc Komar, roj. 1839, in zakonca Neža, roj. 1838 Petrovc, in Janko Wenko, roj. 1844. V hiši je l. 1892 umrl njen lastnik Franc Gorogranc. Sin Valentin, ki je pred tem živel na Ogrskem (Madžarskem), se je leto dni po očetovi smrti izselil v Ameriko. Kupila jo je Frančeva žena Uršula, roj. Brložnik (1839–1907), in sicer l. 1892 od Martina Kolška iz Latkove vasi v Kotih, severozahodno od Piškove žage, p. št. 6/5. Pri njej je živel 26 stanovalcev. Domačijo je l. 1908 podedovala nezakonska Uršina hči Marjeta, roj. 1860 Berložnik, poročena s tovarniškim ključavničarjem Julijem Zupančičem (1859–1927). Po njuni smrti pa jo je podedovala hči Frančiška, poročena Šarapat, iz Gradca. V hiši je stanovala Karolina, roj. 1879 Vasle, iz Zabukovja pri Sevnici. Domačijo je l. 1978 kupila Marjeta Čebulc, roj. Mucko, l. 1990 pa soseda Jožefa, roj. Cugmas, Randl. Po dveh letih jo je podedoval sin Anton, l. 1999 jo je prevzela Antonova hči Nataša, poročena Vedenik.

17a, zdaj h. št. 25, Vošnjak

Hišna imena: l. 1833 Bolte (Bolhar, Walte), l. 1881 Senčar, l. 1900 Trapečar

Hišno ime Bolte iz l. 1833 je verjetno nekoliko spremenjena oznaka potoka Bolska. Hišno ime Senčar je dobila domačija po Lovru Markovšku, p. d. Senčar, iz Marije Reke (glej l. D., 2016: Zgodovina Marije Reke, str. 58 in 65, ter l. D., 2013: Kraj Prebold skozi čas, str. 190).

Družinska imena: Bolte (Bolhar), Trapečar, Plahter, Markušek, Platnar, Bolte, Vošnjak-Herman

Gospoščina Prebold, urb. št. 22, con.1, vl. št. 42.

Stavbama na p. št. 135/2 so l. 1825 dodelili st. p. št. 33 in 34. Zdaj sta na območju domačije na p. št. 1488/3 hiša iz l. 1980 s st. št. 634 in h. št. 25, na p. št. 135/2 (ob cesti) pa s st. št. 633. V zadnji stavbi je bilo nekdanje gospodarsko poslopje, zdaj sta v njem avtopralnica in manjši gostilniški lokal.

Družina Trapečar

V Dolenji vasi je bila februarja 1701 rojena Apolonija, hči Helene in Jožeta Trapečarja. Polonca je 5. 3. 1703 dobila brata Gregorja. Mati Helena je bila botra med letoma 1680 in 1697. Trapečarjeva sta bila l. 1747 botra Štefanu, sinu Jere in mlinarja Simona Blatnika z domačije 11ab (za Trapečar glej l. D., 2004: Zgodovina Latkove vasi v Savinjski dolini, str. 99–107).

Družina Bolte

Decembra 1691 je bila rojena Lucija, hči Margarete in Matije Bolcharja. Botra sta bila Plahter in Veligovšek. Margareta, hči Matije Bolteja, je l. 1740 poročila Matijo Stempeja iz Žalca. Poročna priča je bil Urban Koder iz Žalca. Oktobra 1755 je bil rojen Luka, sin Uršule in Dominika Bolteja. Marija Bolte je bila botra l. 1787.

Družena Plahter

Plahter izhaja iz nemške besede die Plahe, po naše plahta, ponjava, platno večjih razsežnosti. Verjetno so pri hiši nekdanj tkali takšno platno. Nezakonski sin Jernej, Jere Plahter iz Dolenje vasi (ex Niederdorf), je bil rojen l. 1691. Botra sta bila Gorogranca (glej domačijo 15a in l. D., 1997: Pogled v preteklost vasi Sv. Lovrenc v Savinjski dolini, str. 30–31) in gospod (duo), hrvaški plemič Jernej Benkovič ter upravnik graščine Pragwald. Elizabeta, hči Jere in Gregorja Plahterja, je bila rojena l. 1693, naslednje leto je bil rojen Gregor, sin Katarine in Pongraca Plahterja. Matija, sin Jere in Gregorja Plahterja, ter Matevž, sin Neže in Boltežarja Plahterja, sta bila rojena l. 1696. Franc, sin Margarete in Simona Plahterja, je bil rojen l. 1702. Po enem letu je bila rojena Pavla, hči Uršule in Matije Plahterja. Zakonca sta po dveh letih dobila še hčer Uršulo. Ožbold, sin Neže in Blaža Plahterja, je bil rojen l. 1705. Elizabeta, hči Magdalene in Pongraca Plahterja, je bila rojena l. 1710, botra sta bila uslužbenca graščine Prebold. Po enem letu je bila rojena Jera, hči Uršule, ki je bila botra l. 1713, in Matije Plahterja. Martinu Plahterju sta bila l. 1756 botra šentpavelski župnik G. Vogrinc in gospa (dua) Helena Liubigin iz preboldske graščine.

Dominik Plahter je l. 1777 od gosposčine Prebold dobil celo kmetijo s h. št. 14/1, ki je mejila desno na vaško cesto, levo na potok Bolska, zgoraj na posest Jakoba Dušaka, spodaj pa na domačijo Ane Pörtzin (Pečnikovo (?)) (vir: D. F., str. 437). V hiši je l. 1782 gospodaril Lovro Plahter. Lovro je l. 1792 živel na domačiji 10a s h. št. 10/1. Pri hiši so služili: med l. 1778 in l. 1786 Matija Vencerl - Wenzerle, ki je l. 1778 prebival na domačiji 18a s h. št. 15/1, med l. 1790 in l. 1804 pa na h. št. 16/1; l. 1790 Neža Jager - Južnova, l. 1796 Marija Stergar - Pepelčeva, obe iz Marije Reke, in l. 1804 Jože Natek (glej domačijo 14a in l. D., 2013: Kraj Prebold skozi čas, str. 46).

V hiši s hišnim imenom Walte (Bolte) in h. št. 16/2 sta l. 1825 gospodarila Marija, roj. Polavder (1785–1848), in Jakob Plahter (1786–1870 (?)). Marija je l. 1813 rodila sina Jerneja, ki je podedoval domačijo, l. 1816 sina Antona, ki je služil cesarju, l. 1820 hčer Marijo in l. 1825 sina Jurija, ki se je poročil na domačijo 21a s h. št. 21/3 in hišnim imenom Katarinšek. Okoli l. 1840 je domačijo prevzel sin Jernej, ki je l. 1845 poročil Terezijo Žuža (1820–1872), p. d. Lapurškovo. Terezija je l. 1846 rodila sina Jerneja, l. 1849 hčer Terezijo, l. 1852 hčer Marijo in l. 1862 hčer Heleno. Pri hiši je med l. 1840 in l. 1848 služilo 12 ljudi, med njimi Jože Dolinar. Na domačiji, ki je l. 1864 dobila h. št. 17/4, je živela neokrnjena Plahterjeva družina. Domačijo je l. 1874 prevzel sin Jernej (1846–1886), ki je l. 1873 poročil Heleno, roj. 1852 Dornik. Zakonca sta l. 1876 domačijo prodala Mariji, roj. Zupanc (1826–1898) in Lovru Markovšku (1820–1904) iz Marije Reke. Domačijo sta l. 1900 kupila Helena, roj. Šketa (1835–1913), in Jakob Platnar (1838–1911), oba iz Latkove vasi, poročena l. 1857. Helena je v Latkovi vasi rodila 11 otrok, od teh sta se v nov dom preselila hči Frančiška, roj. 1863, ki se je poročila v Latkovo vas, in sin Alojz, roj. 1870 (glej l. D., 2004: Zgodovina Latkove

vasi v Savinjski dolini, str. 103–104). Alojz, poročen s Heleno, roj. 1891 Kovač, je prevzel domačijo l. 1913 in je padel kot avstro-ogrski vojak l. 1917 na soškem bojišču. Helena je l. 1914 rodila hčer Antonijo, ki se je poročila k Rojnikovim na Gomilsko, l. 1915 sina Jakoba in l. 1918 sina Jožeta, ki je študiral na ljubljanskem bogoslovju in živel v Veržeju v Prekmurju kot redovnik salezijanec. Mati Helena je l. 1919 poročila Valentina Bolteta, roj. 1887, in še isto leto rodila sina Janeza, ki je 3. 12. 1943 padel v Italiji kot mobiliziran nemški vojak, l. 1921 hčer Heleno, ki je l. 1945 poročila Martina Vošnjaka, l. 1923 sina Vladimirja, ki je l. 1951 poročil Terezijo Marinc iz Sv. Lovrenca, po vojni je bil pripadnik Narodne zaščite v Preboldu, nato pa miličnik v Laškem, in l. 1926 Karolino (Karlico), ki je poročila Alojza Žganka, p. d. Lapurskega. Na h. št. 17 so l. 1942 stanovali: kmet Valentin Bolte, roj. 1887, žena Helena, roj. 1891, sin Johan, roj. 1919, hči Helena, roj. 1921, sin Alojz (Vladimir), roj. 1923, in Karolina, roj. 1926. Kot lastnik domačije je l. 1987 omenjen Martin Vošnjak.

Fotografija 29: Fantje iz Dolenje vasi l. 1942 v prijetni družbi z nemškimi učiteljicami na zapravljivčku. Med njimi so spredaj levo: Alojz (Slavko) Bolte, nemška učiteljica in Tonči Vedenik, Frenčkov iz Šentpavla, zadaj od leve proti desni sedijo Anton Uršič ml., nemška učiteljica in Ivan Bolte, Slavkov brat. (ZH)

Voz na eno konjsko vprego z dvema sedežema za štiri do šest ljudi je dobil ime zapravljivček, ker so se nekateri kmetje z njim prevažali iz ene v drugo gostilno in tam zapravljali denar. Uporabljali so ga tudi za prevoz mesa.

Fotografija 29: Ivan Bolte kot nemški vojak (ZH)

Fotografija 30: Na desni brat Slavko I. 1945 kot pripadnik Narodne zaščite (ZH)

18a, zdaj h. št. 29, Vidmar

Hišna imena: Einnehmer, Pek in Vrbač (Der Einnehmer je po naše davkar, davčni uradnik)

Družinska imena: Žličar, Zupančič, Dušak, Lavrič-Stare, Krašovec, Kolšek, Hojnik, Goropevšek, Kovač, Turnšek in Vidmar od l. 1890

Gospoščina Prebold, rust. urb. št. 3 (1 (?)), con. 2, vl. št. 115.

Anton Žličar, gospodar v hiši s h. št. 15/1, je l. 1771 prodal del travnika pod Melmi ob Bolski Matiji Ocvirku z domačije 13a. Travnik je mejil na desni na travnik Tomaža Moharja z domačije 9a (vir: D. F., str. 503). Istega leta je Anton od preboldske gospoščine odkupil celo hubo (kmetijo) z urb. št. 24. Kmetija je mejila na desni na cesti, levo na Bolsko, zgoraj (zahodno) na domačijo Jakoba Gradiška (zdaj Jani Počej), spodaj (vzhodno) na posest Dominika Plahterja (zdaj Vošnjak-Trapečar). Žličar je pred tem živel v koči s h. št. 28 na desnem bregu Bolske zahodno od graščine (vir: D. F., str. 436). V njej je žena Helena, roj. Rešter, l. 1770 rodila sina Jakoba.

Žličarji so bili omenjeni že l. 1703 (za podatke o Žličarjevih glej l. D., 2013: Kraj Prebold skozi čas, str. 122, zadnji odstavek, l. 1771, in l. D., 1997: Pogled v preteklost vasi Sv. Lovrenc v Savinjski dolini, str. 45, l. 1762). V hiši je bil l. 1778 omenjen Matija Wenzel, Wenzlerle – Vencerl (glej domačijo 17a, h. št. 14/1, od l. 1786 do l. 1804). Uršula Hamerschigg – Ameršek je bila omenjena l. 1787. V Dolenji vasi je l. 1759 živel Luka Hamerschegg iz Šempetra (za Hameršek glej domačijo 27a, h. št. 26/1, l. 1777, in l. D. 2004: Zgodovina Latkove vasi v Savinjski dolini, domačija 25a, str. 161–162). V Podlogu pri Šempetru je zdaj domačija Ameršek z družinskim imenom Povše.

Na katastrski mapi iz l. 1825 sta bili na območju p. št. 136 stavbi brez h. št. s st. p. št. 36/2 in 36/3. Posest je bila last Mihaela Zupančiča z domačije 15a s h. št. 14/2 (nekdanja Jerač-Vebrova domačija). Zahodno od nje je bila hiša s h. št. 17/2 na p. št. 139, last Jakoba Dušaka, ki mu je pripadalo zemljišče do Bolske, na srednji p. št. 138 je bil kamnolom (Steinbruch), na p. št. 137 pa travnik. Zupančičevo posest sta okoli l. 1830 kupila Marija, roj. Lipovšek (1793–1841), in Jakob Dušak, roj. 1797. Povečano domačijo so v seznam vernikov št. 1 in št. 2 (od l. 1833 do l. 1850) vpisali pod h. št. 17 in 19, s hišnim imenom Einnehmer.

Zdaj je na območju nekdanje Zupančičeve posesti na p. št. *117 nestanovanjska stavba s st. št. 633 iz l. 1979, južno na p. št. 136/1 pa hiša s st. št. 632 in h. št. 29 Marjana Vidmarja.

Dušakova sta l. 1819 dobila hčer Urško, l. 1823 sina Jurija, l. 1830 sina Jakoba, l. 1833 hčer Marijo in l. 1836 sina Tomaža. Pri družini je živela gospodarjeva sestra Ana Dušak, roj. 1795, (glej l. D., 1997: Pogled v preteklost vasi Sv. Lovrenc v Savinjski dolini, str. 55–56). Po ženini smrti je Jakob v Šeščah na desnem bregu Savinje kupil hišo za hrambo brogarskih predmetov (glej l. D., 2015: Vas Šešče skozi preteklost, str. 130). Sin Jurij, roj. 1823, pa se je preselil v Sv. Pavel na h. št. 34.

Dušakovo posest z novo h. št. 19/3 je kupila Marija Lavrič, vdova Stare, roj. 1809, z domačije 20a, od nje pa šentpavelski trgovec Štefan Krašovec. Podatkov od l. 1845 pa do l. 1864 ni. V seznamu vernikov št. 3 iz l. 1864 je domačija vpisana pod h. št. 18/4 in s hišnim imenom Dobravc. Njen lastnik je bil vdovec Matija Kolšek, roj. 1803. Žena Marija, roj. Udrih (1802–1862), je l. 1844 rodila hčer Marijo, ta pa med l. 1866 in l. 1872 štiri nezakonske otroke, kot prvega sina Vinka. Kot najemniki so v hiši živeli: zakonca Marija, roj. 1829 Poznič, in Johan Pencel, roj. 1838, ter mizar Jože Samobor (1854–1944) iz Sv. Pavla (glej l. D., 2013: Kraj Prebold skozi čas, str. 144–145).

Hiša s h. št. 18/4 je l. 1870 dobila hišno ime Pek. Lastnika sta bila od l. 1881 Marija, roj. 1840 Ertnak, in Matevž Hojnik, roj. 1842 na Vranskem. Pri zakoncih sta stanovali gospodinjinja mati Marija (1800–1879) in Jožefa Klančnik (1822–1881). Domačijo sta

I. 1883 kupila Jera, roj. Benko (1862–1886 v celjski bolnišnici), in Franc Goropevšek, roj. 1854. Franc je I. 1886 poročil Jero, roj. Uplaznik (1862–1890 v celjski bolnišnici). Od I. 1888 so v hiši živeli: Marija, roj. 1830 Bricl, in zidar Blaž Bedenik (1834–1890 v celjski bolnišnici), poročena I. 1864, ter Uršula Lavrič, roj. 1826 na Prevaljah. Marijina hči Alojzija, roj. 1862, je I. 1889 poročila Jožeta Kovača, roj. 1864. Poleg njih je v hiši stanovalo še okoli 20 ljudi. V zemljiško knjigo so pod vl. št. 115 zapisali, da sta domačijo kupila I. 1875 Marija in Anton Turnšek, ki je umrl I. 1890. Marija je I. 1888 rodila hčer Matildo. Zakonca Marija, roj. Vasle (1854–1939), in Franc Vidmar (1851–16. 12. 1892), poročena I. 1887, sta domačijo kupila I. 1890 (glej domačijo 3a). Pri zakoncih je živela Polona Videnšek, roj. 1834. Marija Vidmar je I. 1888 rodila hčer Matildo, I. 1889 sina Filipa, I. 1890 sina Avgušтина in tri tedne pred očetovo smrtjo, 25. 11. 1892, sina Franca. Matilda se je preselila v Latkovo vas, kjer je umrla I. 1961 (glej I. D., 2004: Zgodovina Latkove vasi v Savinjski dolini, str. 149). Vdova Marija se je I. 1911 izselila s sinovi Filipom, Avguštinom in Francem v nemško mesto Hansen – Reitbach, Wiesenthal. Tam se je zaposlila v predilnici. Sin Franc se je naselil v Dürreimu. Filip se je odselil v Združene države Amerike in se naselil v kalifornijskem mestu Los Angeles. V hiši je medtem stanovala družina Maksimiljana Lešnika, roj. 1861. Franc se je vrnil domov še pred začetkom prve svetovne vojne. Pod avstro-ogrsko zastavo se je

Fotografija 31: Vidmarjeva družina I. 1887 ob poroki Marije, roj. Vasle (1854–1939), in Franca Vidmarja (1851–16. 12. 1892) (ZH)

bojeval v 26. pešpolku in bil ranjen l. 1916. Zdravil se je v Mariboru. Vdova Marija se je s sinovoma Filipom in Avguštinom okoli l. 1924 vrnila domov. Po vrnitvi je Marija domačijo izročila sinu Francu, ki je l. 1934 poročil Rozalijo Lapan, roj. 1908. Rozalija je l. 1935 rodila sina Ivana, ki je umrl l. 1957, l. 1937 sina Franca, l. 1945 sina Marjana in l. 1947 hčer Rozo. Vidmarjevo družino so Nemci izgnali aprila 1941 in ji zaplenili domačijo. Domov so se vrnili julija 1946. Po Frančevi smrti l. 1965 so dedovali žena Rozalija, sin Marjan in hči Rozalija, l. 1989 pa Anica in Marjan Vidmar.

Fotografija 32: Franc Vidmar kot avstro-ogrski četovodja (Zugführer) (ZH)

19a, zdaj h. št. 35, Počej

Hišna imena: Wagner, Berta in Maksl

Družinska imena: Gradišek, Lesjak, Iglič, Turnšek, Kovač, Lešnik, Počej

Na območju domačije, ki je bila podložna gosposčini Prebold, sta l. 1754 živeli dve Gradiškovi družini: 55-letni kmet Lovro, njegova 42-letna žena Polona, 18-letna hči

Lucija in bajtarska družina 50-letne Helene in istih let starega Urbana Gradiška, ki sta imela 14-letno hčer Ano in 23-letnega sina Jakoba (glej domačijo 18a, Anton Žličar, l. 1771). Od gospoščine Pragwald je Jakob l. 1768 kupil domačijo, ki je na desni mejila na vaško cesto, na levi na njegov vrt, zgoraj na posest Jurija Grajta, spodaj pa na posest Tomaža Moharja. Jakob je bil dolžan opraviti letno osemdnevno ročno tlako in se udeležiti tridnevnega lova na zajce (vir: D. F., str. 334). Jakobova hiša je l. 1771 dobila h. št. 16/1. V njej je l. 1774 gospodaril kočar Jakob Lesjak, od l. 1790 do l. 1795 je stanoval Martin Dušak, ki je bil l. 1777 lastnik domačije 23a s h. št. 20/1 (za Dušak glej l. D., 1997: Pogled v preteklost vasi Sv. Lovrenc v Savinjski dolini, str. 55–56, Matke in Marija Reka).

Na območju zdajšnje Počeejeve domačije s h. št. 35, s st. št. 628 na p. št. 1483, ki ji pripada še p. št. 138 (nekdanji kamnolom), in p. št. 137, je l. 1825 stala hiša s h. št. 17/2, last Jakoba Dušaka, ki je okoli l. 1830 na vzhodni strani dokupil Zupančičevo parcelo št. 136 z dvema stavbama brez h. št. Prvotno Dušakovo posest je med l. 1845 in l. 1860 kupil Anton Ingolič.

V seznamu vernikov št. 3 iz l. 1862 so domačijo vpisali pod h. št. 19/4 s **hišnim imenom Wagner** in lastnikom Antonom Igličem, roj. 1833. Pri njem so stanovali oče Lovro, roj. 1789, sestri Jožefa (1820–1884) in Marija, roj. 1828 (za Vinko Iglič glej domačije 24a – l. 1881, 26a – l. 1865, 27a in 34a – l. 1885). Po hišnem imenu sodeč je bil Anton kolar. Okoli l. 1875 sta domačijo s **hišnim imenom Berta** kupila Marija, roj. 1836 Drev, in Anton Turnšek (1820–1890), poročena l. 1836, ki sta imela pastorko Magdaleno Govedič, roj. 1857, ki jo je poročil Jože Dobriha, roj. 1849. Magdalena je l. 1882 rodila hčer Hildo. Družina se je l. 1885 izselila v Severno Ameriko. Pri družini so živeli Valentin Siter, roj. 1821, in sorodnika nekdanje lastnice domačije 20a Marije Lavrič: Uršula Lavrič, roj. 1826, in njen sin Franc, roj. 1853. Domačijo sta l. 1905 s hišnim imenom Berta kupila Marija, roj. 1862 Prislan, in Janez Kovač, roj. 1867 na Polzeli, poročena l. 1891. Marija je l. 1890 rodila hčer Marijo, l. 1891 hčer Rozalijo, l. 1893 sina Janeza, l. 1894 sina Jožeta, l. 1895 hčer Terezijo in l. 1899 sina Franca. Domačijo sta okoli l. 1924 kupila Terezija, roj. Grobler (1860–1946), in Maks Lešnik (1861–1931) iz Sv. Jurija ob Taboru, poročena l. 1892. Terezija je l. 1896 rodila hčer Terezijo, ki se je l. 1920 poročila v Ajdovščini s Komavljem. Pri družini sta stanovala Frančiška, roj. 1881 Podbregar v Čemšeniku, in tovarniški delavec Valentin Stropnik, roj. 1885 v Šentjanžu pri Velenju, poročena l. 1926. Domačijo zdaj poseduje Jani Počej.

20a, zdaj h. št. 37, in h. št. 39, Rezar

Hišno ime: Josef (po Jožefu Eitrichu)

Družinska imena: Klovar, Malesa, Lavrč-Stare, Krašovec, More, Eitrich, Rezar

Gospoščina Prebold, rust. urb. št. 18.

Stavbama na p. št. 140 so l. 1825 dodelili st. p. št. 37. Posest so l. 1880 vpisali v zemljiško knjigo pod vl. št. 7. Po podatkih s spleta (november 2016) je zdaj na območju p. št. 140 stavba s st. št. 627 in h. št. 39, na južni p. št. 141/a ob Bolski pa nova stavba s st. št. 629 s h. št. 37.

Leta 1715 je bila rojena Elizabeta Klovar, l. 1757 je bil boter Anton Klovar (za Klovar glej domačijo 31a in l. D., 2916: Zgodovina Marije Reke, str. 108, domačija 87M).

Gregor Klovar je l. 1771 od preboldske gospoščine dobil kočo s h. št. 17/1, ki je desno mejila na posest Janše Žrebla, levo na Bolsko, zgoraj na posest Matije Koraja in spodaj na posest Jakoba Gradiška (vir: D. F., str. 420). V tem letu, 11. 6., je Gregorjeva žena Neža rodila hčer Margareto. Botra sta bila Marija in Jakob Žuža iz Dolenje vasi (ex vicinia Niederdorff).

Na katastrski mapi iz l. 1825 je bil kot lastnik hiše s h. št. 18/2 in st. p. št. 37 na p. št. 141 omenjen Mihael Malesa, roj. 1784. Njegova druga žena Neža, roj. 1796 Poseda, je l. 1812 rodila sina Johana, l. 1813 sina Luko, l. 1819 hčer Margareto in l. 1825 hčer Heleno. V prvem zakonu je bila l. 1810 rojena hči Marija. Domačijo je l. 1834 podedoval sin Johan, poročen s Heleno, roj. 1813 Pirnat. Zakonca sta l. 1839 domačijo prodala Mariji, roj. Lavrič, vdovi Stare, roj. 1809, iz Kranja, ki je imela sina Jožeta, roj. 1835, in je kupila še domačijo 18a.

Zakonca Neža in Martin Malesa sta l. 1848 v Zgornjem Šentpavlu kupila domačijo 50d (glej l. D., 2013: Kraj Prebold skozi čas, str.187). Pri Mariji Lavrič sta živela starša Neža, roj. 1780 Flerin, in Jurij Lavrič, roj. 1784. Obe Marijini domačiji je okoli l. 1847 kupil šentpavelski trgovec Štefan Krašovec (1805–1883). Domačijo je od Štefana kupil tovarniški knjigovodja Andrej More. Za obdobje med l. 1845 in l. 1862 ni podatkov.

V seznamu vernikov št. 3 iz l. 1864 so domačijo vpisali s hišnim imenom Josef in h. št. 20/4. Domačijo sta l. 1854 kupila Vilma (Wilhemine), roj. Fanchönel (1819–1893), in tovarniški obratovodja Jože Eitrich (1820–1878), ki sta bila evangeličanske vere. Vilma je l. 1846 rodila sina Jožeta - Alojza, l. 1852 hčer Magdaleno, l. 1854 hčer Nežo - Alojzijo in l. 1860 hčer Terezijo. Krojač Anton Leber, roj. 1857, je l. 1880 poročil domačo hčer Nežo, ki je istega leta rodila sina Antona. Domačijo je podedovala hči Terezija, ki jo je l. 1884 poročil Johan Rezar (1856–1940), ki je bil zelo uspešen čebelar.

Zakoncema so se rodili: l. 1887 hči Vilma, 15. 1. 1890 sin Anton, ki je kot pripadnik 26. pešpolka padel neznanega dne, za mrtvega so ga proglasili 22. 6. 1920, l. 1891 hči Ivana, l. 1894 hči Elizabeta in l. 1898 sin Franc. Domačijo s h. št. 20/6 je l. 1944 podedoval sin Franc, poročen z Ivano, roj. 1915 Golič. Francu so Nemci februarja 1943 odvzeli člansko izkaznico Štajerske domovinske zveze, št. 142550. Ivana je l. 1943 rodila sina Franca, l. 1945 pa sina Jožeta, oba v celjski porodnišnici. Na h. št. 20 so l. 1942 stanovali Vilma, roj. 1881, Ivana, roj. 1915, in Franc Rezar (1898–1980). Domačijo je podedoval sin Jože. Sin Franc ml. je v zahodnem delu Dolenje vasi postavil hišo s h. št. 156.

Fotografija 33: Rezarjev oziroma Jožefov čebelnjak (ZH)

21a, zdaj h. št. 41, do l. 2010 Marija Pečnik

Hišni imeni: Katarinšek in Videmšek

Družinska imena: Jerman, Koraj, Ocvirk, Šala, Plahter, Siter, Brišnik, Kačun, Grahor, Pečnik, po smrti Pečnikove l. 2010 prodano

Gospoščina Prebold, rust. urb. št. 6, con. 2, vl. št. 64 in vl. št. 193.

Stavbama na p. št. 142 so l. 1825 dodelili st. p. št. 38/1 in /2.

Zdaj sta na območju domačije na p. št. 142/3 hiša iz l. 1958 s h. št. 41 in st. št. 623 ter nestanovanjska stavba s st. št. 622.

Na domačiji je bila 10. 5. 1680 rojena Helena, hči Jožeta Jermana. Boter je bil braslovski dekan Leonardi Preshern – Prešeren. Med l. 1763 in l. 1772 je v hiši s h. št. 18/1 prebival Jakob Jerman. Jermanovi so bili prvič omenjeni l. 1786 v Mariji Reki (glej l. D., 2016: Zgodovina Marija Reke, str. 53).

Leta 1692 je bil rojen Primož, sin Neže in Andreja Koraja, botra sta bila Svinškova. Matija Koraj (1731–1793) je l. 1771 od preboldske gosposčine dobil polovično hubo s h. št. 18/1, ki je mejila desno na vaško cesto, levo na Bolsko, zgoraj na vrt Gašperja Malesa (zdaj Rezar-Josef), spodaj pa na vrt Gregorja Klovvarja (vir: D. F., str. 423). Leta 1774 je umrl 84-letni Pavle Koraj. Na domačiji 4a sta umrla: l. 1786 84-letni Matija Koraj in l. 1790 56-letna Helena Koraj. Hišno ime Koraj ima zdaj domačija v Šentrupertu. V hiši je med l. 1790 in l. 1795 bival Martin Dušak (glej domačijo 23a), l. 1804 pa je umrla 84-letna Neža Dušak.

V hiši s h. št. 19/2 sta l. 1833 gospodarila Ana, roj. 1818 Pišek (Pischiz), in Martin Ocvirk (Ozwirk), roj. 1812. Ana je l. 1834 rodila hčer Marijo. Pri družini je živela Ana Ocvirk, roj. 1760 (za Pišek glej domačijo 26a, l. 1803, in l. D., 1997: Pogled v preteklost vasi Sv. Lovrenc v Savinjski dolini, str. 50). Domačijo sta l. 1839 kupila Jera, roj. 1791 Jerin, in Martin Šala (Schalla), roj. 1779. Jera je l. 1832 rodila hčer Ano, ki se je okoli l. 1880 izselila v Gradec, l. 1835 hčer Nežo in l. 1838 hčer Marijo. Domačija je l. 1840 dobila hišno ime Katarinšek. Vdovo Jero Šala je poročil Jurij Plahter, roj. 1825 z domačije 17a. Domačija je l. 1862 dobila h. št. 21/4. Njen lastnik je bil vdovec Jurij Plahter. Pri njem so živele hčerke umrle žene. Jurij je l. 1862 poročil Elizabeto, roj. 1816 Adamc, ki je l. 1856 rodila nezakonsko hčer Terezijo. Pri hiši je služila Magdalena Farčnik z Vranskega. Med l. 1882 in l. 1896 so še živeli: zakonca Elizabeta in Jože Plahter ter Elizabetina nezakonska hči Terezija. Domačijo sta l. 1897 kupila Terezija Siter iz Šešč in Franc Brišnik iz Braslovč. Po dveh letih sta domačijo kupila Helena Repič, roj. 1845 na Polzeli, in Jurij Kačun (1836 v Laškem–1910), poročena l. 1866 (glej domačijo 14a). V hiši je med l. 1903 in l. 1907 stanoval čevljar Karl Videmšek, roj. 1859, z ženo Hedviko, roj. 1854 Kašper, poročena sta bila l. 1896 (glej domačiji 7a, l. 1890, in 14a, l. 1907, ter l. D., 2000: Zgodovina Kaplje vasi v Spodnji Savinjski dolini, str. 63). Domačijo je l. 1933 prevzela hči Ana (1881 v Grižah–1967), poročena l. 1939 z Rudolfom Grahorjem (1891–1970) iz Kaplje vasi (glej l. D., 2000: Zgodovina Kaplje vasi v Spodnji Savinjski dolini, str. 87–88). Leta 1942 sta na h. št. 21 stanovala Ana in Rudolf Grahor. Po Rudolfovi smrti sta domačijo kupila Marija, roj. Kralj, in Karl Pečnik. Zahodni del domačije s hlevom s st. p. št. 38/2 je l. 1954 postal last splošnega ljudskega premoženja in so ga vpisali v zemljiško knjigo pod vl. št. 193. Na tem delu zdaj stoji kmetijska trgovina s h. št. 40. Vdova Marija je umrla l. 2010.

22a, zdaj h. št. 43 – hiša, in 45 – gostilna, Zupanc

Hišna imena: Malesa, Šalovc, Filijalka (po naše podružnica), verjetno po Zanierjevi podružnični trgovini pred l. 1914

Družinska imena: Malesa, Maloprav, Zanier, Tanjšek, Fonda, Zupanc

Gospoščina Prebold, rust. urb. št. 104/1, con. 2, vl. št. 145, od l. 1954 vl. št. 320 iz vl. št. 253.

Na katastrski mapi iz l. 1825 so na p. št. 143 označene štiri stavbe: stavba ob cesti Griže–Kaplja vas (v severozahodnem kotu parcele je bila usmerjena v smer sever–jug), v isto smer je bila postavljena stavba na zahodnem robu parcele ob cesti v Sv. Pavel, pravokotno na njeno spodnjo polovico je bila tretja stavba, stavbam so dodelili skupno st. p. št. 39. V južnem delu parcele ob Bolski v smeri severozahod–jugovzhod je bila označena četrta stavba s st. p. št. 40. Na severni polovici parcele je bil sadovnjak, na spodnji pa travnik. Na prehodu ceste iz Sv. Pavla na cesto Griže–Kaplja vas je bil označen okoli tri metre dolg zid v smeri vzhod–zahod, ki je izhajal iz severozahodnega vogala gospodarskega poslopja. Severno od njega so vrisali drevo (lipo (?)), zahodno od nje pa križ. Na kraju lipe so l. 1868 postavili kapelo, posvečeno sv. Janezu Nepomuku (glej poglavje Verska znamenja – kapele, hišni kapelici v zidni vdolbini in križ na hiši). Na katastrski mapi iz l. 1884 je bila parcela razdeljena na tri dele. Severno ob cesti je bila na parceli s p. št. 143/3 stavba (gospodarsko poslopje) s st. p. št. 39/2 v smeri vzhod–zahod. Na njeni zahodni strani je bil prizidek, ki je bil za okoli 20 stopinj odmaknjen proti jugu od smeri vzhod–zahod. Vzhodni del s p. št. 143/2 in st. p. št. 40 v smeri sever–jug je segal od ceste do Bolske. V zahodnem delu s p. št. 143/1 je bila stavba ob cesti (zdaj gostilna). Stavba vzhodno od nje iz l. 1825 je bila dodeljena severni parceli. Gospodarsko poslopje, v katerem je bilo na zahodni strani stanovanje (prvotno shramba za žito), spodaj pa delavnica (prvotno klet), so podrli l. 1942 ob izgradnji medkrajevnega kmetijskega središča.

Leta 1949 je vzhodni del domačije (p. št. 143/2) z nekdanjima st. p. št. 39/2 (gospodarsko poslopje) in st. p. št. 40 (kozolec), kjer je nemška oblast l. 1942 zgradila medkrajevno kmetijsko središče (Landhof), s st. p. št. 157 in vl. št. 253, prešel v splošno ljudsko premoženje (SLP) in so ga vpisali v zemljiško knjigo pod vl. št. 290 in vl. št. 292. Kmetijsko središče so povečali l. 1970 in v njem uredili trgovino, ki ima zdaj st. št. 620.

Po podatkih s spleta (december 2016) je zdaj na območju okrnjene domačije izpred l. 1942 stavba (gostilna) iz l. 1870 na p. št. *39/1 s st. št. 617 in h. št. 45, na p. št. 143/1 pa hiša s st. št. 618 in h. št. 43.

Na fotografiji izpred l. 1941 je na vhodnih vratih vidna vklesana letnica 1853. V severni polovici zdajšnje gostilne je bila pred l. 1935 trgovina.

Ob prvem ljudskem štetju, l. 1754, je bil takratni gospodar Gašper Malesa star 36 let. S 30-letno ženo Heleno sta imela triletnega sina Jurija.

Oče Gašper je l. 1771 od preboldske gosposčine dobil kočo s h. št. 19/1, ki je mejila desno na posest Andreja Gradiška, na levi na Bolsko, zgoraj na posest Gašperja Prašička, spodaj pa na posest Matije Koraja (vir: D. F., str. 420). Sin Jurij je l. 1780 poročil Heleno, hčer Jere in Blaža Voča (Wotsch) iz Novega Kloštra (vir: D. F., str. 640–641).

Na katastrsko mapo iz l. 1825 so kot lastnika koč s h. št. 20/2 in st. p. št. 39 na p. št. 141 vpisali Martina Maleso, roj. 1798. Žena Uršula, roj. Levičnik (1796–1853), je l. 1821 rodila sina Jožeta, ki se je preselil v Zabukovico, l. 1825 hčer Heleno, l. 1829 sina Franca, l. 1831 sina Lovra in l. 1834 sina Luko. Jože je v Zabukovici osnoval trgovino pri Malusu, ki je delovala še po l. 1945 (za podatke o Francu glej l. D., 1997: Pogled v preteklost vasi Sv. Lovrenc v Savinjski dolini, str. 44, l. 1866). Pri družini je živela mati Apolonija Malesa (1764–1845) s sinom Nikolajem, roj. 1806, ki je bil vojak. Malesova sta l. 1843 v Sv. Pavlu kupila gostilno pri Traubenwirtu (glej domačijo 48a in l. D., 2013: Kraj Prebold skozi čas, str. 137). Domačijo s h. št. 20/3 sta Malesova prodala Elizabeti, roj. Polavder, in Štefanu Malopravu, roj. 1819 (za Maloprav glej l. D., 2013: Kraj Prebold skozi čas, str. 148/147). Elizabeta je l. 1845 rodila hčer Nežo, l. 1847 hčer Marijo, l. 1849 hčer Barbaro, l. 1852 hčer Elizabeto in l. 1856 sina Antona. V Trnavi je l. 1818 na h. št. 18 živel Johan Maloprav, po domače Šala. Domačija je spadala pod žovneško gosposčino z rust. urb. št. 17 1/2 – vir: ZAC 470, str. 151).

Štefan Maloprav je l. 1857 načrtoval, da na kraju drvarnice ob zahodnem delu gospodarskega poslopja postavi klet in shrambo za žito, čemur je nasprotovala sosedka Neža Lapan z domačije 6a.

Težave, ki jih je imel Maloprav med 5. 7. in 8. 8. 1857, preden so mu izstavili gradbeno dovoljenje, so opisane v listinah, ki jih hrani Zgodovinski arhiv Celje pod oznako Okrajni urad Celje, l. 1857, s 181, na f. (straneh) 687–702. Iz teh listin sem povzel spodaj navedna dogajanja.

Občinski urad Sv. Pavel pri Preboldu z županom Johanom Sadnikom na čelu je 5. 7. 1857 zaprosil celjski okrajni urad za dovoljenje, da sme posestnik Štefan Maloprav iz Dolenje vasi, h. št. 22, podreti drvarnico na zahodni strani gospodarskega poslopja in na njenem kraju pozidati klet in shrambo za žito. Poudarjeno je bilo, da bo po novogradnji promet po cesti potekal nemoteno. K dopisu je župan priložil zapisnik, da je sosedka Helena Lapan z domačije 6a naslednji dan zahtevala, naj Maloprav prizidek postavi po takrat veljavnih predpisih, to je dva čevlja (okoli 63 cm) od zunanjega roba ceste, stanje pa naj si ogleda okrajna gradbena inšpekcija (f. 697 in 687).

Helena Lapan je 19. 7. 1857 šentpavelskemu občinskemu uradu prijavila Maloprava, da je že podrl drvarnico (f. 686). Istega dne je Maloprav okrajnemu celjskemu glavarstvu poslal prošnjo, naj glavarstvo določi cestnega nadzornika, ki bo podal mnenje o

gradnji (f. 693). Občina je istega dne poslala sporočilo celjskemu okraju, da Maloprav ni podrl drvarnice in da bo dela začel, ko bo dobil ustrezno dovoljenje (f. 690).

Celjski okrajni urad je 24. 7. 1857 sprejel dopis šentpavelske občine, da Štefan Maloprav prosi za dovoljenje za gradnjo prizidka (f. 694).

Občinski urad Sv. Pavel je 25. 7. 1857 celjskemu okraju poslal dopis, v katerem ga prosi, naj v občinski urad pošlje okrajnega gradbenega nadzornika za napovedno obravnavo o Malopravovi novogradnji (za 7. 8. 1857 ob 9. uri). V dopisu je župan pripisal, da so pritožbe Lapanove neresnične in zavajajoče (f. 689). Povabilo za obravnavo (7. 8. 1857) je bilo Lapanovi in Malopravu dostavljeno 1. 8. 1857 na dom (f. 695).

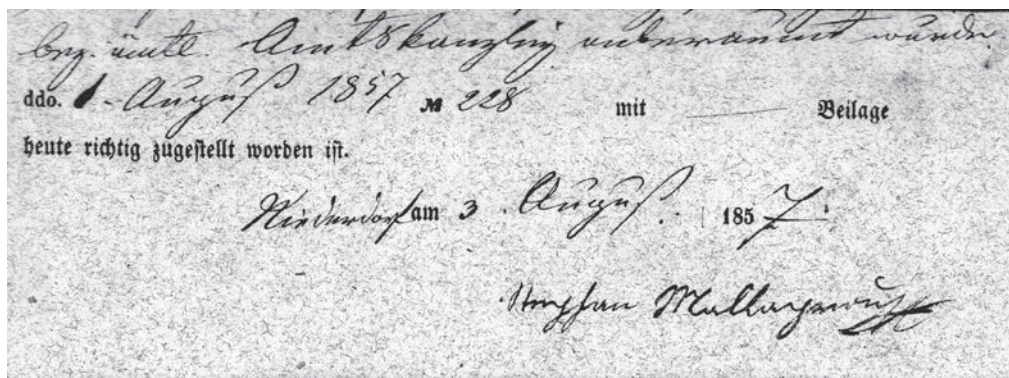
Na podlagi podatkov predhodnega ogleda območja predvidene gradnje so 7. 8. 1857 na občini naredili zapisnik. V njem so določili, da sme napušč na cestni strani segati čez fasado za višino škarnika (špirovca), namesto lesenih stopnic mora lastnik pozidati kamnite, streha naj bo opečnata, žitna shramba naj bo visoka devet čevljev (2,8 m), podstrešna tla naj bodo tlakovana z opečnatimi ploščami. Zahtevali so še odstranitev zidu, ki je delno zapiral vhod na dvorišče. Zoper določbe gradbene komisije Maloprav ni imel ugovora, kar je potrdil s podpisom (str. 701–702). Na podlagi zapisnika je celjsko okrajno glavarstvo izdalo gradbeno dovoljenje z datumom 7. 8. 1857, s pripombo, da je gospodarsko poslopje starejšega datuma in zato ni mogoče zahtevati odmika novogradnje od ceste. Odločbo je podpisal Štefan Maloprav, za njim pa zastopnik okraja, s pripombo, da je zadeva zaključena (f. 699).

Legenda (**Fotokopija 10**):

- 1** Quer Profil – prečni prerez novega dela
- 2** Wirtschaftsgebäude – nekdanje gospodarsko poslopje domačije 24a, zdaj stanovanje s h. št. 47 Iztočka Rogla
- 3** Hof – dvorišče domačije 24a
- 4** Wohnhaus des J. Morre – domačija 24a, zdaj parkirišče
- 5** Garten – vrt domačije 24a, zdaj parkirišče
- 6** Strasse von St. Paul nach Pragwald – cesta iz Sv. Pavla v graščino Prebold, zdaj cesta med gostilno Filijalka in muzejem Zgodovinskega in narodopisnega društva Prebold
- 7** Wohnhaus des Stefan Maloprav – hiša Štefana Maloprava, zdaj gostilna Filijalka
- 8** Hof – dvorišče domačije 22a
- 9** Garten – vrt domačije 22a
- 10** na desni – gegenwärtige Stallgebäude – zdajšnji hlev (v l. 1857), na spodnji vzhodni strani je Schweinstall (svinjak), na zgornji zahodni strani pa načrtovan podaljšek (Neubau), z odmikom zahodnega dela od ceste Griže–Pragwald za okoli 20 stopinj
- 11** drevo zahodno od hleva je vaška lipa, ki je bila l. 1825 označena v katastrski mapi
- 12** Strasse von Greis nach Pragwald – desno od št. 10 do št. 2 je cesta iz Griž k preboldski graščini (ob njej so od vzhoda proti zahodu nanizane domačija 6a (Wohnhaus Lapan – št. 13), domačija 5a (Wohnhaus des Lukanc – št. 14) in domačija 4a (Wohnhaus des Fischers – št. 15); vmes sta po dva vrtova (Garten) in dvorišča (Hof)

~ 102 ~

Na skrajni desni spodaj je prikazan del tlorisa starega gospodarskega poslopja z dvema hlevoma (Stall s št. 16) in novega prizidka (neuer Keller s št. 17), nad njim v prvem nadstropju (erster Stock) pa načrt nove žitne shrambe (neuer Getreidekasten). Nad njima je narisani pogled (Ansicht s št. 18) fasade s severne strani. Zgornji del starega gospodarskega poslopja je bil lesen.

Fotokopija 11: Podpis Štefana Maloprava l. 1857

Domačija s h. št. 22/4 je l. 1860 dobila hišno ime Šalovec. Vdovec Štefan je okoli l. 1864 poročil Heleno, roj. 1830 Mlinar, ki je po enem letu rodila sina Jožeta. Pri hiši je l. 1866 služila dekla **Uršula Fonda**. Domačijo so l. 1881 kupili Zanierjevi iz Sv. Pavla in jo dajali v najem. Med najemniki sta bila na začetku zakonca Marija Zotler, roj. Gorjup (1825–1887), in Johan Friškovec, roj. 1847, za njima mizar Jože Žager, roj. 1857, s pomočnikoma Francem Gartnerjem, roj. 1870, in Antonom Vebrom, roj. 1864. Leta 1893 se je naselil Valentin Kodela, roj. 1838, iz okolice Celja z družino. Za Kodelovimi sta bila l. 1905/1906 najemnika Marija, roj. 1867 Prislan, in Valentin Ternovšek, roj. 1864, poročena l. 1902. Marija je l. 1903 rodila sina Valentina ml. in l. 1905 hčer Pavlo. Pri družini je živela Valentinova mati Ivana Ternovšek, roj. 1835. Hči Pavla je poročila Ivana Kotnika iz Kaplje vasi, njena hči Ida, poročena Ocvirk, zdaj živi v bližini, na h. št. 63 (za Ternovšek-Prislan glej l. D., 2013: Kraj Prebold skozi čas, str. 175, in za Kotnik glej l. D., 2000: Zgodovina Kaplje vasi v Spodnji Savinjski dolini, str. 142–143). Leta 1909 sta se naselila Marija, roj. 1881 Tuhter, iz Sv. Rupreta nad Laškim in Jurij Masnec, roj. 1875 v Bučah, poročena l. 1908. Marija je istega leta rodila hčer Marijo ml. Domačijo s h. št. 29/4 je l. 1926 podedovala Olga, roj. Zanier (1885–1936), poročena z dr. Vinkom Tanjškom (1885–1965). Od l. 1924 sta imela hišo v najemu gostilničarja Marija, roj. 1902 Zupan v Grižah, in Adolf Krevl, roj. 1894 v Trbovljah, poročena l. 1923, za njima pa Jožefa, roj. Savinek (1913 v Sv. Lovrencu–1988 v Latkovi vasi), in Rudolf Lapan, roj. 1905, z domačije 24a, poročena l. 1936. Rudolfa so

Nemci ustrelili 22. 7. 1942 na dvorišču celjskega sodišča – Starem piskru. Jožefa je l. 1937 rodila sina Marjana in l. 1939 hčer Anico. Vdova Jožefa je l. 1947 poročila Adolfa Zagožna (1907–1977) iz Latkove vasi, zdaj h. št. 114 (za Rudolf Lapan glej *Žrtve druge svetovne vojne*, Talci). Po smrti lastnice Olge Tajnšek, l. 1936, sta domačijo podedovala sinova Bojan in Marjan Tajnšek. Nemci so domačijo zaplenili. Lastnikoma je bila posest vrnjena l. 1946, l. 1954 sta jo prodala Veri, r. Vedenik (1914–1997), in Viliju Fondi (1914–1983), poročenima l. 1942. Po očetovi smrti je domačijo podedovala hči Vera, poročena Zupanc. Zdaj gostilno vodi njun sin Boštjan (za Fonda glej l. D., 2004: *Zgodovina Latkove vasi v Savinjski dolini*, str. 180–181 in 224).

Fotografija 34: Vera, roj. Vedenik, in Vili Fonda (ZH)

Fotografija 35: Hči Verica in oče Vili Fonda (ZH)

V gospodarskem posloplju (marofu) ob cesti v Sv. Lovrenc so okoli l. 1930 v prvem nadstropju uredili stanovanje in ga oštevilčili s h. št. 50/9. V njem je najprej stanovala Terezija Terlav, roj. 1883, s sinom Antonom, roj. 1908, in hčerjo Frido, roj. 1917. Po njihovi izselitvi se je naselil čevljar Konrad Škoberner, roj. 1907 v Dobju pri Planini, ki je l. 1940 poročil Marijo, roj. 1914 Korun. Marija je po enem letu rodila hčer Marijo, l. 1946 pa hčer Marto. Družina se je l. 1942 naselila v Sv. Pavlu v staro pošto (zdaj Hmeljarska cesta 1). Škobernetova sta l. 1959 v Dolenji vasi postavila hišo na p. št. 292/2 z zdajšnjo h. št. 78, ki jo zdaj poseduje Ivanka Škrubej.

23a, zdaj h. št. 47, in h. št. 49, muzej Zgodovinskega in narodopisnega društva Prebold

Hišna imena: Jager, Dominov, Jokl (po Kolškovi domačiji v Latkovi vasi s hišnim imenom Domina – gospodinja), Rožaj, Muzejska zbirka Prebold skozi čas

Družinska imena in lastnik: Dušak, Dobriha, Kolšek, Schweinzer, Rožaj, Kozar, Počej, Vedenik, Občina Prebold

Gospoščina župnije Sv. Pavel, rust. urb. št. 4 1/2, con. 3, vl. št. 79 in vl. št. 80 – kovačnica.

Na katastrski mapi iz l. 1825 so na p. št. 144 vrisane tri stavbe: ob cesti v smer sever–jug hiša s st. p. št. 41/1 in h. št. 21, ob Bolski v smeri vzhod–zahod stavba z isto st. p. št. in v severozahodnem kotu kovačnica s st. p. št. 41/2, ki je l. 1899 ni bilo več. Zdaj sta na območju domačije dve stavbi: nekdanji hlev s stanovanjem v južnem delu prvega nadstropja iz l. 1870 s st. št. 615 in h. št. 47 ter nekdanja hiša z gostilno s st. p. št. 613 in h. št. 49.

Martin Dušak je l. 1775 od Nikolaja Poršiča kupil kočo s h. št. 20/1. Koča je imela že od nekdanje iste meje (vir: D. F., str. 690). Marija Dušak je umrla l. 1789. Martin je stanoval med l. 1790 in l. 1795 na domačiji 21a. V hišo se je l. 1787 iz Sv. Lovrenca preselil Urban Dimic, ki je l. 1803 kupil domačijo 4a s h. št. 4/1 (za Dušak glej l. D., 2016: Zgodovina Marije Reke, str. 93, domačija 68M, za Dimic glej l. D., 1997: Pogled v preteklost vasi Sv. Lovrenc v Savinjski dolini, str. 37–38). V hišo se je l. 1804 naselil Jože Kranjc, ki je bil omenjen med l. 1783 in l. 1794 na domačiji 19a s h. št. 17/1. Med l. 1799 in l. 1802 je v hiši stanoval Gregor Bratec (Wratez) (glej l. D., 2004: Zgodovina Latkove vasi v Savinjski dolini, str. 179). V hiši je bil l. 1808 rojen Anton, sin Urbana Potrate (glej domačijo 6a, h. št. 6/1).

Za podpis Martina Dobrihe iz l. 1834 glej poglavje Dogajanja, Fotokopija 3.

Novi lastnik Martin Dobriha (1780–1853), je l. 1819 za 8 florintov odkupil del sosedovega Murn-Boštjanovega vrta s površino 4 x 1/2 klaftre (okoli 8 x 2 m) in rust. urb. št. 4 1/2 gosposčine župnije Sv. Pavel. Od Matije Škorjanca z urb. št. 1 1/2 gosposčine župnije Sv. Pavel je l. 1827 kupil del vrta, na katerem je zgradil gospodarsko poslopje v smeri sever–jug. Za prenos lastništva je plačal 18,6 florinta. Martin, ki je bil pismen, je bil l. 1825 član komisije za določitev vaške meje, l. 1828 cerkveni ključar, l. 1846 je potrdil cerkveno letno poročilo.

V hiši s hišnim imenom Jager in h. št. 21/2 je Martin l. 1833 gospodaril z ženo Ano, roj. 1782 Avsec (Ausetz). Imela sta edinega sina Franca, roj. 1822, ki je l. 1846 poročil Ano, roj. Schwab (1829–1854), usnjarjevo hčer iz Sv. Pavla. Franc je naslednje leto podedoval domačijo s kletjo in skladiščem ob Bolski. Ana je l. 1847 rodila sina Leopolda, ki je istega leta umrl, l. 1849 sina Jožeta in l. 1850 hčer Terezijo. V novoustanovljeni občini Sv. Pavel pri Preboldu je bil Franc l. 1850 izvoljen za odbornika. Pri hiši se je med l. 1833 in l. 1856 razvrstilo 23 služabnikov: med njimi Marija Vedenik, Margareta Posedu, roj. 1813 na Polzeli, Marija Uranič, roj. 1822 v Sv. Pavlu v h. št. 11, Agata Sedlar, roj. 1819 v Sv. Lovrencu (za Sedlar glej l. D., 1997: Pogled v preteklost vasi Sv. Lovrenc v Savinjski dolini, str. 37–38), in Jurij Ramšak, roj. 1810 na Vranskem. Domačijo je l. 1856 kupil Matija Kolšek iz Latkove vasi in jo po treh letih prodal Ferdinandu Schweinzerju, roj. 1812, ki je l. 1862 poročil Terezijo, roj. Fuks (1813–1876). Po enem letu je Terezija rodila hčer Marijo. Pri Schweinzerjevih je na preužitku živela

nekdanja lastnica, vdova Ana Dobriha, roj. 1782, ki je umrla okoli l. 1866. Vdovec Ferdinand je l. 1877 prodal njivo z rust. urb. št. 24 Forštnerju – Brdniku iz Sv. Lovrenca in istega leta poročil Marijo, roj. 1829 Medved, vdovo Pečovnik z Vranskega. V hiši so stanovali: l. 1880/1881 vdova Helena Zupan, roj. 1813, in tovarniški delavec Tomaž Reštar, roj. 1831 z družino. Domačijo sta l. 1879 kupila Helena, roj. Podgoršek (1843–1880), in Anton Rožaj (1842–1901). Helena je l. 1870 rodila sina Antona. Vdovec Anton je l. 1883 poročil Frančiško, roj. Pavlinc (1855–1929). Po Frančiškini smrti je Antonu gospodinjala Katarina Cizej, roj. 1899, ki je l. 1952 poročila Viktorja Bezenška, roj. 1896. Na Rožajevem gospodarskem posloplju je stanovalo več družin in posameznikov, med njimi družina krojača Franca Končine, roj. 1853. Kot dekli sta služili: med l. 1883 in l. 1889 Elizabeta Farčnik in l. 1891 Ivana Farčnik, roj. 1867 na Vranskem (glej domačijo 21a, l. 1856). Štiri mesece po moževi smrti je Frančiška poročila Franca Kozarja (1867–1950). Bila sta brez otrok. Med l. 1902 in l. 1904 sta pri hiši (verjetno v prvem nadstropju gospodarskega posloplja) prebivala zakonca Marija, roj. Prislan (1867–1924), in Valentin Trnovšek, roj. 1864, poročena l. 1902. Pri zakoncih je živela Valentinova mati Ivana, roj. 1835. Marija je l. 1903 rodila sina Valentina, l. 1905 pa hčer Pavlo. Družina se je od tu preselila v sosednjo domačijo 22a, zdajšnjo Filijalko (za Turnšek glej l. D., 2013: Kraj Prebold skozi čas, str. 175, domačija 30d). Za njima se je naselil čevljar Jože Senegačnik, roj. 1869 v Vojniku, z ženo Frančiško, roj. 1866 Matjašič v Pirešici, poročena sta bila l. 1902. Leta 1908 sta se naselila Alojzija, roj. Regula (1876–1941), in krojač Alojz Šlander (1880–1934), poročena l. 1908. Po enem letu sta dobila sina Alojzija (za Kolšek in Rožaj glej l. D., 2004: Zgodovina Latkove vasi v Savinjski dolini, str. 126–127, za Šlander glej l. D. 2004: Zgodovina Latkove vasi v Savinjski dolini, str. 228–231, za Podgoršek glej domačije 3a – 6/3, 5a – 4/5, 12a – 4/13 in 49a).

Pri Rožajevih je od l. 1909 služila Frančiška, roj. 1894 Počej, nezakonska hči tovarniške delavke Antonije Počej, roj. 1870 v Sv. Pavlu, h. št. 24 (za Počej glej domačijo 39a). Frančiška je imela s Francem Randlom, Svinškovim (1892–1943 v Mauthausnu) z domačije 10a, tri nezakonske otroke: l. 1914 sina Ivana, ki je l. 1943 poročil Pavlo Bukovec, roj. 1920, in je po treh letih rodila hčer Pavlo ml., l. 1919 hčer Justino, ki je l. 1940 poročila Jožeta Koruna iz Kaplje vasi, h. št. 78, in l. 1920 Terezijo, ki je l. 1951 podedovala Rožajevo domačijo. Mati Frančiška se je poročila v Novo vas h. št. 36 pri Celju. Hči Terezija je l. 1948 poročila Jožeta Vedenika, roj. 1919, Zmetovega iz Sv. Lovrenca. Terezija in Jože sta že pred zakonom, l. 1942, dobila hčer Eriko Vedenik, v zakonu okoli l. 1950 pa sina Jožeta ml., ki je poročil Bronjo Dolinar, Suharjevo iz pongraškega zaselka Bezovnik. Zakonca sta prevzela sadovnjak v Bezovniku in severno od domačije 7a pozidala hišo s h. št. 42. Jože je del domačije podedoval l. 1979, preostali del pa l. 1991 (za Počej glej l. D., 2004: Zgodovina Latkove vasi v Savinjski dolini, str. 131–132, 144, 153 in 195). V hišo in gospodarsko posloplje, ki ju je kupila preboldska občina, so sredi l. 2012 iz preboldske graščine preselili muzejsko zbirko Zgodovinskega in narodopisnega društva Prebold.

24a, zdaj h. št. 53, Ignac Rogel

Hišni imeni: Boštjan in Špital (podatkov o tem, zakaj hišno ime Špital (bolnišnica), ni bilo najti)

Družinska imena: Murn, Zakonjšek, Kolšek, Morre, Findeisen, Schweitzer, Siegl, Pikl, Rogel, Šalej, Rogl

Gospoščina župnije Sv. Pavel, urb. št. 4, con. 2, vl. št. 96.

Leta 1825 so dvema stavbama (hiši in gospodarskemu poslopju) na p. št. 145 dodelili st. p. št. 42. Zdaj je na območju domačije, tik ob cesti v Prebold, nekdanje gospodarsko poslopje iz l. 1929 s st. št. 611. V prvem nadstropju gospodarskega poslopja so pred l. 1941 uprizarjali igre in predvajali filme. Zdaj je poslopje preurejeno v stanovanje in ga poseduje Ignac Rogel. Hišo so podrli julija in avgusta 2014 ter na njenem mestu uredili parkirišče.

Gregor Murn je bil boter l. 1687. Tomaž Murn iz Šmiklavža je bil omenjen l. 1713. Nikolaj, sin Jožeta Murna iz Orle vasi, je bil rojen l. 1759. V Orli vasi je zdaj domačija s hišnim imenom Murn.

Na h. št. 21/1 je bila l. 1770 rojena Ana, hči Jere in kmeta Pongraca Murna, ki je bil omenjen že l. 1755. Matevž, sin lastnika Martina Murna, je bil rojen l. 1782. Martin je v tem letu odslužil šest dni ročne tlake. Matevž je podedoval domačijo l. 1800. Pri Murnovih sta l. 1808 živela Jože Kladnik in Tomaž Učakar (Uzazhar), oba iz Marije Reke.

V hiši s h. št. 22/2 in hišnim imenom Boštjan (Boschtian) sta l. 1833 gospodarila Neža, roj. Uplaznik (1784–1852), in Matevž Murn (1782–1852) (za Murn glej l. D., 2013: Kraj Prebold skozi čas, str. 158). Neža je l. 1812 rodila hčer Nežo ml., ki jo je l. 1837 poročil Ožbold Zakonjšek, roj. 1818 v Mariji Reki. Neža ml. je še istega leta rodila sina Martina, umrla pa je l. 1851. Pri hiši sta stanovala nekdanja lastnika Neža in Matevž Murn. Matevž je l. 1819 del hišnega vrta s stavbo z rust. urb. št. 4 ½ gospoščine župnije Sv. Pavel prodal sosedu Martinu Dobrihi, njegov zet Zakonjšek pa preostali del vrta Martinovemu sinu Francu. Preostalo domačijo s h. št. 24/3 je Zakonjšek l. 1854 prodal Friedrichu Morreju in se izselil v Trbovlje. Domačijo s h. št. 24/3 in novim hišnim imenom Špital je l. 1861 kupil Karl Findeisen in jo še istega leta prodal sosedoma, upokojenemu davčnemu uradniku Ferdinandu in Tereziji Schweintzer. Ferdinanda so l. 1870 izvolili za šentpavelskega župana. V hiši so stanovali Marija, roj. 1829 Uranič, in Luka Sotošek, roj. 1828, ter Lukov sin Luka iz prvega zakona, roj. 1850. Lastnikovo edinko Marijo Schweintzer (1843–1912 v Celju) je l. 1870 poročil Johan Siegl (1833–1916). Zakonca sta bila brez otrok. V hiši so stanovali: med l. 1881 in l. 1898 sestro Josefa (1820–1884) in Marija, roj. 1828 Iglič (za Iglič glej domačijo 19a), med l. 1885 in l. 1887 učiteljica Karolina Potočnik, roj. 1862, okoli l. 1894 učitelj Srečko Pečar, roj. 1870 (glej domačijo 42a), od l. 1894 do l. 1900 učitelj Albin Šmidt, roj. 1875,

ki je l. 1901 poročil Frančiško, roj. 1879 Petrak (za Šmidt glej l. D., 2013: Kraj Prebold skozi čas, str. 150). Med l. 1910 in l. 1918 je v hiši stanovala samska Ivana Ferme, roj. 1889 na Vranskem. Zakonca Marija, roj. 1873 v Šentilju pri Turjaku, in Franc Ocvirk (1875 v Kalobju–1924 (?)), poročena l. 1909, sta se vselila l. 1913. Marija je l. 1909 v Žalcu rodila sina Franca in l. 1911 hčer Marijo, l. 1913 pa v Dolenji vasi sina Jožeta.

Domačijo sta okoli l. 1924 kupila šentpavelska trgovca Terezija, roj. Šibila, in Franc Pikl (za Šibila glej l. D., 2015: Vas Matke skozi preteklost, str. 81–83; za Pikl glej l. D., 2013: Kraj Prebold skozi čas, str. 150). V hiši je bila manjša trgovina, ki jo je vodila Neža, roj. 1908 Šibila v Matkah na Lajnerjevi domačiji, poročena l. 1932 s sudetskim Nemcem, tovarniškim električarjem Francem Otom Kraljem, roj. 1904 na Dunaju (poročila sta se l. 1932). Oto naj bi na gospodarskem posloplju imel manjšo kinodvorano. Neža je l. 1936 rodila sina Ota in l. 1940 hčer Frideriko, ki je l. 1961 v Admontu na avstrijskem Štajerskem poročila Wolfganga Rischauerja. Družina se je ob koncu vojne umaknila v Avstrijo. Na gospodarskem posloplju (marofu) so stanovali Žuzmani, Kisovarji, Julija Šibila, roj. 1890, s sinom Francijem, roj. 1926, ki so ga okoli 12. 5. 1945 od doma odvedli pripadniki Narodne zaščite, nato pa je za njim izginila vsaka sled. Ubili oziroma likvidirali so ga verjetno zadnje dni maja 1945, v gozdu pod cesto s studentcem nad Kregarjevo, Škraberjevo, Cestnikovo domačijo. Zdaj je nekdanje gospodarsko posloplje last Ignaca Rogla, sina Jožeta Rogla (glej domačijo 4a).

25a, zdaj h. št. 61, Matej Ocvirk

Hišno ime: Škorjanc

Družinska imena: Završnik, Žuža, Rupnik, Korun, Škorjanc, Ocvirk

Gospoščina župnije Sv. Pavel, rust. urb. št. 1, con.1, (vl. št. 101), vl. št. 182.

Dvema stavbama na p. št. 255 so l. 1825 dodelili st. p. št. 44. Čez nekaj let so p. št. 255 razdelili na p. št. 255/2 s st. p. št. 42/2 in p. št. 255/1 z novo hišo in kovačijo ob cesti s st. p. št. 44/1 (glej domačijo 44a). Zdaj poteka ob vzhodni strani domačije cesta Latkova vas–Prebold.

V Dolenji vasi je bil l. 1744 rojen Johan, sin Marije in Gregorja Završnika (za Završnik glej l. D., 2016: Zgodovina Marija Reke, str. 102–104). Leta 1751 je umrl 80-letni cerkveni ključar (syndicus ecclesiae) Matija Završnik iz Dolenje vasi. Ob prvem ljudskem štetju, l. 1754, je bil lastnik domačije kmet Andrej Završnik star 32 let, žena Marija 30 let, Andrejeva sestra Marija pa 25 let. Zakonca sta bila brez otrok. Pri hiši so imeli tri dekline in štiri hlapce, v njej pa je stanovala tudi 11-članska družina. Marija Završnik, roj. Murn, je l. 1761 šentpavelskemu župnišču izročila 100 florintov z željo, da denar s petimi odstotki obresti letno izplačajo tastu Matevžu Završniku (vir: D. F., str. 240). Anton Završnik je umrl l. 1777 na domačiji 4a.

V hiši s h. št. 22/1 je l. 1771 gospodaril Jakob Žuža (glej domačijo 12a). Pri njem je

služil Urban Plahuta. Leta 1739 je Jakob, sin Pavla Plahute iz Braslovč, poročil Marijo Murn iz Latkove vasi. Jakob je gosposčini župnije Sv. Pavel letno oddal 12 škafov pšenice, šest škafov ovsa, 11 kg lanenih vlaken in dva kopuna, opravil pa je tudi sedem dni vozne in tri dni ročne tlake.

Jakob je živel l. 1797 na h. št. 25/1, kjer je umrl l. 1802, star 68 let. Pri Žuževih je l. 1791 živel Gregor Rešter (glej domačije 1a, 28a in 29a).

Domačijo sta l. 1808 za 1700 florintov kupila Jera in Sebastijan Leber ter jo za 850 florintov l. 1814 prodala Florijanu Rupniku iz Pristave pri Lembergu (Landberg). V tem letu je bil na posest vknjižen šempetrski poštar August Hauszenbichler. Domačijo je za 1810 florintov l. 1817 kupil Peter Korun iz Sv. Pavla, l. 1819 pa za sina Matijo oče Matija Škorjanc iz Šempetra. Leta 1837 sta gospodarila Marija, roj. 1807 Grohar v Kaplji vasi, in Matija Škorjanc. Pri hiši so živeli ali služili: l. 1772 Urban Plahuta, l. 1781 sosed Andrej Murn, član cerkvenega sveta (glej domačijo 24a, h. št. 21/1), l. 1791 Gregor Rešter (glej domačijo 30a, h. št. 29/1, l. 1788), l. 1803/1805 Jakob Ušen in l. 1807 Marija Leskovšek (Leschkousheg).

V hiši s h. št. 23/2 sta l. 1833 gospodarila Marija Grahor, roj. 1807 v Kaplji vasi, in Matija Škorjanc (1800–1846). Marija je l. 1828 rodila sina Johana (glej domačijo 30a, l. 1870), l. 1831 hčer Marijo, l. 1835 sina Matevža, februarja 1837 dvojčici Marijo II. in Uršulo I., ki sta umrli še istega leta, in l. 1839 hčer Uršulo II. Domačijo s h. št. 25/3 v vrednosti 1000 florintov je l. 1849 podedoval domači sin Johan. Leta 1860 ga je nasledil brat Matevž (1835–1898), ki je istega leta poročil Agato Lusker (1830 v Šentvidu pri Planini–1910 v Šentjanžu na Dravskem polju pri sinu, duhovniku Matiji, ki je umrl l. 1950 v Sv. Pavlu pri sestri Julijani). Zakonca sta l. 1868 kupila vinograd na Hrastinki, ob vznožju Žvajge, nasproti zdajšnje Miklovšek-Turkove domačije (glej l. D., 2000: Zgodovina Kaplje vasi v Spodnji Savinjski dolini, str. 110). Agata je l. 1861 rodila hčer Nežo, sina Janeza (1862–1940), l. 1865 hčer Marijo, 4. 2. 1866 sina Matijo, poznejšega duhovnika, l. 1868 sina Alojza, ki se je poročil v Drešinjo vas, l. 1871 sina Antona, ki je podedoval domačijo 30a, in l. 1874 hčer Julijano (za podatke o Julijani glej l. D., 2013: Kraj Prebold skozi čas, str. 138). Matevž je na sosednji p. št. 255/1 zgradil kovačijo s st. p. št. 44/1 (glej domačijo 44a). Domačijo s h. št. 25/6 je l. 1897 podedoval sin Janez (1862–1940), ki je leto dni prej poročil Marijo, roj. Povše (1874–30. 1. 1902). Janez je okoli l. 1900 kupil domačijo 1a. Vdovec Janez je sedem mesecev po smrti prve žene poročil Marijo, roj. Korun (1873–1955). Zakonca sta bila l. 1924 botra novim šentpavelskim zvonovom. V prvem zakonu sta bila rojena: l. 1899 hči Marija in l. 1900 sin Janez, v drugem zakonu pa: l. 1903 sin Franc, ki je umrl l. 1947, l. 1908 sin Filip Jakob, l. 1909 hči Terezija, l. 1911 hči Neža, l. 1912 sin Ferdinand in l. 1914 sin Jože, ki je postal duhovnik in je umrl l. 1995 v Šmartnem pri Slovenj Gradcu, kjer je pokopan. Pri hiši je bila varuška Terezija Čater, roj. 1888. Zakonca sta domačijo l.

1934 izročila sinu Janezu ml. iz prvega zakona (1900–1970), ki je istega leta poročil Katarino, roj. Ribič (1909 v Latkovi vasi–1989). Katarina je l. 1935 rodila sina Janeza (Ivija), ki je prevzel domačijo l. 1971 in umrl l. 1998 neporočen, l. 1936 hčer Vido I., ki je umrla l. 1937, l. 1937 hčer Marijo, ki je umrla l. 2006, l. 1939 hčer Vido II., l. 1942 sina Edvarda in l. 1948 hčer Jožefo. Domačijo je l. 1990 prevzel Matej Ocvirk ml. z domačije 6a. Škorjančevi so v Dolenji vasi kupili l. 1862 domačijo 5a, l. 1886 domačijo 30a in okoli l. 1900 domačijo 1a.

Fotografija 36: Marija, roj. Korun (1862–1955), in Janez Škorjanc (1862–1940)

Škorjančevi duhovniki:

Franc, roj. 26. 7. 1843, je bil sin Marije Škorjanc, roj. Grahor (1807), in Matije Škorjanca. Marija je po moževi smrti okoli l. 1862 kupila domačijo 5a in se vanjo preselila s sinom Francem in preostalimi otroki. Po treh letih je prodala domačijo in kupila domačijo 30a, zdaj h. št. 83.

Na matični domačiji 25a sta se rodila in odraščala:

Matija, roj. 4. 2. 1866, sin Agate, roj. Luskar, in Matevža Škorjanca ter

Jože, roj. 1914, sin Marije, roj. Korun, in Janeza Škorjanca (glej l. D., 1998: Zgodovina župnije Sv. Pavel v Savinjski dolini, str. 76–80).

Fotografija 37: Pred domačijo 1a – zlata maša Matije Škorjanca l. 1946. Od leve proti desni sedijo: mati Marija, roj. Korun, njen sin – duhovnik Jože (1914–1995), zlatomašnik Matija Škorjanc (1866–1950), šentpavelski župnik Marko Sagaj (1883–1962), njegov kaplan in poznejši profesor verouka v Mariboru Ivan Kores ter Julijana Škorjanc (1874–1947). V drugi vrsti stojijo od leve proti desni: njen nečak – mizar Ferdinand Škorjanc, roj. 1912, zakonca Katerina, roj. Ribič (1902–1989), in Janez Škorjanc (1900–1970), neznani ženski, neznani moški, zakonca Pavla, roj. Završnik (1911–2005), in Franc Škorjanc (1903–1974) z domačije 1a. Nad Pavlo stoji njena nečakinja Marija.

26a, zdaj h. št. 67, Rihter

Hišno ime: Valant (mogoče po sinu Johanu in očetu Jakobu Valantu, ki sta bila podložnika gosposčine župnije Sv. Pavel), Na Falentovem (l. 1870) – obe obliki izhajata iz krstnega (osebnega) imena Valentin

Družinska imena: Žuža, baron Hackelberg, Čulk, Lapan, Rihter

Gosposčina Gornji Grad, con. 1, Gosposčina Prebold, dom. št. 265, vl. št. 176.

Na območju domačije s p. št. 254 so l. 1825 stale tri stavbe s skupno st. p. št. 12: tik ob cesti na zahodni strani, kjer je zdaj gospodarsko poslopje, južno od nje verjetno kozolec, na zahodni strani ob pešpoti od mostu Bolske do ceste v Kapljo vas pa podolgovata stavba (verjetno hiša).

Na severni strani hiše je lesen križ s Kristusovo upodobitvijo v lesu.

V hiši s h. št. 23/1 je od l. 1771 do 1781 gospodaril Gregor Žuža (Shusha) (glej domačijo 12a, 23/1, l. 1771). Pri hiši so služili: l. 1791 Martin Hribar, od l. 1800 do 1803 Marija Kozar in l. 1805 Anton Račeg (glej domačijo 9a, 9/1 in l. D., 1997: Pogled v preteklost vasi Sv. Lovrenc v Savinjski dolini, str. 53). Po umrlem vojaku Pavlu Žuži iz Šempetra so l. 1821 dedovali po 79 florintov mati Helena, bratje Tomaž, Johan in Matevž ter sestra Marija. Od dediščine so morali plačati sodno dajatev, takrat imenovano Sterbegeld (mrtvaščino).

Pred l. 1814 je bila pri domačiji še hiša za preužitek s h. št. 25/1. V hiši je bil omenjen l. 1797 Jakob Žuža, ki je v njej umrl l. 1802, star 68 let. Po njegovi smrti se je vanjo naselil Gregor Pišek z ženo, roj. Bizjak.

V hiši s h. št. 24/2 in hišnim imenom Valant sta l. 1833 gospodarila Jera, roj. 1796 Veligovšek, in Tomaž Žuža, roj. 1792. Jera je l. 1819 rodila hčer Nežo, l. 1823 hčer Terezijo, l. 1826 hčer Apolonijo, l. 1828 sina Franca, l. 1830 sina Nikolaja, l. 1835 sina Andreja in l. 1839 hčer Ano Marijo. Pri družini je bivala gospodarjeva mati – vdova Helena, roj. 1777 Pišek (za Pišek glej domačijo 21a in l. D., 1997: Pogled v preteklost vasi Sv. Lovrenc v Savinjski dolini, str. 48, 50 in 52). V hiši z novo h. št. 26/3 je pri družini l. 1840 stanoval tovarniški tkalec (Weber) Matija Marzelek. Domačijo je l. 1858 podedoval sin Nikolaj, poročen z Urško, roj. Golavšek. Domačijo s h. št. 26/4 je med l. 1861 in l. 1892 posedoval preboldski graščak baron Hackelberg. V hiši so stanovali: l. 1865/1866 Helena, roj. Čulk, Vincenc Iglič, roj. 1823, in njuna hči Marija, roj. 1859, ki se je preselila v Latkovo vas na h. št. 16 (za Iglič glej domačije 19a, 27a in 34a). Leta 1867/1868 je v hiši stanovala vdova Marija Ropotar, roj. 1812, med l. 1867 in l. 1871 sta v njej stanovala Ana, roj. 1815 Žvajger, in zidar Johan Cizej (1811–1882). Vdovec Johan je poročil Elizabeto Hribar, roj. 1847 (za Cizej glej domačijo 14a – 13/3). Z domačije 27a sta se za njima vselila Ana, roj. 1837 Galler, in Anton Hillinger (1828–1886), strežnik v preboldski graščini, poročena l. 1872 v Sv. Pavlu. Preostala družina Hillinger se je izselila l. 1889. Domačijo s hišnim imenom Na Falantovem sta od barona von Hackelberga l. 1891 kupila Neža, roj. 1836 Podmešak, in Lovro Čulk (1828–1897) iz Latkove vasi, h. št. 54, poročena l. 1882. Sin Jakob (1865–6. 4. 1898) je l. 1897 poročil Ano, roj. 1874 Pezdevšek. Ana je dva dni pred moževo smrtjo rodila sina Franca, ki je umrl po treh mesecih. Vdova Ana je januarja 1899 poročila Melhiorja Kolarja, roj. 1862. Domačijo sta l. 1900 kupila Terezija, roj. Fridrih (1875 na domačiji 28a–1963), in Franc Lapan, roj. 1873 na domačiji 6a, poročena l. 1896. Terezija je rodila 15 otrok (umrli so trije): l. 1896 sina Alojzija, l. 1897 hčer Justino, l. 1899 hčer Pavlo, l. 1901 hčer Antonijo, l. 1902 sina Franca, l. 1904 hčer Ivano, l. 1905 sina Rudolfa (glej domačijo 22a – Filijalka), l. 1907 hčer Terezijo, l. 1908 hčer Rozalijo, l. 1910 sina Antona (glej domačijo 27a, l. 1938), l. 1911 sina Janeza, l. 1912 hčer Marijo, l. 1914 hčer Ljudmilo, ki je umrla kot dojenček, l. 1916 hčer Terezijo in l. 1919 hčer Ljudmilo II., ki je l. 1943 poročila Ivana Planinška, roj. 1914. Ljudmila je l. 1946 rodila hčer Olgo.

Na stanovanju so bili od l. 1894 pa do l. 1901 Divjakovi, med njimi Janez, roj. 1824, Valentin, roj. 1850, družina Jožeta Divjaka, roj. 1854, z ženo Marijo, roj. 1857 Počej, ki je l. 1889 rodila Rudolfa, l. 1892 Franca in l. 1895 Antonijo (za Divjak glej l. D., 2000: Zgodovina Kaplje vasi v Spodnji Savinjski dolini, str. 76–77, domačija 11a, zdaj Jože Potočnik, p. d. Pri Kralj, in l. D., 2013: Kraj Prebold skozi čas, str. 121, l. 1900., in str. 191).

Domačijo s h. št. 26/9 je l. 1944 podedoval sin Franc, ki je l. 1938 poročil Justino, roj. 1914 Vasle. Justina je l. 1939 rodila Franca, l. 1940 Roberta, l. 1942 Antona, ki je umrl naslednje leto, l. 1944 Antona II., ki je umrl l. 1947, in l. 1947 Zdravka, ki je umrl še isto leto. Domačijo so podedovali: l. 1962 Ana, Branko in Robert Lapan, l. 1984 pa Ana, poročena s Štefanom Rihterjem.

27a, zdaj h. št. 69, Kočvar iz Šempetra

Hišno ime: Andrej (po Andreju Semetu), od l. 1862 Triestinerin – Tržačanka (po Gallerjevi ženi Evi, roj. 1801 Waliher, ki je bila iz Trsta)

Družinska imena: Porteš, Kačnik, Semme, Galler, Hillinger, Turk, Lapan, Krištof, Kočvar

Gospoščina Sannegg (Šenek), Freiholdschaft št. 62 (podložnik – kočar brez dajatev, bil pa je dolžan opraviti nekaj dni ročne tlake), con. 4, vl. št. 40.

Koči na p. št. 258, tik nad Bolsko, so l. 1825 dodelili st. p. št. 10.

Ob prvem ljudskem štetju l. 1754 sta bila gospodarja tkalec (Weber) Jakob Porteš in njegova žena Magdalena stara 50 let. Imela sta 13-letno hčer Marijano, 11-letnega sina Martina in 24-letnega sina Andreja. Leta 1765 je bil rojen Johan Porteš (Portes). Mariji Porteš sta bila l. 1769 botra mlinarja Helena in Florjan Blatnik ob desnem bregu Savinje (glej domačijo 11ab).

V hiši s h. št. 26/1 sta l. 1771 gospodarila Johan Kačnik in njegova žena Marija, ki je naslednje leto umrla. Pri hiši je l. 1773 živel Mihael Hameršek (glej domačijo 18a, h. št. 15/1, l. 1787, in l. D., 2004: Zgodovina Latkove vasi v Savinjski dolini, str. 161–162 domačija 25a). Leta 1779 je gospodaril Matija Kačnik (za Kačnik glej l. D., 1997: Pogled v preteklost vasi Sv. Lovrenc v Savinjski dolini, str. 48 in 51). Pri hiši so bivali: l. 1771 Matija Catov (Zatou), l. 1775 neporočena beračica Marija Zmrzlak (Smerslag) in l. 1800 Gregor Žunko. V hiši s h. št. 25/2 sta l. 1833 gospodarila Marija, roj. 1782 Kramar, in Andrej Semme, roj. 1778. Marija je l. 1813 rodila sina Johana, ki je poročill Jero Čulk, l. 1815 je rodila slepega Tomaža in l. 1819 hčer Marijo (za Seme glej l. D., 1997: Pogled v preteklost vasi Sv. Lovrenc v Savinjski dolini, str. 25, in za Čulk str. 43). Hišo s h. št. 27/3 in hišnim imenom Andrej sta Jera in Johan Seme prodala l. 1845 Evi, roj. 1801 Waliher, in Matevžu Gallerju (1808–1845). V njej sta stanovala Peter in Johan Wrischnik – Brišnik. Hišo s h. št. 27/4 in hišnim imenom Triestinerin (Tržačan-

ka) je l. 1846 posedovala vdova Eva Galler, ki je umrla l. 1876. Eva je l. 1837 rodila hčer Ano, l. 1840 hčer Leopoldino, ki je odšla v Trst, l. 1843 hčer Katarino in l. 1845 sina Maksimiljana. Pri hiši je l. 1865/1866 živela ovdovela Marija Waliher, roj. 1826, in od l. 1867 do l. 1870 Johan Kožel, roj. 1803. Domačijo je l. 1881 podedoval domači sin Maksimiljan, poročen z Barbaro, roj. Dostal. Zakonca sta l. 1880 kupila domačijo 8a. Pred odhodom v Severno Ameriko l. 1885 sta jo prodala Lauterjevim iz Šešč. Domačo hčer Ano (1837–1905) je l. 1872 poročil graščinski strežnik Anton Hillinger, roj. 1828. Novoporočenca sta se preselila na sosednjo domačijo 26a. V hiši je od l. 1881 do l. 1886 stanovala Mastnakova družina: Jera, roj. Razboršek (1854–1885), Jakob Mastnak, roj. 1841, sinova Franc, roj. 1874, in Jože, roj. 1876. Družina je prej, od l. 1873, stanovala na domačiji 30a (za Mastnak glej domačijo 46a). Za Mastnakovimi so se vselili Helena, roj. Čulk, in Vincenc Iglič s hčerjo Marijo, roj. 1859, ter sinom Jožetom, roj. 1861 v Ljubljani (glej domačijo 19a). Med l. 1886 in l. 1891 je v hiši bivala družina mizarja Luke Sotoška, roj. 1826. Domačijo je l. 1894 kupila vdova Ana Hillinger (1837–1905) z domačije 24a, ki je l. 1871 rodila hčer Katarino, ki je l. 1894 podedovala domačijo. Katarino je l. 1896 poročil Jakob Turk, roj. 1867. Katerina je l. 1887 rodila nezakonskega sina Franca, v zakonu pa l. 1899 sina Janeza. Domačijo je l. 1914 podedoval Katerinin nezakonski sin Franc z Dunaja, ki je l. 1923 prodal domačijo Tereziji, roj. Fridrieh (1875–1963), in krojaču Francu Lapanu (1873–1929) z domačije 26a. Od l. 1929 je gospodarila vdova Terezija, ki je l. 1938 domačijo izročila Justini, roj. Vasle, in sinu Francu, roj. 1902. Po enem letu je domačijo prevzel Frančev brat Anton, roj. 7. 4. 1910 na domačiji 26a, ki je l. 1940 poročil Pavlo, roj. 1918 Klep v Grižah. Pavla je 7. 4. 1942 rodila sina Danijela. Antona, ki je bil krojač in cerkveni pevec ter je delal v tekstilni tovarni v Preboldu in Šempetru, so Nemci odpeljali od doma 8. 9. 1942. V seznamu vernikov šentpavelske župnije št. 8 je na str. 344 zapisano, da so ga Nemci ubili 13. 10. 1942 med zaslišanjem v celjski grofiji (zdaj Muzejski trg 1, z delom pokrajinskega muzeja). Na letaku pa so Nemci objavili, da je bil na dvorišču mariborskega sodišča ustreljen 4. 11. 1942 kot talec. Žene s sinom Danijelom Nemci niso izselili. Vdova Pavla je l. 1947 v Prečni pri Novem mestu poročila železničarja Franca Krištofa, roj. 1913 v Šentvidu pri Stični. Domačijo je l. 1950 podedoval sin Danilo. Na polovico domačije se je l. 1966 vknjižila njegova mati. Celotno domačijo je l. 1986 prevzel Danilo, ki je stanoval v Rogaški Slatini, in jo l. 2003 prodal Petru Kočvarju, roj. 1971, iz Šempetra, Na zelenici 6.

Po zapisu v seznamu vernikov št. 8 je na h. št. 27/9 od l. 1926 do l. 1934 stanovala družina Julija Sadnika (od l. 1890 do l. 1980 v Celju) iz Latkove vasi. Sadnik je bil prokurist (poslovodja z neomejenim pooblastilom) v tekstilni tovarni v Preboldu. V Mariboru je julija 1925 poročil Štefanijo, roj. 1903 Kunej v Rajhenburgu, ki je l. 1926 rodila sina Ferda, ki je po dveh mesecih umrl v Ljubljani, potem tri hčere, in sicer l. 1929 Ksenijo, ki je umrla v Beogradu, l. 1931 Heleno (Lenčko), ki je umrla v Bosni, in l. 1934 Tatjano Marijo, ki živi v Celju in je l. 1961 poročila specialista za očne bolezni

Janeza Vrhovca (za Sadnik glej I. D., 2004: Zgodovina Latkove vasi v Savinjski dolini, str. 211–226).

28a, zdaj h. št. 71, Kočevar

Hišna imena: Avčer (Autscher), Šošter, Horvat (verjetno je bil Mikšič po narodnosti Hrvat), Ben (verjetno okrajšava krstnega imena Benedikta Mikšiča)

Družinska imena: Kregar, Mikšič, Hrovat, Fridrich, Lapan, Škorjanc, Lapan-Kočevar

Gospoščina Prebold, rust. urb. št. 4 1/2, con. 4, l. 1881 vl. št. 13, l. 1931 vl. št. 258.

Dvema stavbama na p. št. 259 na levem bregu Bolske, zahodno od pešpoti, med mostom v Dolenji vasi in cesto v Kapljo vas, so l. 1825 dodelili st. p. št. 9.

V h. št. 27/1 je l. 1781 gospodaril kočar Gregor Kregar, rojen verjetno v Mariji Reki. Leta 1786 je v hiši živela Helena Gril (l. 1757 je živel Johan Gril, l. 1766 pa Anton Gril iz Dollene vasi). Leta 1788 je bil rojen Martin Kregar. V hiši sta l. 1807 živeli Margareta in Magdalena Godler iz Marije Reke (l. 1741 je bila rojena v Dolenji vasi Marija, hči Marije in Antona Godlerja; za Godler glej I. D., 2016: Zgodovina Marija Reke, str. 72, domačija 46M).

V hiši s h. št. 26/2 in hišnim imenom Avčer sta l. 1833 gospodarila Marija, roj. Bischof (1772–1851), in Johan Kregar (1777–1838). Njuno edinko Katarino, roj. 1808, je l. 1839 poročil Benedikt Mikšič (Mikschizh) (1810–1877). Mikšičevo družino so l. 1840 vpisali v seznam vernikov s h. št. 28/3 in hišnim imenom Šošter (Shoster), l. 1864 pa s h. št. 28/4 in hišnim imenom Hrovat. Katarina je l. 1842 rodila Marijo, l. 1844 Nežo in l. 1848 Valentina. Domačijo s h. št. 28/4 in hišnim imenom Ben je l. 1881 kupila vdova Neža Fridrich, roj. 1832 Žuža. V hiši je l. 1884 umrl Martin Randl, roj. 1828. Domačo hčer Terezijo (1875–1963) je l. 1896 poročil Franc Lapan, roj. 1873. Čez tri leta sta se preselila na Frančevo rojstno domačijo 26a. Domačijo sta l. 1899 kupila Jera, roj. Friškovec (1824 v Grajski vasi–1902), in Štefan Škorjanc (1844–1912) iz Sv. Petra, poročena l. 1871. Šest mesecev po Jerini smrti je Štefan poročil Frančiško, roj. Melanšek (1865–1917). Pri družini sta okoli l. 1920 stanovala Antonija, roj. 1889 Voga, in Janez Lešer, roj. 7. 12. 1887 v Grižah, poročena l. 1914. Antonija je istega leta rodila hčer Marijo (glej domačiji 8a in 9a). Janez, ki je bil poljski delavec, je padel 9. 8. 1915 pri Siemukovzu (Domski v Galiciji). Domačijo je l. 1918 kupila Terezija Lapan iz Latkove vasi. Leta 1962 jo je podedoval Ivan Lapan iz Celja, Opekarska cesta 10, in jo l. 1973 prodal zakoncema Pavli, roj. Klep (vdovi Lapan), in Francu Krištofu z domačije 27a. Frančevo polovico je l. 1979 dedovala Alenka Kočevar s h. št. 40.

29a, zdaj h. št. 73, Derča

Hišno ime l. 1845 Krištof

Družinska imena: Uranič, Rešter, Virant, Vedenik, Cilenšek, Derča

Gospoščina Prebold, rust. urb. št. 9, con. 2, vl. št. 125

Dvema stavbam na p. št. 252/1 ob severnem delu pešpoti od mostu v Dolenji vasi do ceste v Kaplo vas so l. 1825 dodelili st. p. št. 7 in 8.

Do l. 1777 je koč s h. št. 28/1 posedoval mesar Ignac Uranič, ki jo je zamenjal za domačijo Antona Reštarja iz Šentpavla (glej domačiji 1a, 23/1, l. 1791, in 29a, l. 1788, ter l. D., 2013: Kraj Prebold skozi čas, str. 134–137). Pri hiši so živeli: l. 1778 berač Jakob Kramar (glej l. D., 2004: Zgodovina Latkove vasi v Savinjski dolini, str. 179), l. 1790 Neža Volaj (Vallain) (glej l. D., 2000: Zgodovina Kaplje vasi v Spodnji Savinjski dolini, str. 106–107, domačija 31a) in l. 1804 Gregor Virant (Wierant), ki je bil l. 1825 lastnik domačije. Na h. št. 27/2 sta l. 1833 gospodarila Ana, roj. Juhart (1818–1881), in Martin Virant, roj. 1800. Ana je l. 1837 rodila sina Antona, l. 1840 sina Gregorja, ki je bil vojak, l. 1843 sina Johana, l. 1852 hčer Marijo in l. 1862 sina Jožeta. Pri družini sta živeli Martinova sestra Ana Virant (1807–1893) in gospodinjinina mati Uršula Juhart, roj. 1780 v Ojstrici (za Juhart glej l. D., 1997: Pogled v preteklost vasi Sv. Lovrenc v Savinjski dolini, str. 26).

Na severozahodnem delu nekdanjega smučišča, nad preboldsko graščino, kjer je zdaj vzletišče, je Martin Virant med l. 1800 in l. 1851 posedoval viničarijo z gorsko št. 88 in st. p. št. 74 na p. št. 626; od l. 1825 do l. 1851 viničarijo z gorsko št. 84 (glej domačijo 2a, gorska št. 84), od l. 1845 pa do l. 1864 vinograd z gorsko št. 85 (glej domačijo 9a). Razvaline zidanice z gorsko št. 88 so bile l. 1950 še vidne (glej l. D., 2013: Kraj Prebold skozi čas, str. 191–192). Domačijo s h. št. 29/4 je l. 1864 podedoval domači sin Gregor, poročen z Marijo, roj. Jug (1842–1872), ki je l. 1868 rodila sina Valentina. Vdovec Gregor je l. 1872 poročil Frančiško, roj. 1847 Štor. V obeh zakonih je bilo rojenih osem otrok. Domačijo sta l. 1887 kupila Antonija, roj. 1860 Uplaznik, in Martin Vedenik (1850–1926), Zmetov iz Sv. Lovrenca, poročena l. 1887. Antonija je l. 1887 rodila sina Martina ml., l. 1890 hčer Julijano, l. 1892 hčer Heleno, l. 1894 hčer Marijo, l. 1896 sina Janeza, l. 1898 hčer Antonijo in l. 1900 hčer Frančiško. Martina ml. so kot avstro-ogrskega vojaka ujeli Rusi pri »Novo Miasto« in je umrl 22. 1. 1915 v civilni bolnišnici v Boborovu, gubernija Woroneš v Rusiji. Pri družini je živel Martinov oče Jurij Vedenik, roj. 1831. Prej sta imela hišo v najemu zidar Jože Arh, roj. 1837, in žena Elizabeta, roj. 1837 Kolšek, poročena l. 1869. Elizabeta je l. 1860 rodila sina Jožeta in l. 1869 sina Luko. Leta 1925 sta domačijo kupila Marija in Karl Cilenšek, Sirčeva, in postavila novo hišo, l. 1971 jo je podedovala hči Karlica. Hišo so imeli v najemu do l. 1941 Marnovi (glej domačijo 7a).

30a, zdaj h. št. 81, Škorjanc

Hišno ime: Lebar

Družinska imena: Rester, Lebar (glej domačijo 5a), Žagar, Škorjanc

Gospoščina Prebold, con. 2, vl. št. 182, st. p. št. 6/1 in 6/2, p. št. 264/1.

Stavbam na p. št. 264 in 267 so l. 1825 dodelili st. p. št. 5, 6 in 7.

V hiši so l. 1815 začeli prvi redni šolski pouk.

Pri hiši je začel 24. 2. 1994 program oddajati Radio Prebold, ki je bil ena izmed prvih zasebnih komercialnih radijskih postaj v Sloveniji. Njeni ustanovitelji so bili Jože Škorjanc st., Ludvik Miklavc in Jožica Ocvirk. Sodelovali so tonski tehnik Jože Škorjanc ml. (Joco) in glasbeni tehnik Frenk Govek. Po nekaj tednih so Radio Prebold preimenovali v **Radio Goldi – Savinjski val**, z oddajno točko na Gori Oljki. Sprva je oddajal ob četrtkih od 20. do 22. ure in ob nedeljah od 8. do 11. ure, pozneje še ob torkih. Predhodnik Radia Goldi je bil oddajnik, ki ga je l. 1979 s pomočjo Jožice Ocvirk in Jožeta Škorjanca st. pri sebi doma na h. št. 121 zgradil Frenk Govek. Po želji je zelo ozkemu krogu poslušalcev enkrat na teden predvajal glasbo. Po letu dni so žalski miličniki oddajnik zaplenili in vse tri poučili, da vsakdo pač ne more imeti radijske postaje. Radio Goldi je od 2. 12. 1996 oddajal izmenjaje z Radiem Polzela na frekvenci 89,1 MHz dnevno od 6. do 10. ure in od 15. do 19. ure informativni, otroški, zabavni, izobraževalni in cerkveni program. Leta 2004 ga je kupil Janez Kurbus, lastnik Radia Slovenske gorice. Goldi je svojo celodnevno frekvenco 106,2 MHza z oddajne točke Gora Oljka dobil 4. 7. 2006, po letu dni pa še dve samostojni frekvenci: 88 MHz in 99,1 MHz iz oddajnih točk Velenje in Mozirje. Kmalu potem se je Radio Goldi preselil v Žalec, na Mestni trg 5, kjer je prenehal oddajati 15. 6. 2010. Zadnji lastnik (od avgusta 2008) Leon Oblak je na Goldijevih frekvencah začel oddajati program Radia 1 (povzeto po zapisu novinarke Ksenije Rozman iz Latkove vasi, h. št. 149).

V hiši s h. št. 29/1 je l. 1788 živel njen lastnik Gregor Rester (glej domačijo 1a), l. 1791 pa cerkveni ključar Martin Lebar. Lastnik h. št. 29/2 je bil l. 1825 Sebastijan Lebar. Marija Lebar je bila rojena l. 1808 na h. št. 24/1, ki mi je ni uspelo uvrstiti k pripadajoči domačiji. Vinograd s p. št. 611 in gozd s p. št. 622, s preboldskima gorskima št. 91 in 96 1/2 na zdajšnjem vzletišču južno od preboldske graščine, je l. 1825 posedoval Tomaž Lebar. Po očetu Matiji je vinograd in gozd l. 1845 podedoval sin Jurij, ki ju je prodal l. 1859 baronu Hackelbergu za 600 florintov (vir: ZAC – 401, Bergholden – 102, gorska zemljiška knjiga).

V hiši s h. št. 29/2 sta l. 1834 gospodarila novoporočenca Marija, roj. 1806 Grenko, in Johan Lebar, roj. 1811. Marija je naslednje leto rodila hčer Ano, l. 1846 hčer Marijo in l. 1850 hčer Margareto. Pri družini so živeli Marijin oče Matevž Grenko (1784–1849), Johanova starša: Jera, roj. Škrabar (1784–1835), in Štefan, roj. 1785, ki se je po ženini smrti izselil v braslovško župnijo. V hiši s h. št. 29/3 so poleg Leberjeve družine stanovali še pastirica Ana Škraber, roj. 1826 v Grižah, mizar Matija Luschina, roj. 1812, z ženo Nežo, roj. 1812 Češmiga (Zheshmiga), sestre Neža, roj. 1800, in Marija, roj. 1806 Brišnik, iz Kaplje vasi, krojača Ignac Kolšek in Jakob Zachner z ženo Nežo, hčerko Marijo in sinom Antonom ter tovarniški delavec Jože Lakner. Domačijo s h. št. 30/4 je podedovala domača hči Ana, ki je poročila Jožeta Žagarja, roj. 1823. Ana je l. 1855 rodila sina Matevža, l. 1857 hčer Genovefo, l. 1862 hčer Marijo in l. 1864 sina Franca.

V hiši so živeli: preužitkarja Marija, roj. 1806 Grenko, in Johan Leber, roj. 1811, ter Johanova sestra Marija, roj. 1809, poznejša bolniška negovalka. Žagarjeva sta domačijo l. 1865 zamenjala z domačijo 5a vdove Marije Škorjanc, roj. 1807 (glej domačijo 25a), ki se je še istega leta vselila v nov dom s hčerko Terezijo, roj. 1833, sinom Johanom, roj. 1828, hčerko Uršulo, roj. 1839, in sinom Francem – študentom, roj. 1843, poznejšim duhovnikom. Marija se je l. 1875 preselila k sinu Francu na Vransko, kjer je umrla. Sin Johan je bil organist in je umrl l. 1891 pri bratu – duhovniku Francu v Mariji Reki. Med l. 1874 in l. 1876 je v hiši stanovala Mastnakova družina z očetom Jakobom, roj. 1847, materjo Jero, roj. 1854 Razdevšek (poročena l. 1873), sinovoma Francijem in Jožetom (glej domačijo 46a s hišnim imenom Mastnak). Domačijo s h. št. 30/5 je l. 1897 podedoval Marijin sin Matevž z domačije 25a, poročen z Agato, roj. Luskar. Po l. 1873 so Škorjančevi oddajali hišo v najem. Najemniki so bili od l. 1873 do l. 1899: čevljar Jakob Kolenc, roj. 1847, poročen l. 1873 z Marijo, roj. 1840 Mastnak. Marija je l. 1880 rodila hčer Frančiško, l. 1885 pa sina Lovra (glej domačijo 45a). V tem obdobju so stanovala še družine Klar, Oblak, Prislan, Artnik, Pregl, Sorčan (vdova Marija Sorčan je bila rojena l. 1845 in je l. 1873 rodila hčer Terezijo, l. 1877 sina Jožeta, l. 1879 sina Janeza, l. 1883 sina Alojza in l. 1886 sina Karla), Štalekar, l. 1894 izprašana babica Ivana, roj. 1864 Žuža, poročena Petelinšek, l. 1905 družina Ignaca Mastnaka, roj. 1858 v Šempetru, z ženo Nežo, roj. 1872 Miheljak v Žalcu, in hčerjo Terezijo, roj. 1893. Agata in Matevž Škorjanc sta domačijo l. 1899 izročila sinu Antonu (1871–1926), organistu iz Marije Reke, ki se je l. 1903 vselil v hišo z nevesto Ano, roj. Sternad (1876 Paka–1939). Ana je l. 1906 rodila poznejšega organista Jožeta, l. 1908 sina Antona, l. 1911 hčer Ano, l. 1913 hčer Marijo in l. 1915 sina Franca, ki sta umrla po porodu. Hči Ana je l. 1942 poročila Antona Naraksa iz Gotovelj. Jože je l. 1937 podedoval domačijo in l. 1938 v Škalah pri Velenju poročil Terezijo, roj. 1918 Brišnik v Leobnu. Terezija je l. 1946 rodila sina Jožeta, ki je l. 1993 podedoval domačijo in naslednje leto ustanovil Radio Goldi.

31a, zdaj h. št. 79, Selič

Hišni imeni: Fožnic, l. 1888 Pumpeš (črpalka)

Družinska imena: Klovár-Jamnik, Jagrišnik, Siter, Dobrila, Vedenik, Pavlič, Selič

Gospoččina Prebold, dom. št. 1 1/8, con. 4, vl. št. 98.

Kočo s h. št. 30/2 in st. p št. 5/6 (122 (?)) so postavili okoli l. 1830 na p. št. 269, ki je bila l. 1825 v lasti Jožeta Vasleta z domačije 3a. V koči je l. 1838 umrla vdova Helena, roj. 1788 Klovár, poročena Jamnik (za Klovár glej domačiji 11a, l. 1777 in 20, 17/1). Heleno sta nasledila zakonca Helena, roj. Gorogranc (1813–1873), in Valentin Jagrišchnig, roj. 1813. Helena je v Braslovčah l. 1836 rodila nezakonskega sina Martina, v koči l. 1840 hčer Jero in l. 1845 sina Jakoba. V koči s h. št. 31/5 in hišnim imenom Fožnic je do l. 1874 živela družina Jagrišnik. Leta 1876 jo je kupil Valentin Siter, roj. 1821, pri njem je živela pastorka Ana, roj. 1840 Juhart. V koči sta stanovala Terezija,

roj. 1838 Predovnik, in čevljar Blaž Lukanc, roj. 1837 v Šempetru, poročena l. 1869 v Braslovčah (za Lukanc glej domačijo 5a). Lukančeva sta se preselila k Nedolžnemu kovaču v Sv. Pavel. Domačijo s h. št. 31/6 in novim hišnim imenom Pumbež sta l. 1886 kupila Uršula, roj. Ropotar (1834–1908), in Franc Dobrila (1829 v Žužembergu–1917) iz Trsta. Podedovala jo je njuna hči, poročena Rampot, in jo po enem letu prodala Martinu Vedeniku z domačije 29a, ta pa l. 1925 Luciji, roj. 1890 Klobasa, in Jožetu Pavliču (1893 v Pilštajnu–1950), poročenima l. 1921. Lucija je l. 1922 rodila hčer Marijo, ki je l. 1945 poročila Ladislava Lebiča, l. 1923 sina Jožeta, l. 1924 hčer Ano in l. 1925 sina Antona. Jože in Anton sta padla kot prisilno mobilizirana nemška vojaka. Domačijo je l. 1951 podedovala hči Ana, poročena Selič, l. 1981 pa Cveta, roj. Šalej, in Danijel Selič.

32a, zdaj h. št. 142, Valenčak-Klemenčič

Hišni imeni: Kreutzwirth in Na Šunkovem (der Kreutzwirth je nemška sestavljenka dveh besed: der Kreuz – križ in der Wirt - krčmar, gostilničar; hišno ime Na Šunkovem je domačija dobila, ker so v gostilni poleg pijače postregli še s šunko – gnjatjo) Družinska imena: Dobriha, Mohar, Šunko, Mossauer, Drnovšek, Jerman, Šuperl, Marinc, Valenčak, Klemenčič

Gospoščina Prebold, dom. št. 6 ½ in 6 ¾, con. 2, vl. št. 50.

Na vzhodni strani domačije stoji kapela z letnicama 1725–2001. Izza nje raste lipa, ohranjen je vodnjak z okoli 6 m globine (glej poglavje Verska znamenja – kapele, hišni kapelici v zidni vdolbini in križ na hiši, Valenčakova kapela).

Na katastrski mapi iz l. 1825 je v vzhodnem delu p. št. 292, ki je bila last Gregorja Begla z domačije 1a, pri razcepišču ceste v Kapljo vas in k zdajšnji Naraglavovi hiši vrisana manjša stavba, verjetno kapela.

Po l. 1825 so p. št. 292 razdelili na več parcel. Na vzhodni strani s p. št. 292/3 sta l. 1838 domačijo, ki so jo opredelili kot srednje veliko, postavila Matija in Jože Dobriha (1804–1844). Jože je bil pismen in je kot pooblaščenec (Namensfertiger) smel potrjevati v listinah s križem, rojstnim in družinskim imenom navedene nepismene ljudi. Njegova gotska pisava je ohranjena na pooblastilu z dne 28. 8. 1833. Jože je domačijo prodal Jeri, roj. Kreže, in Johanu Moharju, roj. 1817, z domačije 9a. Jera je l. 1846 rodila sina Johana ml., l. 1849 hčer Marijo in l. 1852 sina Franca. Domačijo sta Moharjeva okoli l. 1855 prodala Jeri in Ignacu Šunku, roj. 1795. Okoli l. 1864 je domačijo, ki so jo poimenovali bei Kreutzwirth (po naše gostilničar pri križu ali bolje gostilna pri križu), kupil Johan Mossauer, slaščičar iz Ljubljane. Slaščičar je gostilno oddal v najem zakoncema Frančiški, roj. 1840 Vanovšek (vdova Rezdevšek), in Johanu Povhu, roj. 1829. Imela sta sina Johana, roj. 1858, sina Jerneja, roj. 1862, in hčer Marijo, roj. 1864. Takratni šentpavelski župnik Andrej Pečovnik (1795–1865) je v seznamu vernikov pri domačiji desno zgoraj s svinčnikom zapisal »Schlechter Haus« in »Divjak Haus« (slaba in divjaška hiša). Domačijo je l. 1870 kupila Marija, roj. Knez

(vdova Drnovšek) (1811–1877). K prvotnemu hišnemu imenu so l. 1870 dodali še Šunkovc, ker so v gostilni prodajali tudi šunko ali gnjat. Marija je oddala hišo v najem Heleni, roj. 1852 Leber, in gozdarju Blažu Begelu, roj. 1849, poročenima l. 1877. Domačijo je podedovala Marijina vnukinja Frančiška, roj. 1860 Knez (1860–1884 v Kranju), poročena l. 1882 s krojačem Andrejem Jermanom, roj. 1855, ki sta gostilno oddala v najem Blažu Drči, roj. 1847 v Trnavi. Domačijo je l. 1877 kupil lesni trgovec Andrej Marinc (1845–1919) iz Sv. Pavla. Andrej se je v hišo vselil po petih letih in naslednje leto poročil Marijo, roj. Presiček (1863–1925). Marija je imela trgovino z mešanim blagom in je l. 1889 rodila sina Ernesta in l. 1896 hčer Marijo. Domačijo je l. 1920 podedoval sin Ernest, ki je bil tudi lesni trgovec in je umrl l. 1932. Poročil je v Celju stanujočo Maro Valenčak (1907 v Podsredi–1933).

Fotokopija 12: Podpis Ernesta Marince je ohranjen na listini z dne 24. 11. 1918. Kot sodni pooblaščenec je Marinc takrat od Marije Vodenik iz Kaplje vasi sprejel 420 kron (glavnice in obresti) za Melhiorja Dolinarja iz Amerike, ki jih je bila dolžna njegovi umrli sestri Antoniji Dolinar. Na listini je kot priča podpisan **Ignac Skok z domačije 39a** (glej l. D., 2000: Zgodovina Kaplje vasi v Spodnji Savinjski dolini, str. 96).

Domačijo je l. 1934 podedoval Marin brat, učitelj Anton Valenčak (1909 v Podsredi–1965), poročen s Heleno (Leni) Zabret (1915–1952) iz Britofa pri Kranju. Helena je l. 1937 v Celju rodila sina Tomaža, v Britofu pri Kranju l. 1938 sina Mateja in l. 1943 hčer Petro. Na domačijo se je Valenčakova družina vselila l. 1945. Domačijo sta l. 1975 prevzela hči Petra in njen mož Miloš Klemenčič, podrla sta nekdanjo gostilno ter gospodarsko poslopje, postavila novo hišo in obnovila kapelo. Sin Matej, dipl. univ. inž. tekstilne stroke, roj. 1938, je poročil učiteljico Silvo, roj. Turk, iz Šentrupertu. Na starem Silvinem domu sta si postavila novo hišo. Brat Tomaž zdaj živi v Koprju.

Po l. 1933 sta imela v hiši gostilno zakonca Marija, roj. 1901 Marinc, in Franc Cestnik, p. d. Pišk, roj. 1903, poročena l. 1930. Franc je bil pri Ernestu Marincu nakupovalec hlodovine. Marija je l. 1932 rodila sina Franca, ki je l. 1963 poročil Jožefo, roj. 1939 Huš. Oče Franc je 4. 11. 1944 padel kot partizan v Koprivniku na Dolenjskem. Gostilno je vodila vdova Marija vse do l. 1951. Pred l. 1941 je v zahodnem delu hiše svoje delo opravljal fotograf Fodermajer iz Žalca. V pritličju gospodarskega poslopja je

Fotografija 38: Učitelj Anton Valenčak (na desni), učiteljica Pavla Potočnik (1905–1984) in na levi krajevni zdravnik dr. Stane Zorman z učenci obrtne šole v Šentpavlu v petdesetih letih prejšnjega stoletja. Prva na levi stoji Anica Podgoršek z domačije 49a, ki se je izselila v Avstralijo, četrta v tej vrsti je Marija, roj. 1935 Pančur, poročena Zagoričnik, iz Zgornjega Šentpavla, Reška cesta 32.

imel delavnico mizar Gašper Toman iz Rezane pri Gomilskem, nad njim pa zobno ambulanto dentist Slavko Šlander, roj. 1909. Med vojno so Nemci domačijo preuredili v otroški vrtec.

Slavka Šlandra, ki je bil okrožni sekretar Komunistične partije Slovenije za Spodnjo Štajersko, so 7. 8. 1941 Nemci ujeli v Mariboru, ko jim je hotel preprečiti aretacijo kurirke Slavke Klavora. Med zaslišanji ni klonil, še svojega pravega imena jim ni povedal. Ustrelili so ga 24. 8. istega leta s Klavoro na mariborskem dvorišču pod imenom Franc Weber, gozdar iz Škofje vasi pri Celju. Slavka so 25. 10. 1943 proglasili za narodnega heroja. Žaro z njegovim pepelom so po vojni iz graškega pokopališča prenesli v grobnico narodnih herojev pri zdajšnjem parlamentu v Ljubljani. Njegov doprski kip stoji v preboldskem spominskem parku (glej I. D., 2004: Zgodovina Latkove vasi v Savinjski dolini, str. 228–231).

33a, zdaj h. št. 151, Naraglav

Hišni imeni: Tišlerjev Tonč in Tonc (po Antonu Reštarju iz l. 1853, z domačije 1a)

Družinska imena: Mohar, Šunko, Reštar, Pregel, Jančič, Štifter-Naraglav

Gospoščina Prebold, dom. št. 6 ½, vl. št. 75.

Parcela med zdajšnjo Valenčakovo kapelo pa do zdajšnje ceste mimo tovarniških hiš Hauzov je imela l. 1825 enojno p. št. 292 in je bila last Gregorja (B) Vegla z domačije 1a, za njim pa Antona Reštarja. Ob poljski poti je bila na katastrski mapi iz l. 1825 na območju zdajšnje Naraglavove domačije vrisana stavba brez st. p. št. V hiši s h. št. 32/3 s st. p. št. 5/3 na p. št. 292/2 sta živela Jera, roj. 1827 Kreže, in Johan Mohar, roj. 1817 na domačiji 9a. Jera je l. 1846 rodila sina Johana, l. 1847 pa hčer Marijo. Družina se je okoli l. 1850 izselila v Sv. Jurij ob Taboru. Domačijo sta Moharjeva l. 1845 prodala za 42,30 florinta Jeri in Ignacu Šunku (Schunka), roj. 1795. Jera je l. 1834 rodila sina Dominika in l. 1841 hčer Marijo Jožefo. Zakonca sta l. 1859 od Johana Moharja z domačije 9a kupila njivo. Marijo Šunko iz Dolenje vasi je l. 1819 poročil Tomaž Ovnič iz Sv. Lovrenca. Domačijo sta l. 1853 kupila novoporočenca Marija, roj. Krančič (1827–1898) in Anton Reštar (1823–1893) z domačije 1a s hišnim imenom Tišler. Marija je l. 1851 rodila hčer Lucijo, l. 1854 hčer Ano, l. 1857 sina Gregorja, l. 1860 hčer Frančiško in l. 1864 sina Mihaela. Pri družini je živela gospodinjinja mati Elizabeta Krančič (1798–1878). Hiša je l. 1870 dobila h. št. 37/4 in hišno ime Tišlerjev Tonč po lastniku Antonu (Tonču). Pri ovdovel materi sta stanovali hčerki Frančiška in Ana, ki je l. 1893 prevzela domačijo. Ana je umrla l. 1938, sestra Frančiška pa naslednje leto. Domačijo je kupil Rudolf Pregel. Leta 1949 jo je podedovala Marija Pregel, roj. Strnica, iz Tržiča in jo l. 1954 prodala Mariji, roj. Taskar, in Alojzu Jančiču iz Laškega. Leta 1959 sta jo kupila Julka, roj. Štifter (1912 v Stopniku pri Vranskem–1984), in Alojz Naraglav. Po Julkini smrti l. 1985 sta dedovala njen sin Franc Štifter in Alojzov sin Darko Naraglav, ki je l. 1991 prevzel celotno domačijo.

34a, zdaj h. št. 173 in 174, Vedenik

Hišni imeni: Gašper in Fabrika

Družinska imena in lastnik: Lobis, Brišnik, Weingarten – vinograd, tovarna Prebold, Vedenik

Po ustnem izročilu naj bi bila v hiši sredi 19. stoletja zasilna bolnišnica za bolnike z nalezljivimi črevesnimi obolenji.

Lastnik p. št. 296, na kateri stoji domačija, je bil l. 1825 Lovro st. Weingarten.

Domačija s h. št. 33/3 je bila prvič omenjena l. 1840 v seznamu vernikov. V njej so živeli Kristina, roj. 1815 Uhler, in Johan Lobis, roj. 1800. Kristina je l. 1840 rodila hčer Heleno Kristino in l. 1842 hčer Adelheide Marijo. Pri zakoncih so stanovali Julij Liebreich, roj. 1839 ter zakonca Marija, roj. 1794 Jelen, in Štefan Klančnik, roj. 1790, s sinovoma Valentinom, roj. 1831, in Pavlom, roj. 1835. Kdaj sta domačijo kupila Katarina, roj. 1813 Novak, in Gašper Brišnik, roj. 1813, ni znano. Domačija je l. 1862 dobila hišno ime Gašper in h. št. 33/4. Leta 1869 sta jo kupila Antonija, roj. Pirš (1818–1882), in Lovro Weingartner (1831–1894 v celjski bolnišnici), poročena l. 1868. Zakonca sta bila brez otrok. Pri hiši je stanoval kovač Miha Fridrich iz Slovenskih Konjic z ženo Uršulo iz Vojnika. Leta 1870 je hiša dobila h. št. 33/5 in so hišno ime Gašper prečrtali. Vdovec Lovro je l. 1886 poročil Kristino, roj. 1853 Zagradišnik, iz Šešč in se preselil

k njej. Lovro je l. 1888 v Kaplji vasi pod Žvajgo kupil vinograd, ki ga je žena Kristina l. 1900 prodala Dežnikarjevem iz Kaplje vasi (za Šešče glej l. D., 2015: Vas Šešče skozi preteklost, str. 120 in 134, za Kapljo vas glej l. D., 2000: Zgodovina Kaplje vasi v Spodnji Savinjski dolini, str. 130–131). Lovrove potomce in potomke so položili k večnemu počitku v grobnico na zahodni strani šentpavelskega pokopališče poleg Piklove grobnice. Pri Lovru sta stanovala Johan Gašper Bauer, uradnik v tovarni, roj. 1833, in njegova žena Marija, roj. 1844 Sepešek na Teharju. Zakonca sta bila evangeličana. V hišo se je l. 1885 vselil Vinko Iglič z ženo Heleno, roj. Čulk (za podatke o Antonu Igliču glej domačijo 19a, l. 1865, za podatke o Vinku Igliču glej domačije 24a, l. 1881, 26a, l. 1865, in 27a). Domačijo s h. št. 6/33 je l. 1884 kupila preboldska tovarna. V njej so stanovale družine Petra Goropevska, roj. 1856, orglarja Ernesta Petriča, roj. 1854, Valentina Korošca, roj. 1860, l. 1888 Antona Marınca, roj. 1859, med l. 1890 in l. 1928 vrtnarja Matije Lončarja (1857 na Gomilskem–1928), ki je bil poročen l. 1887 z Marijo ml., roj. 1857 Valter. Pri Lončarjevih je živela Marijina ovdovela mati Marija (1826–1900). Marija ml. je rodila dve hčerki: l. 1885 Marijo in l. 1890 Pavlino ter tri sinove: l. 1888 Albina, l. 1895 Franca in l. 1899 Julija. Od l. 1894 pa do l. 1906 je v hiši stanovala družina tovarniškega računovodje Karla Loebbla, roj. 1848, ki je bil drugič poročen l. 1886 z Marijo, roj. 1858 Vrečar. Njegova hči Leopoldina, roj. 1875 v prvem zakonu, je bila redovnica. Družina je stanovala od l. 1882 v hiši pri tovarni. Za Loeblovimi se je v hišo naselila družina lovca Vinka Pagiča, roj. 1860 iz Sittendorfa pri Velikovcu na Koroškem. Po l. 1928 je v hiši stanovala družina tovarniškega obratovodje Jerneja Zaveljčina, roj. 1883 na Jesenicah, ki je bil poročen z Ano, roj. 1887 Nedomna na Češkem. Njuno hčer Ano, roj. 1910, je l. 1934 poročil učitelj Silvester Košutnik, roj. 1904 v Razboru. Ana je l. 1935 rodila sina Dušana Silvestra, ki zdaj kot upokojeni univ. dipl. inž. gozdarstva živi v Celju z ženo, upokojeno profesorico Dubrovko, roj. 1939 Rodman (iz zagrebške župnije sv. Petra). Zakonca sta si obljubila zvestobo do groba v Makulah l. 1970.

V zemljiški knjigi je pod vl. št. 270 zapisano, da sta l. 1936 hišo kupila Baltimora (Miriča), roj. Kregar (1902–1949), in Ivan Vedenik (1892–1975). Imela sta hčer Majdo, roj. 1926, poročeno Vozlič, in sina Vladimirja, roj. 1925, ki sta se izselila v Ljubljano (za Vedenik glej l. D., 2013: Kraj Prebold skozi čas, str. 146–149, in za Kregar str. 169). Nemci so hišo zaplenili in vanjo naselili družino Franca Pinterja, roj. 17. 3. 1914, vodjo štajerske domovinske zveze, ki je v spopadu s terenci pri izlivu Bolske padel 8. 5. 1944. Ženo Ljudmilo, roj. 2. 7. 1913, hčer graščinskega oskrbnika Ferdinanda Wetza (1879–1937), so po vojni obsodili na leto dni zaporu. Svojci so jo zadnjič videli januarja 1946 v ženskem zaporu v Begunjah, nato je za njo izginila vsaka sled. Hiša je bila po vojni vrnjena lastnikoma. Materino polovico so dedovali oče Ivan, hči Majda, roj. 1926, in sin Vladimir, roj. 1925. Ovdoveli oče Ivan je poročil Justino, roj. Kočever (1911–2005), ki mu je rodila sina Janeza (1953–2016).

Na podstrešju je pred l. 1941 stanoval krojač Jože Pinter, roj. 1911, poročen l. 1936 s Pavlo, roj. 1914 Mastnak. Marta je l. 1940 rodila hčer Marto ml. in l. 1942 sina Feliksa Jožeta.

35a, zdaj h. št. 177

V jugozahodnem voglu, p. št. 292/4 je l. 1925 tovarna za uslužbenke postavila hišo, ki je dobila h. št. 49/9 in st. p. št. 135. V njej so stanovale družine Senica, Šaban, Sente in strojnega tehnika Karla Kusa, roj. 1918, ki je 31. 5. 1941 poročil Ano, roj. 1916 Vodišek. Ana je naslednje leto rodila sina Karla Matijo. Okoli l. 1954 se je v hišo naselil krajevni zdravnik dr. Stanko Zorman, roj. 1926 v Šenčurju pri Kranju, z ženo Roziko in sinom. Družina se je po nekaj letih preselila v Ljubljano, kjer je Stanko na kirurški kliniki opravil specialistični izpit iz kirurgije. Po izpitu se je z družino odselil v mesto Seattle na zahodni obali Združenih držav Amerike, kjer je okoli l. 1970 umrl zaradi rakastih pljučnih sprememb (Stanko je bil močan kadilec, glej domačijo 32a, Fotografija 38).

36a, stanovanjski blok, zdaj h. št. 172

Hišno ime: Hauzi (iz nemške besede das Haus – hiša)

Na južni polovici p. št. 291/1 je tovarna l. 1925 postavila stavbo s šestimi stanovanji, ki so dobila h. št. 51/9 in st. p. št. 134.

V stavbi so stanovali:

- *Andrej Ahac*, roj. 1899 v Kaplji vasi, poročen l. 1924 z Ano, roj. 1905 Podvršan, ki je l. 1924 rodila sina Edvarda in l. 1928 hčer Ano;
- *Bogomil Podvršek*, roj. 1889 v Cerovem, poročen l. 1927 v Sv. Pavlu z Almiro, roj. 1903 Školaris, ki je l. 1928 rodila hčer Estero in l. 1930 hčer Zofijo;
- *Jože Razboršek*, roj. 1888, poročen l. 1927 z Antonijo, roj. 1894 Kovačič, ki je l. 1928 rodila sina Jožeta in l. 1930 sina Leona;
- *Martin Cizej*, roj. 1902 na Gomilskem, ki je l. 1930 poročil Marijo, roj. 1900 Kolar v Škalah. Martin je bil oče štirim hčerkam. Leta 1929 je bila rojena Marija, l. 1931 Elizabeta, ki je umrla po enem letu, l. 1935 Nada in l. 1943 Ida;
- *Peregrin Ehr Gott*, roj. 1901, ki je l. 1925 poročil Marijo, roj. 1902 Rudnik v Kaplji vasi. Marija je l. 1925 rodila sina Rudolfa, ki je umrl decembra 1944 na Dunaju s sestrčno Hildo Vodopivec zaradi zastrupitve s plinom, in l. 1932 Otmarja, ki se je priženil na Žoharjevo domačijo v Sv. Lovrencu, zdaj h. št. 48. Očeta Peregrina so ubili maja 1945 neznanokje, verjetno v Mariji Reki;
- tekstilni mojster *Franc Bukovec*, roj. 1886, v Kaplji vasi. ki je l. 1921 poročil Antonijo, roj. 1900 Habjan, ki je l. 1921 rodila hčer Elizabeto in l. 1924 sina Francija, ki je l. 1946 v Zagrebu poročil Marijo Štajnar, roj. 1923 (za Bukovec glej l. D., 2000: Zgodovina Kaplje vasi v Spodnji Savinjski dolini, str. 97–98).

37a, zdaj h. št. 170

Hišno ime: Hauzi

Na severno stran stanovanjskega bloka 36a je tovarna po dveh letih prizidala nov blok z enakim številom stanovanj. Stavba je dobila h. št. 52/9 in st. p. št. 149. V njem so stanovali:

- *tovarniški modelarski mizar Ivan Kotnik*, roj. 1900 v Kaplji vasi, ki l. 1931 poročil Pavlo, roj. 1905 Ternovšek. Pavla je l. 1932 rodila sina Janeza in l. 1935 hčer Ido, ki zdaj stanuje na domačiji 44a s h. št. 63. Ivan je umrl 14. 9. 1942 v eni izmed celic celjskega Starega piskra zaradi možganskih krvavitev, ki so mu jih prizadeli gestapovci med zaslišanjem. Pokopali so ga verjetno na nekdanjem bolnišničnem pokopališču zahodno od Golovca. Na pokopališču so okoli l. 1967 pozidali stanovanjske hiše, prej pa izkopali kosti, ki so jih položili v grobnico na Golovcu na vzhodni strani nekdanjega mestnega pokopališča (glej poglavje Žrtve druge svetovne vojne – Kotnik in l. D., 2000: Zgodovina Kaplje vasi v Spodnji Savinjski dolini, str. 142);
- *tovarniški delavec Franc Skok*, roj. 1905 v Kaplji vasi, ki je padel kot partizan 24. 12. 1944, je l. 1931 poročil Nežo, roj. 1910 Randl, ki je l. 1927 rodila sina Stanka in l. 1932 sina Vladimira;
- *tovarniški vratar Jože Vošnjak* (1893 v Latkovi vasi, zdaj h. št. 178–1939 zaradi pljučne jetike), ki je l. 1934 poročil sovaščanko Magdaleno, roj. 1900 Lenko, ki mu je l. 1926 rodila hčer Amalijo (pozneje poročeno Tominšek), in l. 1935 hčer Magdaleno, ki je umrla naslednje leto;
- *tovarniški skladiščnik Karl Borštelj*, ki je poročil Amalijo, roj. 1913 Strožič, ki je l. 1940 rodila sina Marjana;
- *orožnik Mihael Špeglič* (1867 v Slovenski Bistrici–1932), ki je l. 1901 poročil Ano, roj. 1870 Učakar, ki je l. 1903 v Kozjem rodila hčer Ano, poročeno z Alojzom Matjašičem, l. (?) sina Benjamina, ki se je izselil v Maribor, in l. (?) sina Henrika, ki je poročil Zofijo Vasle z domačije 3a;
- v Špegličevo stanovanje se je naselila družina *Planko*. Gospodinja Marija, roj. Lubej, je bila rojena l. 1900 v Sv. Pavlu, zdaj Reška cesta, h. št. 3, umrla pa je l. 1977. Njen mož Jože Planko je bil leto dni starejši in je umrl l. 1964. Imela sta edinega sina Jožeka, rojenega 10. 6. 1925, ki so ga po prečkanju neke reke na ruskem bojišču imeli za pogrešenega. V upanju, da je še živ, sta ga mati in oče po vojni iz dneva v dan pričakovala. Po moževi smrti je dala mati na družinski nagrobnik na tukajšnjem pokopališču vklesati Jožekovo ime z datumom 5. 8. 1944, ki je verjetno datum zadnjega sinovega pisma;
- v Hauzih je stanovala še nemška družina *Haniš*, ki se je l. 1944 izselila v Avstrijo. Sin Anton je l. 1943 padel na ruskem bojišču.

38a, zdaj h. št. 167

Hišno ime: Direktorjeva vila

Vilo, ki je dobila st. p. št. 150, so postavili l. 1930 na p. št. 292/7. V njej je med pregledi poslovanja in delovanja tovarne stanoval njen lastnik Izidor Mauhtner iz Zagreba. Njegovi predniki so bili verjetno mitničarji, cestnarji, mostnarji ali brodniki – po nemško der Mautner.

V kleti je do l. 1941 stanoval tovarniški vrtnar *Franc Vodopivec*, roj. 1898 na Teharju, poročen l. 1924 z Rozo, roj. 1902 Ehr Gott v Friedensachu (Avstrija). Roza je l. 1921 v Sv. Pavlu rodila hčer Pavlo, v Zagorju ob Savi l. 1925 hčer Marijo, l. 1926 hčer Hildo, ki je umrla z bratrancem Rudijem Ehr Gottom zaradi zastrupitve s plinom decembra 1944 na Dunaju, in l. 1932 v Sv. Pavlu sina Roberta. Pavla je l. 1939 poročila Jožeta Matjaža, roj. 1908 v Mozirju, in rodila dva sina: Jožeta in Pavla, ki sta po maju 1945 živela pri starih starših v Mozirju. Po aprilu 1941 se je družina preselila v Hauze.

Oče Franc je 29. 7. 1942 nad Kapljo vasjo odkril zemljanko in odkritje sporočil preboldski žandarmeriji. Zaradi tega dejanja se je Franc 9. 5. 1945 obesil. Zemljanko s tlorisom okoli 2,5 x 2,5 m, v kateri so imeli zatočišče terenci, so zgradili v vznožju Tolstega vrha na Goriškem hribu med Florjanovo in Burkelčevo, p. d. Falentetovo domačijo (zdaj Kaplja vas, h. št. 68). Večino lesenih delov – stene, strop, pogoarde, police, vrata – je izdelal Ivan Kotnik iz Hauzov, 37a. Izkopano zemljo je odvažal Ivan Ocvirk, p. d. Šerjakov iz Kaplje vasi, zdaj Felicijan, h. št. 47 (glej I. D., 2000: Zgodovina Kaplje vasi v Spodnji Savinjski dolini, str. 45–46).

Žena Roza in hči Marija sta bili 11. 5. 1945 med zaporniki v Žalcu pri Robleku, od koder sta izginili neznanokam. Verjetno sta bili ubiti oziroma likvidirani konec maja v Mariji Reki v gozdu nad Kregar-Škraberjevo domačijo. Pavla je bila zaprta v koncentracijskem taborišču Teharje in je iz njega izginila avgusta 1945. Njen mož Jože Matjaž je bil maja 1945 zaprt v celjskih zaporih (v Starem piskru), od koder je bil premeščen v mariborske zapore, od tu je izginil neznanokam (verjetno je bil likvidiran).

Po l. 1945 je v vili stanoval inž. Viktor Konjar, roj. 1909, ki je l. 1934 poročil Dragico, roj. 1906 Zalaznik. Dragica je l. 1935 v Sv. Pavlu rodila sina Viktorja Ivana in l. 1940 hčer Dušico. Vilo zdaj poseduje več lastnikov.

39a, zdaj h. št. 162, Kregar

Hišno ime: Brišnik

Družinska imena: Plahter (Počej, Tržan), Skok, Kregar

Gospoščina Prebold, dom. št. 5.

Okoli l. 1875 sta domačijo na p. št. 291/1, ki je dobila h. št. 38/5 in st. p. št. 5/2, posta-

vila Elza in Jurij Plahter z domačije 21a. V zemljiško knjigo so jo vpisali l. 1880 pod vl. št. 63. Na območju domačije je zdaj hiša s st. št. 16 na p. št. *5/2.

Pri hiši je kozolec iz l. 1927, ki ga je postavil Ignac Brišnik, ohranjen je tudi star vodnjak z abesinsko črpalko. Pri njem so se odžejali mimoidoči, predvsem otroci ob nedeljah na poti v cerkev in iz nje.

Fotografija 39: Brišnikov kozolec iz l. 1927

Plahterjeva sta domačijo oddala v najem Tereziji, roj. 1820 Krenčič, in Martinu Počeu, roj. 1832, poročenima l. 1865. Terezija je l. 1855 rodila hčer Frančiško, l. 1857 hčer Marijo, l. 1868 sina Franca in l. 1870 hčer Polono. Družina se je l. 1881 preselila v Kapljo vas na domačijo 35a s h. št. 36 (glej domačijo 23a, l. 1909, in l. D., 2000: Zgodovina Kaplje vasi v Spodnji Savinjski dolini, str. 112–113). Za Počejevimi so v

hiši stanovali: novoporočenca Marija, roj. 1856 Leskošek, in Karl Teržan, roj. 1847, l. 1883 družina Ivanke, roj. 1831 Zupan, in Tomaža Reštarja (1833–1886), poročeni ma l. 1862, in l. 1886 zakonca Marija, roj. 1837 Marolt, in Blaž Ozebek (1833–1886). Domačijo s h. št. 38/6 so kupili: l. 1897 Franc Brišnik iz Braslovč ter sestri Polona in Terezija Siter iz Šešč, h. št. 24. Po dveh letih je celotno domačijo prevzel Franc B. in jo še isto leto prodal sestram Heleni (1854–1933), Neži (1856–1940) in Tereziji (1862–1941) Skok iz Šentrupertu. Pri njih je živel ovdoveli oče Martin (1824–1906). Terezija je rodila nezakonskega sina Ignaca (1891–26. 5. 1974), ki je l. 1938 poročil Marijo Kupec (1894–6. 5. 1974) in je bil l. 1946 imenovan za predsednika krajevnega ljudskega odbora Sv. Pavel. Ignac je junija istega leta šentpavelskemu župniku Mar-ku Sagaju izročil 40.800 dinarjev za popravilo župnišča in kaplanije. Domačijo je l. 1974 podedovala hči Marija, roj. 1928, ki je l. 1949 poročila Stanka Kregarja (1924 v Sv. Pavlu–1985). Z materjo Marijo zdaj gospodarita sin Jože in njegova žena.

Fotografija 40: Družina Skok. Od leve proti desni sedijo: Ignančeva mati Terezija, njeni sestri Lenka in Neža. Za njimi stoji sin Ignac s sokolskim znakom na zavihku leve strani suknjiča. Fotografijo hrani Marija Kregar, roj. Skok.

Pri hiši sta pred l. 1941 stanovala Ivanka, roj. 1917 Mohar na domačiji 10a, in Alojz Kisovar, roj. 1919 v Zrečah, poročena l. 1939. Ivanka je l. 1940 rodila sina Danijela in 25. 11. 1942 sina Ivana, 21 dni po moževi smrti, ko so ga Nemci kot talca ustrelili v Mariboru. Vdova Ivana se je poročila z Dolinškom in je prvotno živela v graščini, nato pa v Švabovi hiši v Sv. Pavlu.

40a, zdaj h. št. 147, Tomaž Vozlič, in h. št. 152, Marta Vozlič

Hišno ime: Lebarca

Družinska imena: Kreže, Leber, Tkavc, Vozlič

Gospoščina Prebold, dom. št. 5 3/4, vl. št. 116 in l. 1956 vl. št. 337

Na p. št. 290/2 so okoli l. 1825 postavili dve stavbi brez hišne številke s skupno st. p. št. 5/5. Na območju domačije sta zdaj hiša s h. št. 152, st. št. 25 na p. št. *216 in hiša s h. št. 147. Pri hiši imajo od l. 1961 avtokamp z bazenom.

Domačijo s h. št. 32/3 je l. 1849 za 400 florintov kupil Jernej Kreže in jo l. 1852 prodal Mariji Leber, roj. 1806 Grenko. Imela je dve hčerki: Marijo, roj. 1846, in Margareto, roj. 1850. Po prodaji domačije l. 1881 Mariji, roj. 1855 Begel, in Andreju Tkavcu, roj. 1846, poročenima l. 1876, se je družina izselila v Novo cerkev. Domačijo s h. št. 36/6 je l. 1889 kupil krojač Franc Vozlič (1862 Sv. Jurij ob Taboru–1943), ki je naslednje leto poročil Antonijo, roj. Orehovec (1871–1938). Antonija je l. 1891 rodila hčer Marijio, l. 1894 hčer Antonijo, poročeno Zorjan v Ljubljani, l. 1896 hčer Frančiško, l. 1898 hčer Amalijo, l. 1900 hčer Katarino, ki je umrla po enem letu, l. 1902 hčer Matildo, l. 1904 hčer Elizabeto, l. 1907 sina Antona, l. 1910 hčer Ivano in l. 1914 hčer Ano.

Pri hiši je živela mati Barbara Vozlič (1829–1895). Domačijo s h. št. 36/9 je l. 1940 podedovala domača hči Matilda, l. 1967 pa Antonijin nezakonski sin Janez, roj. 1918, ki je v Laškem l. 1944 poročil Marto, roj. 1922 Vale. Janez je pred l. 1941 deloval v jugoslovanski kraljevski vojni mornarici kot poklicni podčastnik. Marta je v Dolenji vasi l. 1946 rodila sina Zdenka, pozneje pa še sina Tomaža. Po očetu in možu Janezu (Ivu) sta domačijo podedovala žena Marta in sin Tomaž, ki vodi avtokamp Dolina in poseduje novo hišo s h. št. 147.

Pri hiši so stanovali Marija Kos, roj. 1906 v Šeščah na h. št. 34, in zakonca Amalija, roj. 1901 Pungeršek v Sv. Štefanu pri Žusmu, in kmetijski tehnik Mihael Lapan, roj. 1901 na domačiji 6a, poročena l. 1929. Naslednje leto je Amalija rodila hčer Terezijo.

41a, zdaj h. št. 155, Dobriha

Na njivi s p. št. 292/5, ki je spadala k domačiji 33a (Tonc) z vl. št. 75 in so jo l. 1936 vpisali pod vl. št. 271, sta istega leta postavila hišo s h. št. 61/9 učiteljica Hilda, roj. Sadnik (1888 v Latkovi vasi–1952), in tekstilni mojster Jakob Dobriha (1893 v Kaplji

vasi–1975), poročena l. 1921. Hilda je rodila tri hčerke: l. 1921 Zlatko, l. 1924 Boško in l. 1930 Majdo. Boška je l. 1947 poročila Antona Uršiča z domačije 13a, Majda pa l. 1947 krojača Franca Perčiča iz Celja, roj. 1910. Vdovec Jakob je l. 1957 poročil Marijo, roj. Goropevšek (1918–2013). Njun sin Marjan je podedoval hišo l. 1980. Dobrihovo družino so Nemci aprila 1941 izselili na Hrvaško v okolico Osijeka, v hišo pa so naselili nemškega župana Jožefa Schellaufa, nekdanjega organista iz Kirchbacha pri Gradcu, z ženo in šestimi otroki (za Dobriha glej domačijo 23a in l. D., l. 2000: Zgodovina Kaplje vasi v Spodnji Savinjski dolini, str. 133–134, za Sadnik glej l. D., 2004: Zgodovina Latkove vasi v Savinjski dolini, str. 211–216).

Fotografija 41: Hilda Sadnik v slovenski narodni noši pred l. 1914 (ZH)

Fotografija 42: Hilda Sadnik pred l. 1914 (ZH)

42a, zdaj h. št. 126, Rudolf Pečar, in h. št. 144, Karl (Drago) Pečar

Zakonca Marija, roj. na domačiji 3a Vasle, in Srečko Pečar, roj. 1870 v Sv. Lovrencu v Slovenskih goricah, zdaj Jurišinci pri Ptuj–21. 1. 1941), poročena l. 1897, sta l. 1907 postavila hišo s h. št. 48/9 in st. p. št. 123 na p. št. 231/3, ki so jo posedovali ženini

Fotografija 43: Učiteljice in učitelji v šolski zbornici l. 1913, drugi z desne je nadučitelj Srečko Pečar. (ZH)

predniki Vasletovi z domačije 3a l. 1825. Posest so vpisali v zemljiško knjigo pod vl. št. 202. Zdaj je na območju nekdanje delavnice nova hiša s h. št. 144, hiša iz l. 1907 pa ima h. št. 126.

Marija Pečar je l. 1898 rodila sina Stanka in l. 1903 sina Friderika (Mirka). Družina je pred tem stanovala na domačijah 7a in 22a. Pri družini je stanovala gospodinjinina sestra Alojzija Vasle, roj. 1880, poročena l. 1907 z orožniškim nadstražnikom Martinom Zorjanom, roj. 1876. Alojzija je l. 1908 rodila hčer Justino, ki je postala učiteljica. Na začetku decembra 1944 so jo Nemci pri Novi Štifti nad Gornjim Gradom ujeli težko ranjeno in je kmalu potem umrla. Domačijo sta l. 1928 prevzela sinova, strojni tehnik in fotograf Mirko ter Stanko, sodni uradnik v Kočevju. Sin Stanko, ki je pozneje živel v Novem mestu, je umrl med drugo svetovno vojno v nemškem koncentracijskem taborišču. Imel je sina Stanka ml., roj. 1930 v Novem Mestu, in hčer Jano, poročeno Novak v Ljubljani. Mirko, ki je ostal v Dolenji vasi, je l. 1943 poročil Hildo, roj. 1916 Luhn v Kočevju.

Oče Pečar je postal l. 1913 nadučitelj šentpavelske šole. Bil je član čebelarskega društva za Spodnjo Štajersko, l. 1909 soustanovitelj čebelarske podružnice za Savinjske

sko dolino s sedežem v Grižah in njen tajnik, ob tajniških poslih je l. 1919 prevzel še njeno predsedništvo. Na čebelarški razstavi v Celju je l. 1912 prejel čebelarško odlikovanje. Starejše učence je poučeval sadjarstva in čebelarstva. V šoli je osnoval čebelarški krožek in je bil pobudnik postavitve šolskega čebelnjaka. Bil je natančen in strog. Učencem je na cesti zastavljal vprašanja iz poštevanka. Ob upokojitvi l. 1928 je postal častni občan šentpavelske občine. S sovaščanom Antonom Uršičem z domačije 12a je na volitvah večkrat tekmoval za izvolitev (glej I. D., 2013: Kraj Prebold skozi čas, str. 55). Domačijo so l. 1986 razdelili na dva dela. Hišo z zdajšnjo h. št. 126 na južni p. št. 231/3 je prevzel Rudolf, delavnico in gospodarsko poslopje s p. št. 231/2 pa brat Karl, poročen s Sonjo Šibila, ki je gospodarsko poslopje preuredil v hišo z zdajšnjo h. št. 144. Spremembo lastništva so vpisali v zemljiško knjigo pod vl. št. 242.

Fotografija 44: Srečko Pečar ml. z ženo Hildo in sinom Rudolfom na motorju s prikolico. Fotografijo hrani Matej Valenčak.

43a, zdaj h. št. 125 z večimi lastniki

Hišno ime: Steinhaus (kamnata hiša)

Kamenje (lapornate bloke) za zidavo hiše so po ljudskem izročilu lomili zahodno od Škorjančeve domačije 30a na p. št. 264. Kamolom so pred l. 1941 zasuli s tovarniško žlindro (z ostankom izgorelega zabukovškega premoga).

Na p. št. 269, ki je bila l. 1825 last Jožeta Vasleta z domačije 3a, je tovarna postavila l. 1906 večstanovanjsko hišo za njene uslužbenke. Hiša je dobila st. p. št. 122 in h. št. 46/7. V njej je med l. 1906 in l. 1917 stanovalo več posameznikov in 12 družin, med njimi l. 1907 in l. 1908 Ivana Ternovšek, roj. 1835, zakonca Neža, roj. 1872 Mihelj, in Ignac Mastnak, roj. 1850, poročena l. 1894 (Neža je leto dni pred poroko rodila hčer Terezijo (za Mastnak glej domačijo 46a)), zakonca Julijana, roj. 1883 Keržan v Radečah, in ključavničar Franc *Jelen*, roj. 1881 v Gotovljah, poročena l. 1907.

Po l. 1917 so v hiši stanovali Pančurjevi, Ehr Gottovi, Turkovi, Zagoričnikovi, Zeličevi in Stebernakovi.

Tkalski mojster *Andrej Pančur*, roj. 1901, je l. 1924 poročil Katerino, roj. 1894 Pesan. Zakonca sta l. 1933 postavila hišo s h. št. 58/9 na zahodni strani ceste Dolenja vas–Latkova vas, ki so jo vpisali v zemljiško knjigo pod vl. št. 263 (gradbena parcela je bila pred tem vpisana pod vl. št. 96). Katerina je l. 1919 rodila nezakonskega sina Alfonza Pesana, l. 1925 sina Franca, l. 1926 sina Milana in l. 1933 hčer Marijo. Alfonza so Nemci 2. 10. 1942 kot talca ustrelili v Mariboru. Sin Franc se je izselil v bosansko mesto Drventa. Sin Milan je umrl kot pripadnik nemškega polvojaškega sestava Arbeitsdiensta (delovne službe) 3. 3. 1944, zaradi zastrupitve v Gmundu, zgornjeavstrijskem obmejnem mestu s Češko. Hči Marija, poročena z Ivanom Likarjem, ki je umrl l. 1978, je podedovala domačijo, l. 1986 pa jo je izročila sinu Iztoku, ki ima v hiši s h. št. 33 kovinsko obrt (za Pančur glej l. D., 2000: Zgodovina Kaplje vasi v Spodnji Savinjski dolini, str. 149–150, za Pesan glej l. D., 2015: Vas Šešče skozi preteklost, str. 100–101).

Strojni ključavničar *Franc Pečovnik* (1875 v Šmarju pri Jelšah–1926) in njegova žena Roza, roj. 1887 Markuš, rojena 1887, poročena l. 1909 v Trbovljah, sta se naselila l. 1924. Rozo so Nemci izselili l. 1941 na Hrvaško. Sina Karla, roj. 1909 v Trbovljah, poročenega l. 1938 z Angelo, roj. 1910 Ehr Gott, so po 9. 5. 1945 zaprli v celjski Stari pisker, nato je za njim izginila vsaka sled. Brat Franc, roj. 1911, je odšel v partizane avgusta 1944 in je kot pripadnik VIII. brigade padel marca 1945 pri Breznem Dolu na Dolenjskem (po zapisu v seznamu vernikov pri Velikih Laščah). Hči Marija, roj. 1914, je bila poročena z Maksom Jazbecem, ki je padel v Franciji l. 1944 kot prisilno mobiliziran nemški vojak. Sin Janez, roj. 1921 na Polzeli, je končal trgovsko šolo in je po vojni poročil Ino Karo iz Motnika. Sin Miroslav, rojen l. 1926 v Sv. Pavlu, je preživel vojno.

Ivana Ehr Gott (1871 v Kuehbachu pri Zwettlu–1940) je rodila 14 otrok, med njimi l. 1892 hčer Marijo, ki je umrla l. 1961 v Gradcu, l. 1899 sina Jozefa, l. 1905 sina Eme-rika, l. 1908 hčer Leopoldino, ki se je izselila na Dunaj, l. 1910 hčer Angelo, poročeno l. 1938 s Karlom Pečovnikom. Marija je l. 1915 rodila nezakonskega sina Jožefa (Peprla), ki ga je Narodna zaščita aretirala 12. 5. 1945, vojaško sodišče v Celju pa 25.

8. 1945 obsodilo na leto dni zapora. Po prestani kazni 12. 5. 1946 je bil izgnan v Avstrijo. Naselil se je v Gradcu, kjer je umrl. Zwettl je zgonjeavstrijsko mesto, oddaljeno okoli 20 km od češke meje.

Strojnik Jože Turk (1895 na Polzeli–1947), poročen l. 1921 z Antonijo, roj. 1921 Počej. Antonija je l. 1919 rodila hčer Ljudmilo, l. 1922 hčer Jožefo, l. 1926 hčer Marijo, l. 1928 hčer Olgo in l. 1931 sina Martina.

Tovarniški delavec Janez Zagoričnik (1867–1926), poročen l. 1902 z Marijo, roj. Pečnik (1882–1943). Marija je v Leskovcu v Srbiji l. 1902 rodila hčer Terezijo, l. 1904 v Gotovljah sina Janeza, l. 1906 na Polzeli hčer Marijo, l. 1909 v Kranju sina Franca in l. 1916 v Leskovcu hčer Magdaleno. Janez, ki je umrl l. 1972, je l. 1929 poročil Nežo Kos (1909–1996) s šeške domačije 35š, zdaj h. št. 1.

Anton Zelič, roj. 1904 v Šentvidu pri Planini, je l. 1932 v Ljubljani poročil Julijano, roj. 1907 Rojavec, ki je l. 1933 rodila sina Danijela.

Pavel Stebernak, roj. 1917 v Zrečah, sin Pavle, roj. 1889 Cigler, in Antona Stebernaka, roj. 1897 v Stranica, je l. 1939 v Zagrebu poročil Ljudmilo Kolar, rojeno l. 1919 na Polzeli. Ljudmila je l. 1941 rodila sina Emila, l. 1942 pa hčer Pavlo. Očeta Pavla so Nemci ustrelili kot talca 4. 11. 1942 v Mariboru. Njegova mati Pavla se je l. 1936 preselila v Šešče v zdajšnjo Krumpakovo domačijo s h. št. 44 (glej I. D., 2015: Vas Šešče skozi preteklost, str. 141).

44a, zdaj h. št. 63, Ocvirk

Hišni imeni: Kovač in Pri Urški

Družinska imena: Fridrih, Žuža-Janc in Ocvirk

Gospoščina župnije Sv. Pavel, rust. urb. št. 1a, st. p. št. 44/1, vl. št. 14.

V južnem delu domačije stoji nova hiša s st. št. 299.

Škorjančevo domačijo 25a so okoli l. 1860 razdelili na dve parceli. Zahodna je dobila p. št. 255/1, vzhodna pa p. št. 255/2. Na prvi so postavili hišo s kovačijo, s h. št. 35/5 in st. p. št. 44/1. Kot kovač je bil omenjen Mihael Fridrich iz Slovenskih Konjic (1829–1877), poročen z Uršulo, roj. 1832 Gmajner. Vdovec Mihael je l. 1869 poročil Nežo, roj. 1832 Žuža iz Lapurja. Neža je l. 1870 rodila nezakonsko hčer Marijo, l. 1871 sina Franca, l. 1873 hčer Nežo, ki sta umrla kot dojenčka, l. 1875 hčer Terezijo, ki se je izselila. Pri družini je od l. 1869 živela Marija Žuža (1859–1915), nezakonska hči gospodinjininega brata vdovca Vincenca Žuže, ki je podedovala domačijo. Leta 1881 jo je poročil kovač Franc Janc (1848 v Latkovi vasi–1935). Imela sta hčerko Marijo, roj. 1879, sinove Franca (1882–1883), Antona, roj. 1884, Franca II. (1886–1904), Fer-

Fotografija 45: Preden so podrli Janc-Ocvirkovo lipo, so okoli nje 9. julija 1959 vaški otroci zaplesali ringaraja. Sliko hrani Marija Kregar, Brišnikova.

Fotografija 46: Podrta lipa pred Jančevo kovačijo I. 1959 (ZH)

Fotografija 47: Podrti lipi l. 1959 pred Sirc-Derčevo domačijo in Jančevo kovačijo (ZH)

dinanda (1888–1948) in Karla (1893–1920). Pri njih je stanoval Sebastijan Ocvirk, roj. 1824. Domačijo s h. št. 35/9 in hišnim imenom Kovač je l. 1925 prevzel sin Ferdinand, ki je l. 1921 poročil Marijo Vedenik (1894–1933). Marija je l. 1926 rodila hčer Marijo ml. in l. 1929 hčer Pavlo, ki sta umrli v prvem letu starosti. Ovdoveli kovač Ferdinand je l. 1934 poročil Urško, roj. 1880 Ocvirk, Beguntovo iz Kaplje vasi. Domačijo je poddedoval l. 1966 Urškin nečak Franci Ocvirk, diplomirani univerzitetni dr. veterine (16. 10. 1927–14. 5. 2013), poročen z učiteljico Ido, roj. Kotnik. Zakonca sta podrla hišo s kovačijo in košato lipo pred njo. Novo hišo sta postavila na južnem delu parcele (za Ocvirk glej I. D., 2000: Zgodovina Kaplje vasi v Spodnji Savinjski dolini, str. 93–96).

45a, zdaj h. št. 24, B. Verk

Družinska imena: Štorman, Kolenc, Platner, Kobal, Verk

Gospoščina Prebold, rust. urb. št. 1e, p. št. 167/2, st. p. št. 23, nezazidana, in st. p. št. 24, hiša, vl. št. 36.

Na območju zdajšnje Verkove domačije sta bili l. 1825 na katastrski mapi vrisani na p. št. 167 dve stavbi s st. p. št. 22 in 23, ki sta spadali k domačiji 9a. Na p. št. 167/3 stoji zdaj hiša s st. št. 675 in h. št. 24, Verkovich.

Osrednji del domačije 9a s kaščo, ki je dobila h. št. 41/6, je od Antona Viranta l. 1881 kupila Marjeta Štorman, roj. 1844 v Šempetru. Njen nezakonski sin Leo je bil rojen

I. 1865. Leta 1883 jo je prodala Mariji Kolenc, roj. 1840 Mastnak, ki jo je po dveh letih prodala novoporočencema Uršuli, roj. Vogel (1858–1925), in Francu Platnerju (1858–1911). Uršula je rodila pet hčera: I. 1885 Jožefo, I. 1886 Ano, I. 1889 Marijo, I. 1896 Amalijo in I. 1902 Frančiško. Jožefa se je izselila v Podsused pri Krapini, njena nezakonska hči Angela, roj. 1921 v Zagrebu, je I. 1946 v zagrebški cerkvi sv. Blaža poročila Viktorja Milana Broza, roj. 1910 v zagrebški župniji sv. Marka. Frančiško, ki je umrla aprila 1945 v Latkovi vasi, je poročil rudar Vinko Masnec (1904 v Pilštajnu–1975 v Latkovi vasi). Zakonca sta v Latkovi vasi na p. št. 1044/26 pozidala hišo (glej I. D., 2004: Zgodovina Latkove vasi v Savinjski dolini, str. 241). Imela sta hčer Marijo (Marico), roj. 1923, ki je I. 1948 poročila mizarja Ivana Razdevška iz Latkove vasi, sina Vinka, roj. 1925, hčer Ljudmilo, roj. 1927, ki je poročila Palirja s Polzele, in sina Francija, roj. 1930, ki je z ženo v Latkovi vasi blizu trgovine Sam postavil hišo. Amalija je I. 1920 poročila Andreja Kobala, roj. 22. 4. 1889 v Podkraju pri Vipavi. Amalija je I. 1921 rodila hčer Pavlo, ki je I. 1946 poročila Franca Verka iz Šešča, I. 1922 Leopolda in I. 1924 Silvestra. Med prvo svetovno vojno se je oče Andrej vojskoval na soškem bojišču. Delal je v preboldski graščini, nato v preboldski tovarni. Nemci so ga odvedli od doma 16. 7. 1942, poslali v taborišče smrti Mauthausen, kjer je 5. 1. 1943 umrl (glej I. D., 2013: Kraj Prebold skozi čas, str. 182). Sin Leopold, roj. 28. 8. 1922, je delal kot mehanik pri Pepelu v Žalcu. V partizane je odšel novembra 1944. Po zapisu v šentpavelskem seznamu vernikov št. 8 na str. 359 so ga Nemci ubili 4. 12. 1944 na zahodni strani Vranskega na gričku Gorica. V knjigi Vransko in nova šola iz I. 1971 je na str. 37 navedeno, da so 174 partizanov, ki so se predali Nemcem, Nemci postrelili med 23. 12. in novim letom v globeli Žegnani studenec za Gorico ter jih pokopali v skupni grob na kraju zločina. Leopoldovo truplo so 12. 11. 1948 prekopali na šentpavelsko pokopališče.

Na h. št. 41/9 so I. 1942 stanovali tovarniški delavec Andrej Kobal, roj. 1889, žena Amalija, roj. 1892, hči Pavla, roj. 1921, hči Silva, roj. 1924 in upokojenka Frančiška Pečovnik, roj. 1888 Kobal. Po očetu Andreju sta domačijo podedovali hčerki Pavla, roj. 1921, ki je I. 1949 poročila Franca Verka, roj. 1920 iz Šešča, in Silva, roj. 1924. Za materjo Pavlo, očetom Francem Verkom in teto Silvo je hišo podedoval sin Branko (za Verk glej I. D., 2015: Vas Šešče skozi preteklost, str. 137).

Andrejev brat Alojz Kobal, roj. 1899 v Podkraju pri Vipavi, priučeni tesar, je živel v Šentpavlu na domačiji 43d. V prvi svetovni vojni je na soškem bojišču branil slovensko zemljo pred Italijani. Leta 1925 je poročil Ano, roj. Račko (1904–1927), ki je I. 1926 rodila sina Alojza ml. Nemci so očeta Alojza aretirali 9. 9. 1942 in ga poslali v taborišče smrti Mauthausen, kjer je po vojni 27. 5. 1945 zaradi izčrpanosti umrl (glej I. D., 2013: Kraj Prebold skozi čas, str. 182).

Po zapisu v zemljiški knjigi pod vl. št. 205 so Platnerjevi na vzhodni strani vasi pri

Pišek-Cestnikovi žagi posedovali travnik s p. št. 21/1 in 21/2. Parceli so Platnerjevim dodelili ob delitvi latkovske gmajne. Pavla in Franc Verk sta zemljišče prodala l. 1984 Alojzu Cestniku, ki ga je začel uporabljati kot dvorišče.

46a, zdaj h. št. 30, do nedavnega Zorko

Hišno ime: Mastnak

Družinska imena: Virant, Kolenc, Zorko

Gospoščina Prebold, rust. urb. št. 1 in rust. urb. št. 101 1/2, st. p. št. 21 na p. št. 164, vl. št. 119.

Domačijo 9a z urb. št. 101 1/2 gospoščine Prebold sta po očetu Jerneju Moharju prevzela l. 1845 žena Helena in sin Jernej ter jo okoli l. 1862 prodala Antonu Virantu (1837–1902 v celjski bolnišnici) za 1175 florintov. Anton je l. 1866 poročil Terezijo, roj. Grabner (1841–1881), ki je l. 1867 rodila hčer Marijo, ki se je izselila v Griže, l. 1873 sina Franca, l. 1875 sina Jakoba, l. 1878 hčer Frančiško in l. 1881 sina Antona. Oče Anton je l. 1882 ob prodaji domačije 9a Podkajlevim obdržal njen severni del, ki je dobil h. št. 40/5. Pri družini je od l. 1885 do l. 1907 stanovala družina Jurija Ribiča, nekdanjega lastnika domačije 12a (zdaj Uršič) (za Ribič glej l. D., 2004: Zgodovina Latkove vasi v Savinjski dolini, str. 225). Oče Anton je l. 1901 prodal domačijo s h. št. 40 Mariji, roj. Mastnak (1840–1919), in čevljarju Jakobu Kolencu (1847–1931), poročenima l. 1873. Mastnakovi so bili prvič omenjeni v seznamu vernikov šentpavelske župnije l. 1874 na domačiji 30a. Od tu se je družina preselila na domačijo 27a s hišnim imenom Tristijanka. Tu je družina stanovala med l. 1880 in l. 1886. Oče Jakob Mastnak, ki je bil rojen l. 1841, je l. 1874 poročil Jero, roj. 1854 Razdevšek (1854–1885). Jera je rodila tri sinove: l. 1874 Franca, l. 1876 Jožeta in l. 1879 Antona. Vdovec Jakob se je l. 1887 preselil na domačijo 5a. Sin Anton se je l. 1896 poročil v Šešče. Jakobovo sestro Marijo, roj. 1840, je l. 1873 poročil čevljar Jakob Kolenc (1847–1931). Marija je l. 1880 rodila hčer Frančiško in l. 1885 sina Lovra. Kolenčeva družina je bila prvič omenjena l. 1884 na domačiji 9a, od l. 1888 do l. 1905 pa na domačiji 30a. Frančiška je v Schopfheimu pri Badnu l. 1904 rodila nezakonskega sina Edvarda. Okoli l. 1910 je poročila Franca Pečovnika, ki je umrl l. 1914 v Bosbecku v Nemčiji. Edvard, ki je bil rudar, je l. 1928 v Sv. Pavlu poročil Katerino, roj. 1906 Kvas, iz Doba pri Ljubljani. Hišo so podedovali: l. 1968 Edvard Kolenc, l. 1993 hči Ida, roj. 1948, poročena Zorko, l. 2001 pa njun sin Rajko. Mesto Schopfheim je nemško mesto, Baden pa švicarsko. Obe mesti ležita severozahodno od Züricha. Na začetku 20. stoletja je živela na domačiji 43a, imenovani Steinhaus, še ena Mastnakova družina.

47a, zdaj h. št. 7, Satler-Podgoršek

Na njivi s p. št. 82 in 84/2, ki sta jo kupila l. 1933 od Boltetovih, p. d. Trapečarjevih, sta teta Terezija, roj. Štifter (1899 v Stopniku pri Vranskem–1961), in stric Franc Satler, kolar (1906 v Sv. Trojici v Halozah–1956), poročena l. 1929, postavila hišo s st. p. št.

201, ki je dobila h. št. 56/9. Posest so iz vl. št. 42 prepisali v zemljiški knjigi pod vl. št. 250.

Teta Terezija je l. 1932 rodila hčer Gabrijelo, l. 1935 sina Franca, ki je umrl l. 1959 zaradi rakastih sprememb na jetrih, in l. 1937 sina Karla, ki se je ubil ob padcu s strehe tiskarne Cosmonos. Zakonca sta pred tem v zahodnem delu Kaplje vasi pri Brijevčevi domačiji l. 1930 kupila zidanico s h. št. 74 (glej I. D., 2000: Zgodovina Kaplje vasi v Spodnji Savinjski dolini, str. 151–152). Teta Terezija je l. 1919 služila pri Svinškovich, pred poroko l. 1930 pa pri Rožajevih. Domačijo je l. 1959 podedovala hči Gabrijela, poročena s Petrom Podgorškom z domačije 49a. Po štirih letih je Peter postal solastnik.

Po prihodu iz Francije maja 1934 se je naša tričlanska družina (mama Antonija, roj. 1902, oče Jože, roj. 1900, in sin Ivan, pisec te knjige) naselila pri Satlerjevih. Na začetku smo živeli utesnjeni v dveh sobah in kuhinji, ki pa je stricu služila še za kolarsko delavnico. Z dokončanjem južnega dela hiše, v katerega se je preselila naša družina, se je stanje izboljšalo. Stric je bil najprej zaposlen v preboldski graščini kot kolar, ker

Fotografija 48: Vprežni voz je delo Franca Satlerja, za njim stoji žena Terezija, roj. Štifter, ročico drži oskrbnik preboldske graščine Ferdinand Wetz (1879–1937).

pa je bil večš še zidarskega dela in je bil zelo deloven, so ga sprejeli v nastajajoči tekstilni tiskarni Cosmanos. Očetu, ki je bil izučeni zidar, je stric že pred prihodom iz Francije uredil zaposlitev pri Cosmonusu. Po izgradnji tiskarne sta oba v njej nadaljevala delo kot tiskarska mojstra. Po dveh letih se je naša družina preselila v novo hišo v Latkovi vasi. Pri zidavi je bil stric očetu v veliko pomoč.

48a, zdaj h. št. 5, Kisovar

Družinska imena: Malesa, Mohar, Dolšek, Novak-Mohar, Žolnir, Kisovar

Hiša stoji med cesto k Piškovi žagi, Bolsko in mostom v Sv. Lovrenc. Na parceli s p. št. 30, ki je bila l. 1825 last Jakoba Moharja z domačije 10a, je Martin Malesa okoli l. 1860 postavil hišo s h. št. 34/4, s st. p. št. 85/3 in hlev s st. p. št. 204. Posest so l. 1888 vpisali v zemljiško knjigo pod vl. št. 166. Hiša ima zdaj št. št. 710.

Domačija je bila prvič omenjena l. 1865 v seznamu vernikov (glej domačiji 20a in 22a). V hiši je poleg gospodarja do l. 1875 živela še dekla Marija Pošebal, roj. 1809. Med l. 1884 in 1888 sta v hiši stanovala Marija, roj. 1830 Bricl, in zidar Blaž Bedenik, roj. 1834. Domačijo sta l. 1888 kupila Helena, roj. 1832 Završnik, in Martin Mohar, roj. 1819, z domačije 10a, poročena l. 1851. Helena je l. 1861 rodila hčer Marijo, l. 1864 sina Filipa, l. 1867 sina Antona in l. 1870 hčer Ivanko. Med l. 1888 in 1898 je v hiši stanovala družina Jožeta Moharja, roj. 1856, ki se je l. 1888 poročil z Jožefo, roj. 1857 Kotnik. V l. 1895 so umrli: 1. 2. oče Martin, 28. 2. sin Filip, roj. 1864, in oktobra mati Helena. Hišo je l. 1906 kupila Ivana Dolšek, ki jo je nato dajala v najem. Leta 1924 sta jo kupila Marija in Ignac Novak z domačije 10a, dedovala jo je svakinja Frančiška Mohar, roj. 1889, poročena l. 1930 z zidarjem Ivanom Žolnirjem, roj. 1899 v Šempetru, ki je bil zaposlen v Mariboru. Frančiška je l. 1922 rodila nezakonskega sina Franca, ki je l. 1952 poročil Jožefo Čuješ iz Šmartnega ob Paki in se preselil k njej. V zakonu je Frančiška l. 1930 rodila hčer Olgo, ki je podedovala domačijo in zdaj živi v domu oskrbovancev. Po podatkih s spleta zdaj v hiši stanuje Izidor Kisovar, potomec Alojzija Kisovarja, ki ima posvetovalnico o letalstvu in brodarjenju (glej domačijo 39a, zadnji odstavek).

49a, zdaj h. št. 6, Podgoršek

Hišni imeni: Pri Lapurju in Pri Boltet (po Mariji Trapečar)

Družinsko ime: Podgoršek

Gospoččina Prebold, rust. urb. št. 22b, st. p. št. 85/3, p. št. 13/3, vl. št. 69 in vl. št. 262.

Hišo s h. št. 39/5 je l. 1874 postavil na p. št. 13/3, ki je bila l. 1825 last Jakoba Platnerja, Martin Podgoršek (26. 8. 1845 na Polzeli–6. 1. 1907). Martin je 8. 11. 1877 poročil Marijo, roj. Plahter, Trapečarjevo, roj. 5. 5. 1852 (živela je še l. 1914). Imela sta sinova Johana (1877–28. 6. 1899) in Martina, roj. 1879, ki je umrl v Nemčiji l. 1901, hčer Marijo

(1882–1943 na domu), sina Petra I. (1887–1889) in sina Petra II. (1890–1984). Pri hiši so živeli še vdova Barbara Podgoršek (1800–1889), Matija Podgoršek (1844–1912) z ženo Marijo, roj. Kolšek (1844–1882 v celjski bolnišnici), in Rudolf, nezakonski sin Marije Kolšek. V zakonu je Marija I. 1866 rodila sina Vinka in I. 1876 sina Franca. Med I. 1878 in I. 1882 je v hiši stanovala še Ana Marakuti, žena nekdanjega šentpavelskega trgovca (glej I. D., 2013: Kraj Prebold skozi čas, str. 162–164). Domačijo je I. 1928 podedoval domači sin, zidarski mojster Peter II., ki je I. 1934 poročil Marijo, roj. Petrovc (1900 v Trnavi–1970). Oče Peter se je I. 1919/1920 pod vodstvom generala Rudolfa Maistra vojskoval na Koroškem. Marija je I. 1935 rodila sina Petra in I. 1937 hčer Ano, poročeno Škoberne, ki se je izselila v Avstralijo. Vnuk Boris Podgoršek, lastnik od I. 1991, je z ženo Milico, roj. Kolšek, I. 1987 na kraju stare hiše postavil novo, ki ima zdaj st. št. 707. Kozolec s st. p. št. 203 je Boris podedoval I. 1999 (za Podgoršek glej: 3a – 6/3, 5a – 4/5, 12a – 4/13, 23a – 5/23 in 21a – 5/23).

50a, zdaj h. št. 1, 3 in 4, Cestnik

Hišno ime: Piškova žaga

Družinsko ime: Cestnik, st. p. št. 107, na p. št. 1/1 in 276, vl. št. 155

Na skrajnem vzhodnem delu vasi, na p. št. 1, 2 in 3, na levi strani Bolske ob 150 m dolgem izkopanem rokavu (mlinščice), sta I. 1888 stanovanjsko hišo z mlinom in žago postavila Ana, roj. Šibila (1834 v Matkah–1909), in Janez Cestnik (1833–1912) iz Sv. Lovrenca s h. št. 32 z zdajšnjim hišnim imenom Klančnik, poročena I. 1854. Na žagi je bila do nedavnega vklesana letnica 1889. Med rokavom s p. št. 1/3 in Bolsko je bil travnik s p. št. 1/2. Vzhodno od rokavove odcepitev so čez Bolsko zgradili jez. Na zemljevidu, ki ga je I. 1989 izdala Geodetska uprava v Ljubljani, je prikazano isto stanje s še tremi stavbami severno od mlina. Po podatkih s spleta (november 2016) je na območju domačije zdaj več stavb, med njimi žaga na električni pogon iz I. 1987 s st. št. 696, stanovanjska hiša z nekdanjo žago s h. št. 1 iz I. 1890 in s st. št. 701, stavbi iz I. 1970 s st. št. 700 in h. št. 3 ter st. št. 699 s h. št. 4.

Obe obrti (mlinsko in žagarsko) je I. 1896 prevzel sin Alojz (1869–1932), poročen istega leta z Marjeto, roj. Novak iz Šempetra (1869–1940). Marjeta je I. 1897 rodila sina Antona, ki je umrl I. 1949 v Boki Kotorski kot upokojeni jugoslovanski žandar, I. 1898 hčer Marijo, ki je umrla I. 1947, I. 1899 hčer Pavlo, I. 1901 hčer Angelo, poročeno I. 1947 z Jožetom Lapanom (1900–1976) z domačije 6a, I. 1903 sina Franca, I. 1905 sina Filipa in I. 1906 sina Alojza, ki je preživel taborišči v Begunjah in Dachauu. Sin Franc, žagar in lesni nakupovalec, je padel kot pripadnik Šlandrove brigade novembra 1944 v Koprivniku na Dolenjskem. Sin Filip, krojač, je odšel v partizane 14. 10. 1944. Prej je delal pri Drču in Šlandru v Latkovi vasi. Kot pripadnik Tomšičeve brigade je bil ranjen in se je zdravil v partizanski bolnišnici v Podvolovljeku. Zaradi ponovne ranitve je umrl januarja 1945 pod Čemšeniško planino. Pri hiši je okoli I.

Fotokopija 12: Sotočje Bolske, Reke in Savinje l. 1839

Legenda:

- 1 – grobeljski most,
- 2 – Muehlgang (levi rokav Savinje, zdaj Struga na šempetrski strani z Nagelschmiede (kovačija za izdelavo žrebljev) in Hauszenbuechlers obere Muehle (zgornji Hausenbueclerjev mlin, zdaj Lesna industrija Šempeter)),
- 3 – nova in zdajšnja struga Savinje, zgrajena l. 1838,
- 4 – osrednji rokav Savinje,
- 5 – desni rokav Savinje,
- 6 – Gemeide Lackendorf (Latkovska gmajna),
- 7 – Kautich (Koti),
- 8 – Wolska bach (potok Bolska),
- 9 – izliv Bolske v Savinjo,
- 10 – Rebro Bach (potok Reka),
- 11 – St. Lorenzen (Sv. Lovrenc),
- 12 – Schönpicel (Lepi gričec v Šeščah) (glej I. D., 2004: Zgodovina Latkove vasi v Savinjski dolini, str. 31–36).

1900 živel Matija Podgoršek, roj. 1844. Domačijo je l. 1979 podedoval sin Alojz. Mlin in žago na vodni pogon so opustili okoli l. 1970 in severno od hiše postavili novo žago na električen pogon. Domačijo je l. 1986 podedoval sin Alojz ml., ki je opustil žagarsko obrt in zdaj izdeluje razne lesene predmete, predvsem zaboje za sadje in zelenjavo. Po zapisu v zemljiški knjigi pod vl. št. 205 je oče Alojz l. 1984 od Pavle in Franca Verka z domačije 45a kupil travnik severno od domačije s p. št. 21/1 in 21/2 ter ga spremenil v dvorišče.

V zahodnem delu vasi na obeh straneh ceste v Kapljo vas so po petdesetih letih prejšnjega stoletja **zgradili dve obsežni naselji**, ki nista opisani. Med zadnjimi je bil l. 2007 postavljen stanovanjski blok s h. št. 166.

Verska znamenja

(kapele, hišni kapelici v zidni vdolbini in križ na hiši)

Beseda kapela, ki jo umetnostni zgodovinarji imenujejo tudi edikula (hišica, majhno svetišče), izhaja iz latinske besede cappa, capellula, po naše plašč s pokrivalom ali kapuco. Po plašču, katerega del je sv. Martin poklonil beraču in so ga po njegovi smrti l. 397 hranili kot svetinjo v majhnem svetišču, so mala svetišča dobila ime capella ali po naše kapelica.

Kapelo s 135 cm visokim lesenim kipom sv. Janeza Nepomuka, ki goduje 16. maja, so l. 1868 postavili na levem bregu Bolske, na starem križišču cest v Sv. Pavel, Sv. Lovrenc, Latkovo vas in Kapljo vas. V tem letu so čez Bolsko zgradili lesen most in spremenili pešpot iz Sv. Pavla v vozno cesto. V križišču sta bila na katastrski mapi iz l. 1825 vrisani košata vaška lipa, zahodno od nje pa križ. Ob izgradnji kmetijskega središča – Landhofa (zdaj trgovina Kmetijske zadruge), l. 1942, je bila kapela predvidena za rušenje, kar je preprečil nemški župan Jožef Schellauf, češ da za časa njegovega županovanja kapela ne bo odstranjena. Kapelo so obnovili l. 1948, podrla pa so jo l. 1964 in kip prenesli v župnišče. Od tu so ga postavili v kapelo ob cesti v Sv. Lovrenc nasproti evharističnega križa pod pokopališčem. Kip je dal okoli l. 2000 obnoviti pokojni župnik Franc Serec (1942 v Murski Črnci–2005). Obnovil ga je Peter Bizjak iz Ločice pri Polzeli. Zdaj stoji v farni cerkvi pod prižnico. Pri kapeli je duhovnik sprejel pogrebni spreved iz Dolenje vasi, Kaplje vasi in Latkove vasi ter ga pospremil v farno cerkev k pogrebni maši, od tu pa na pokopališče.

Sv. Janez Nepomuk se je rodil med l. 1340 in l. 1350 na zahodu Češke v mestu Pomuk, njegov godovni dan je 16. maja. Zgodovinski viri nam sporočajo, da ga je dal umoriti češki kralj Vaclav, ker je nasprotoval njegovemu vmešavanju v cerkvene zadeve. Njegovo truplo, ki so ga vrgli s Karlovega mostu v Vltavo, so našli 17. aprila in ga pokopali v desni ladji praške stolnice sv. Vida. Nekateri cerkveni viri pa sporočajo, da naj bi ga dal umoriti kralj, ker mu sv. Janez ni hotel poročati, kaj mu je kraljica med spovedjo izpovedala, bil naj bi žrtev spovedne molčečnosti. Kot zaščitnika mostov in pred poplavami postavljajo njegov kip na mostove ali v kapelah v bližini mostov. Upodobljen je v mašniškem oblačilu s križem v roki in prstom na ustih kot znak molčečnosti. Na Slovenskem je še zavetnik fižolove letine in mu predvsem okoli Škofje Loke pravijo »feškov Janez«, na Notranjskem pa »fižolovec«. Do njegovega godu mora biti fižol posajen.

Fotografija 49: Kapela sv. Janeza Nepomuka 1927 (ZH)

Fotografija 50: Kip sv. Janeza Nepomuka v farni cerkvi

Fotografija 51: Kapela sv. Janeza Nepomuka pred rušenjem l. 1965 (vir: Kronika župnije Sv. Pavel, str. 192)

Škorjančeva kapela, ki stoji okoli 300 metrov severno od Pečarjeve hiše na p. št. 634/1, je bila označena na prvem vojaškem zemljevidu iz l. 1787. Mimo nje je potekal kolovoz od lapurskega mostu, ki se je priključil na deželno cesto južno od zdajšnjega odcepa ceste proti Braslovčam. V sredini med kapelo in deželno cesto v križišču kolovozov, imenovanem Kračica med Kapljo vasjo in Latkovo vasjo, je bilo označeno še eno znamenje, ki stoji še danes.

Iz kapele je bil l. 1952 ukraden meter visok lesen Marijin kip. Kapela ima tloris 130 x 157 cm, do strehe pokrite z bobrovcem je visoka 285 cm, ostrešje pa je visoko okoli 50 cm (celotna višina kapele je 335 cm). Spodnji del obdaja 11 cm debel in 62 cm visok talni zidec. Omet je iz nekoliko grobe zaribane apnene malte. Na severni, vzhodni in zahodni strani je po ena polkrožna niša široka 55 cm, visoka 135 cm in globoka 11 cm. Na južni strani je prostor zaprt z okovanim železnim omrežjem (gibrom) s širino 82 cm, višino 135 cm in globino 77 cm. V njej je 60 cm visok Marijin kip z napisom spodaj: »M. D. Lourde 1934«. Kipec je iz nekdanje Fodermajerjeve hiše z vzhodnega dela Žalca, nasproti zlatega baročnega križa. Domačijo je kupila Urška Breznikar, p. d. Počivalnikova iz Žvajge, ki je kipec izročila Potočnikom iz Kaplje vasi, da ga postavijo v izpraznjeno kapelo. Hiše ni več, zemljišče je preraslo grmovje.

Valenčakova kapela s kipom Brezmadežne Marije z Jezusom v naročju stoji na p. št. 288 okoli 350 m južno od Škorjančeve kapele. Na njeni zahodni strani raste ko-

Fotografija 52: Škerjančeva kapela I. 2016

šata lipa, izza nje pa je okoli 8 m gloko izkopen vodnjak. Na jožefinskem vojaškem zemljevidu iz l. 1787 kapela ni označena. Na katastrski mapi iz l. 1825 je v vzhodnem delu p. št. 292, ki je bila last Gregorja Begla z domačije 1a, pri razcepišču ceste v Kapljo vas in k zdajšnji Naraglavovi hiši vrisana manjša stavba. V kroniki šentpavelske župnije je kapela prvič omenjena šele v 30. letih 20. stoletja kot ena izmed postaj procesije svetega rešnjega telesa na telovo.

Lastniku kapele, učitelju Antonu Valenčaku, je ljudska oblast l. 1952 večkrat vročila zahtevek o njeni odstranitvi. V bojazni, da bodo rušenje izvršili brez njegove vednosti, je kapelo fotografiral. Na fotografiji ni vidna nobena letnica. Po treh letih jo je obnovil, njegovi nasledniki pa so jo obnovili l. 1983 in l. 2001. Od zadnje obnove sta na pročelju kapele vidni letnici 1712 (to naj bi bila letnica postavitve) in 2001 (leto zadnje obnove).

Med ponovno raziskavo preteklosti Valenčak-Klemenčičeve domačije in njene kapele sem ugotovil, da letnica 1712 ni prava.

Zdajšnjo Valenčak-Klemenčičevo domačijo 32a so l. 1864 vpisali v seznam vernikov s hišnim imenom Kreutzwirth (po naše gostilničar pri križišču ali bolje gostilna pri križu). Takratni šentpavelski župnik Andrej Pečovnik (1795–1865) je v seznamu vernikov pri domačiji desno zgoraj s svinčnikom pripisal *Schlechter Haus in Divjak Haus* (slaba in divjaška hiša).

Po ustnem izročilu Boške, roj. Dobriha, poročene Uršič, in Marije, roj. Skok, poročene Kregar, p. d. Brišnikove, so ob postavitvi električnega droga l. 1938 na bližnjem zemljišču, na meji med vrtovoma Jakoba Dobrihe in Kristine Kočever, izkopali človeške kosti. Izkop si je ogledala komisija iz Celja, vendar njenega poročila ni bilo mogoče najti. Glede na pripombo v seznamu vernikov bi lahko bile kosti ostanki pobitih v Kreutzwirtovi gostilni, ne pa umrlih za črnimi kozami, ki so morale l. 1712. Večino kapel so postavili po razglasitvi dogme l. 1854 o brezmadežnem Marijinem spočetju. Dogma je nedotakljiva in neizpodbitna verska resnica, ki je ni treba in ni mogoče dokazati.

Odločilna pa je ocena umetnostne zgodovinarke Anke Aškerc, nekdanje direktorice Zavoda za varstvo naravne in kulturne dediščine v Celju, da je bila kapela zgrajena v sredini 19. stoletja in da je Marijin kip iz istega časa.

Fotografija 53: Valenčak-Klemenčičeva kapela l. 2010

Beseda telovo je izšla iz svetega rešnjega telesa, ki pomeni Kristusa, rešitelja človeštva. Telovo katoliška cerkev praznuje v četrtek po binkoštnem tednu, sredi junija. Ta dan je posvečen Kristusovi zadnji četrtkovi večerji z apostoli pred njegovo smrtjo na križu. Med večerjo je kruh blagoslovil z besedami »to je moje telo«, vino pa z besedami »to je moja kri«. Da bi bil še nadalje prisoten med njimi, jim je naročil, naj to delajo v njegov spomin. Tako je Kristus zdaj prikazan v nekvašenem kruhu, okroglih oblatih, ki jih katoliška cerkev imenuje hostija. Male in velike hostije z monštranco, v kateri je velika hostija, so shranjene v oltarnem tabernaklju (oltarni omarici). Velike hostije so namenjene mašnikom, male pa vernikom.

Na telovo ponese duhovnik »Kristusovo telo« pod baldahinom, ki ga nosijo štirje možje, v monštranci med polja in travnike. V slovesnem obhodu, procesiji, ga spremljajo belo oblečene deklice z venčkom belih rož na glavi in s košaricami s cvetjem, ki ga potrosijo pri kapeli, kjer se ustavi procesija. Na čelu procesije nosijo možje cerkvene zastave in bandero, njim sledijo otroci, možje in godba na pihala. Pred baldahinom prepevajo pevci. Za baldahinom stopajo ženske v prazničnih oblekah, nekdam s svilenimi rutami na glavi. Procesija se ustavi pri štirih okrašenih kapelah. Pri vsaki duhovnik prebere začetni del od štirih evangelijev (po Janezu, Marku, Mateju in Luki). Med prošnjami so: *»Nebeški blagoslov naj blagoslovja, varuje in ohranja ta kraj in vse, ki v njem prebivajo, tudi polja in zemlje sadove. Daj in ohrani sad zemlje. Deli svoje milosti naši deželi in njenim oblastnikom. Treska in hudega vremena, kuge, lakote in vojne, nagle in nepredvidene smrti reši nas, o Gospod.«* V naši fari se je procesija pred l. 1941 vila od farne cerkve mimo šole, graščine, tovarne, Valenčakove domačije, Filijalke in čez most nazaj v farno cerkev. Njene postaje so bile pri graščinski kapeli, ki je stala na kraju zdajšnjega doma pihalnega orkestra, pri Valenčakovi kapeli, Škorjančevi kapeli na polju in pri kapeli sv. Janeza Nepomuka pred mostom čez Bolsko. Baldahin je svilena streha nad prestolom, nosilnico ali posteljo in prenosno procesijsko nebo. Beseda orkester ima svoj izvor iz grške besede orchestra, polkrožnega prostora za zborne pevce in plesalce.

Prostostoječi križ v vasi je bil označen na katastrski mapi iz l. 1825 pred domačijo 5a (glej domačijo 22a, katastrska mapa 1825). Drugi križ je stal pred l. 1941 v sredini spodnje ograje na mostu čez Bolsko.

Hišni znamenji v zidni vdolbini sta ohranjeni na hišah domačije 10a s h. št. 20 in 15a s h. št. 10. Pri domačiji 15a je vdolbina na severni strani hiše prazna, pri domačiji 10a pa je v vdolbini desno od vhoda v hišo križ. Ta znamenja so predniki nameščali do sredine 19. stoletja, da bi Bog varoval njihove domove in posestva.

Lesen križ s Kristusovo upodobitvijo v lesu visi na severnem zidu domačije 26a s h. št. 43.

Gospodarstvo

Domačije so bile v fevdalni dobi (od 9. stoletja do l. 1848) razdeljene na cele, polovične in četrtinske hube (po naše kmetije), Hofstatte (koče z manjšim gospodarskim poslopjem, manjšo njivo in travnikom) in Keusche (koče ali bajte z manjšim vrtom). Cela huba je merila v 19. stoletju zdajšnjih 17 hektarjev in 26 arov. Po ukinitvi staroslovenske plemenske ureditve v naših deželah sredi 9. stoletja je vsa zemlja pripadala frankovskemu kralju. Zemljo je podelil v fevd (zakup) svojim zaslužnim in zvestim služabnikom, ti pa so jo dajali v zakup kmetom, ki so postali njihovi podložniki, nastale so zakupne kmetije. Zakup je fevdalec (zemljiški gospod) smel odpovedati še pred ali s smrtjo zakupnika. Ker se je izkazalo, da podložniki niso bili dovzetni za pridelavo hrane, gradnjo in vzdrževanje stavb, je zemljiški gospod izročil posest podložniku s pravico do dedovanja, nastale so dedne kmetije. Zaradi slabega gospodarskega stanja v 16. stoletju so začeli zemljiški gospodje prodajati kmetije in graščinsko (dominikalno, pridvorno) zemljo. Z lastništvom so dajatve (desetina in tlaka) ostale nespremenjene, dedič je moral plačati lastniški davek (primščino), in tako od podložnikov ni bilo večjega odziva. Z reformami cesarice Marije Terezije (vladavina 1740–1780) in počasnim razkrojem fevdalnega sistema se je uresničeval prehod iz dednih v lastniške domačije.

V ohranjeni knjigi Vormerk (protokol) über alle an der Herrschaft Pragwald erichteten Veränderungen (zapisniki o spremembah v gosposčini Prebold) za obdobje od 21. 10. 1754 do 5. 1. 1784 so na 446 straneh predvsem pogodbe o prenosu lastništva. Med 28. 8. 1771 in 1. 2. 1772 jih je bilo največ. V Dolenji vasi je v tem obdobju preboldski zemljiški gospod Otto Wolfgang von Schrattenach izročil podložnikom 12 domačij, večino brez plačila ali kot je zapisano »*Gratis hinban gegeben worden*«. Pri vsaki domačiji so določili nove, manjše dajatve. Ob gospodarjevi smrti sta dva izbrana kmeta kot zastopnika oblasti ocenila vrednost nepremičnin, premičnin, živine, hrane itd. (glej domačijo 10a, z dne 20. 10. 1819). Od ugotovljene vrednosti je novi gospodar plačal državi 10 odstotkov, kar je bilo uradno poimenovano Sterberecht (po naše osmrtnina ali primščina). Od teh desetih odstotkov izvira nekdanji izraz desetek za plačilo davka pri dedovanju (glej l. D., 2013: Kraj Prebold skozi čas, str. 115 in 116). Po koncu fevdalne dobe so odpadle dajatve gosposčinam, vendar je bil kmet dolžan letno z državnimi dajatvami izplačati v 20 letih tretjino vrednosti posesti nekdanjemu zemljiškemu gospodarju. Poleg tega so ga pestile še denarne obveznosti do deželnih, okrajnih in občinskih uradov. Prispevati je moral še za šolo in ceste. Vse te dodatne dajatve, ki so jih imenovali priklade, so dostikrat presegle

državne dajatve. Večina dajatev ni zmogla in so se zadolževali pri denarnih ustanovah, kar je privedlo do tega, da je marsikatera kmetija prišla na boben (včasih so prodajo domačije po vaseh oznanjali z bobnanjem). Dajatve, ki jih imenujemo davki, so ostale vse do današnjih dni in bodo še v prihodnosti.

Z izgradnjo tekstilne tovarne pod graščino Prebold (Pragwald) na desnem bregu Bolske l. 1840 se je nekaj kočarjev, ki so si služili kruh kot dninarji (tabarharji), zaposlilo v tovarni. Kmečka vas je začela prehajati v kmečko-delavsko, predvsem po postavitvi nove tovarne l. 1868 (glej I. D., 2013: Kraj Prebold skozi čas, str. 125.) Število prebivalcev se je od l. 1869 do l. 1889 povečalo za 27,1 % (s 186 na 238), na račun priseljenih delavcev, število domačij pa je ostalo nespremenjeno. Priseljenci so se nastanili predvsem pri kmetih, nekaj jih je kupilo ali zgradilo manjše domačije. S pridelovanjem hmelja od l. 1880 se je kmetom dvignila življenjska raven (glej I. D., 2015: Vas Šešče skozi preteklost, str. 148–149).

Fotografija 54: Obiralci hmelja. Drugi na levi je štangar z okoli 2,20 m dolgim lesenim mačkom, ki ima spodaj pritrjeno zakrivljeno in na notranji strani nazobčano, okoli 25 cm dolgo železno palico. Z mačkom je štangar dvigoval hmeljeveke iz zemlje. (ZH)

Leta 1946 so tako imenovanim agrarnim interesentom razdelili cerkveno in veleposesniško zemljo (s površino nad 10 ha).

V vzhodnem delu vasi na območju Ribjeka in Štuka so 1962/1963 arondirali (združili) njive. Zemlja je prešla iz kmečkega lastništva v posest kmetijskega kombinata. V vasi so l. 1976 obstajale še štiri kmetije. Zdaj na dveh kmetijah pridelujejo hmelj.

Fotografija 55: Volovska in konjska vprega. Konja napaja gospodar z vodo v škafu.
Izbriši - Cestnik – Pišek

Dejavnosti v Dolenji vasi v preteklosti

Vinogradi

Prebivalci Dolenje vasi so imeli konec 18. in v prvi polovici 19. stoletja zidanice, vinograde in gozdove južno od graščine Prebold na zdajšnjem vzletišču, ki je bilo nek-daj smučišče. Takratno lastništvo je zapisano v gorski knjigi preboldske gosposčine (Bergholden) z gorskimi številkami (hrani ZAC pod inv. št. 401). Lastniki gorske št. 82 so bili in so še Randlovi, p. d. Svinškovi z domačije 10a. Gorsko št. 84 so do l. 1825 posedovali Naraksovi z domačije 2a, med. l. 1825 in l. 1851 Virantovi z domačije 27a. Gorsko št. 85 so do l. 1845 posedovali Moharjevi z domačije 9a, nato do l. 1864 Virantovi z domačije 27a, ki so do l. 1851 posedovali še gorsko št. 88. Vinograd z gorsko št. 90 so do l. 1827 obdelovali Naraksovi z domačije 2a. Del vinograda je istega leta kupil šentpavelski usnjar Anton Schwab, drugi del pa l. 1836 Matevž Lapan z domačije 6a. Gorsko št. 91 in 97/1 so do l. 1859 posedovali Lebarjevi z domačije 29a, nato baron Hackelberg.

Celotno vzpetino je sčasoma prerasel gozd, ki so ga na golo posekali med l. 1948 in l. 1950.

Kamnolomi

Ob zidavi nove hiše l. 2000 na p. št. 133, na območju domačije 15a, so tik ob cesti na zahodni strani naleteli na sivozelenkasto lapornato kamenino z ravnimi ploskvami, in te ploskve so na posameznih mestih prekinjene z razpokami in okroglastimi luknjami. Na vzhodni strani so odkrili mivko. Na tem mestu je l. 1825 stala hiša. Verjetno so tu lomili lapornate bloke za zidavo hiš in hlevov pred 19. stoletjem.

Drugi kamnolom je bil označen na katastrski mapi iz l. 1825 na p. št. 138 kot Steinbruch. Parcela zdaj pripada Počejevim s h. št. 35.

Po ustnem izročilu naj bi na zahodnem delu p. št. 264, ki je spadala k Škorjančevi domačiji 30a, pred l. 1930 lomili lapor za zidavo. Z njim naj bi l. 1906 pozidali tovarniško hišo (domačijo 43a), ki so jo poimenovali Steinhäus – kamnita hiša. Opuščen kamnolom so pred l. 1941 zasuli s tovarniško žlindro, ostankom izgorelega zabukovškega premoga.

Kamenje so lomilil z železno lomačo (breharjem), da so z njeno konico izdolbli v kamenino luknje. V luknje so nato zabili železne kline, tako so nastale razpoke, ki so jih s ploskim koncem lomače razmaknili.

Fotografija 56: Lomača, s katero je piščev prastari oče Franc Hlačar (po očetovi strani) lomil kamenje za hišo pod Gozdnikom I. 1875.

Lapor, imenovan tudi sivica, je sedimentna kamenina s sivkasto zelenkasto barvo, ki je nastajala v plasteh na morskem dnu. Sestavljen je iz drobnnozrnate gline, apnenca in dolomita z nad 30 % kalcita (kalcijevega in magnezijevega karbonata) s kemično formulo $MgCa(CO_3)_2$. Savinjsko dolino z njenimi stranskimi dolinami je v davni prekrivalo Panonsko morje, ki se je raztezalo od Karpatov in vse do Motnika. Ostanek morja je Blatno jezero na Madžarskem. Na dno doline so se usedale predhodno omenjene snovi, nastajalo je nepropustno dno naše doline. Med taljenjem ledenikov v Alpah so obilne in deroče vode, ki so med potjo drobile in oblikovale alpske kamenine in so nastajali zemlja, pesek in prod, prinašale in polnile lapornato korito. Bolskino lapornato korito je vidno pred njenim izlivom v Savinjo, Savinjino pa pri polzelskem mostu. Med globinskim vrtanjem I. 2003 do globine 17,5 m, 2,5 m višje in okoli 2000 m severno od mostu v Dolenji vasi je bil pod polmetrsko plastjo zemlje (humusa) do globine 11,40 m prod, ki je bil od globine 8 m vlažen in pomešan z

meljem. Pri globini 10 m so bile med njim grudice gline, od globine 11,5 m pa izmerna 40 cm debele plasti laporja in meljsko zaglinjen pesek. Voda se je pojavila pri globini 12,50 m. Zdaj je nivo podtalnice spomladi v globini 6,5 m, ob sušnih dnevih na globilni 8 metrov.

V Dolenji vas so delovali *trije mlini*: eden ob Savinji (glej domačijo 11ab), dva z žago pa ob Bolski (glej domačiji 12a in 50a). Najstarejša omemba mlina (verjetno lapurskega) v Dolenji vasi ob Bolski je ohranjena v urbarju žovneške gosposčine iz l. 1524 (vir: Janko Orožen: IV. obrtni sejem, Zgodovina obrti v Celju in severovzhodni Sloveniji, str. 17). Karl Schmutz je v topografskem leksikonu za Štajersko, ki je izšel l. 1822, navedel, da Bolska (Bolskabach) v Dolenji vasi poganja mlin (die Mautmuehle), stole (die Stampfe) in žago za hlodovino.

Mlin ob Savinji je bil omenjen v žovneškem urbarju iz l. 1550 (glej domačijo 11ab). Piškova žaga z mlinom je bila postavljena l. 1888 (glej domačijo 50a).

V vasi so l. 1754 živeli *trije obrtniki*: na domačiji 7a 35-letni čevljar Jurij Lipovšek, na domačiji 5a 50-letni tkalec Jakob Porteš in 45-letni tesar Adam Rotar.

Čevljarji

Jakob Kolenc (1847–1931) je med l. 1873 in l. 1899 stanoval na domačiji 30a in se l. 1901 naselil na lastno domačijo 45a.

Franc Kumer, roj. 1839, je med l. 1871 in l. 1876 stanoval na domačiji 16a in se l. 1880 naselil na domačijo 8a.

Blaž Lukanc, roj. 1837, se je l. 1860 naselil na domačijo 5a, l. 1876 pa na domačijo 31a.

Jakob Podkajl (1855–1893) z domačije 9a je imel od l. 1882 do l. 1884 vajenca Franca Dolinarja, roj. 1866, in l. 1884/1885 pomočnika Jakoba Kolenca, roj. 1847 (za Kolenc glej domačijo 46a).

Jože Senegačnik, roj. 1869, se je l. 1904 vselil na domačijo 23a.

Konrad Škoberne, roj. 1907 v Dobju pri Planini, je stanoval pred l. 1941 v gospodarskem poslopju domačije 22a.

Karl Videmšek, roj. 1858, se je najprej l. 1890 naselil na domačijo 7a, od tu se je l. 1903 preselil na domačijo 21a. Med l. 1907 in l. 1935 je živel na domačiji 14a. Na domačiji 7a mu je bil v pomoč Franc Virant, roj. 1873.

Čistilnica (kemična) na h. št. 154 Marije Kos je delovala še l. 2001.

Dentist oziroma zobotehnik Slavko Šlander, roj. 1909, je imel ambulanto v prvem nadstropju gospodarskega poslopja domačije 32a (glej domačijo 23a in poglavje Žrtve druge svetovne vojne, Slavko Šlander).

Fotograf Mirko Pečar, roj. 1903, je deloval v sredini 20. stoletja na domačiji 42a. Na njegovih brezštevilnih fotografijah so ohranjene podobe prednikov in krajev, kulturna dogajanja in veseli dogodki (poroke, cerkvene slovesnosti) ter žalostni dogodki (pogrebi). Škoda je, da se je mnogo njegovih fotografij izgubilo, nekaj jih posedujejo posamezniki, ki jih niso pripravljeni izročiti prebolskemu zgodovinskemu in narodopisnemu društvu ali jih posoditi za objavo. Ob fotografskem ateljeju je Pečar, ki je bil še *strojni tehnik*, imel mehanično delavnico, v kateri je popravljaval kolesa, motorje in še druge naprave. Imel je bogatejši izbor orodja kot v tovarni, od koder so si ga izposojali. Z motorjem s prikolico je po dolini rad prevažal prijatelje.

Fotograf Fodermajer je imel na domačiji 32a pred l. 1941 atelje.

Gostilne

Gostilna naj bi bila na prehodu iz 19. stoletja v 20 stoletje na domačiji 4a.

V gostilni Filijalka, ki je začela delovati v sredini 19. stoletja, danes Zupančevi radi postrežejo (glej domačijo 22a, h. št. 43).

V Rožajevi gostilni so stregli gostom verjetno že od začetka 19. stoletja in do l. 1941. Zdaj je na njenem dvorišču vsako prvo in tretjo soboto v mesecu kmečka tržnica (glej domačijo 23a).

Gostilna pri Šunkovcu, zdaj h. št. 142, je delovala od sredine 19. stoletja do l. 1951 (glej domačijo 32a).

Kovačijo so imeli v 19. stoletju pri Rožajevih (glej domačijo 23a).

Pri domačiji 44a z zdajšnjo h. št. 63 je začel kovaško obrt l. 1860 Miha Friedrich, po njegovi smrti l. 1881 Franc Janc iz Latkove vasi (1848–1935), ki je domačijo z obrtjo l. 1925 izročil sinu Ferdinandu (1888–1948).

V tovarni so delali kot *ključavničarji*:

Johan Palfner, ki se je l. 1880 vselil na domačijo 8a,

Johan Stieger, roj. 1806, ki je l. 1875 kupil domačijo 7a in

Johan Zupančič, roj. 1859, ki je živel med l. 1915 in l. 1937 na domačiji 16a.

Kolarji

Sodeč po hiši s hišnim imenom Wagner (po naše kolar) iz l. 1862, je njen lastnik Anton Iglič, roj. 1833, opravljal kolarsko obrt (glej domačijo 19a).

Kolar Franc Satler (1906–1956) je z ženo Terezijo, roj. Stifter (1899–1961), l. 1933 postavil domačijo 47a z zdajšnjo h. št. 7. Pred l. 1933 je bil zaposlen kot kolar v preboldski graščini, nato pa v preboldski tovarni kot barvarski mojster.

Krojači

Filip Cestnik, roj. 1905, je delal pri krojaču Drču in Šlandru v Latkovi vasi. V partizane je odšel 14. 10. 1944. Kot pripadnik Tomšičeve brigade je bil ranjen in se je zdravil v partizanski bolnišnici v Podvolovljeku. Zaradi ponovne ranitve je umrl januarja 1945 pod Čemšeniško planino.

Ignac Kolšek in Jakob Zachner sta okoli l. 1865 živela na domačiji 30a.

Franc Končina, roj. 1853, se je l. 1880 naselil na domačijo 23a.

Anton Lapan, roj. 1910 na domačiji 26a, ki je bil še cerkveni pevec in je delal v tekstilni tovarni v Preboldu in Šempetru, je l. 1940 prevzel domačijo 28a. Nemci so mu odvzeli prostost 8. 9. 1942. V seznamu vernikov šentpavelske župnije št. 8 je na str. 344 zapisano, da so ga Nemci ubili 18. 10. 1942 med zaslišanjem. Na letaku pa so Nemci objavili, da je bil na dvorišču mariborskega sodišča ustreljen 4. 11. 1942 kot talec. Žene Pavle s sinom Danijelom Nemci niso izselili.

Franc Lapan (1873 na domačiji 6a–1929 na domačiji 27a) je poročil Terezijo, roj. Friedrich (1875–1963) z domačije 26a, in l. 1899 kupil domačijo 27a.

Pavlu Lapanu, lastniku domačije 6a od l. 1871, ki je umrl l. 1891, so bili v pomoč krojaški pomočniki Martin Plavec, roj. 1861, Lovro Štorman, roj. 1865, Anton Goršek, Alojz Žumer, roj. 1867, oba iz Griž, in Jurij Fonda, roj. 1867 v Paki.

Rudolfa Lapana, krojača in gostilničarja na domačiji 22a, roj. 21. 9. 1905 na domačiji 26a, so Nemci ustrelili v Celju 22. 7. 1942.

Anton Leber, roj. 1857 na domačiji 6a, je l. 1880 poročil Nežo Eitrich, roj. 1854 z domačije 20a.

Franc Pinter (1911 Nova cerkev–1969), je pred l. 1941 stanoval na domačiji 34a. Z ženo Pavlo, roj. 1914 Mastnak v Grižah, sta postavila hišo s h. št. 39. Pavla je l. 1940 rodila hčer Marto in l. 1942 sina Jožeta.

Alojz Šlander (1880 v Grajski vasi–1934) je l. 1909 stanoval na domačiji 23a (glej I. D., 2004: Zgodovina Latkove vasi v Savinjski dolini, str. 228–231).

Franc Vozlič (1862 Sv. Jurij ob Taboru–1943) je l. 1889 kupil domačijo 40a, zdaj Camp Dolina Prebold.

Lesni trgovci

Lesni trgovec Andrej Marinc (1845–1919) iz Sv. Pavla je l. 1877 kupil domačijo 32a, zdaj h. št. 142. Naslednje leto je poročil Marijo, roj. Presiček (1863–1925). Marija je imela v hiši *trgovino z mešanim blagom* in je l. 1889 rodila sina Ernesta in l. 1896 hčer Marijo. Domačijo je l. 1920 podedoval sin Ernest, ki je bil tudi lesni trgovec in je umrl l. 1932. Pri Marinčevih je bil kot *lesni nakupovalec* v službi Franc Cestnik, roj. 30. 1. 1903 na domačiji 50a (na Piškovi žagi). Okoli l. 1930 je prevzel Marinčevo gostilno. Franc je padel kot pripadnik Šlandrove brigade 4. 11. 1944 v Koprivniku na Dolenjskem.

Lončarju Johanu Lebru z domačije 6a je avgusta 1859 celjski gradbeni urad izdal dovoljenje za prizidek nove lončarske delavnice z novo pečjo.

Mizarji

Sodeč po hišnem imenu Tišler, po naše mizar, iz l. 1833, je bil takratni lastnik domačije 1a (zdaj h. št. 68) mizar Jakob Reštar. Na domačiji je l. 1884/1885 stanoval mizar Luka Satovšek, roj. 1826.

Mihael Jug, roj. 1811, je okoli l. 1850 stanoval na domačiji 13a, zdaj Uršič.

Tovarniški modelarski mizar Ivan Kotnik, roj. 1900 v Kaplji vasi, je živel na domačiji 37a, imenovani Hauzi. Ivan je umrl 14. 9. 1942 v celjskem Starem piskru zaradi možganskih poškodb, ki so mu jih prizadejali gestapovci med zaslišanjem (glej poglavje Žrtve druge svetovne vojne).

Matija Luschina, roj. 1812, je okoli l. 1865 stanoval na domačiji 30a.

Jože Samobor (1854–1944) iz Sv. Pavla je l. 1855 delal na domačiji 18a (glej I. D., 2013: Kraj Prebold skozi čas, str. 144–145).

Luka Satovšek, roj. 1826, je l. 1884/1885 stanoval na domačiji 1a, med l. 1886 in l. 1891 pa na domačiji 27a.

Gašper Toman iz Rezane pri Gomilskem je imel pred. l. 1941 v pritličju gospodarskega poslopja domačije 32a mizarско delavnico.

Franc Zupan, roj. 1906 v Grižah, je poročil Frančiško Lapan z domačije 6a. Frančiška je l. 1930 v Celju rodila hčer Verico, ki je poročila fotografa Antona Jerina iz Prebolda, zdaj Reška cesta, št. 22.

Jožetu Žagerju, roj. 1857, ki se je okoli l. 1885 naselil na domačijo 22a, sta bila v pomoč Franc Gartner, roj. 1870, in Anton Veber, roj. 1864.

Ernest Žgank, roj. 1909 na domačiji 12a, je bil pred l. 1941 mizar v preboldski tekstilni tovarni. Po vojni je deloval v Celju v gospodarstvu, nato v Velenju.

Sodeč po domačiji 18a s hišnim imenom *Pek* (iz l. 1871), je njen lastnik Matevž Hojnik, roj. 1842, pekel kruh.

Prevozi premoga s konjsko vprego od l. 1840 iz Zabukovice mimo Šešč v preboldsko tovarno, med l. 1917 in l. 1950 iz šempetrske železniške postaje, so marsikateremu kmetu prinesli dodatni zaslužek. Tovar na je imela v Zabukovici od l. 1862 svoj rudnik. Leta 1917 so italijanski ujetniki zgradili ozkotirno železnico od rudnika do žalske železniške postaje. Med obema svetovnjima vojnima je bil eden izmed najdejavnejših prevoznikov Anton Rogl (1873–1952) z domačije 4a. Možakar je imel za prevoz par dobro rejenih in negovanih konjev – šimeljnov.

Fotografija 57: Prevoz premoga

Kadar je gospodar med vožnjo na vozu zaspal zaradi utrujenosti ali se ga je nacepil, sta ga varno pripeljala na domače dvorišče. Nacepiti se pomeni v takem primeru opiti se.

S prevozništvom in zemeljskimi deli se je od l. 1964 do l. 2006 ukvarjal Anton Randl z domačije 11a.

Radijska postaja Radio Goldi je delovala od februarja 1994 do junija 2010 na domačiji 25a, zdaj h. št. 83. Za obširnejši opis glej domačijo 30a.

Tesar Ignac Skok (1891–1974) z domačije 39a z zdajšnjo h. št. 162 je s svojimi sodelavci tesal les za ostrešja, hmeljske sušilnice in kozolce ter iz njega zvezal (zgradil) številne trdne in lepo izvedene stavbe. Ob končanem delu so na sleme ostrešja pribili okrašeno smrečico, gospodinja je postregla s hišnimi dobrotami, gospodar pa s pijačo – pili so likof.

Trgovine

Sirčevi z domačije 3a z zdajšnjo h. št. 62 so prodajali živila in razno blago od okoli l. 1930 do okoli l. 2005. Sodeč po fotografiji 13, na kateri je na vhodu v trgovino prikazana okoli 15-letna Karlica Cilenšek, roj. l. 1920, in fotografiji 14 z napisom Josip Vasle, je v južnem spodnjem delu gospodarskega poslopja trgovino ustanovil Josip Vasle. Trgovina se je zadnja leta obstoja imenovala Pri Marelici, ukinili so jo okoli l. 2005.

Na domačiji 7a je med jesenjo 1940 in aprilom 1941 delovala delavska trgovina.

Na domačijah 22a (Filijalka) in 32a (Marinc, Valenčak) je bila trgovina v 20. letih 20. stol., na domačiji 24a (Kralj) pa v 30. letih 20. stol.

Helena Miklavc je na prehodu iz 20. v 21. stoletje na h. št. 182 vodila trgovino.

Urar Franc Novak, roj. 1894 v Šentrupertu pri Gomilskem, je z ženo Ivano, učiteljico ročnega dela, roj. 1895 Ripl v Grebinjskem Kloštru, ki jo je poročil l. 1921 na Vranskem, vzhodno od Pečarjeve hiše postavil novo hišo.

Zidarji

Jože Arh, roj. 1837, je pred l. 1886 stanoval z družino na domačiji 29a.

Blaž Bedenik, roj. 1834, je l. 1883 z družino stanoval na domačiji 18a, med l. 1884 in l. 1888 pa na domačiji 48a.

Johan Cizej (1811–1882) je med l. 1867 in l. 1871 z družino stanoval na domačiji (za Cizej glej domačijo 13a – 13/3).

Peter Podgoršek (1890–1984) se je rodil in umrl na domačiji 49a.

Ivan Žolnir, roj. 1899 v Šempetru, z domačije 48a, je opravljal zidarska dela v župnijski cerkvi l. 1954 in l. 1955.

Zdajšnje dejavnosti v Dolenji vasi

Camp Dolina Prebold na h. št. 147, ki ga poseduje Tomaž Vozlič, so ustanovili l. 1961. Odprt je skozi vse leto (glej domačijo 40a). Pri kampu je še Frizerstvo Manja s Petro Vozlič Lesjak, s. p.

V avtopralnici in bifeju (po naše točilnici) na h. št. 25 lastnik Martin Vošnjak z veseljem sprejema goste (glej domačijo 17a).

Od l. 2012 delujeta na domačiji 23a s h. št. 49 turističnoinformacijski center (TIC Prebold), ki je bil ustanovljen l. 2002 s sedežem v preboldski graščini, in Muzejska zbirka Prebold skozi čas.

Z gradbeništvom se zdaj ukvarjajo novi gospodarji Jeračeve domačije 15a.

Ključavničarstvo (strojno) je l. 1990 ustanovil Anton Grenko na domačiji 11a s h. št. 12 in uradnim imenom ŽMLJ, inženiring in marketing, d. o. o, trgovina na debelo. V podjetju izdelujejo predvsem samovrtalna injektirna sidra za rudarstvo, tunelogradnjo in geotehniko ter kovinske konstrukcije. Izvozijo 92 % izdelkov.

Kmetijsko središče (Landhof) s kmetijskimi stroji so Nemci ustanovili l. 1941. Okoli l. 1970 je Kmetijska zadruga Savinjska dolina stavbo preuredila in dogradila novo. V njej deluje trgovina z nazivom Kmetijska preskrba Prebold, h. št. 40.

Aljoz Cestnik ml. z domačije 50a izdeluje gajbice za sadje in zelenjavo ter platišča.

Lesni tehnik Erih Korun s h. št. 153 se ukvarja predvsem s stavbnim pohištvo.

Mizar Vinko Cverle s h. št. 116 je izdeloval predvsem stavbno pohištvo. Njegov sin Boris ima zdaj podjetje NE-SA Boris Cverle, s. p., izdelava PVC-oken in vrat. Izdelki so iz plastike.

S sadjarstvom se v pongraškem zaselku Bezovnik ukvarjata zakonca Branislava, roj. Dolinar, ki je podedovala sadovnjak, in Jože Vedenik s h. št. 49 (glej domačijo 23a).

Na spletu so bile 2. 12. 2016 navedene še naslednje dejavnosti:

S čebelarstvom, naravno pridelavo hrane in proizvodnjo olja iz raznih pečk so zaposleni na ekološki kmetiji Tomaža Škorjanca s h. št. 70 in 157, kjer ima Tomaž še podjetje Design.

Anže Gladek ima na h. št. 163 podjetje Dent servis gladek, servis in prodaja medicinske opreme. Dentes je latinska beseda za zob.

Gregor Dedič, s. p., ima na h. št. 166 digitalno svetovanje s poslovnimi in podjetniškimi storitvami. Digitus je latinska beseda, ki po naše pomeni prst.

Društvo za podporo mednarodnim organizacijam in združenjem vodi Rajko Zorko s h. št. 30.

Frizerstvo Deja Vu vodi Sabina Kumer na h. št. 58.

Hiša rekreacije in spletna trgovina ima svoj sedež na h. št. 120. Na tej h. št. je l. 2001 stanovala Biserka Novak.

Hmelj pridelujejo pri Uršičevih na domačiji 13a, Matej Ocvirk s h. št. 114a in zakonca Nataša, roj. Randl, ter Matej Vedenik s h. št. 16.

Z izolaterstvom in varjenjem se ukvarja Igor Straus s h. št. 167.

V lepotilnem ateljeju na h. št. 58 vas olepša Tina Jager, s. p.

Z ogrevalno tehniko se ukvarja Rudi Zorko s h. št. 136.

Prenovo stavb (adaptacijo) izvaja Andrej Plesec, s. p., s h. št. 88.

Print Fabrica, d. o. o., vizualne komunikacije, tisk in trgovina, deluje na h. št. 62. Print je angleška beseda, ki po naše pomeni natiskati. Za besedo fabrica imamo lepo slovensko besedo tovarna. Vizualen je tujka, ki izhaja iz latinske besede visus, po naše vid, gledanje, pogled, oči. Tudi komunikacija izhaja iz latinske besede communicatio, kar je po naše sporočilo, naznanilo, povezanost.

S podjetniškimi in poslovnimi storitvami se v podjetju Bkinvest ukvarja Bogdan Košenina na h. št. 116.

S prodajo aparatov za gostilne in restavracije se ukvarja Dževair Bedžeti.

Rabljena vozila prodaja in odkupuje v podjetju Avto duo Nermin Jahić.

Psihološke (duševne) storitve ponuja podjetje Hekata, ki ga ima Ana Miletić na h. št. 166.

V podjetju Sansego, d. o. o., na h. št. 49 prodajajo tekstil in tekstilne izdelke.

Svetovanje v letalstvu in vodenje kontinuirane nautike ponuja Iztok Kisovar na h. št. 5. Beseda kontinuiran izhaja iz latinske besede continuare, po naše nadaljevati, nepretrgano. Nautika je tujka in izhaja iz starogrške besede nautikos, po naše rečno in pomorsko brodarstvo, pomorska plovba.

Na h. št. 113 je podjetje T. P. T., d. o. o., ki ponuja šiviljstvo, krojaštvo in pletenje.

Na h. št. 177 se z zlatarstvom ukvarja Marjeta Vrtačnik.

Zavarovalniško zastopanje Amalija ima sedež na h. št. 168.

Zavarovalno zastopanje z Brankom Rizmalom ima sedež na h. št. 134.

Zgodovinsko in narodopisno društvo Prebold ima sedež na h. št. 49.

Z ženitvenim posredovanjem se ukvarjajo na h. št. 85. Po telefonskem imeniku je l. 2003 živel na tej h. št. Franc Slokan.

Marsikatero ime podjetja me spominja na izrek: »Kar je tuje, je imenitno, pametno in lepo, domače pa je grdo, nazadnjaško in prostaško.«

Statistika

Ob prvem ljudskem štetju, l. **1754**, so ljudi razdelili na tri starostne skupine (condition Alter). V prvo skupino so razvrstili otroke do sedmih let, ki so jih imenovali unmeundige Kinder, po naše nedorasli, nedoletni, nezreli otroci. V drugo skupino pa so razvrstili otroke od sedmega do trinajstega leta, ki so jih imenovali zur christliche Lehre fäige Jugend, po naše otroci, ki se učijo krščanski nauk. V zadnjo skupino so uvrstili Comunicante, obhajance. Takrat so prvo obhajilo sprejeli otroci pri dvanajstih letih. V prvi skupini so bile štiri deklice, v drugi skupini jih je bilo pet, v tretji skupini 51 žensk, skupaj 60. Dečkov je bilo v prvi skupini 11, v drugi skupini so bili trije, v tretji pa je bilo 43 moških, skupaj 57. Vseh prebivalcev je bilo 117. Na območju Slovenije so takrat našteali 900.000 ljudi.

Prvo sveto obhajilo je l. 1788 sprejelo 12 otrok.

V Dolenji vasi so imeli l. 1834 26 konj in 29 krav.

Pouk je l. 1839 obiskovalo 20 otrok, rojenih med februarjem 1832 in 31. oktobrom 1832.

Število prebivalcev

Leta 1754 – 117, l. 1869 – 186, l. 1882 – 241, l. 1883 – 249, l. 1884 – 255, l. 1885 – 266, l. 1886 – 275, l. 1889 – 238, l. 1890 – 251, l. 1900 – 239, l. 1910 – 276, l. 1921 – 234, l. 1931 – 337 (186 žensk in 151 moških), l. 1937 – 337, l. 1948 – 395, l. 1953 – 426, l. 1961 – 446, l. 1971 – 470. Podatki za obdobje od l. 1882 do l. 1890 so s seznamov vernikov, preostali (do l. 1971) so iz Krajevnega leksikona Slovenije III od l. 1976, str. 473 in 487. Po podatkih s spleta je v vasi l. 2002 živel 498 ljudi, l. 2006 jih je bilo 527 in l. 2016 588 ljudi.

Število prebivalcev je med l. 1869 in l. 1889 naraslo s 186 na 238 ali za 27,1 %, med l. 1869 in l. 1971 za 150 %, med l. 1869 in l. 2016 pa za okoli 200 % (s 186 na 588).

Leta 1948 so v takratni Sloveniji našteali 1.389.084 prebivalcev, od tega je bilo 736.462 žensk in 652.622 moških.

Število hiš

Leta 1754 je bilo 22 domačij, med njimi deset koč (devet jih je bilo podložnih go-

spoščini Prebold, ena gosposčini Sanneg – Šenek v Šmatevžu pri Gomilskem, 12 polovičnih kmetij (con. 2), osem jih je bilo podložnih gosposčini Pragwald – Prebold, štiri pa gosposčini župnije Sv. Pavel. Delovala sta dva mlina: Blatnik-Cilenškov mlin ob Savinji in Lapurski ob Bolski, ki sta bila podložna gosposčini Prebold. Živel so trije obrtniki, dva sta bila podložna gosposčini Prebold, tesar pa gosposčini Šenek.

Na vojaški karti iz l. 1787 je bilo označanih 25 domačij. Hišnih števil je bilo l. 1815 29, l. 1840 pa 31 (gosposčini Prebold je bilo podložnih 24 hiš, gosposčini župnije Sv. Pavel tri, po ena gosposčini Gornji Grad in gosposčini Sanneg, pri dveh ni bilo podatka o podložništvu), l. 1865 – 35, l. 1881 – 39, l. 1892 – 42, l. 1894 – 43, l. 1905 – 45, l. 1917 – 47, l. 1937 – 55 (med njimi 36 kmetij), l. 1941 – 60 hiš, l. 1961 – 69 hiš s 140 gospodinjstvi, l. 1971 – 85 hiš s 148 gospodinjstvi, l. 2001 – 184 (na hišni številki 184 je živel Leopold Ebner) in l. 2016 – 180. Hišno številko 180 ima zdaj po podatku s spleta nekdanja Weingartnova domačija 34a, ki je zdaj v posesti Vedenikovih.

Podatki od l. 1840 pa do l. 1941 so s seznamov vernikov šentpavelske župnije, za l. 1892 so iz knjige Gemeinde und Orts-Verzeichnis des Herzogtums Steiermark (Seznam občin in krajev v štajerski vojvodini), ki je izšla l. 1900 na Dunaju in jo hrani celjski domoznanski oddelek pod sig. 708 – P, za l. 1961 in l. 1971 so podatki iz Krajevnega leksikona Slovenije III od l. 1976, str. 487, za l. 2001 so iz telefonskega imenika in za l. 2016 s spleta.

Od l. 1754 pa do l. 2016 (v 262 letih) je število hiš naraslo z 22 na 180 ali za 800 %.

Preglednica števila ljudi in hiš med l. 1754 do vključno l. 1900

Leto	1754	1815	1840	1865	1869	1882	1884	1886	1892	1900
Preb.	117				186	241	255	226	251	239
Hiše	22	29	31	35		39			42	

Preglednica števila ljudi in hiš med l. 1904 do vključno l. 2016 (016)

Leto	1904	1910	1917	1937	1941	1948	1953	1961	1971	002	016
Preb.		276		337		395	426	446	470	498	588
Hiše	45		47	55 *	60			69 +	85 -	184	180

Legenda za obe preglednici: preb. – prebivalci; * 36 kmetij, + 140 gospodinjstev, - 148 gospodinjstev, 002 – l. 2002, 016 – l. 2016.

Kratice

con. – conditio, velikost kmetije: con. 1 – cela huba (zdaj 17 hektarjev in 26 arov), con. 2 – pol hube (zdaj 8 hektarjev in 76 arov), con. 3 – četrť hube (zdaj 4 hektarje in 38 arov), con. 4 – koča z manjšim hlevom in malo zemlje, con. 5 – koča z vrtom
dom. št – dominikalna številka (dominikalna zemlja je bila last zemljiškega gospo-
da, ki so mu jo obdelovali njihovi hlapci in deklet ter kmetje)

f. – folia, list

fasc. – fascikel, sveženj, zvitek, snopič

gld. – goldinar (l. 1898 je bil vreden 11 gramov čistega zlata, l. 1900 so ga zamenjali z avstrijsko krono v razmerju 1 : 2)

h. št. – hišna številka

kr. – krajcer ali križak, bakren avstrijski novc z upodobljenim križem, stoti del gol-
dinarja

NAŠLJ – Nadškofjski arhiv Ljubljana

nez. – nezakonski

OF – Osvobodilna fronta (prvotno od konca aprila 1941 do nemškega napada na
Sovjetsko zvezo 22. junija istega leta Protiimperialistična fronta)

p. d. – po domače, hišno ime

p. št. – parcelna številka

roj. – rojen/-a

rust. urb. št. – rustikalna urbarna številka, kmečka urbarna številka ali posestna fev-
dna davčna številka (rustikalno zemljo je zase obdeloval kmet, ki pa je od nje moral
odvesti zemljiškemu gospodu pridelke in opraviti tlako, kar je bilo včasih plačljivo)

SA – Status animarum, seznam vernikov

st. p. št. – stavbna parcelna številka

st. št. – stavbna številka, ki je nadomestila st. p. št.

stol. – stoletje

str. – stran

tov. – tovarniški

vl. št. – vložna številka v zemljiški knjigi, pod katero so vpisane nepremičnine neke
domačije

zem. – zemljiška

(ZH) – Boštjan Zupanc in Uroš Herman

Razlaga besed

- **adjutant** – pribočnik, častnik, ki opravlja določene naloge v štabu
- **aretirati** – odvzeti osebno svobodo
- **arheološke izkopanine** – izkopanine, ki nam brez pisnih virov poročajo o dogajanju v nekem časovnem obdobju
- **cesto meriti** – v pijanem stanju se moški majejo po cesti iz ene strani na drugo stran
- **dekan** – duhovnik, ki usklajuje delo več župnij, tudi predstojnik vseučiliške fakultete
- **dogma** – neizpodbitna, nedotakljiva verska resnica, zapovedana od svetovnega cerkvenega zbora, ki je ni treba in ni možno dokazati
- **fevdalen** – pripadajoč zemljiškemu gospodu
- **fosil** – okamenina človeka, živali ali rastline iz pradavnine
- **geologija** – zemljeslovje, nauk o nastanku, razvoju in sestavi zemeljske skorje in procesih, ki se dogajajo v njej
- **Gestapo** (okrajšava) – die Geheimestaatspolizei oziroma nemška nacistična državna tajna policija
- **gorska številka** – fevdalna davčna številka za posesti v gričevnatem in hribovitim območju
- **heroj** – izhaja iz starogrške besede heros, po naše polbog, junak
- **jantar** – zlato severa oziroma prozorna ali motna svetlorumena do temnorjava fosilna smola, ki je nastala v pradavnini ob vzhodnih obalah Baltiškega morja iz smol takratnih borovcev, iz njega izdelujejo nakit
- **kleč** – rečni prodnat otok
- **kopun** – skobljen petelin
- **miličnik** – komunistična policija, zdaj policija
- **Narodna zaščita** – ustanovljena oktobra 1941 kot del partizanskih sil, poudrejena je bila vodstvu glavnega štaba partizanskih čet; bila je njen izvršni represivni organ za zagotavljanje javnega reda in varnosti na partizanskem ozemlju, ob koncu vojne je aretirala (odvzemala svobodo) ljudem, ki so bili na seznamu za usmrnitev; njene pripadnike so konec maja 1945 premestili v Korpus narodne obrambe Jugoslavije (KNOJ) ali v Narodno milico
- **partizan** – udeleženec jugoslovanskega narodnoosvobodilnega boja, privrženec, somišljenik
- **plebiscit** – ljudsko glasovanje

- **Prebold** (od l. 1952) – pred tem od l. 1302 Sv. Pavel, po ljudsko Šentpavel ali Šempav
- **prošt** – višji cerkveni dostojanstvenik, član škofijskega zbora
- **provizor** – upravitelj, oskrbnik neke duhovnije
- **regiment** – polk
- **Sedeminštirideseti** – 47. avstro-ogrski regiment ali pehotni polk je imel svoj naborni okraj v Mariboru; leta 1914 je v njem služilo 77 % Nemcev in 23 % drugih narodnosti, predvsem Slovencev; sodeloval je v bitkah na soški fronti; med 11. soško ofenzivo 5. in 6. 9. 1917 je imel 500 mrtvih in ranjenih
- **sekretar** – tajnik
- **služiti cesarju** – v Avstro-Ogrski so vojaki služili cesarju
- **stopa** – lesena naprava v mlinu na vodni pogon za luščenje ječmena za ješprenj in ječmenovo kašo ter za luščenje prosa za proseno kašo
- **Sv. Pavel** – glej Prebold
- **Šentpavel** – glej Prebold
- **terenec** – med l. 1941 in 9. 5. 1945 pripadnik (aktivist) Osvobodilne fronte
- **varnostnoobveščevalna služba (VOS)** – tajna partijska služba, ki jo je 15. 8. 1941 osnoval Centralni komite Komunistične partije Slovenije; do maja 1942 je v ljubljanski pokrajini zunajsodno usmrtila tisoč slovenskih civilistov; v samoobrambi so ljudje osnovali protikomunistične vojaške enote, kar je dovedlo do državljanske vojne; iz nje so maja 1944 osnovali Oddelek za zaščito naroda, na kratko OZNA (vir: Wikipedija)
- **venecijanka** – žaga z enim rezilom, ime je dobila po Veneciji oziroma Benetkah
- **vikar** – namestnik, pomožni duhovnik
- **viničarija** – vinograd z zidanico
- **žandar** (iz francoščine) – orožnik, neke vrste policist

Kazalo:

Zahvala.....	5
Uvod.....	7
Zemljepisni in geološki oris	8
Oblike krajevnega imena Dolenja vas	11
Dogajanja	12
Žrtve prve in druge svetovne vojne	27
Domačije	43
Verska znamenja (kapele, hišni kapelici v zidni vdolbini in križ na hiši)	145
Gospodarstvo	151
Dejavnosti v Dolenji vasi v preteklosti.....	154
Statistika	165
Kratice.....	167
Razlaga besed.....	168

